

FOGLALKOZTATÁSI STRATÉGIA

2017-2021

A TOP-5.1.2-15-BO1-2016-00009

HELYI FOGLALKOZTATÁSI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK AZ EDELÉNYI KISTÉRSÉGBEN CÍMŰ

PROJEKTHEZ

Készítette:

DUF-ART Kft.

2017.

A foglalkoztatási stratégia készítésébe bevont szakértők:

Dr. Dabasi-Halász Zsuzsanna

Dr. Futó Erika

Tartalomjegyzék

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ.....	6
1. BEVEZETŐ	11
1.1. Előzmények	11
1.2. Módszertani keretek	11
1.3. Szervezeti keretek.....	13
2. ILLESZKEDÉS A FEJLESZTÉSI ÉS FOGLALKOZTATÁSI POLITIKÁHOZ.....	13
2.1. A lisszaboni stratégia, az EURÓPA 2020 és a hazai foglalkoztatáspolitikai elvárásai	13
2.2. Borsod-Abaúj-Zemplén megyei foglalkoztatási stratégia	19
2.3. Edelényi járási programok.....	39
2.4. A foglalkoztatási paktum létrehozásának motivációi	40
3. Az Edelényi Kistérségi Foglalkoztatási és Gazdaságfejlesztési Paktum.....	42
3.1. Együttműködés szervezeti kerete	42
3.2. A foglalkoztatási paktum céljai	46
4. FORRÁSTÉRKÉP	48
5. HELYZETELEMZÉS ÉS HELYZETÉRTÉKELÉS	52
5.1. Földrajzi helyzetkép, településhálózat.....	53
5.1.1. Borsod megye általános földrajzi helyzetképe	53
5.1.2. Edelény járás általános földrajzi ismertetése	54
5.1.3. Kistérség településszerkezete	57
5.1.4. Komplex fejlettségi mutató	61
5.1.5. Infrastruktúra	62
5.2. Társadalmi, demográfiai helyzet	65
5.2.1. A népességszám változása.....	66
5.2.2. A népesség korcsoportos megoszlása.....	75
5.2.3. A népesség képzettségi szintje	79
5.2.4. A népesség etnikai összetétele.....	86
5.3. Gazdasági helyzetkép	88
5.3.1. Egy főre jutó GDP	92
5.3.2. Gazdaságszerkezet és vállalkozásszerkezet főbb jellemzői	94
5.3.3. Várható megyei beruházások bemutatása.....	105
5.4. Foglalkoztatási helyzet	106
5.4.1. A népesség gazdasági aktivitása.....	107

5.4.2.	Álláskeresők jellemzői és munkanélküliségi tendenciák	111
5.4.2.1.	Nemek szerinti megoszlás	113
5.4.2.2.	Iskolai végzettség szerinti megoszlás	113
5.4.2.3.	Korcsoporthoz megoszlás	115
5.4.2.4.	Álláskeresés időtartama	116
5.4.2.5.	A regisztrált álláskeresők ellátása	117
5.4.2.6.	Közfoglalkoztatás	119
5.4.2.7.	Területi különbségek	121
6.	FOGLALKOZTATÁSI STRATÉGIA	145
6.1.	A foglalkoztatási stratégia készítés előzményei	145
6.2.	Térségi stratégia indokoltsága	146
6.3.	A STRATÉGIA ALAPJÁUL SZOLGÁLÓ ELSŐDLEGES MEGÁLLAPÍTÁSOK	149
6.3.1.	Társadalmi tényezők	149
6.3.2.	Gazdasági helyzet	149
6.3.3.	Munkaerőpiaci helyzet	150
6.3.4.	Oktatási helyzet	151
6.3.5.	SWOT ELEMZÉS	151
6.4.	CÉLCSOPORT	154
6.4.1.	Hátrányos helyzetű álláskeresők	155
6.4.2.	Közfoglalkoztatottak	159
6.4.3.	Inaktívak	160
6.4.4.	A célcsoportok bevonásának lehetséges módszerei	160
6.5.	Jövőkép, alapelvek és célrendszer	161
6.5.1.	Jövőkép - 2021	161
6.5.2.	Stratégia alapelvei	163
6.5.3.	Stratégiai célrendszer	165
6.5.3.1.	Foglalkoztathatóság javítása	166
6.5.3.2.	Munkaadók megerősítése és befektetések ösztönzése	168
6.5.3.3.	Munkaerőpiaci környezet fejlesztése, partnerség erősítése	169
6.5.4.	Tervezett akciók	169
6.5.4.1.	Foglalkoztathatóság javítása (S1)	170
6.5.4.2.	Munkaadók megerősítése, befektetések ösztönzése (S2)	172
6.5.4.3.	Partnerségek erősítése (S3)	174

6.5.5.	Akciók időbeli ütemezése.....	175
6.5.6.	Szervezeti és humán erőforrás terv.....	177
6.6.	Kockázatelemzés	179
6.7.	Indikátorok	183
6.8.	Monitoring rendszer	184
6.8.1.	Beavatkozások ütemterve	187
6.8.2.	Mérőföldkövek	189
7.	OPERATÍV PROJEKTTERVEK.....	190
7.1.	A szociális szövetkezetek fejlesztése az Edelényi Kistérségben	190
7.2.	Regionális identitás erősítése - helyi termékek kereskedelmének ösztönzése	193
7.3.	Vállalkozás fejlesztés, befektetés-ösztönzés a térségben	195
7.4.	Duális képzés.....	197
	ÁBRÁK JEGYZÉKE:	198
	TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE:	201
	MELLÉKLETEK	203
1.	sz. melléklet TOP pályázati források.....	204
2.	sz. melléklet Edelény járási települések lakossága nem és korcsoportos megoszlásban (2015.)	207
3.	sz. melléklet A népesség etnikai összetétele (2011)	208
4.	sz. melléklet A nyilvántartott álláskereső havi átlagos létszáma.....	210
5.	sz. melléklet Nyilvántartott álláskereső végzettség szerinti összetétele (2016)	212
6.	sz. melléklet Edelény kistérség településeinek főbb adatai	214

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A „Helyi foglalkoztatási együttműködések” című Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP 5.1.2-15) célja, hogy a helyi szinten létrejövő, vagy már működő foglalkoztatási együttműködések, partnerségek (paktumok) - kialakított stratégiájuk mentén - képzési és foglalkoztatási programjaikat megvalósítsák. Az együttműködések, partnerségek tevékenységei hozzájárulnak a munkaerő-piaci bővítéshez, a célcsoportok képzéséhez, elhelyezkedéséhez és a szereplők együttműködésének erősítéséhez. A képzési és foglalkoztatási programok közvetlen és célzott segítséget nyújtanak a munkanélküliek, közülük is kiemelten a hátrányos helyzetű álláskereső, a közfoglalkoztatottak, és az inaktív munkaerő-piacra történő visszajuttatásához, leginkább is az elsődleges munkaerő-piacon történő munkába állásukhoz. A kormányzati elképzeléseken alapuló, helyi szintű foglalkoztatási paktumok hatékonyabbak és eredményesebbek lehetnek a térségben jelentkező munkaerő-piaci és gazdasági problémákat kezelésében, melyek eredményeként a térség gazdaságának fellendítése, valamint foglalkoztatási szintjének és népességmegtartó erejének növelése megvalósul.

Mindezen célok elérése érdekében az Edelényi Kistérség Többcélú Társulása sikeresen pályázott a „Helyi foglalkoztatási együttműködések” című TOP 5.1.2-15 kódszámú pályázatra és a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatallal, valamint Edelény Város Önkormányzatával konzorciumban megvalósítja a „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi Kistérségben” című TOP 5.1.2-15-BO1-2016-00009 azonosító számú projektet.

A projektjavaslat megvalósítására 670 millió Ft áll rendelkezésre. Ennek keretében a Paktum feladata olyan akciótervekre lebontott stratégia megalkotása és megvalósítása, mely biztosítja – a munkaerőpiac elvárásainak megfelelő a képzési, foglalkoztatási programokon, illetve a munkaerő-piaci szolgáltatásokon keresztül az Edelényi Kistérség Foglalkoztatási szintjének növelését.

A paktum keretében megvalósításra kerülő munkaerő-piaci program, foglalkoztatási együttműködés a helyi szükségletek kielégítését célozza és a helyi igényekre alapozott fejlesztéseket tartalmaz. A résztvevők bevonása fontos sarokpontja a projektnek, hiszen közreműködésük nélkül nem lehet sikeres és eredményes a helyi foglalkoztatási paktum. A térségi munkaerőpiac szereplőinek bevonását már a projekt előkészítése során biztosítottuk személyes kapcsolatokon, meglévő együttműködések, célirányos tájékoztató rendezvényeken, workshop-okon keresztül annak érdekében, hogy a projekt keretében rendelkezésre álló források minél hatékonyabban és célzottan kerüljenek felhasználásra, minél eredményesebben járuljanak hozzá a térség munkaerő-piaci egyensúlyának biztosításához.

A projektelemek releváns meghatározása érdekében szekunder és primer kutatásokat végeztünk. Egyrészt tanulmányoztuk az illeszkedést az EU, az országos, a megyei és egyéb foglalkoztatáspolitikai dokumentumokhoz, stratégiákhoz, megvizsgáltuk és elemeztük a rendelkezésre álló statisztikai adatokat a térség munkaerő-piaci, foglalkoztatási, gazdasági és társadalmi tényezői tekintetében. Valamint a primerkutatások keretében kérdőíves felmérést végeztünk mind a munkáltatók, mind a munkavállalók, illetve az önkormányzatok körében is. A kérdőíves felmérésben 425 munkavállaló, valamint 82 munkáltató vett részt, melynek elemzése során megállapítottuk azon igényeket és kapcsolódási pontokat, melyekre kiemelt figyelmet kell szentelni a projekt megvalósítása során annak érdekében, hogy a fejlesztések a lehető leghatékonyabb módon illeszkedjenek a térség gazdasági és foglalkoztatási helyzetéhez. Az érintett 45 önkormányzat is jelezte a kérdőívben, hogy milyen problémákkal szembesülnek, a közfoglalkoztatás keretében milyen feladatokat tudnak megoldani, milyen fejlesztési igényeik vannak, a foglalkoztatási problémákat milyen eszközökkel tudják kezelni és milyen szervezetekre számíthatnak a foglalkoztatás biztosítása érdekében. A foglalkoztatási stratégia meghatározását több workshop is megelőzte, ahol a résztvevők az egyes fejezeteket, főbb értékeléseket, elemzéseket, következtetéseket és javaslatokat át tudták beszélni, illetve ötleteket fogalmaztak meg a foglalkoztatási stratégia egyes elemeihez.

Az előkészítésnek és projekttervezésnek ez a módszertana biztosítja, hogy a tervezett fejlesztések valóban a helyi kezdeményezésekre épüljenek, valamint az adott térség széles társadalmi bázisára alapozva, a munkaerő-piaci szereplők bevonásával valósuljanak meg. A fejlesztési elképzelés tartalmának kidolgozása, annak helyi elfogadtatása, megfelelő végrehajtása és sikere érdekében a pályázó konzorcium széleskörű partnerséget alakít ki.

A tervezés során nagy mértékben alapoztunk a fentiekben leírtakon túl mind az országos foglalkoztatási fejlesztési célokra, mind pedig Borsod-Abaúj-Zemplén megye Integrált Területi Programjában meghatározott célokra és az abban vállalt indikátorokra, illetve Borsod-Abaúj-Zemplén megye Foglalkoztatási Stratégiájára annak érdekében, hogy a tervezett beavatkozások és tevékenységek alátámasztottak, megalapozottak legyenek, ezáltal pedig hosszú távú megoldásokat kínáljanak a helyi, térségi munkaerő-piaci problémákra, valamint összhangban álljanak a kormányzati és a megyei munkaerő-piaci intézkedésekkel.

Az alapos projekttervezésen túl nagy hangsúlyt fektetünk arra is, hogy folyamatosan elemezzük, vizsgáljuk, értékeljük és ellenőrizzük, majd visszacsatoljuk a munkaerő-piaci igények és a megvalósított intézkedések eredményeit, ellenőrizzük a hatékonyságukat és szükség esetén beavatkozunk és

további intézkedéseket fogantatosítsunk annak érdekében, hogy a térségi és ezzel együtt a megyei foglalkoztatási helyzet javuljon.

A projekt elsődleges célja az állás nélküli személyek munkaerő-piaci integrálását, foglalkoztatásának elősegítését támogató Foglalkoztatási paktum létrehozása. Az Edelény központú Paktum meghatározó célja a helyi munkaerő-piaci igényekhez és sajátosságokhoz illeszkedő képesség és készségfejlesztésen alapuló, szakmai ismereteket nyújtó támogatott képzési programok szervezése, lebonyolítása, illetve a sikeres képzési programot követően a támogatott személyek foglalkoztatása a helyi elsődleges munkaerőpiacon.

Ezen célok eléréséhez kialakításra kerül a Paktumszervezet, melynek Fóruma (a Paktum tagok) aktívan támogatja és nyomon követi a program sikeres végrehajtását. A projekt keretében a döntést hozó testület maga a konzorcium, Edelényi Kistérség Többcélú Társulása, Edelény Város Önkormányzata, a és a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal hivatalos képviselőitől jogosult személyek által alkotott tanács, amely meghatározza a projekt stratégiai irányait és meghozza a szakmai, pénzügyi és egyéb felelős döntéseit. A Paktum Irányító Csoport a projekt szakmai minőségét biztosító szakemberek csoportja, akik megszabják a projekt tevékenységeinek, illetve a paktum projektben meghatározott feladatok szakmai irányait, ellenőrzik a pénzügyi és szakmai teljesítését, közreműködnek a szerződések létrehozásának folyamatában. Az irányító csoportot a konzorciumi tagok, a paktumiroda munkatársai, valamint külső szakértők és a stratégiai partnerek szakmai képviselői alkotják.

A projekt keretében 290 fő részesül majd képzésben. Legalább 145 fő támogatott foglalkoztatásban részesül, akik közül 90 fő munkatapasztalat-szerzési támogatást, 50 fő bérköltség támogatást, 5 fő pedig vállalkozóvá válást elősegítő támogatást kap majd. Legalább további 5 fő szolgáltatásban részesül. Így összesen 440 fő (a megyei ITP-ben szereplő 4 988 fő 8,8%-a) jelenti a közvetlen célcsoporttagok azon körét, akik valamilyen szolgáltatásban, képzésben vagy támogatott foglalkoztatásban részesülnek.

A projektben meghatározott egyes célkitűzések kapcsán a programba vonás szempontjából kiemelt célcsoportnak tekintjük az alábbiakat:

- alacsony iskolai végzettségűek;
- 25 év alatti fiatalok, vagy 30 év alatti pályakezdő álláskereső;
- 50 év felettiek;

- GYED-ről, GYES-ről, ápolási díjról visszatérők, vagy legalább egy gyermeket egyedül nevelő felnőttek;
- foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülők;
- tartós munkanélküliséggel veszélyeztetettek;
- megváltozott munkaképességű személyek;
- roma nemzetiséghez tartozó személyek;
- a közfoglalkoztatásból a versenyszférába visszavezethetők;
- inaktívak.

A projektben megvalósításra kerülő paktumtevékenységek komplex módon kezelik a térség gazdasági és foglalkoztatási helyzetét, támogatják a térség foglalkoztatási helyzetének javítását, valamint valós hozzáadott értékkel bírnak a partnerség kialakításához, fejlesztéséhez, működtetéséhez és tartós fenntartásához. A tervezett beavatkozások hatást gyakorolnak mind a munkaerő-piac kínálati oldalára, annak aktivizálására, szakmai, személyes fejlődésére (képzéssel, fejlesztéssel, mentorálással, stb.) mind a keresleti oldalra (tudatosabb foglalkoztatástervezés támogatott módon, mely a helyi vállalkozásban ér el gazdaságfejlesztő eredményt), mind pedig a partnerség működtetésével (lásd. 1. főtevékenység).

A stratégia keretében elindított fejlesztések a vállalkozások pénzügyi megerősödéséhez vezetnek, és a versenyképesebb vállalkozások által befizetett (helyi) adókból az önkormányzatok fejleszteni tudják a közszolgáltatásokat és a vállalkozások helyi üzleti környezetét (közművek, iparterületek, informatikai rendszerek fejlesztésével). A bővülő munkalehetőségekkel egyre több ember válik adófizetővé, amely csökkenti a társadalmi feszültségeket, a szociális kiadásokat, és növelik az állami bevételeket, amely minél nagyobb része marad helyben a jövőben a kormány terveivel is összhangban.

A Paktum területére vonatkozó foglalkoztatási stratégia, munkaterv és akcióterv kidolgozása a partnerség építés szempontjainak figyelembevételével az alábbi részeket tartalmazza:

- a paktum megállapodás területi szintjére vonatkozó, a résztvevők által konszenzusos módszerrel elfogadott, a helyzetfeltárásból logikusan következő, térségi gazdaságfejlesztési célokhoz szorosan kötődő, foglalkoztatást és munkanélküliség elleni küzdelmet fókuszba állító, az állami, illetve az illetékes kormányhivatal munkaügyi politikájával összhangban álló lokális és átfogó programjaival szinergiában álló, részletes foglalkoztatási stratégia, beleértve kutatásokat, felméréseket, adatbázisokat, ágazati trendeket figyelő elemző és előre jelző vala-

mint negyedéves vagy féléves gazdasági és foglalkoztatási gyorsjelentések készítésére vonatkozó rendszer felépítését.

- térségi foglalkoztatási helyzetfeltárás, SWOT és helyzetelemzés
- jövőkép, célrendszer és fejlesztési prioritások
- stratégia megvalósítására vonatkozó akcióterv kidolgozása 3 évre vonatkozóan
- a foglalkoztatási paktum stratégiájának/akciótervének megvalósítására reális ütemtervű munkaprogram kidolgozása, összhangban az országos foglalkoztatáspolitikával, a térségi gazdaságfejlesztés és társadalompolitika szempontjaival
- stratégiai célrendszer megvalósítását szolgáló projektervek kidolgozása, ezek szakmai tartalmának pontos meghatározása, a végrehajtásban együttműködő partnerek, felelősségi viszonyok, határidők, és a finanszírozással összefüggő minden lényeges kérdés szabályozásával.

Kilábalási lehetőség az iskoláztatás, a hazai- és nemzetközi idegenforgalom, illetve az erdő környéki biogazdálkodás fejlesztése lehet.

1. BEVEZETŐ

1.1. Előzmények

Az Edelényi Kistérség „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi Kistérségben” projekt megvalósítására létrejött konzorcium a kistérség aktív munkaerőpiaci résztvevőivel közösen létrehozta az Edelényi Kistérségi Foglalkoztatási és Gazdaságfejlesztési Paktumot.

- Edelény Kistérség Többcélú Társulása, mint a konzorcium vezetője létrehozta a paktumtevékenységek koordinálására a Paktum Irodát, valamint a projektmenedzsment szervezetet, amelynek legfőbb feladata a TOP projekt megvalósítása.
- A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal segíti az inaktív réteg bevonását, biztosítja a térségi álláskereső réteg mozgósítását, valamint a célcsoportot érintő támogatások, a munkaerő-piaci szolgáltatások biztosítását. A Kormányhivatal aktív részvétele szükséges a célcsoport foglalkoztatási szintjének emelésében, ezért kötelezően bevonandó partnerként vesz részt a projektben.

A projekt elsődleges célja – a felhívás célkitűzéseivel összhangban – a területi sajátosságokon alapuló, fejlettségben megmutatkozó különbségek mérséklése és a foglalkoztatottsági szint emelése, támogatva az átfogó megyei célkitűzések –a megyében élők életkörülményeinek javítása, a megye fenntartható gazdasági és társadalmi viszonyainak megteremtése, a foglalkoztatás javítása – megvalósítását. A projekt céljait partnerségben, a konzorciumi partnerek együttműködésén túl a megye munkaerő-piaci helyzetét alakító szervezetek bevonásával kívánják elérni a projektgazdák.

1.2. Módszertani keretek

Az Edelényi Kistérségi Foglalkoztatási és Gazdaságfejlesztési Stratégia (a továbbiakban: Stratégia) a Projekt előkészítő kutatásainak és elemzéseinek adatbázisára és megállapításaira, valamint a TOP-5.1.1-15-BO1-2016-00001 sz. BAZ megyei foglalkoztatási stratégiára épül. Az előzetes felmérések során összegyűjtött megalapozó adatok és igények beépítésre kerültek a Stratégia egyes fejezeteibe. A Stratégia széles körű alkalmazása, illetve a térségi szintű iránymutatás érdekében a megalapozó adatok lehetőség szerint térségi/települési szintű bontásban kerülnek bemutatásra, majd a problémák azonosítását követően kerül kimunkálásra az Edelényi Kistérség foglalkoztatási jövőképe, stratégiai célkitűzései, valamint stratégiai akciói, intézkedési terve, összhangban az Európai Unió, az országos és a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei célkitűzésekkel.

Az Edelényi Kistérség Foglalkoztatási és Gazdaságfejlesztési Stratégiája (2017-2021) mindazonáltal túlmutat a Projekt tartalmán. A térség foglalkoztatási helyzetének javítására vonatkozóan megfogalmaz általános és közvetlen célokat, amelyek egy részére megoldást kínál a Projekt, illetve a vele párhuzamosan megvalósuló helyi foglalkoztatási együttműködések a TOP-5.1.2-15 pályázati konstrukcióban a járások, míg a TOP-6.8.2-15 keretében Miskolc Megyei Jogú Város és térsége foglalkoztatási együttműködései. A Stratégiában megfogalmazott célokra és a foglalkoztatással kapcsolatos egyéb törekvésekre további projektjavaslatokat fogalmaz meg jelen dokumentum.

A foglalkoztatás stratégia a témakörben fellelt kutatásokon, felméréseken alapul, felhasználja statisztikai adatbázisok vonatkozó adatait, valamint a gazdasági és foglalkoztatási gyorsjelentéseket.

A foglalkoztatási stratégia tartalmazza:

- a térségi foglalkoztatási helyzetfeltárását, SWOT és helyzetelemzését.
- a paktum jövőképét, a célrendszer és fejlesztési prioritások megfogalmazását.
- a stratégia megvalósítására vonatkozó akcióterv kidolgozását 3 évre vonatkozóan.
- a foglalkoztatási paktum stratégiájának/akciótervének megvalósítására reális ütemtervű munkaprogram kidolgozását, összhangban az országos foglalkoztatáspolitikával, a térségi gazdaságfejlesztés és társadalompolitika szempontjaival.
- stratégiai célrendszer megvalósítását szolgáló 4 projektterv kidolgozását, ezek szakmai tartalmának pontos meghatározását, a végrehajtásban együttműködő partnerek, felelősségi viszonyok, határidők, és a finanszírozással összefüggő minden lényeges kérdés szabályozásával.

A partnerség tagjai konszenzusos módszerrel fogadják el annak tartalmát, amelyeket aztán a paktum résztvevői közös célnak tekintenek, és amelyek megvalósításának segítése a paktum menedzsment szervezet feladata lesz.

A stratégia a gazdaságfejlesztésre és a foglalkoztatás növelésére irányul és tartalmazza a helyzetelemzésen alapuló átfogó és specifikus célokat, prioritásokat, intézkedéseket; a fejlesztésekhez szükséges lehetséges források felmérését, indikatív forrástérképet; a monitoring és értékelési rendszerét, folyamatát, a horizontális (esélyegyenlőségi és fenntarthatósági) szempontok figyelembevételével.

1.3. Szervezeti keretek

A Stratégia végrehajtása állandó felügyeletet és ellenőrzést igényel, így különösen a végrehajtás előre haladásával válhat szükségessé a benne intézkedések, akciók korrekciója. A folyamat nyomon követését a Projekt keretében létrejövő Paktum Szervezet fogja elvégezni, melynek működési rendje a Stratégia mellékletét képezi.

2. ILLESZKEDÉS A FEJLESZTÉSI ÉS FOGLALKOZTATÁSI POLITIKÁHOZ

Az Edelényi Kistérségi Foglalkoztatási és Gazdaságfejlesztési Paktum stratégiának koherensnek és konzisztensnek kell lennie a nagyobb területi szinteken létrehozott programokkal, stratégiákkal és koncepciókkal. A Stratégia tehát szükségszerűen illeszkedik a megyei és a járási területfejlesztési koncepcióhoz, valamint az ágazati stratégiákhoz, a Széchenyi 2020 célkitűzéseire. A 2.2 pont a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei foglalkoztatási stratégiából kerültek átemelésre.

2.1. A lisszaboni stratégia, az EURÓPA 2020 és a hazai foglalkoztatáspolitikai elvárásai

Az Európai Unió tagjaként Magyarországnak is fel kell venni azt a „sebességet”, amelyet a 2000-ben elfogadott Lisszaboni Stratégia keretében az EU meghirdetett. Két stratégiai célt tűzött ki az EU Lisszabonban, egyrészt azt, hogy 2010-re elérjék a teljes foglalkoztatás szintjét, azaz a 70 %-os foglalkoztatási rátát, valamint azt, hogy Európa a világ legversenyképesebb térségévé váljon. Ezt a stratégia 2010-ben ért véget, éppen a globális pénzügyi és gazdasági válság idején. Ekkor az Európai Tanácsnak fontos volt, hogy mielőbb döntsön a Lisszaboni Stratégia felülvizsgálatáról és folytatásáról. Még 2010 nyarán elfogadták az Európa 2020 stratégiát, melynek prioritásai: az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedésen alapuló gazdaság kialakítása.

- Intelligens növekedés: tudáson és innováción alapuló gazdaság kialakítása.
- Fenntartható növekedés: erőforrás-hatékony, környezetbarát és versenyképes gazdaság.
- Inkluzív növekedés: magas foglalkoztatás, valamint szociális és területi kohézió jellemezte gazdaság kialakításának ösztönzése.

E három egymást kölcsönösen erősítő prioritás azt kívánja elősegíteni, hogy az Unióban és a tagállamokban magas legyen a foglalkoztatottság és a termelékenység, valamint erősödjön a társadalmi kohézió.

A Bizottság hét témakörbe foglalta a haladást elősegítését szolgáló kezdeményezéseket:

1. Az „Innovatív Unió” kezdeményezés a keretfeltételek, illetve a kutatásra és innovációra fordított finanszírozás javítására szolgál annak érdekében, hogy az innovatív ötletekből a növekedést és a foglalkoztatást segítő termékek és szolgáltatások jöjjenek létre.
2. A „Mozgásban az ifjúság” az oktatási rendszerek teljesítményének növelését és a fiatalok munkaerőpiacra történő belépésének megkönnyítését szolgálja.
3. Az „Európai digitális menetrend” a nagy sebességű internet bővítésének felgyorsítását és az egységes digitális piac előnyeinek háztartások és vállalkozások általi kiaknázását tartja szem előtt.
4. Az „Erőforrás-hatékony Európa” a gazdasági növekedés és az erőforrások felhasználásának szétválasztását, az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé való elmozdulás elősegítését, a megújuló energiaforrások növekvő mértékű alkalmazását, a szállítási ágazat modernizálását és az energiahatékonyság ösztönzését szolgálja.
5. Az „Iparpolitika a globalizáció korában” a vállalkozások (különösen a kkv-k) üzleti környezetének javítását és a világszinten versenyképes, erős és fenntartható ipari bázis kifejlesztésének támogatását célozza.
6. Az „Új készségek és munkahelyek menetrendje” a munkaerőpiacok modernizálását célozza, és arra törekszik, hogy lehetővé tegye az emberek számára készségeik egész életen át történő fejlesztését, hogy ezáltal növekedjen a munkaerőpiacon való részvétel, és – többek között a munkavállalók mobilitása révén – közeledjen egymáshoz a munkaerő- piaci kínálat és kereslet.
7. A „Szegénység elleni európai platform” célja olyan szociális és területi kohézió biztosítása, ahol a növekedés és a munkahelyteremtés előnyeit széles körben megosztják, a szegénységben és társadalmi kirekesztettségben élők pedig méltóságban, a társadalom aktív tagjaiként élhetnek.

Magyarország és az Európai Bizottság által aláírt Partnerségi Megállapodás öt nemzeti fejlesztési prioritást határozott meg¹:

1. Foglalkoztatás: biztosítani kell, hogy a 20-64 évesek körében a foglalkoztatottság aránya elérje a 75 %-ot.
2. K+F/innováció: Az EU GDP-jének 3 %-át a kutatás/fejlesztés és az innováció ösztönzésére irányuló beruházásokra kell fordítani. Ehhez Magyarország úgy járul hozzá, hogy a kutatás-

¹ Európa 2020 – Európa növekedési stratégiája. www.ec.europa.eu/europe2020/index_hu.htm

fejlesztési ráfordítások szintjének a bruttó hazai termék 1,8 százaléka történő növelését kívánja elérni 2020-ig, mégpedig akként, hogy a teljes ráfordítási szinten belül a vállalati ráfordítások aránya tovább növekedjen.

3. Éghajlatváltozás/energia: széndioxid-kibocsátás csökkentése, megújuló energiaforrások növelése, energiahatékonyság javítása.²
4. Oktatás: lemorzsolódási arány 10 % alá csökkentése, a 30-34 év közötti uniós lakosok legalább 30,3 %-a felsőfokú végzettséggel rendelkezzen.
5. Szegénység/társadalmi kirekesztés: csökkenjen a szegénység és társadalmi kirekesztettség által veszélyeztetett emberek száma. *„A magyar vállalat a gyermekes családok szegénységi ráta, a súlyos anyagi nélkülözésben élők, valamint az alacsony munkaintenzitású háztartásban élők 20-20%-os csökkentését célozza. Az átfedések figyelembe vételével ez azt jelenti, hogy 2020-ra Magyarország kb. 5 százalékponttal / mintegy 450 - 500 ezer fővel, 23,5 százalékra kívánja csökkenteni a három indikátorral lefedett népesség arányát.”*³

Az európai stratégiai célkitűzésekhez kapcsolódva a tagállamok 2011 áprilisában nemzeti reformprogramjaikban meghatározták saját nemzeti célkitűzéseiket. Magyarország a foglalkoztatás tekintetében vállalta az EU-s cél megvalósítását, a 75%-os rátát.

Ahhoz, hogy hazánk ezt a vállalat el tudja érni, el kellett indulnia a rugalmasabb munkaerőpiac felé. Paradigmaváltásra, új kompetenciák befogadására, az emberi erőforrások hatékonyabb felhasználására, rugalmasabb foglalkoztatási formákra és munkaidőrendszerekre van szükség Magyarországon munkaerőpiacán. Richard Senett „A rugalmas ember – az új kapitalizmus kultúrája” című könyvének rezüméje szerint az új technológia vezet a termelés rugalmas formáihoz és a gyors piaci változásokhoz. Az információs társadalom és az információs gazdaság jobban képzett, motiváltabb, rugalmasabb munkaerőt igényel, amely megköveteli az emberektől, hogy állandóan készek legyenek a feladatok elvállalására, munka és lakóhelyük gyakori változtatására. Ugyanakkor a gyors technológiai változások új munkakapcsolatokat igényelnek, melynek során a munka társadalma átalakul a tevékenységek társadalmává. Jellemzővé válnak rövidebb időtávok és rugalmas munkaidő rendszerek, az újszerű foglalkoztatási formák, a többszörös munkaviszonyok. Mindezek viszont kiváltják a humánpolitikai célok és módszerek, valamint az elkötelezettség tartalmának átalakulását.⁴

² Az Európa 2020 stratégia végrehajtását megalapozó előzetes intézkedési terv

³ Az Európa 2020 stratégia végrehajtását megalapozó előzetes intézkedési terv

⁴ Richard Senett 1998.

A technikai fejlődéssel, az információs társadalom kialakulásával a munka világa radikálisan átalakul. A munka „természete” változóban, a munka térbeli és időbeli egysége felbomlóban van, alkalmazkodni kell a „valós idejű” gazdasághoz. A hagyományos munkahelyek száma csökken, a foglalkoztatás újabb és újabb, s olcsóbb megoldásait keresik a munkaadók, hogy a világméretű versenyben megőrizzék, vagy erősítsék pozíciójukat.

Az európai foglalkoztatásról szóló jelentések kiemelik a rugalmasság (flexibilitás) és a biztonság követelményét. Rugalmasságot azonban tágan értelmezi, annak a vállalaton belüli, illetve azon kívüli formájára felhívja a figyelmet.

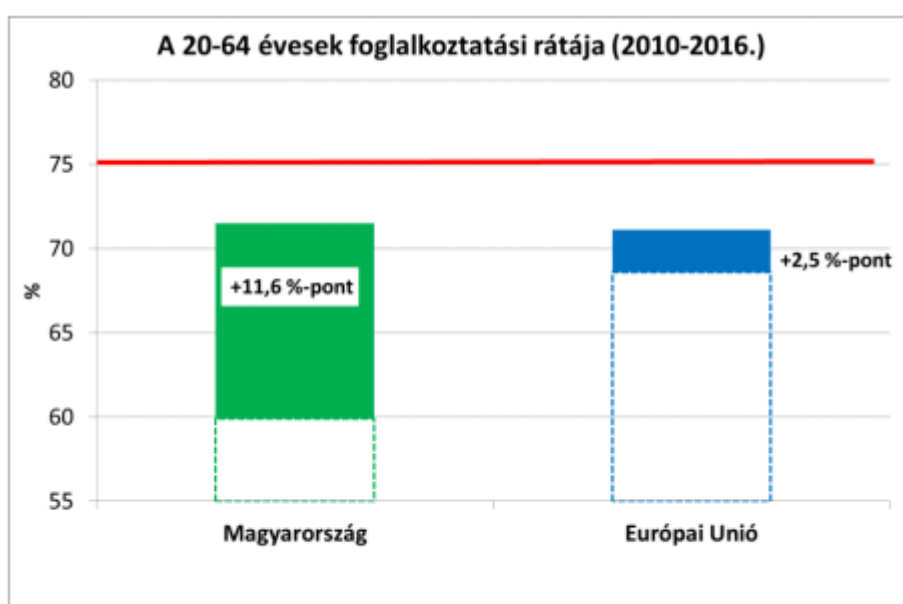
- A külső (vállalaton kívüli) rugalmasság, mely a foglalkoztatás feltételeivel, üzleti és szezonális ciklusaival kapcsolatos. Jellemzői: munkaerő-mobilitás, szegmentáció, a szakképzés, a munkaerő-piaci eszközök, költségvetési kiadások nagyobb vagy kisebb mértéke.
- A belső (vállalaton belüli) rugalmasság a már alkalmazásban lévő munkavállalók munkaidejét, munkarendjét és munkaszerződéseinek típusát érintő változások, rugalmas foglalkoztatási formák, rugalmas munkaidő súlya. A fejlett belső rugalmasságot a vállalatok magasabb teljesítménye és – a rugalmas munkaszervezés következtében – a jobb munkakörülmények jellemzik. A vállalaton belüli rugalmas foglalkoztatási (atipikus) megoldások fejlettebb formái a sikeres rugalmas biztonsági rendszerek egyik fontos elemének számítanak, amelyek az innováció kibontakozása és a szakmai fejlődés, szakmai továbbképzés szempontjából is nagy jelentőségűek (COM (2007) 359, 733).

Az európai foglalkoztatási stratégia végrehajtását a Foglalkoztatási Bizottság segíti és az európai szemeszter alábbi négy lépéséből áll:

1. A Bizottság foglalkoztatási iránymutatásokat terjeszt elő, amelyeket a tagállami kormányok jóváhagynak, majd az EU Tanácsa elfogad. Az iránymutatások közös foglalkoztatáspolitikai prioritásokat és célértékeket határoznak meg.
2. Az éves növekedési jelentésre építve a Bizottság közös foglalkoztatási jelentést tesz közzé, amelyet az EU Tanácsa fogad el.
3. A tagállami kormányok nemzeti reformprogramokat nyújtanak be a Bizottsághoz. Az uniós intézmény megvizsgálja, hogy ezek megfelelnek-e az Európa 2020 stratégia céljainak.
4. A nemzeti reformprogramok kiértékelése alapján a Bizottság országjelentésekben elemzi a tagállamok gazdaságpolitikáját, majd országspecifikus ajánlásokat bocsát ki.

Magyarország 2017. évi Nemzeti Reform Programja⁵ IV. Európa 2020 célok teljesítése fejezet IV.1. A foglalkoztatás bővítése és IV.1.1. Szakmai képességek fejlesztése alfejezetekben bemutatja be az elért eredményeket.

„Magyarország a foglalkoztatási szint javítására irányuló Európa 2020 célkitűzéshez kapcsolódva a 20- 64 év közötti népesség foglalkoztatási arányának 75%-ra növelését tűzte ki célul 2020-ig. A foglalkoztatási arány a 20-64 éves korcsoportban 72,6%-ra nőtt 2016 utolsó negyedében, amely már meghaladja az EU-s szintet, és jelentős közeledést mutat az EU2020-as célhoz.”⁶

Forrás: Eurostat

1. ábra: A 20-64 évesek foglalkoztatási rátája (2010-2016)

Forrás: Eurostat ⁷

„A KSH adatai szerint 2016-ban 4 millió 352 ezer volt a foglalkoztatottak száma, ami jelentősen meghaladja a pénzügyi válság előtti értéket (közel 3,9 millió fő), miközben a munkanélküliek száma 235 ezer főre csökkent. Az éves bővülés túlnyomó része (126 ezer fő) a belföldi (közfoglalkoztatás nélküli) munkaerőpiacon ment végbe, a közfoglalkoztatás 15 ezer fővel 221 ezerre nőtt, (az egy éven belüli, ingázó) külföldi munkavállalás 5,3 ezerrel 116 ezer főre nőtt.¹ A foglalkoztatási arány 66,5%-ra nőtt, míg a 20-64 éves korcsoportban 71,5%-os arány már meghaladja az EU-s szintet, és jelentős

⁵ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-national-reform-programme-hungary-hu_0.pdf

⁶ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-national-reform-programme-hungary-hu_0.pdf, (18. o.)

⁷ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-national-reform-programme-hungary-hu_0.pdf, (18. o.)

közeledést mutat az EU2020-as célhoz. A foglalkoztatás változásában ugyanakkor jelentős területi különbségek mutatkoznak, legnagyobb mértékben (4% felett) a Közép-Dunántúlon, és Észak-Magyarországon nőtt a foglalkoztatottak száma, legkisebb mértékben Dél-Dunántúlon.”⁸

A munka világa jelentősen átalakul, és ez érinti Borsod-Abaúj-Zemplén megyét és annak településeit is. Elindult a negyedik ipari forradalom, amely a szervezetek és a munka jelenleg ismert világát teljesen átalakítja. Egyre gyakrabban találkozunk IoT, az Internet of Things (dolgok internete) kifejezéssel, ami a fejlett technológiák használatával jelentős változást hoz magával, tömegesen szűnnek meg régi munkahelyek és jönnek létre újak. Megváltoznak a technológiai fejlődéssel a munkavállalókkal szembeni elvárások is, hiszen egyre inkább informatikai felkészültségű, magasan képzett, nyelveket beszélő munkaerőre van szüksége a szervezeteknek. A World Economic Forum tanulmánya⁹ szerint a világ 15 legnagyobb gazdaságában 5 millió munkahely szűnhet meg 2020-ig, miközben 2,1 millió új munkahely teremődik is. A munkahelyek kétharmada az irodai adminisztratív munkakörökben szűnik meg, ami érintheti Borsod-Abaúj-Zemplén megyében is meghatározónak számító gyártásban, építőiparban, illetve az összeszerelésben dolgozók körét is. Fast Future Research jövőkutató cég szerint:¹⁰

„a digitális világ fejlődésével hamarosan virtuális ügyvédekre, rendszerezőkre és adatkezelőkre lehet szükség. A környezet védelme sokkal hangsúlyosabb lesz, és megjelennek majd klíma-visszafordító szakemberek, az időjárás módosítását ellenőrző rendőrök és a nagyvárosi függőleges gazdálkodók. A cég szerint az idősödő társadalom kiszolgálására lesznek majd időskori wellness-tanácsadók, memóriabővítő sebészek és testrészkészítők. A kereskedelmi úrutazás igényeinek kielégítésére pedig szükség lesz űrpilótákra, űrmérnökökre és űr-idegenvezetőkre is.”

A **változások nyertesei** az üzleti, pénzügyi szektor, a menedzsment, **az informatika, a mérnöki** és értékesítési területek lesznek majd. A felmérések szerint a mostani iskolások kb. 2/3-ának **olyan állása lesz felnőttként, amely jelenleg nem létezik**: testrészkészítő, nanotechnikus, memóriabővítő sebész, stb.

⁸ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-national-reform-programme-hungary-hu_0.pdf, (18. o.)

⁹ http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs.pdf

¹⁰ <http://www.origo.hu/tudomany/20111216-jovokutatas-urturizmussal-klimavaltozassal-nanotechnologiaval-osszefuggo-foglalkozasok-jonnek.html>

Az új munkahelyek más készségeket, képességeket igényelnek, ezért **felértékelődik az oktatáspolitikai**, hiszen ki kell képezni a jövő versenyképes munkavállalóit. Az irányok egyértelműen látszanak, az oktatásban is mozdulni kell, lásd duális képzés.

Egyre nagyobb jelentősége van az **atipikus, rugalmas foglalkoztatási formáknak** is, amelyek a jól képzett munkavállaló számára új lehetőségeket teremthetnek, de jóval magasabb fokú tudatosságot és felkészülést igényelnek a munkaerőpiac mindkét szereplőjétől, a munkavállalók és a munkáltatók részéről is. A gyors változások, a folyamatos megújulási kényszer miatt a **vállalatoknak, vállalkozásoknak** a mostaninál sokkal **jelentősebb szerepe lesz a munkavállalóik fejlesztésében** (képzés, oktatás), ha versenyképesek akarnak maradni. Erre szükségük van és lesz is, hiszen a szűkülő munkaerő-piaci kínálat miatt **egyre nagyobb verseny van/lesz a munkaerőért**, ezt mutatja már a helyi munkaerőhiány megjelenése is.

Megváltoznak a vállalatok (verseny)stratégiái, az alacsony munkabérrel versenyzés stratégiáját át kell fordítani a tőke- és tudásigényes, magasabb hozzáadott értékű termelés megteremtésének irányába. Ez elkerülhetetlen stratégiaváltást igényel, ami megváltoztatja a munkaerő-piaci szereplők stratégiáját is.

2.2. Borsod-Abaúj-Zemplén megyei foglalkoztatási stratégia

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Közgyűlés elfogadta Borsod-Abaúj-Zemplén megye 2014-2020 időszakra szóló Integrált Területi Programját¹¹, melyre az adott időszakban 93,05 Mrd forint fejlesztési összeget meghatározott forráskeretnek.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területfejlesztési Konceptió (Javaslattevői szakasz) II. kötetében¹² megfogalmazza a megye fejlesztésének átfogó célját: Az ipari hagyományaira, potenciális munkaerő-kínálatára, kiváló természeti adottságaira és erőforrásaira fenntartható módon építve, földrajzi elhelyezkedéséből adódó előnyeit kihasználva érje el a megye, hogy versenyképessége 2020-ig a megyék átlaga feletti mértékben erősödjön.

Ennek keretében:

- jelentősen bővüljön a foglalkoztatás, mind a növekvő számú, a nemzetközi munkamegosztásban exportteljesítménye, vagy beszállítói kapcsolatai miatt résztvevő KKV-k, mind a bete-

¹¹ 54/2016. (IX.15.)

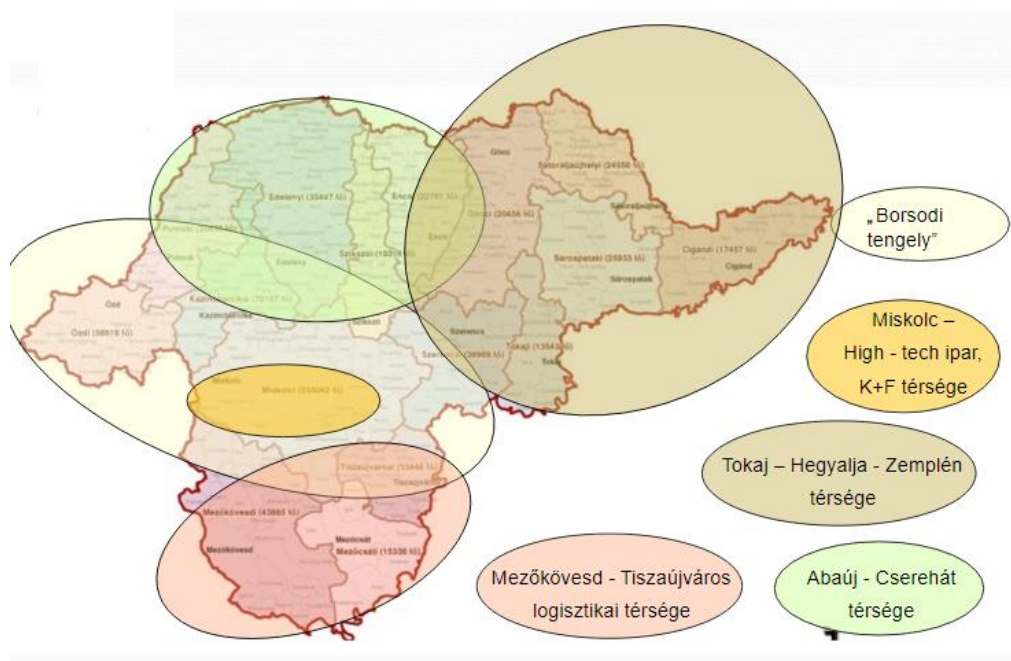
¹² http://www.baz.hu/content/fejlesztési_dokumentumok/1312_01_2_melleklet_BAZ_megye_konc_20131205_vkn.pdf

lepülő nemzetközi vállalatok, illetve a jövedelembővülés multiplikátor hatásaként az elsődlegesen helyi piacra termelő, illetve szolgáltató vállalkozások tevékenysége nyomán. A megye tartsa meg a jól képzett közép- és felsőfokú végzettségű munkaerőt, ami a foglalkoztatásbővülés alappillére jelenti. A vállalkozások fokozatosan növekvő mértékben vonják be a munka világába a megye külső és belső perifériáin élő hátrányos helyzetben levő társadalmi csoportokat is.

- „Foglalkoztatás bővítése” - A munkanélküliségi ráta a megyében 13% alatt legyen 2020-ra
- növekedjék a megyében megtelepedő vállalkozások innovációs teljesítménye, ezen keresztül elsősorban a hagyományokkal rendelkező feldolgozóipari ágazatok (gépipar, vegyipar, mechatronika, szén és energiaipar, elektrotechnika) vállalkozásai által teremtett gazdasági érték
  - „A gazdaság teljesítőképességének javítása” – Az egy főre jutó bruttó hozzáadott érték 2020-ra legalább az országos átlag 75%-át érje el. (2010-ben az országos átlag 61%-a). A cél, hogy az egy főre jutó SZJA alapján a megye és az ország közötti különbsége megszűnjön 2020-ra (2010-ben az országos átlag 90%-a.)
- jelentősen javuljon a túlnyomórészt a külső és belső (pl. nagyvárosi) perifériákon élő, halmozottan hátrányos helyzetű csoportok képessége és kompetenciaszintje (képzettsége, tudása, egészségi és mentális állapota, motivációja) arra, hogy érdemi szereplőivé válhassanak a bővülő munkaerőpiacnak. Fontos a szegénység és a szociális kizáródás újratermelődésének megakadályozása, illetve a területi, környezeti hátrányok és a szegregációs jelenségek mérséklése.
  - „Társadalom alkalmazkodó képességének javítása” – Cél: az ezer foglalkoztatottra vetített szociális segélyezették számának megfelelése az országos átlaghoz viszonyítva. Csökkenjen a szegénységben és társadalmi kirekesztődésben élők aránya, különös tekintettel a roma népességre.
- fenntartható és integrált módon kerüljenek megőrzésre, védelemre és hasznosításra a gazdag természeti és épített környezet, valamint a kulturális örökség elemei és gyűjteményei, kiemelten az energiatermelés, a turizmus, valamint a mezőgazdaság és élelmiszeripar területén, továbbá valósuljon meg a vidéki térségek ökológiai-társadalmi-gazdasági funkciójának fenntartása.
  - „Természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása”

- a gazdasági fejlődés és a társadalmi megújulás a térségközpontokon kívül elérje a kisebb, a főbb közlekedési tengelyektől távolabbi perifériákat, illetve az egyes közszolgáltatások ellátásában erősödjön a területi szereplők és szervezetek közti együttműködés
  - „Térségi együttműködések ösztönzése”

A Területfejlesztési koncepció kiterjed a megyén belüli, különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységek potenciális fejlesztési területeire (2. sz. ábra), melyek a közvetlen módon érintik az Edelényi kistérséget.

2. ábra: B-A-Z megyei célrendszer és fejlesztési irányok

Forrás: Dr. Nagy József (Bükk-Térség LEADER Egyesület) „A BTLE települések – családok, vállalkozók, nonprofit szervezetek, egyházak, önkormányzatok – fejlesztési lehetőségei a 2014-2020 tervezési időszokban” előadása alapján, URL: <http://slideplayer.hu/slide/2789131/>

A dokumentum az alábbiakat fogalmazza meg:

- A „Borsodi tengely” részként érintett a térség (Tiszaújváros és Kazincbarcika), ahol meghatározó a gépgyártás és a vegyipar, illetve jelen vannak informatikai és szolgáltató vállalkozások. Ezen tényezőkre alapozva ösztönözni kívánják a magas hozzáadott értéken alapuló, innováció-orientált termelést, illetve a szolgáltatásnyújtást és a kapcsolódó magas színvonalú szak- és felsőoktatási képzés működését. A települések között jól működő közösségi közle-

kedési rendszer kialakítását, amely biztosítja a munkába való eljutást és a vállalkozások közti kapcsolatot.

- Abaúj-Cserehát térségében fontos a társadalmi felzárkóztatás elősegítése a helyi foglalkoztatás szervezésével, a képzettség javításával és intenzív szociális-közösségszervező munkával. A térség foglalkoztatásának növelése miatt ösztönözni szükséges a mezőgazdasági termelést (növénytermesztés: kertészet, zöldség – gyümölcsstermesztés és állattenyésztés), valamint a termékek élelmiszeripari feldolgozását (pl. konzerváló-, savanyító-, feldolgozó üzem építése). A helyi alapanyagokból készülő termékek értékesítését segítheti a falusi-agro-turizmus fejlesztése.
- A megyét ezenkívül elsősorban a szlovák-magyar határ menti együttműködések érintik, mely területen szükséges a gazdasági és társadalmi kapcsolatok további ösztönzése. Az együttműködés részeként javasolt ösztönözni az érintett térségekben a meghatározó gazdasági ágazatok közti együttműködést, tapasztalatcserét a gazdaságfejlesztést támogató intézmény-hálózat működéséről, illetve együttműködési projekt indítását a technológia transzfer ösztönzésére és a kapcsolódó együttműködések szervezésére, valamint közös vállalati együttműködésen alapuló K+F+I projektek támogatását. A turizmus területén fontos a turisztikai menedzsment és marketing szakterületen tapasztalatcsere lebonyolítása, valamint közös marketing akciók indítása, illetve a határmenti turisztikai desztinációs területek közös termékfejlesztése. A gazdaságfejlesztés mellett továbbra is fontos a társadalmi, civil kapcsolatok bővítése, illetve az un. személyek közti kapcsolatok ösztönzését támogató projektek megvalósítása. A környezetfejlesztés és kockázat megelőzés területén továbbra is fontos az érintett területek hatóságainak jó és hatékony együttműködése, különösen vízügy és természetvédelem területén. A gazdasági és társadalmi együttműködések bővítéséhez fontos a közlekedési kapcsolatok javítása, így Miskolc és Kassa között a 3-as út teljes szakaszának autóúttá való fejlesztése, valamint a határon útnyúló alacsonyabb rendű közlekedési kapcsolatok bővítése.

Ennek érdekében az alábbi stratégiai célokat határozza meg Borsod-Abaúj-Zemplén megyei fejlesztésének érdekében:

- Gazdasági versenyképesség javítása, munkahelyteremtés és innovációs tevékenységek ösztönzése;
- A helyi társadalom munkaerő-piaci igényekhez történő alkalmazkodóképességének javítása;
- A munkaerő-piaci központok elérhetőségének javítása;

- Az egyedi természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása;
- Az energia megújuló forrásokból történő előállításának és helyi felhasználásának ösztönzése;
- Környezeti állapot és környezetbiztonság javítása.

Mindezek alapján a Borsod-Abaúj-Zemplén megyében kialakított foglalkoztatási stratégia¹³ átfogó célja 2016-2021-re az, hogy bővüljön a foglalkoztatás, új, eddig a munkaerő-piacon nem látható csoportok lépjenek az aktív munkaerő-piacra, és tevékenyen járuljanak hozzá a megye gazdasági-társadalmi fejlődéséhez. Ennek érdekében kijelölt célok:

- Képzettségi szint, illetve foglalkoztathatóság javítása
  - Alulteljesítő és veszélyeztetett köznevelési intézmények fejlesztése
  - A köznevelési intézmények hátránykompenzáló szerepének erősítése
  - A lemorzsolódás csökkentése a szakképzésben
  - A felnőtt lakosság továbbképzése, átképzése, illetve végzettséghez juttatása
  - A vállalkozások munkaerő- és képzési igényeinek feltérképezése és az ennek eredményére reagáló célzott képzések
- A foglalkoztatottsági szint javítása
  - Az elsődleges célcsoportok hatékony elérése
  - Munkaerő kereslet illesztése a megváltozott munkaerő-piaci lehetőségekhez
- A helyi gazdaság erősítése, alkalmazkodási képességének fejlesztése
  - Megyei partnerség kialakítása
  - A helyi szociális gazdaság fejlesztése
  - Innovatív megoldások megyei fejlesztésének ösztönzése

A területi szereplő Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat által választott Területi Kiválasztási Kritérium Rendszer az alábbi:

Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat által meghatározott kritériumok		
Sorszám	Kritérium megnevezése	Szöveges magyarázat
II.1.	Illeszkedés a megyei területfejlesztési programhoz és a vonatkozó indikátorai-	Alaphelyzet: Az ITP-vel, majd a projektjavaslatokkal

¹³ Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Foglalkoztatási Stratégiája 2016-2021

	hoz	kapcsolatban alapvető követelmény, hogy a szakmailag megalapozott, partnerségi egyeztetésen megvitatott, a feljogosított testület által elfogadott megyei stratégiai program és koncepció célrendszeréhez, a meghatározott fejlesztési prioritásokhoz igazodjon. Illeszkedő megyei program cél (ok): 1. <i>Gazdasági versenyképesség javítása, munkahelyteremtés és innovációs tevékenységek ösztönzése.</i> 2. <i>A helyi társadalom munkaerő-piaci igényekhez történő alkalmazkodó képességének javítása.</i> 3. <i>A munkaerő-piaci központok elérhetőségének javítása.</i> 4. <i>Az egyedi természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása.</i> 5. <i>Az energia megújuló forrásokból történő előállításának és helyi felhasználásának ösztönzése.</i> 6. <i>Környezeti állapot és környezetbiztonság javítása</i>
II.3	Hozzájárulás belső területi kiegyenlítődéshez	Alaphelyzet: Illeszkedő megyei program cél (ok): A városias és vidéki térségek közötti különbségek jelentősek és egyes területeken belül is magas a halmozottan hátrányos helyzetű lakosság aránya. A kritérium a gazdasági és szociális különbségek ki-

		egyenlítődsét szolgálja. 1. <i>Gazdasági versenyképesség javítása, munkahelyteremtés és innovációs tevékenységek ösztönzése.</i> 2. <i>A helyi társadalom munkaerő-piaci igényekhez történő alkalmazkodó- képességének javítása.</i> 3. <i>A munkaerő-piaci központok elérhetőségének javítása.</i> 4. <i>Az egyedi természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása.</i> 5. <i>Az energia megújuló forrásokból történő előállításának és helyi felhasználásának ösztönzése</i>
II.4.	Hozzájárulás belső társadalmi kiegyenlítődshez	Alaphelyzet: A vidéki lakosságon belüli halmozottan hátrányos helyzetű lakosság magas aránya. A kritérium a szociális és életminőségre vonatkozó különbségek kiegyenlítődsét szolgálja. Illeszkedő megyei program cél (ok): 1. <i>Gazdasági versenyképesség javítása, munkahelyteremtés és innovációs tevékenységek ösztönzése.</i> 2. <i>A helyi társadalom munkaerő-piaci igényekhez történő alkalmazkodó- képességének javítása.</i>
II.5.	Hozzájárulás a gazdasági növekedéshez	Alaphelyzet: A megye legnagyobb gazdasági potenciáljával rendelkező, kiemelkedő fizikai és

		humán infrastruktúrával ellátott ágazatai kiemelkedő szerepet játszanak a gazdasági és társadalmi fejlődésben. Ezért a kiválasztási követelményrendszerben rendkívül fontos vizsgálni, hogy a programban meghatározott, perspektivikusan is versenyképes ágazati fókuszokban, illetve a legjobb fejlődési potenciállal rendelkező területeken valósulnak meg projektek, közvetlenül vagy közvetetten hatást gyakorolva a szűkebb, tágabb környezet növekedésére. Illeszkedő megyei program cél (ok): 1. <i>Gazdasági versenyképesség javítása, munkahelyteremtés és innovációs tevékenységek ösztönzése.</i> 2. <i>A helyi társadalom munkaerő-piaci igényekhez történő alkalmazkodó- képességének javítása.</i> 3. <i>A munkaerő-piaci központok elérhetőségének javítása.</i> 4. <i>Az egyedi természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása.</i> 5. <i>Az energia megújuló forrásokból történő előállításának és helyi felhasználásának ösztönzése.</i>
II.8.	Egyéb, pontosan: Hozzájárulás a munkahelyteremtéshez, munkahely megtartáshoz	Alaphelyzet: A megyei fejlesztési program megvalósulása nyomán elsősorban az üzleti környezet alakításával kívánja befolyásolni a vállalkozások növekedési lehetőségét, így

		csak közvetve gyakorol hatást a foglalkoztatásra. A kedvező természeti adottságok megléte, a foglalkoztatást kedvezményező szabályozókkal rendelkező területeken történő fejlesztések nagyobb eséllyel biztosítanak munkahelybővülést. A munkahelyteremtés mellett fontos a munkahelyek megtartása is. A biztos gazdasági környezetből fakadó, kiegyensúlyozott foglalkoztatást és a bérnövekedést generáló intézkedések hozzájárulnak a magasabb életszínvonal kiépítéséhez. Nem csak a gazdasági növekedésből eredő munkaerő igény generálhat munkahelyteremtést, hanem a társadalmi közszolgáltatások rendszerének fejlesztése következtében az ezeken a területeken tervezett fejlesztések is munkaerő keresletet generálhatnak. A leghátrányosabb helyzetű, városhiányos térségekben azonban nélkülözhetetlen a nem üzleti alapú munkahelyteremtés ösztönzése. A társadalmi célú, szociális „vállalkozások” létrehozásának és fejlesztésének támogatása nélkülözhetetlen a munkahely-hiányos térségek felszámolásához. Illeszkedő megyei program cél (ok): 1. <i>Gazdasági versenyképesség javítása, munkahelyteremtés és innovációs tevékenységek ösztönzése.</i> 2. <i>A helyi társadalom munkaerő-piaci igényekhez történő alkalmazkodóképességének javítása.</i>

		3. A munkaerő-piaci központok elérhetőségének javítása. 4. Az egyedi természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása.

1. táblázat: Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat által választott Területi Kiválasztási Kritérium Rendszer

Forrás: Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Integrált Területi Program 2014-2020, saját szerkesztés

A Területfejlesztési Konceptiójának dokumentumai meghatározzák a megye hosszú távú fejlődésének jövőképét, valamint a jövőkép elérését szolgáló célrendszert. A megyei fejlesztésének stratégiai céljait az átfogó célokhoz illeszkedve határozták meg úgy, hogy az egyes stratégiai célok több átfogó cél elérését is támogathatják. A stratégiai célokon belül részcélokat, illetve tervezett beavatkozásokat is megfogalmaz a dokumentum (2. táblázat).

Átfogó célok	Stratégiai célok
Foglalkoztatás bővítése	1. Gazdasági versenyképesség javítása, munkahelyteremtés és innovációs tevékenységek ösztönzése
A gazdaság teljesítőképességének javítása	
Társadalom alkalmazkodóképességének javítása	2. A helyi társadalom munkaerő-piaci igényeihez történő alkalmazkodóképesség javítása
Térségi együttműködések ösztönzése	3. A munkaerő-piaci központok elérhetőségének javítása
Természeti és kulturális erőforrások hatékonyabb fenntartható hasznosítása	4. Az egyedi természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása
	5. az energia megújuló forrásokból történő előállításának és helyi felhasználásának ösztönzése
	6. Környezeti állapot és környezetbiztonság ja-

2. táblázat: Borsod-Abaúj-Zemplén megye koncepció célrendszer

Forrás: Borsod-Abaúj-Zemplén megye Területfejlesztési Koncepciója – Javaslattevési szakasz

A Területfejlesztési Koncepció megfogalmaz horizontális jellegű fejlesztési célokat is. A horizontális jellegű célok egy állandó szempontként kezelendők a fejlesztési célok és javaslatok megvalósítása során, illetve a részletes program kidolgozásának folyamatában. A célok többnyire érvényesülnek a stratégiai célok tartalmában, de különösen fontos szerepük van a program megvalósításban, a projekt kiválasztás szempontjaiban, hogy ezen szempontok alapján is orientálják a támogatandó projektek tartalmát.

- Fenntartható környezet- és tájhasználat, mely során a tervezett beruházások, (pl. ingatlan-, vonalas infrastruktúra-fejlesztések) figyelemmel vannak a természeti értékek védelmére, a vízbázisok védelmére, a levegőszennyezés csökkentésére, a hulladékok keletkezésének mérséklésére. A fejlesztések során figyelemmel kell lenni a megyei, illetve települési környezetvédelmi programokra, valamint a rendezési tervekre, amelyek az egyes településeken, illetve térségekben a természeti, környezeti adottságok és erőforrások számbavételével korlátozzák az egyes beruházások megvalósítását, ezen adottságok és értékek megőrzése és védelme érdekében;
- Barnamezős területek hasznosítása, illetve a használaton kívül épületek, területek újrahasznosítása a zöld mezős beruházások helyett. A barnamezős területek kapcsán különös figyelmet kell fordítani az egykori és jelenleg használaton kívüli honvédségi területek és objektumok újrahasznosítására;
- Hátrányos helyzetű társadalmi csoportok bevonása (nemek közti esélyegyenlőség, hátrányos helyzetűek és megváltozott munkaképességűek foglalkoztatása) a fejlesztésekbe, illetve a fejlesztések hatásainak szétterítése;
- Korszerű információs és kommunikációs technológiák (ICT) alkalmazása, mely során biztosítani kell az információknak a hátrányos társadalmi csoportokhoz való eljutását.
- Az adott térségben vagy ágazatban tevékenykedő társadalmi partnerek bevonása a tervezés megalapozottságának növelése, fejlesztések megvalósításához szükséges erőforrások biztosítása, valamint a fejlesztések eredményeinek, hatásainak fenntarthatósága és kiterjesztése érdekében

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Fejlesztési Program a koncepció stratégiai célrendszeréhez illeszkedve 8 területfejlesztési prioritást határozott meg.

1. Kutatás-fejlesztés és innováció, melynek célja, hogy ösztönözze a gazdaságban hasznosuló alkalmazott kutatási és kísérleti fejlesztési tevékenységeket, amelyek a vállalkozások, a felsőoktatási intézmények, a kutató intézetek és a hídképző intézmények közötti együttműködésekben alapulnak. Ehhez teremtdjenek meg a modern és korszerű technológiák telepítésének műszaki és környezeti feltételei, a hálózatosodás lehetőségei, továbbá az innovációs folyamatok eredményeként létrejövő termékek, technológiák, módszerek és eljárások piacra vitelének feltételrendszerei, melyen belül több nagyobb témacsoport határozható meg, amelyhez az intézkedések hozzárendelhetők.
  - Innováció-orientált vállalati fejlesztés
  - Tudástranszfer
  - Tudásbázis fejlesztése
2. Vállalkozások versenyképesség javítása és foglalkoztatás ösztönzése alprogram, melynek megvalósítása hozzájárul a megyében működő vállalkozások versenyképességének a javításához, illetve a foglalkoztatás bővítésének elősegítése érdekében a termelő kapacitások fejlesztéséhez és új vállalkozások megyébe való letelepedésének ösztönzéséhez, melyen belül több nagyobb témacsoport határozható meg, amelyhez az intézkedések hozzárendelhetők:
  - Mikro- és KKV-k termék és technológia fejlesztése, munkahelyteremtése
  - Nagyvállalatok foglalkozásbővítő beruházásai
  - Hálózati együttműködések egyes ágazatokban
  - Üzleti infrastruktúra fejlesztése (ipari park, iparterület, logisztikai központ, inkubátorház, üzleti szolgáltatóház)
  - Befektetés-ösztönzés
  - Induló vállalkozások támogatása
  - Vállalkozások képzése, információs támogatás
3. A társadalom alkalmazkodóképességének javítása, mely az elmúlt évtizedben alapvetően negatív tendenciát (pl. lakónépesség csökkenés, alacsony várható élettartam, alacsony foglalkoztatottság, magas munkanélküliségi ráta) kívánja megállítani, visszafordítani, melyen belül több nagyobb témacsoport határozható meg, amelyhez az intézkedések hozzárendelhetők:
  - Hátrányos helyzetűek komplex társadalom-fejlesztési programja
  - Nők munkába állásnak ösztönzése

- Idősek, fogyatékkal élők ellátása
  - Közoktatás, szakképzési programok és infrastruktúra-fejlesztések
  - Egészségügyi létesítmények szakmai fejlesztése
  - Egészségfejlesztési és prevenciós programok
  - Kulturális programok
4. Közlekedés, a munkaerő-piaci központok elérhetőségének javítása a megye elérhetőségét mind hazai és nemzetközi, főleg szlovákiai viszonylatokban, illetve elősegíti a munkaerő-piaci központok megközelítését, ami bővíti a foglalkoztatási lehetőségeket. A közlekedés-fejlesztés eredményeként javul a közösségi közlekedési szolgáltatások minősége, illetve a közlekedési biztonság is, melyen belül több nagyobb témacsoport határozható meg, amelyhez az intézkedések hozzárendelhetők:
- Főutak korszerűsítése, bővítése (1-3 számjegyű utak)
  - Mellékutak felújítása, korszerűsítése, bővítése (4-5 számjegyű utak)
  - Vasúti fejlesztések
  - Önkormányzati utak felújítása, korszerűsítése és építése
  - Kerékpárutak építése külterületen, települések között
  - Községi közlekedést javító beruházások, települési gyalogos, kerékpáros, multimodális kapcsolatok fejlesztése és egyéb közlekedésbiztonsági fejlesztések
  - Egyéb, a térség fejlődését szolgáló közlekedési szempontú fejlesztések
5. Mezőgazdasági termelés és feldolgozás, helyi termékek, mely tevékenységek fejlesztése nemcsak a megye belső potenciáljának, mint a termőföld, illetve mezőgazdasági termelési lehetőségeink fenntartható és hatékonyabb hasznosításához járul hozzá, hanem a támogatások eredményeként várható a mezőgazdaságban foglalkoztatottak számának a bővülése is, melyen belül több nagyobb témacsoport határozható meg, amelyhez az intézkedések hozzárendelhetők:
- Mezőgazdasági termelés versenyképességének javítása
  - Mezőgazdasági termékek feldolgozása, helyi termékek előállítása
6. Energetika, azaz az energia megújuló forrásokból történő előállításának és helyi felhasználásának ösztönzése, melyek hozzájárulnak a térség belső erőforrásainak (pl. víz, szél, biomasz, hulladék) energetikai célú hasznosításához, illetve az épületek energetikai szempontból történő hatékonyabb üzemeltetéséhez, ami hosszútávon a működtetési költségekben megtakarítást jelent mind a lakosság, a vállalkozások, illetve az állami, önkormányzati intézmények

számára. Az energetikán belül több nagyobb témacsoport határozható meg, amelyhez az intézkedések hozzárendelhetők:

- Épületek energiatakarékos felújítása és megújuló energia alkalmazása
  - Távfűtőművek korszerűsítése és fejlesztése
  - Megújuló energiatermelő kiserőművek és rendszerek fejlesztése
7. Turizmus, mely elsődlegesen a belső erőforrások, mint természeti értékek, kulturális örökségek fenntartható hasznosítása révén segíti elő új szolgáltatások létesítését, illetve a turisztikai vállalkozások hatékonyabb működését. A beavatkozások célja a vendégforgalom bővülése, ami jövedelem és kismértékben foglalkoztatás bővüléssel is jár a megyében, melyen belül több nagyobb témacsoport határozható meg, amelyhez az intézkedések hozzárendelhetők:
- Turisztikai vonzerő és szolgáltatás fejlesztése
  - Turisztikai szolgáltatások szervezése
  - Turisztikai együttműködések szervezése
8. Környezeti állapot és környezetbiztonság javítása, mely alapvetően határozza meg a megye fejlődési lehetőségeit, ezért fontos, hogy a környezet állapota megóvásra kerüljön is biztosítottak legyen fenntartható fejlődés szempontjai. A környezeten belül több nagyobb témacsoport határozható meg, amelyhez az intézkedések hozzárendelhetők:
- Ár- és belvízvédelmi beavatkozások
  - Hulladékgazdálkodás
  - Szennyvízkezelés
  - Ivóvízrendszerek korszerűsítése
  - Természeti, táji és kulturális örökség értékek megóvása
  - Tájrehabilitáció
  - A levegő- és zajszennyezettség csökkentése

Stratégiai célok	Prioritások
1. Gazdasági versenyképesség javítása, munkahelyteremtés és innovációs tevékenységek ösztönzése	1. Kutatás-fejlesztés és innováció 2. Vállalkozások versenyképesség javítása és foglalkoztatás
2. A helyi társadalom munkaerő-piaci igényeihez történő alkalmazkodóképesség javítása	3. Társadalom alkalmazkodóképességének javítása
3. A munkaerő-piaci központok elérhetőségének javítása	4. Közlekedés, a munkaerő-piaci központok elérhetőségének javítása
4. Az egyedi természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása	6. Mezőgazdasági termelés és feldolgozás, helyi termékek 7. Turizmus
5. az energia megújuló forrásokból történő előállításának és helyi felhasználásának ösztönzése	5. Energetika, az energia megújuló forrásokból történő előállításának és helyi felhasználásának ösztönzése
6. Környezeti állapot és környezetbiztonság javítása	8. Környezeti állapot és környezetbiztonság javítása

3. táblázat: Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Területfejlesztési Kon koncepció célrendszerének és a megyei Területfejlesztési Program prioritásainak kapcsolata

Forrás: Borsod-Abaúj-Zemplén megye Területfejlesztési Program – Stratégiai Programrész

A foglalkoztatási paktum közvetlen módon járul hozzá az 1-4 - a foglalkoztatás bővítése, a gazdaság teljesítőképességének javítása, a társadalom alkalmazkodóképességének javítása és a térségi együttműködések ösztönzése - átfogó megyei célhoz, így közvetlenül, vagy közvetve az összes megyei átfogó cél elérésére hatást gyakorol térségi szinten.

A Területfejlesztési Program összes prioritása és hozzá kapcsolt intézkedések, lehetséges kedvezményezettek, a megye felelősségébe tartozó, vagy azon kívül eső beavatkozások közvetve, vagy közvetlenül hatást gyakorolnak a térség társadalmi, gazdasági és munkaerő-piaci helyzetére.

BAZ Megyei Fejlesztési Program - Operatív Programrész bemutatja a TOP-hoz illeszkedő megyei intézkedéseket és összegzi a programok gazdaságfejlesztésre fordítható hasznát, várható eredményeit.

Az egyes intézkedések az alábbiak szerint kapcsolódnak a megyei fejlesztési koncepcióhoz:

Stratégia célokhoz kapcsolódó tevékenységek	Intézkedések
Térség-, illetve ágazat-specifikus fejlesztések	Borsod-Abaúj-Zemplén megye gazdasági teljesítményének és foglalkoztatásának bővítése a kiemelt térségek legversenyképesebb ágazataiban
Gazdaságfejlesztés finanszírozási rendszerének megújítása	Borsod-Abaúj-Zemplén megyei vállalkozások finanszírozási feltételeinek javítása
Technológiai park, high-tech zóna létrehozása	Innováció vezérelt gazdaságfejlesztés Borsod-Abaúj-Zemplén megyében
Gazdaságfejlesztést ösztönző intézményrendszer kialakítása Természeti és	
Természeti és kulturális örökségértékek turisztikai célú fenntartható hasznosítása	Természeti és kulturális örökségértékek turisztikai célú fenntartható hasznosítása
Vállalkozások versenyképesség javítása és foglalkoztatás ösztönzése	Borsod-Abaúj-Zemplén megye gazdasági teljesítményének és foglalkoztatásának bővítése a kiemelt térségek legversenyképesebb ágazataiban
	Borsod-Abaúj-Zemplén megyei vállalkozások finanszírozási feltételeinek javítása
Kutatás-fejlesztés és innováció	Innováció vezérelt gazdaságfejlesztés Borsod-Abaúj-Zemplén megyében
Turizmus	Természeti és kulturális örökségértékek turisztikai célú fenntartható hasznosítása

4. táblázat: Stratégia célmegvalósítását szolgáló tevékenységek és az intézkedések illeszkedése

Forrás: Borsod-Abaúj-Zemplén megye Területfejlesztési Program – Operatív Programrész

Az intézkedések az alábbi területi szempontokat veszik figyelembe:

- Borsodi tengely: Miskolc, Kazincbarcika, Ózd
- Mezőkövesd-Tiszaújváros tengely: Mezőkövesd, Mezőcsát, Tiszaújváros
- Tokaj-Hegyalja-Zemplén: Szerencs, Tokaj, Sárospatak, Sátoraljaújhely, Cigánd, Gönc
- Abaúj-Cserehát: Encs, Szikszó, Edelény, Putnok
- Taktaköz: Tokaj, Szerencs járások egy része

Az intézkedések a fenti területi szempontok alapján az Abaúj-Cserehát területét érintő fejlesztésben válhatnak kedvezményezetté.

Az Edelényi kistérség helyi foglalkoztatási együttműködés felhívás célja, hogy a helyi szinten létrejövő és, vagy már működő foglalkoztatási együttműködések, partnerségek (paktumok) hozzájussanak azon forrásokhoz, melyek segítségével - kialakított stratégiájuk mentén – képzési és foglalkoztatási programjaikat megvalósíthatják. A felhívással a Kormány támogatja az együttműködések, partnerségek azon tevékenységeit, amelyek munkaerő-piacuk bővítéséhez, célcsoportjaik képzéséhez, elhelyezkedéséhez és a szereplők együttműködésének erősítéséhez szükségesek.

Az intézkedés közvetlen célja helyi foglalkoztatási együttműködések (paktumok) képzési és foglalkoztatási programjainak támogatása, tevékenységi körük, eredményességük, hatékonyságuk növelése, továbbá a foglalkoztatás helyi szintű akciótervek megvalósításával való bővítése, az álláskeresőkhöz munkához juttatása.

Helyi szintű foglalkoztatási megállapodások, foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési együttműködések keretében, programszerű és integrált, a helyi együttműködés földrajzi területére kiterjedő, a gazdaság- és foglalkoztatás-fejlesztési együttműködések támogatása és célcsoport képzéséhez, foglalkoztatásához kapcsolódó program valósul meg.

3. ábra: A Borsod-Abaúj-Zemplén megye Területfejlesztési Konceptiója és Fejlesztési Programja alapján a támogatási kérelem célrendszere

Forrás: Borsod-Abaúj-Zemplén megye Területfejlesztési Konceptiója –alapján

Átfogó célok

A megye kitűzött átfogó célja, hogy ipari hagyományaira, potenciális munkaerő-kínálatára, kiváló természeti adottságaira és erőforrásaira fenntartható módon építve, földrajzi elhelyezkedéséből adódó előnyeit kihasználva elérje, hogy a megye versenyképessége 2020-ig a megyék átlaga feletti mértékben erősödjön. Ennek alapján az alábbi átfogó célok kapcsolódnak a támogatáshoz:

- Foglalkoztatás bővítése: A helyi paktum megvalósulása során bővüljön a foglalkoztatás. A térség tartsa meg a szakképzett, munkaerőt, ami a foglalkoztatás-bővülés alappillére jelenti. A vállalkozások fokozatosan növekvő mértékben vonják be a munka világába a megye külső és belső periferiáin élő hátrányos helyzetben levő társadalmi csoportokat is.
- A gazdaság teljesítőképességének javítása: A helyi foglalkoztatási együttműködés támogatásai hatására növekedjen a térségi kapcsolatokat kiaknázó, innovációra építő helyi vállalkozások száma, valamint a támogatások nyomán lehetővé váljon a támogatott foglalkoztatóknak, hogy működési költségeik egy részét bevételnövelő, vagy kiadáscsökkentő fejlesztésekre fordítsák – növelve ezáltal a versenyképességüket és hatékonyságukat.

- Társadalom alkalmazkodó-képességének javítása: A helyi paktum támogatása és szolgáltatásai által jelentősen javuljon a térségben élő, halmozottan hátrányos helyzetű csoportok képessége és kompetenciaszintje (képzettsége, tudása, egészségi és mentális állapota, motivációja) arra, hogy érdemi szereplőivé válhassanak a bővülő munkaerőpiacnak. Fontos a szegénység és a szociális kizáródás újratermelődésének megakadályozása, illetve a területi, környezeti hátrányok és a szegregációs jelenségek mérséklése.
- Térségi együttműködések ösztönzése: A projekt nyomán a gazdasági fejlődés és a társadalmi megújulás a térségközpontokon kívül is érje el a kisebb, a főbb közlekedési tengelyektől távolabbi perifériákat, illetve az egyes közszolgáltatások ellátásában erősödjön a területi szereplők és szervezetek közti együttműködés.

Stratégiai célok

- Gazdasági versenyképesség javítása, munkahelyteremtés és innovációs tevékenységek ösztönzése: A helyi foglalkoztatási paktum hozzájárul a helyben lakók képzettségi és foglalkoztatási szintjének növekedéséhez, valamint a létrejövő új munkahelyek által a térség gazdasági ereje is megnő, vonzóbbá válhat a betelepülni vágyó foglalkoztatók számára is. Az új munkalehetőségeknek köszönhetően megnő a térség népesség megtartó képessége is.
- A helyi társadalom munkaerő-piaci igényekhez történő alkalmazkodóképességének javítása: A projekt hozzájárul a gazdaság igényeire, piaci kihívásokra rugalmasan reagáló fejlesztés kialakítására, mivel a projektben résztvevő munkáltatók igényeire épített képzésfejlesztés mentén történik majd meg a munkaerő képzettségének, munkaerő-piaci kompetenciáinak a fejlesztése.

Emellett a foglalkoztatási paktum különös figyelmet fordít a leszakadó csoportok felzárkóztatására, a társadalmi mobilitás elősegítésére, az egyéni esélyek egyenlőségének biztosítására a speciális célcsoportok (pl. a periférián élők, idősek, fiatalok, mélyszegénységben élők, romák, stb.) igényeit, lehetőségeit és motiváltságát szem előtt tartó közösségi foglalkoztatási programok megvalósítására (pl. közösségi alapú szociális vállalkozások, szociális szövetkezetek működtetése).

A foglalkoztatási program egyszerre segíti elő a képzettség, a foglalkoztathatóság javítását és a szociális, mentális problémák kezelését.

Horizontális célok

A horizontális jellegű célok egy állandó szempontként kezelendők, melyek orientálják a támogatandó projektek tartalmát. Az Edelényi kistérség helyi foglalkoztatási együttműködése során érvényre jutó horizontális célok az alábbiak:

- Hátrányos helyzetű társadalmi csoportok bevonása: A projekt fontos sarokpontja a hátrányos helyzetű célcsoportok bevonása, munkaerő-piacilag inaktív rétegek feltárása, aktivizálása, szolgáltatási és aktív foglalkoztatáspolitikai eszközökkel a munkaerő-piacra történő visszavezetésük. A projekt szempontjából hátrányos helyzetnek kezelendő célcsoportok az alacsony iskolai végzettségűek, a 25 év alatti fiatalok, vagy 30 év alatti pályakezdő álláskereső, az 50 év feletti, a GYED-ről, GYESE-ről, ápolási díjról visszatérők, vagy legalább egy gyermeket egyedül nevelő felnőttek, a foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülők, a tartós munkanélküliséggel veszélyeztetettek, a megváltozott munkaképességű személyek, a roma nemzetiséghez tartozó személyek, a közfoglalkoztatásból a versenyszférába visszavezethetők és az inaktívak.
- Az adott térségben vagy ágazatban tevékenykedő társadalmi partnerek bevonása: A projekt fő célkitűzése a helyi szinten létrejövő és, vagy már működő foglalkoztatási együttműködések, partnerségek (paktumok) működtetése, mely során térségi és akár megyei szintű együttműködési hálózatok jönnek létre, melyben a fejlesztések megvalósításához szükséges erőforrások biztosítja számukra a projekt költségvetése.
- A partnerség hatására erősödhetnek meg, hozzájárulva ezzel a gazdaság- és foglalkoztatás-fejlesztési tapasztalatok összegyűjtéséhez és megosztásához, valamint a közös munkaerő-piaci kezdeményezések felszínre kerüléséhez és sikeres megvalósításához.
- Barnamezős területek hasznosítása: Közvetett módon járul hozzá a projekt a barnamezős területek hasznosításához azzal, hogy javítja a térség gazdasági helyzetét, aktivizálja gazdasági szereplőket és együttműködési, foglalkoztatási támogatás mentén keretet és lehetőséget ad a térség gazdasági fejlődéséhez, melyben a használaton kívül épületek, területek újrahasznosítása megvalósulhat.

2.3. Edelényi járási programok

Az Edelényi Járás Járási Esélyteremtő Programterve¹⁴ három átfogó célt jelölt ki:

- Az életminőség javítása, a társadalmi különbségek csökkentése: a lakosság számára megfelelő szolgáltatások biztosítása, kedvező városi arculat kialakítása, a helyi identitás és társadalmi kohézió erősítése;
- Versenyképes és innovatív gazdaság: a terciér szektor, kiemelten a turisztikai ágazat fejlesztése, innovatív és kreatív minőségi termék- és kínálatfejlesztés, kiegyensúlyozott munkaerőpiaci helyzet, az aktivitás és az értékteremtő foglalkoztatás növelése;
- Fenntartható város és városkörnyék megteremtése: az épített környezet és a természeti értékek védelme, a kulturális örökség és a hagyományok megőrzése, a környezettudatos energia-gazdálkodás a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás jegyében.

A programban meghatározásra kerültek a járásszékhely, valamint a többi település együttműködésének lehetőségei, mely az 5. táblázatban látható.

Edelény, mint járási központ által nyújtott tényleges és lehetséges szolgáltatások	A környező települések által nyújtott tényleges és lehetséges szolgáltatások
• munkahelyek • közmunka • egyéb szolgáltatások • sport és szabadidős létesítmények	• munkaerő, • alternatív foglalkoztatási lehetőségek • lakóterület • rekreációs területek
• korszerű közigazgatás • járási hivatali ügyintézés • járás székhely	• kirendeltségek • internetes elérhetőség • falugondnoki hálózat
• szociális ellátások széles köre	• speciális intézmények helye
• egészségügyi szakellátás • civilszervezet	• házi orvosok, védőnői hálózat • hagyományápolás
• bölcsőde, óvoda • családsegítő szolgálat • közép- és felsőfokú oktatás • felnőttképzés	• alapfokú oktatás
• kulturális lehetőségek • védett építészeti és természeti értékek • vendéglátás, turizmus (kastély) • fesztiválok	• feldolgozó ipar fejlesztése • mezőgazdasági termékek, helyi piac • falusi turizmus, ökoturizmus • falunapok

5. táblázat A járási központ és a környező települések által nyújtott tényleges és lehetséges szolgáltatások

Forrás: Járási Esélyteremtő Programterv 2015. – Edelényi-járás ÁROP-1.A.3-2014-2014-0025

¹⁴ Járási Esélyteremtő Programterv 2015. – Edelényi-járás ÁROP-1.A.3-2014-2014-0025

Az esélyteremtő programban meghatározásra kerültek a célok elérését biztosító irányok:

- Helyi termékek fejlesztésének, előállításának és értékesítésének támogatása
- A szociális gazdaság fejlesztése: helyi termékek előállítását, helyi szolgáltatásokat biztosító szociális foglalkoztatási kezdeményezések
- Munkába állást szolgáló szak- és átképzési programok támogatása
- Speciális csoportok tagjainak munkaerő-piaci integrációját segítő mentori program megvalósításának támogatása
- Integráció és közösségfejlesztés
- A hátrányos helyzetű csoportok – kiemelten a romák – bekapcsolódását, részvételének erősítését a helyi közösség életébe, az esélyteremtő és közösségfejlesztő programokon keresztül előmozdítja a társadalomba való integrálódás folyamatát. Az intézkedés nagy hangsúlyt helyezi a közösség fejlesztését, a helyi identitás erősítését szolgáló programokra, amelyek által az együttműködésre, önkéntességre és a karitatív tevékenységre való hajlandóság is növekszik helyi szinten.
- Községfejlesztést és társadalmi befogadást erősítő térségi programok szervezése
- Területi hátrányok felszámolását segítő közösségfejlesztő és esélyteremtő programok
- A mélyszegénységben élők lakhatási feltételeinek javítása komplex önkormányzati kezdeményezésű programok keretében
- Szociális bérlakások kialakításának támogatása
- Támogatás hátrányos helyzetű családok lakásainak komfortfokozatának növelésére, energiahatékonysági fejlesztésére
- Idősek nappali ellátását biztosító intézmények felújítása, kialakítása

A fenntarthatóság érdekében történő közös gondolkodás a helyi vezetőket csapattá kövácsolta, és megalapozta jelen stratégia eredményességének lehetőségét magában hordozó megfogalmazását.

2.4. A foglalkoztatási paktum létrehozásának motivációi

A foglalkoztatási paktum nem más, mint egy megállapodás a munkaerőpiac szereplői között abból a célból, hogy az adott térség foglalkoztatásában jelentkező problémákat saját eszközeikkel és módszereikkel próbálják orvosolni. A foglalkoztatási együttműködés a térségi szereplők szerződésben rögzí-

tett összefogása. A paktum egy „kereslet-vezérelt program”, amiben a bevont önkormányzatok, illetve az együttműködésbe bevont cégek, vállalkozások, szervezetek megfogalmazzák a munkaerő-kereslet iránti igényeiket, a kormányhivatalok pedig igyekeznek kielégíteni ezeket az igényeket, biztosítani a munkaerő-kínálatot.

„A foglalkoztatási paktum a térségi foglalkoztatáspolitikai társadalmasításának fontos eszköze, amely a helyi partnerségen alapul. Segítségével a humánerőforrás fejlesztés céljait összhangba lehet hozni a térség gazdaságfejlesztésének elképzeléseivel. A foglalkoztatási paktum a térségi szereplők szerződésben rögzített összefogása azzal a céllal, hogy:

- *megismerjék a térség foglalkoztatási helyzetét, nehézségeit, a munkanélküliség okait,*
- *összehangolják a térségi szereplők gazdasági és humánerőforrás fejlesztési elképzeléseit, céljait és megoldást keressenek a problémákra,*
- *összehangolják a pénzügyi forrásokat, a foglalkoztatáspolitikai célok eredményes megvalósítása érdekében,*
- *foglalkoztatást elősegítő programokat valósítsanak meg.”¹⁵*

A Foglalkoztatási Paktum keretében a munkaadók, önkormányzatok, képzőintézmények, szociális intézmények, civil szervezetek, valamint a Kormányhivatal Foglalkoztatási Főosztálya és a Járási Hivatal Foglalkoztatási Osztálya közös stratégiát dolgoznak ki, és összehangolják tevékenységeit az adott térség foglalkoztatási és gazdasági helyzetének fejlesztése céljából. Ez a partneri együttműködés lehetővé teszi, hogy a munkaerőpiac különböző szereplőinek tevékenységei egymást erősítsék, szinergikus hatás jöjjön létre. A Foglalkoztatási Paktum ugyanakkor egy nyitott együttműködési forma, ami azt jelenti, hogy bármely szervezet bármikor csatlakozhat a helyi partnerséghez. Magyarországon több foglalkoztatási paktum jött már létre, amelyek között vannak települési, kistérségi, megyei illetve regionális paktumok is.

A foglalkoztatási paktum célcsoportjai között találhatóak a munkanélküliséggel veszélyeztetett személyek, pályakezdő fiatalok, megváltozott munkaképességűek, tartós munkanélküliek, roma munkanélküliek, 40 feletti munkanélküliek, nők, valamint a helyi vállalkozások.

A foglalkoztatási paktum története Magyarországon

¹⁵fi-

[le:///D:/Users/EKF/Desktop/DHZS%20folstrat%C3%A9gia/Min%C5%91s%C3%A9gi_k%C3%A9zik%C3%B6nyv.pdf](file:///D:/Users/EKF/Desktop/DHZS%20folstrat%C3%A9gia/Min%C5%91s%C3%A9gi_k%C3%A9zik%C3%B6nyv.pdf).

2. pont

Az első foglalkoztatási együttműködés 1995-ben indult Magyarország és Ausztria között, melynek a neve Phare CBC Ausztria-Magyarország program. A program célja az volt, hogy elősegítse a határon kívüli együttműködés erősítését. A projekt során Magyarország megismerkedhetett az Európai Unión belül használatos leghatékonyabb munkaerőpiaci módszerekkel, valamint az Ausztriában működő foglalkoztatási paktumokkal. Ezt követően a Vas Megyei Munkaügyi Központban dolgozó szakemberek között elindult a tanácskozás arról, hogy milyen formában lehetne megvalósítani és működtetni egy foglalkoztatási paktumot Magyarországon. Néhány év elteltével, 2002. május 3-án létrejött az első magyar foglalkoztatási paktum Vas megyében, amely a Kemenesaljai Foglalkoztatási Paktum nevet kapta. A paktumot aláírásával támogatta a Kemenesaljai Területfejlesztési Társulás elnöke, a Vas Megyei Munkaügyi Központ igazgatója, a celldömölki munkaügyi kirendeltség vezetője, valamint 55 egyéb szervezet, magánszemély. A paktum hatására elindult a térségben egy közös gondolkodás Kemenesalja foglalkoztatási problémáinak kezelésére. Az Edelényi járás területén az első foglalkoztatási paktum 2006. évben került aláírásra.

3. Az Edelényi Kistérségi Foglalkoztatási és Gazdaságfejlesztési Paktum

Az Edelényi Kistérség Többcélú Társulása Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal és Edelény Város Önkormányzata részvételével konzorciumot hozott létre a helyi foglalkoztatás javítása érdekében. A konzorcium a foglalkoztatási és gazdaságfejlesztési elképzelések összehangolt és hatékony megvalósítása érdekében az együttműködés formájaként hozza létre az Edelényi Kistérségi Foglalkoztatási és Gazdaságfejlesztési Paktumot. A Paktum eredményes működéséhez szükséges a konzorciumi tagok, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kereskedelmi és Iparkamara és a kistérségi önkormányzatok aktív együttműködése, valamint a megyei paktum hatékony koordinációja.

3.1. Együttműködés szervezeti kerete

A paktum együttműködése a következő módon valósul meg:

Fórum

A Paktumot együttműködési megállapodás alapján létrehozó és ahhoz később csatlakozó valamennyi szervezet (Partnerek) részvételével működő testület, a Paktum legfőbb szerve.

A Fórum legfontosabb feladatai:

- közreműködik az Edelényi Kistérség gazdaságfejlesztési és foglalkoztatási helyzetelemzésének elkészítésében, véleményezi az elemzéseket,
- megtárgyalja, véleményezi, illetve elfogadja a kistérségi gazdaságfejlesztési programhoz és az elkészített Paktum stratégiához kapcsolódóan kialakított rövid távú működési akciótervet, éves munkatervet és költségvetést,
- nyomon követi és értékeli az akciótervek megvalósítását,
- munkaerő-piaci javaslatokat, projektjavaslatokat és egyéb javaslatokat fogalmaz meg,
- elősegíti a Partnerek és a Paktum céljainak megvalósításában részt venni kívánó egyéb személyek közötti információáramlást, tapasztalatátadást, véleménycserét, partnerségek kialakítását,
- szükség esetén monitoring tevékenységet végez,
- biztosítja a nyilvánosságot a Paktum tevékenységéről,
- elfogadja az Irányító Csoport munkatervét és az annak végrehajtásáról szóló beszámolót,
- döntést hoz mindazokban az ügyekben, amelyek nem tartoznak más szervezet feladat- és hatáskörébe.

Irányító Csoport

Az Irányító Csoport nem más, mint egy paktumok végrehajtásáért felelős, operatív szervezet. Az Irányító Csoport fő feladatai az alábbiak:

- gondoskodik a TOP 5.1.2-15-BO1-2016-00009 projekt azonosító számú, „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi Kistérségben” megnevezésű projekt végrehajtásának megszervezéséről,
- a megvalósíthatósági tanulmány és a projekttervek elkészítésének felügyelete, illetve a megvalósítandó projektek eredményeinek nyomon követése
- elkészíti a projekt végrehajtását szolgáló éves munkaprogramot, szervezi annak megvalósítását, illetve a Fórumnak beszámol a munkaprogram végrehajtásáról,
- kezdeményezi a Paktum céljainak megvalósítását szolgáló programok, javaslatok kidolgozását,
- véleményezi a Fórum elé kerülő előterjesztéseket, információgyűjtéssel, tájékoztatással elősegíti a Fórum eredményes feladatellátását,
- gondoskodik a Fórum határozatok végrehajtásáról,

- elvégzett munkájáról beszámol a Fórumnak,
- elősegíti a partnerségi kapcsolatok fejlesztését,
- irányítja a Paktum kommunikációs tevékenységét.

Az Irányító Csoport elnökének feladatait külön is érdemes kiemelni:

- gondoskodik a Fórum és az ICS ülésének összehívásáról, vezeti az üléseket,
- amennyiben a Fórum, illetve az ICS ülése napirendjének megtárgyalása szükségessé teszi, gondoskodik szakértő(k) meghívásáról,
- vezeti a Fórum és az ICS által hozott döntéseket tartalmazó ún. Határozatok Könyvét,
- szervezi, vezeti az ICS működését, feladatainak végrehajtását,
- gondoskodik a Fórum és az ICS által hozott döntések végrehajtásáról,
- biztosítja, hogy a Fórum üléséről emlékeztető készüljön, gondoskodik annak honlapon történő megjelenéséről,
- koordinálja az ICS üléséről szóló jegyzőkönyv elkészítését, gondoskodik annak érintettek részére történő megküldéséről,
- ellátja a Paktum képviseletét,
- elvégzi mindazokat a tevékenységeket, amelyek a projekt eredményes megvalósítása érdekében szükségesek és nem tartoznak a Paktum területi szerveinek a hatáskörébe,
- végrehajtja mindazon feladatokat, amellyel a Fórum döntéseiben megbízza.

Paktum Iroda

A Paktum Iroda a „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi Kistérségben” című projekt megvalósítását, valamint a Paktum operatív működését koordináló menedzsment szervezet. Főbb feladatai:

- a projekt szakmai, pénzügyi és adminisztratív tevékenységeinek folyamatos koordinálása,
- az előrehaladás nyomon követhetőségének érdekében, előre ütemezett (negyedéves, féléves) ülések szervezése, lebonyolítása,
- mérföldkő ütemezést, szakmai tartalmat, partnerséget, költségvetést érintő változások követése és bejelentése a közreműködő szervezet felé,
- a projektben vállalt indikátorok (rész) teljesülésének folyamatos nyomon követése, ennek igazol(tat)ása,

- részvétel a projektpartnereket terhelő adatszolgáltatási tevékenység koordinálásában,
- szakmai és pénzügyi jelentések készítése,
- a projekt pénzügyi monitoringja, likviditásának nyomon követése,
- projektzárás munkálatainak, a projekt eredményei fenntartásának menedzselése, a továbbfoglalkoztatási időszakok nyomon követése.
- közreműködés az Irányító Csoport munkaprogramjának kidolgozásában és végrehajtásában,
- előkészíti a munkaprogram végrehajtásáról szóló előterjesztéseket, jelentéseket,
- beszámolót készít a munkaterv végrehajtásáról az Irányító Csoport részére.
- közreműködik a partneri, vállalkozói kapcsolattartás feladataiban, ennek keretében kiemelten a partnerségi fórumok, rendezvények szervezésében
- tájékoztatás nyújtása a munkaerő-piaci szolgáltatásokról, az elhelyezkedést, a foglalkoztatást elősegítő képzéseken történő részvételt biztosító támogatásokról az érdeklődő vállalkozások és potenciális munkavállalók részére
- részvétel a foglalkoztatás bővítését, a gazdaság fejlesztését célzó projektötletek kidolgozásában.
- közreműködés a megyei befektetés-ösztönzés megvalósításával összefüggő feladatok elvégzésében,
- részvétel a munkaadói igényekhez igazodó képzési rendszer kialakításához szükséges igényfelmerő tevékenységekben,
- közreműködés a paktum portál kialakításában, tartalmának aktualizálásában
- közreműködés a paktum munkájával és a projekt végrehajtásával kapcsolatos sajtónyilvánosság biztosításában.
- minden olyan tevékenység, mellyel az ICS elnöke megbízza, vagy ezen ügyrend más pontja a Paktum Irodához rendelt.

Projektmenedzsment

A Projektmenedzsment a „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi Kistérségben” című projekt megvalósítását, valamint a Paktum operatív működését segítő menedzsment szervezet. Projektmenedzsment keretében egyrészt projektmenedzseri, másrészt pénzügyi vezetői feladatokat kell ellátni.

A projektmenedzser feladatai:

- A fejlesztés operatív feladatainak megszervezése, koordinálása és irányítása.
- A teljesítések ellenőrzése és minősítése.
- A projekt fejlesztési céljának és tevékenységének definiálása.
- A projektszervezet kialakítása, megfelelő szakképzettségű munkatársak felkérése, megbízása. A munkák és munkatársak projekten belüli és kívüli koordinálása. A feladatok szétosztása, irányítása, ellenőrzése.
- A munka feltételeinek, anyagi-, pénzügyi- munkahelyi- és eszközfeltételek biztosítása
- Az alkalmazandó fejlesztési elvek, módszerek és eszközök meghatározása.
- A tevékenységek pontos specifikálása, ütemezése.
- Kapcsolattartás a megbízóval, a felhasználóval és az illeszkedő szervezetekkel.
- Döntéshozatal a kritikus pontokon.
- A végeredmény minőségének biztosítása a fejlesztés teljes életciklusában

A pénzügyi vezető feladatai:

- A teljesítések ellenőrzése és minősítése.
- A projekt pénzügyi folyamatainak koordinálása
- A projekt elkülönített nyilvántartásának vezetése.
- Az alkalmazandó pénzügyi, gazdasági elvek, módszerek és eszközök meghatározása. A pénzügyi, gazdasági tevékenységek pontos specifikálása, ütemezése.
- A pénzügyi, gazdasági feladatok szétosztása, irányítása, ellenőrzése.
- A pénzügyi, gazdasági munkák és munkatársak projekten belüli és kívüli koordinálása.
- Kapcsolattartás a megbízóval, a felhasználóval és az illeszkedő szervezetekkel.
- Döntéshozatal a kritikus pontokon.
- Az elszámolási szabályoknak megfelelő pénzügyi dokumentálás, elszámolások elkészítése.

3.2. A foglalkoztatási paktum céljai

- új munkahelyek létrehozása,
- munkanélküliség mérséklése,
- munkavállalók tanulási lehetőségeinek elősegítése,
- megváltozott munkaképességű személyek munkavállalási lehetőségeinek a javítása,
- a hátrányos helyzetű és a munkaerőpiacról kiszorult rétegek integrációjának elősegítése,

- az esélyegyenlőség megteremtése a férfiak és nők között minden területen,
- az alacsonyan iskolázott fiatalok felzárkóztatása,
- a megyei gazdaságfejlesztési elképzelések és a szakképzés összehangolása,

A korábbi kistérségi foglalkoztatási paktumok esetében a fő cél a munkanélküliség csökkentése volt. Azóta a munkaerő-piaci változások azt eredményezték, hogy a munkaerőhiány vált a gazdaság fejlődésének fő akadályává. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében egyszerre van jelen a munkanélküliség és a munkaerőhiány. A megyében jelen van a munkanélküliség mellett a munkavállalók egy speciális és igen széles rétege, amely nem vesz részt az elsődleges munkaerőpiacon, hanem a közfoglalkoztatásban, az álláskeresői, vagy az inaktív státuszban vannak. Ezen munkavállalói, potenciális munkavállalói célcsoportok megtalálása, mozgósítása, bevonása, foglalkoztathatóvá tétele, fejlesztése, munkaerő-piaci integrációja a megyei és helyi foglalkoztatási paktumok egyik legfontosabb feladata. Az elsődleges munkaerő-piaci integráció, re-integráció mellett alternatív, gyakran támogatott munkalehetőséget kell biztosítani azon hátrányos helyzetű csoportok számára, akik átmenetileg vagy tartósan több támogatásra szorulnak a munkaerőpiacon. A foglalkoztatási paktum lehetőséget tud biztosítani az Edelényi kistérségben ezen célcsoportoknak foglalkoztathatóságuk növeléséhez, illetve az elhelyezkedésükre. A helyzetfelmérés során feltárt problémák alapján a térség foglalkoztatási célkitűzései lehetnek:¹⁶

- „A képzettségi szint emelésével a foglalkoztathatóság esélyeinek növelése
  - o Nem csupán a gyermekkorú, hanem a felnőtt lakosság képzettségi szintjének emelése
  - o A képzésösztönzés – figyelembe véve az egyének személyes pályaeorientációját, pályadöntéseit és kompetenciáit – a hiányszakmák és a helyi munkáltatók tényleges igényeire épüljön, enyhítve ezzel a kereslet és a kínálat közötti különbségeket
  - o Szakmai elkötelezettség, alap- és munkakompetenciák, valamint munkamotiváció fejlesztés
- A foglalkoztatás bővítése, a foglalkoztatási szint növelése, a paktum területén meglévő munkaerő-hiány csökkentésével
  - o A térségi hátrányos helyzetű rétegek (ifjúság, idősebb korosztály, tartósan munkanélküliek, romák, stb.) foglalkoztathatóságának javítása

¹⁶ HELYZETÉRTÉKELEÉS ÉS JAVASLAT A TOP 5.1.2-15-BO1-2016-00009 HELYI FOGLALKOZTATÁSI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK AZ EDELÉNYI KISTÉRSÉGBEN c. projekthez, 3.4. pont

- o Az aktív korú, de foglalkoztatás szempontból inaktív népesség elérése, elsődleges, vagy másodlagos munkaerő-piacra történő visszavezetése
- o A rugalmas és atipikus munkavégzés különböző módszereinek bevezetése
- o A munkaerő mobilitásának térségre, a helyi munkaerő-piacot erősítő területekre történő összpontosítása és a területi különbségek mérséklése
- o A térségben élő lakosok elvándorlási arányának csökkentése, megszüntetésének támogatása
- o A közfoglalkoztatásban dolgozók elsődleges munkaerő-piacra történő átvezetése
- o Az önfoglalkoztatás támogatása, a valós önfoglalkoztatási lehetőségek biztosításával
- A helyi gazdaság versenyképességének javítása
  - o A helyi foglalkoztatás támogatása, a gazdasági fejlődés ösztönzése akár a határ menti együttműködések támogatásával
  - o Stabil jövőkép”

4. FORRÁSTÉRKÉP

A TOP-5.1.2-15-BO1-2016-00009 számú projekt összesen 670 millió Ft támogatást biztosít az Edelényi Kistérségben megvalósítandó foglalkoztatáspolitikai célkitűzések támogatására.

Az Edelényi Kistérség Foglalkoztatási és Gazdaságfejlesztési Paktum létrehozására irányuló projekt a paktumszervezet működtetését, megalapozó tanulmányok – például jelen Foglalkoztatási Stratégia – készítését és jelen foglalkoztatási stratégia által meghatározott célcsoport támogatását hivatott finanszírozni. A források a három konzorciumi tag között az alábbiak szerint oszlanak meg.

I. szint Költségka- tegória	II. szint Költségtípus	Teljes pro- jekt	Edelényi Kistérség Többcélú Társulása	Edelény Város Önkormányza- ta	Borsod-Abaúj- Zemplén Megyei Kormányhivatal
Projektelőkészítés költségei		36 611 000	26 324 000	9 876 000	408 748
	Előzetes tanulmányok, engedélyezési dokumentumok költsége	21 082 000	21 082 000	0	0
	Saját teljesítésű bér ktg	10 600 000	1 524 000	9 076 000	0
	Közbeszerzés költsége	3 211 000	2 000 000	811 000	408 748
Beruházáshoz kapcsolódó költségek		9 019 024	5 040 000	0	3 979 024
	Eszközbeszerzés költségei	8 239 024	4 860 000	0	3 552 348
	Immateriális javak beszerzésének költsége	780 000	180 000	0	426 676
Szakmai megvalósításhoz kapcsolódó szolgáltatások költsége		25 549 000	14 960 000	9 779 000	740 018

gei					
	Képzéshez kapcsolódó költségek	0			0
	Egyéb szakértői szolgáltatások, felmérések és rendezvényszervezés költségei	22 579 000	12 590 000	9 779 000	140 018
	Marketing, kommunikációs szolgáltatások költségei	2 600 000	2 000 000		600 000
	Kötelezően előírt nyilvánosság biztosításának költsége	370 000	370 000		0
	Szakmai megvalósításhoz kapcsolódó bérleti díj	0			0
	Egyéb szolgáltatási költségek	0	0		
	Szakmai megvalósításban közreműködő munkatársak költségei	103 008 140	48 443 840	0	53 776 380
	Szakmai megvalósításhoz kapcsolódó személyi jellegű ráfordítás (kivéve 2. főtevékenység)	29 189 524	29 189 524		0
	Szakmai megvalósításhoz kapcsolódó személyi jellegű ráfordítás (2. főtevékenység)	70 642 620	16 456 320	0	53 776 380
	Szakmai megvalósításhoz kapcsolódó személyi jellegű ráfordítás (2/a. főtevékenység)	54 186 300			53 776 380
	Szakmai megvalósításhoz kapcsolódó személyi jellegű ráfordítás (2/b. főtevékenység)	16 456 320	16 456 320		0
	Szakmai megvalósításhoz kapcsolódó útiköltség, kiküldetési költség	3 175 996	2 797 966		236 250
	Célcsoport támogatásának költségei	474 080 860	22 500 000	12 543 460	439 886 540
	Célcsoport személyi jellegű ráfordításai				192 138 100
	Célcsoport lakhatási- és útiköltsége	438 971 400			3 300 000
	Célcsoport képzési költségei				243 286 900
	Célcsoport által igénybe vett munkaerő-piaci szolgáltatások költségei	35 109 460	22 500 000	12 543 460	1 161 540
	Projektmenedzsment költség	16 750 000	8 359 200	8 390 800	0
	Projektmenedzsment személyi jellegű ráfordítása	14 630 400	7 315 200	7 315 200	0
	Projektmenedzsmenthez kapcsolódó útiköltség, kiküldetési költség	2 119 600	1 044 000	1 075 600	0
	Projektmenedzsmenthez igénybevett szakértői szolgáltatás díja	0		0	0
	Egyéb projektmenedzsment költség	0			0
	Általános (rezsi) költség	6 699 976	72 000	2 608 000	4 019 990
		670 000 000	123 981 040	43 208 260	502 810 700

6. táblázat Költségvetés

Forrás: Saját szerkesztés

Az elkövetkező időszakban jelentős támogatási lehetőségek szolgálhatják a járás foglalkoztatási célkitűzéseinek elérését.

A Széchenyi 2020 az Európai Unió céljakkal összhangban közel 7.500 Mrd Ft támogatási forrást célzottan olyan területekre hirdet meg, ahol azokra a legnagyobb szükség van.

- Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP): 2.718,5 Mrd Ft
- Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP): 1.157 Mrd Ft

- Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program (VEKOP): 269,3 Mrd Ft
- Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP): 884,9 Mrd Ft
- Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP): 1.117,8 Mrd Ft
- Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program (IKOP): 1.034,2 Mrd Ft
- Közigazgatás- és Köszolgáltatás Fejlesztési Operatív Program (KÖFOP): 298,5 Mrd Ft.

Jelen anyaghoz kapcsolható TOP projektek és az anyag készítés időpontjában lévő státuszai a **1.Hiba! A hivatkozási forrás nem található.** címen megtalálhatóak.

2014-2020 közötti időszak uniós pályázat keretében meghirdetett - a foglalkoztatási stratégia szempontjából relevanciával bíró - Operatív Programjai az alábbiak:

GINOP – Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program

A program célja a kis és középvállalkozások fejlesztése, versenyképes KKV szektor létrehozása, innováció és kutatás-fejlesztés támogatása. Pályázni lehet infokommunikációs fejlesztések finanszírozására ezen belül a hátrányos helyzetű területek internet elérése lehet fontos a térségben. A program keretében az energiahatékonyságot elősegítő fejlesztések is támogatásra találhatnak.

A GINOP foglalkoztatásra fordítható 1.737.398.564 EUR összege

- az álláskereső és inaktív foglalkoztatásának elősegítését (pl. munkaerőpiaci szolgáltatások fejlesztése, társadalmi célú vállalkozások támogatása),
- a fiatalok munkaerőpiaci integrációját (pl. gyakornoki helyekhez való hozzáférés, vállalkozásindítás),
- Ifjúsági Garancia program megvalósítását,
- a vállalkozások és munkavállalók alkalmazkodóképességének javítását (pl. rugalmas vagy atipikus foglalkoztatás, jogszerű foglalkoztatás bővítése),
- az egész életen át tartó tanulás (pl. képzések, továbbképzések, digitális írástudatlanság), valamint
- a szakképzés és felnőttképzés fejlesztését támogatja.

A Turizmusfejlesztés zsebből valósulhatnak meg az országos, vagy nemzetközi jelentőségű, megyéket átívelő, központi koordinációt igénylő turisztikai fejlesztések.

VP – Vidékfejlesztési Program

A Vidékfejlesztési Program (VP) elsősorban vidéki kistelepülések terület és gazdaságfejlesztési céljainak, valamint a vidéki non-profit szervezetek, mezőgazdasági tevékenységet végző vállalkozások, egyházak fejlesztési céljait hivatott megvalósítani. A Vidékfejlesztési Program, VP céljai:

- Tudásátadás és az innováció előmozdítása a mezőgazdaságban, az erdészetben és a vidéki térségekben,
- Versenyképesség fokozása a mezőgazdasági termelésben, és a mezőgazdasági üzemek életképességének javítása, élelmiszeripar,
- Élelmiszerlánc-szervezés,
- Erőforrás-hatékonyság előmozdítása,
- Szegénység csökkentése, munkahelyteremtés
- Oktatási intézményekkel és regionális képző központokkal való együttműködés
- Bemutató gazdaságok támogatása

TOP – Terület- és Településfejlesztési Operatív Program

A Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) elsősorban település, terület- és gazdaságfejlesztési célok megvalósítását hivatott megvalósítani. A TOP céljai:

- Megyei szintű decentralizált gazdaságfejlesztési, közszolgáltatás-fejlesztési és speciális térségi programok,
- Nagyvárosi térségek integrált településfejlesztési, foglalkoztatási és életminőség-javító programjai,
- Kisváros-térségi közösségvezérelt integrált fejlesztési programok,
- Decentralizált társadalmi befogadást és foglalkoztathatóságot szolgáló programok

EFOP – Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program

Az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP) elsősorban oktatási, kulturális, szociális, közigazgatási fejlesztési célok megvalósítását hivatott megvalósítani. Az EFOP céljai:

- Infrastrukturális beruházások a társadalmi befogadás területén,
- Infrastrukturális beruházások az oktatás és kultúra területén,
- Oktatási, kulturális fejlesztések, a közigazgatási infrastruktúra feltételeinek javítása és a kutatási fejlesztések.

KEHOP – Környezeti és Energetikai Hatékonysági Operatív Program

A Környezeti és Energetikai Hatékonysági Operatív Program (KEHOP) elsősorban intézmények, önkormányzatok, társadalmi szervezetek, gazdasági társaságok energiahatékonyságot elősegítő fejlesztési célok megvalósítását hivatott megvalósítani. A KEHOP céljai:

- Klímaváltozásra történő felkészülés,
- Víziközmű-szolgáltatás fejlesztése,
- Vízvédelemmel, a hulladékgazdálkodással, a levegőminőséggel és a zajvédelemmel kapcsolatos fejlesztések,
- Környezetügyi kutatás-fejlesztés és innováció, szemléletformálás,
- Megújuló energiaforrások alkalmazása,
- Energetikai és energiahatékonysági fejlesztések,
- Természetvédelmi, és élővilág-védelmi fejlesztések.

Az európai uniós forrásokon túlmenően több állami támogatás is elnyerhető foglalkoztatáspolitikai és gazdaságélénkítési célok megvalósítására.

A szaktárcák által meghirdetett programokon túl az OFA Nonprofit Kft. által kiírt pályázati lehetőségek mérvadóak foglalkoztatási stratégia megvalósítása szempontjából. Az „Azonnal cselekszünk” program keretében meghirdetett *„Munkahelymegőrző támogatás – átmeneti nehézséggel küzdő vállalkozások foglalkoztatási kapacitásának megőrzése érdekében”*, a *„Vállalkozz Itthon Fiatal!”* vagy a *„Fókuszban az önkormányzati tagsággal rendelkező közfoglalkoztatás alapjain szerveződő szociális szövetkezetek támogatása”* programok mind hozzájárulhatnak egy munkaerő-piaci szereplő, település vagy akár térség foglalkoztatási helyzetének javításához.

5. HELYZETELEMZÉS ÉS HELYZETÉRTÉKELÉS¹⁷

A fejlődési tényezők, illetve fejlesztési eszközök terület- és gazdaságfejlesztő hatásáról, hatékonyságának vizsgálatáról számos tanulmány készült. Dr. Hahn Csaba A térségi fejlődést befolyásoló tényezők Magyarországon c. tanulmányában azt leírja, hogy a térségek fejlődésére az alábbi tényezők vannak a legnagyobb hatással:

¹⁷A 2. Helyzetértékelés fejezet főbb adatai a HELYZETÉRTÉKELÉS ÉS JAVASLAT, illetve a MEGVALÓSÍTHATÓSÁGI TANULMÁNY A TOP 5.1.2-15-BO1-2016-00009 HELYI FOGLALKOZTATÁSI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK AZ EDELÉNYI KISTÉRSÉGBEN c. projekthez anyagokból került többségében átvételre.

- földrajzi helyzetből adódó előnyök, mivel a földrajzi fekvés (elérhetőség és adottság) az adott térség lakosságának életminőségét és gazdasági fejlődési lehetőségeit alapvetően meghatározza (növeli vagy korlátozza),
- Gazdasági infrastruktúra (autópálya közelsége, ipari park jelenléte, vállalalkozási övezet kijelölése), amely az adottságokban rejlő lehetőségeket erősítheti vagy csökkentheti,
- a külföldi tőke aránya a térség gazdaságában, ami a termelési-technológiai váltást segíti elő, és munkahelyeket teremt,
- a vállalalkozási aktivitás növekedése, ami hatással van a foglalkoztatásra, valamint további, gazdasági tevékenységet segítő (marketing-, piackutató, pénzügyi) vállalalkozások létrejöttére,
- a humán tőke, a képzettség, az innovációs képesség,
- állami támogatások volumene.

Ezen tényezők vizsgálata mentén végezzük el Edelény kistérség helyzetelemzését.

5.1. Földrajzi helyzetkép, településhálózat

5.1.1. Borsod megye általános földrajzi helyzetképe

Borsod-Abaúj-Zemplén megye több évszázadon keresztül a nehézipar, ezen belül is a bányászat és a kohászat egyik központja volt. Ipára a felvidéki érc- és szénbányákra, a Bükk hegység vizeire és fáira épült, melynek következtében a Kassa-Miskolc tengely körül erős gazdaság alakult ki. Ez a természetes gazdasági régió a trianoni határ módosítás után a további fejlesztésekben kevésbé részesült, így gazdasága sorvadásra szánva került nehéz helyzetbe. A második világháború utáni újjáépítés, az ötvenes évek erőteljes iparosítása ismét a nehézipart – így a megyét – erősítette, a hagyományos ágazatokat a vegyiparral kiegészítve.

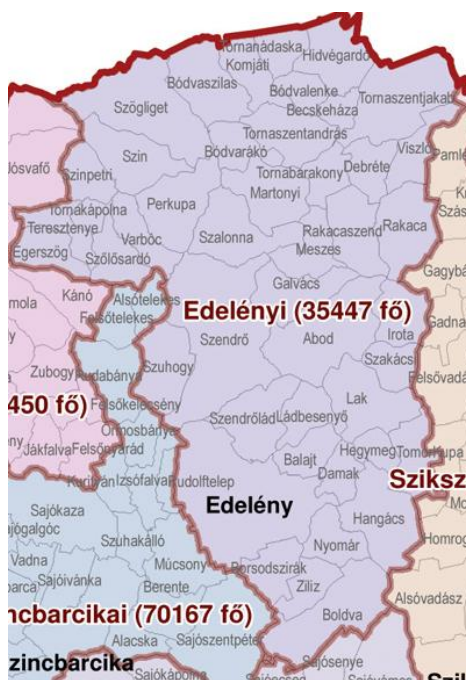
A vidék fő foglalkoztatói között voltak a nagyüzemi mezőgazdasági egységek, a szövetkezetek és az állami gazdaságok is. Ezek a szervezetek és dolgozóik túlnyomó része nem tudott olyan mértékű jövedelmet felhalmozni, amellyel a rendszerváltás után hatékony vállalalkozásba lehetett volna fogni, illetve nem alakult ki olyan vállalalkozói szemlélet sem, mint más, az agrárművelésre jobban predesztinált (pl.: Békés, Csongrád, Hajdú-Bihar) megyékben.

A válság, a gazdasági szerkezet változtatásának kényszere a rendszerváltással egyidejűleg jelentkezett, ennek kezelésére viszont sem társadalmi, sem anyagi erő nem volt. Így több mint húsz éve ebben a megyében a legmagasabb a munkanélküliség, a gazdasági-társadalmi elmaradottság¹⁸.

Borsod-Abaúj-Zemplén megye nagyon különböző, egymáshoz lazán kapcsolódó térségekből áll és ez a széttagoltság tovább nehezíti a térséget sújtó foglalkoztatási problémákat.

5.1.2. Edelény járás általános földrajzi ismertetése

Az Edelényi járás Borsod-Abaúj-Zemplén megye északi, aprófalvas térségében, a magyar-szlovák államhatár mellett fekszik, Budapesttől 206 km-re. A járáshoz a székhelyen (Edelényen) kívül további egy város (Szendrő), valamint 43 község tartozik. A járás területe 717,85 km², népessége 33 250 fő, népsűrűsége 46 fő/km² a 2015. évi adatok szerint.

4. ábra Edelényi járás

Forrás: <http://jarasterkep.hu/edelenyi-jaras-terkep/edeleny-a-jaras-terkepen-edeleny-a-edelenyi-jarashoz-tartozik-edeleny-elhelyezkedese-a-edelenyi-jarasban.html>

A mai országhatárokon túl eredő, magyarországi szakaszán észak-dél irányban futó Bódva folyó és mellékpatakjai fűzik fel a kistérség településeit. A térség kiterjedése észak-déli irányban (Boldva-Hídvégardó) 40 km, míg kelet-nyugati irányban (Jósvafő - Rakaca) 30 km. A térség jelentős turisztí-

¹⁸ Javaslat Borsod-Abaúj-Zemplén megye középtávú gazdaságfejlesztési stratégiája kialakítására

kai központja, a Világörökség részét képező Aggteleki Karsztvidék, de közel egyforma távolságra található több idegenforgalmi centrumtól:

- a Bükk hegység (Miskolc-Tapolca, Lillafüred, Bánkút),
- a Zemplén (Tokaj-Hegyalja, Sárospatak, Gönc), ill.
- az országhatáron túli Kassa vidék (Kassa, Szepsi, Jászó, Stósz-fürdő) területétől.

A kistérség átfedésben van a Csereháttal, mely kistáj szintén jól meghatározott idegenforgalmi arcu-
lattal rendelkezik. A tágabb értelemben vett Bódva-vidéket a természetföldrajzi szempontból válto-
zatos Bükk, a Zemplén és a Szlovák Érchegység közötti medence jellegű, alapvetően dombvidéki
kistajak építik fel. Tájgazdasági besorolás alapján tíz kistájhoz tartozik, melyek három karakterishti-
kus kistáj-csoportot alkotnak, melyek a következők¹⁹:

GALYASÁG

- AGGTELEKI-HEGYSÉG: Jósvalfő, Szín, Szinpetri, Tornakápolna, Varbóc
- ALSÓHEGY: Szögliget
- RUDABÁNYAI HEGYSÉG: Égerszög, Tereszténye, Szőlősardó, Szuhogy

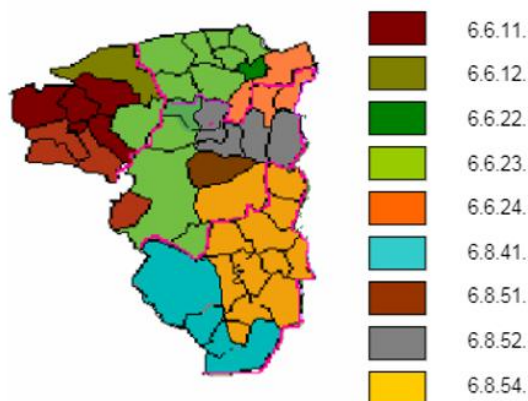
BÓDVA-VÖLGY

- BÓDVA-VÖLGY: Bódvalenke, Bódvaszilás, Bódvarákó, Perkupa, Hidvégardó, Komjáti, Szalonna, Martonyi, Szendrő, Szendrőlád, Tornanádaska, Tornaszentandrás
- SAJÓVÖLGY: Borsodszirák, Edelény, Boldva

CSEREHÁT

- SZALONNAI-HEGYSÉG: Becskeháza
- TORNAI DOMBSÁG: Debréte, Tornabarakony, Tornaszentjakab, Viszló
- SZENDRŐI-RÖGVIDÉK: Galvács
- RAKACAI VÖLGYMEDENCE: Martonyi, Meszes, Rakaca, Rakacaszend, Szalonna,
- NYUGATI-CSEREHÁT: Abod, Balajt, Damak, Hangács, Hegymeg, Irota, Lak, Ládbesenyő, Nyomár, Szakácsi, Tomor, Ziliz

¹⁹ Szürke színnel jelölt települések nem tartoznak az Edelényi járáshoz.

5. ábra Természetföldrajzi kistáj beosztás

Forrás: Magyarország kistájainak katasztere, MTA Földrajti Kutató Intézet, 1990

A kistérség hazánk egyik legszebb, számos páratlan természeti értékkel és a régi idők hangulatát őrző falvakkal, történelmi műemlékekkel rendelkező – a látogató számára különleges izgalmakat és kalandokat rejtő - tája. A járás néhány települése az európai híró Aggteleki Nemzeti Park szélén található. A különleges felszíni és földalatti karsztformákkal rendelkező a maga nemében páratlan Aggteleki karszt területet a Szlovák-karszttal együtt 1995 végén a világörökség részévé nyilvánította az ENSZ tudományos szervezete az UNESCO. Az Aggteleki-karszt területén mintegy 200 barlang található, amelyek közül sok még mindig aktív patakos, „élő barlang”. Védett a cseppkőbarlangok felszíne is. A mészkő sziklagyepek legnevezetesebb növényfajtái az osztrák sárkányfő és a bennszü-lött tornai vértő, amelyek az európai Vörös Könyvben említett legritkább 100 növény közé tartoznak. A védett ritkaságok közé tartoznak a kövi szeder, a bogáncsfélék, a nyúl farkfüvek, és a kakasmandikó. Erdei főleg gyertyános, kocsánytalan tölgyesek, kisebb részben bükkösökkel és hárs köris sziklaerdőkkel tarkítottak. Gyakori a karsztbokorerdő. Állatvilágából kiemelkedik a kék meztelencsiga, foltos szalamandra, rézsikló, császármadár, vízirigó, parlagi sas, emlősök közül dene-vér, farkas, hiúz, vadmacska. Barnamedvét 1991-ben láttak utoljára a területen.

A történelmi időkben a nagyobb részt Borsod és kisebb részt Abaúj-Torna vármegyékhez tartozó terület sorsa - Miskolc-Kassa stratégiai útvonalhoz való kötődése miatt - hol fellendülés, hol hanyat-lás volt. Különösen nehéz időszakot jelentett számára a tatárjárás, a 16-17. századi török terjeszke-dés, majd a lengyeljárás időszaka. A gyakran teljesen elnéptelenedő településekre az északkeleti ha-társzélektől szlovákok és lengyelek, majd később romák települtek be, különösen a rakacai-völgymedencébe. A táj fejlett népi építészete egyszerre tükrözi a célszerűséget, az erdei környezet-hez való alkalmazkodást, az önkifejezési vágyat, és a díszítés szeretetét. A falvak többnyire fésűs

beépítésűek, és szerkezetükben a hegyes-völgyes tájhoz alkalmazkodnak, megőrizve a hagyományos faluképet. A trianoni határrendezés után elzárttá vált a terület.

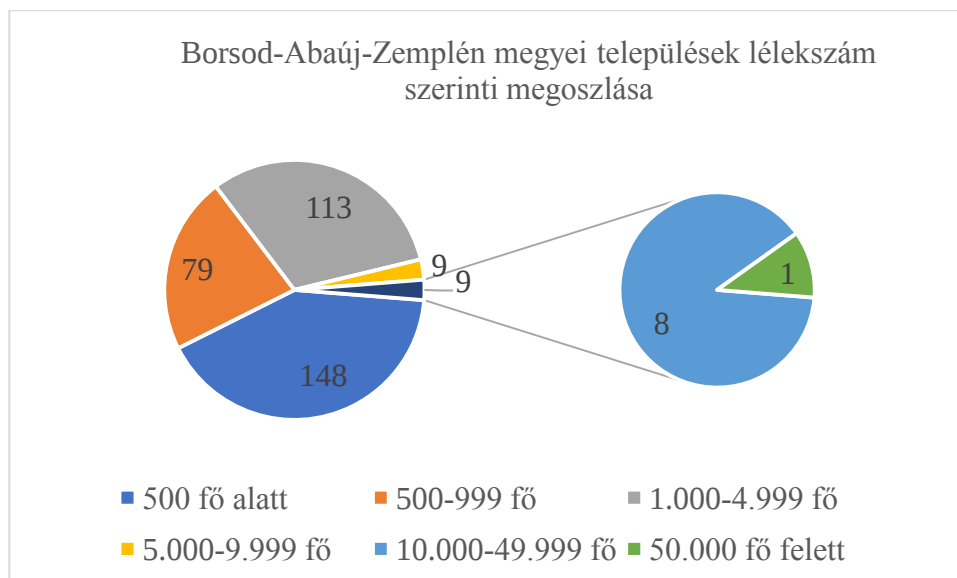
A Bódva-völgy valaha barnaszénből élt. A dimbes-dombos vidéken rossz a föld, gyakoriak az árvizek, a rendszerváltás utáni iparosítási próbálkozások kudarcot vallottak.

„Az aprófalvas térség helyzete reménytelennek látszik. A dimbes-dombos vidéken rossz a föld, gyakoriak az árvizek, a rendszerváltás utáni iparosítási próbálkozások kudarcot vallottak. Néhány hasonló adottságú abaúji faluban az hozott mostanában felpézdülést, hogy Szlovákiából, Kassáról és környékéről egyre többen átköltöznek a határ déli oldalára, dolgozók is, nyugdíjasok is. Korábban eladhatatlan ingatlanok keltek így el, de Edelény térsége ebből is kimaradt: onnan már messze van Kassa. ...Mindezek ellenére egyre többen keresnek munkát a határ északi oldalán, újraélesztve azt a KGST-időkből ismert megoldást, hogy Szlovákiába ingáznak dolgozni.”²⁰

5.1.3. Kistérség településszerkezete

Borsod-Abaúj-Zemplén megye Magyarország legnagyobb településszámú, második legnagyobb területű (7.247 m²) és a harmadik legnagyobb népességű megyéje. A lakosság 358 településen él, melyek közül a megyeszékhely Miskolc, egyben megyei jogú város is. A többi település közül 28 városi, 9 nagyközségi, 321 pedig községi jogállású. A megye lakosságának 59%-a városokban, míg a többi, 41%-a községekben él. A városi lakosok részaránya 10%-kal alacsonyabb az országos 69,4%-os átlagnál. A megyei településeinek 2,5 %-a bír 10.000 főnél nagyobb lélekszámmal és 41,3%-án a lakosság száma nem éri el az 500 főt.

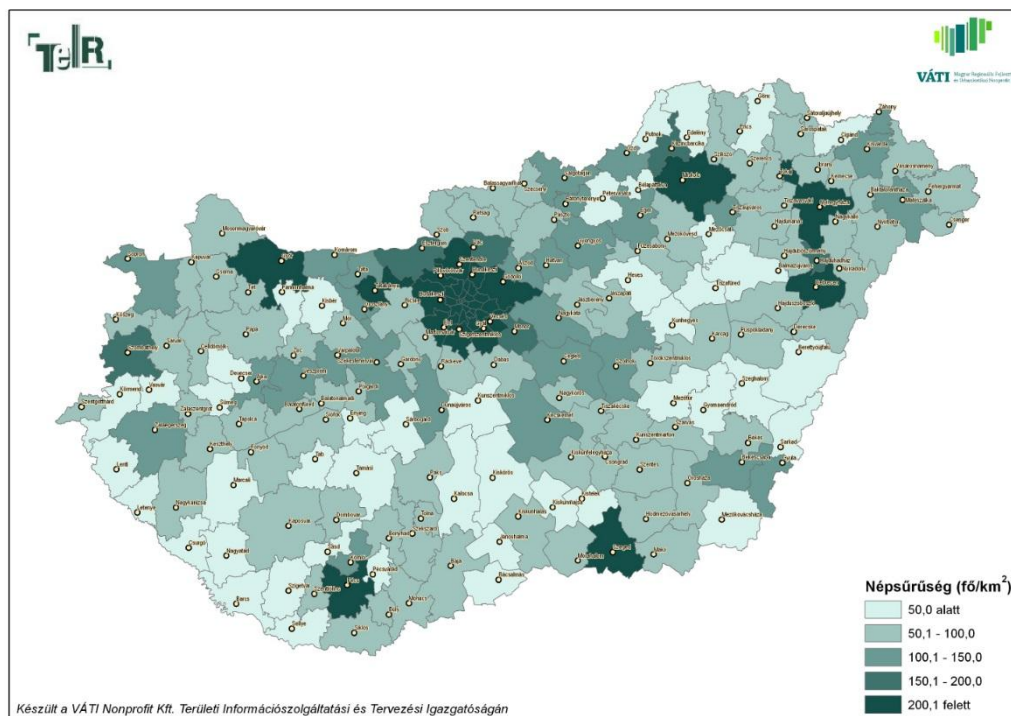
²⁰ Juhász Gábor Esettanulmányok a kettészakadt Magyarországról HVG 2016. január 31.

6. ábra BAZ megyei települések lélekszám szerinti megoszlása

Forrás: saját szerkesztés

Magyarország átlagos népsűrűsége 107 fő/km² (2010 – adatforrás: TeIR). Borsod-Abaúj-Zemplén megye népsűrűsége az országos átlag alatti 93,6 fő/km², ennek 49,1%-a az Edelényi járás népsűrűsége.

7. ábra Járások népessége 2010-ben

Forrás: <http://www.terport.hu/vezercikkek/jarasaink-a-statisztikak-tukreben>

Borsod-Abaúj-Zemplén megye városainak többsége az észak-déli irányú Sajó-völgy tengelyébe, illetve az Északi-középhegység és az Alföld találkozásánál húzódó kelet-nyugati irányú történelmi kereskedelmi tengely mellé települt. A két tengely metszéspontjában helyezkedik el a megyeszékhely, Miskolc. A településszerkezetre egyrészt Miskolc és az agglomeráció túlsúlya („regionális/szubregionális pólus”), másrészt az aprófalvak sokasága jellemző (25 db 100 fő lakos alatti település van a megyében) A megyeszékhely központi szerepét fémjelzi az is, hogy a miskolci agglomeráció Magyarország második legnagyobb népességtömörülése.

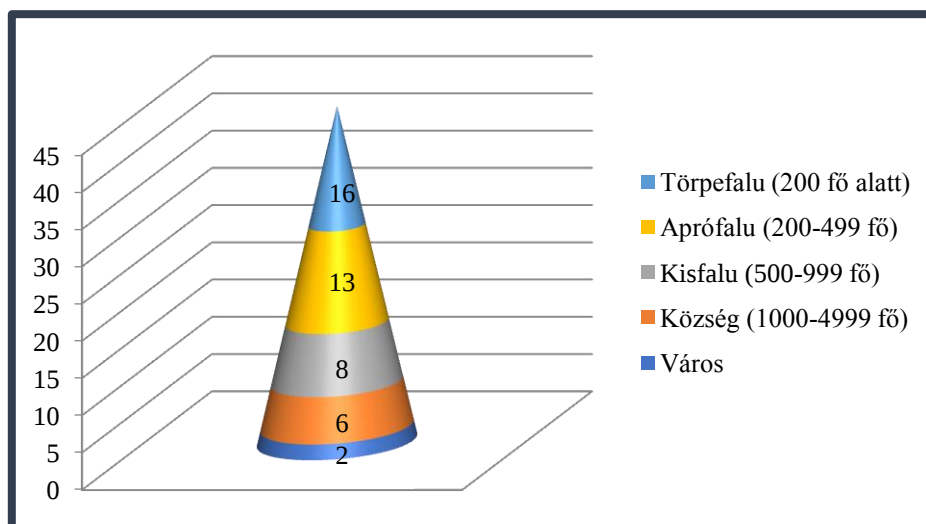
sorszám	Járások	Település száma		Települések száma népességnagyság-kategóriák szerint						Terület km ²	Népsűrűség, fő/km ²
		összesen	ebből város	-499	500-999	1.000-4.999	5.000-9.999	10.000-49.999	50.000-		
1.	Cigánd	15	1	6	3	6				390	38,8
2.	Edelény	45	2	29	8	7		1		718	46,0
3.	Encs	29	1	20	2	6	1			378	56,5
4.	Gönc	32	2	19	7	6				550	34,1
5.	Kazincbarcika	22	3	3	6	11		2		342	192,6
6.	Mezőcsát	8	1	1	1	5	1			351	40,2
7.	Mezőkövesd	23	2	5	6	11		1		724	57,8
8.	Miskolc	39	6	5	4	26	3		1	973	256,5
9.	Ózd	17	2	4	5	7		1		386	136,8
10.	Putnok	26	1	14	10	1	1			391	48,1
11.	Sárospatak	16	1	4	7	4		1		249	127,9
12.	Sátoraljaújhely	21	2	15	4	1		1		256	52,0
13.	Szerencs	14	1	1	1	10	2			478	50,8
14.	Sziksó	24	2	16	4	3	1			321	70,6
15.	Tiszaújváros	16	1	3	7	5		1		432	86,7
16.	Tokaj	11	1	3	4	4				309	56,6
	Összesen	358	29	148	79	113	9	8	1	7 247	93,6

7. táblázat Járás szintű településszerkezet

Forrás: KSH B-A-Z megye statisztikai évkönyve, 2011 1.1.5.

A megye járás szintű településszerkezetéből látható, hogy a legtöbb településsel rendelkező járás az Edelényi járás, a megye településeinek 12,6 %-a található meg területén.

Az Edelényi járás településeinek morfológiájára az aprófalvas településhálózat jellemző.

8. ábra Az Edényi járáshoz tartozó települések megoszlása település típusonként

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

A járás lakosságának 41,4%-a a két városban, Edényben és Szendrőn lakik, további 26,8% a hat nagyobb községben, míg 31,8%-uk él a 37 kistelepülés valamelyikén. A 16 törpefaluban a járás lakosságának 3,7%-a, 1.244 ember él. A járás legkisebb települése Tornakápolna, népessége 11 fő. A törpefalvak átlagos népsűrűsége a legkisebb 8 fő/km², a városoké a legnagyobb 127,4 fő/km². Megállapítható, hogy nagyobb településen nagyobb az átlagos népsűrűség. A járásban a kisebb települések aránya nagyobb (község és város együttes aránya az összes településen belül 17,8%), így a térség népsűrűsége 46,3 fő/km².

Település típus	Település típusba tartozó települések száma	Terület (km ²)	Lakó-népesség száma (fő)	Népesség megoszlása település típusok között	Népsűrűség (fő/km ²)
Törpefalu	16	156,1	1 244	3,7%	8,0
Aprófalú	13	179,7	3 763	11,3%	20,9
Kisfalú	8	158,3	5 562	16,7%	35,1
Község	6	113,4	8 916	26,8%	78,7
Város	2	110,4	13 765	41,4%	124,7
Együttesen	45	717,9	33 250	100,0%	46,3

8. táblázat Edény járás népességének-eloszlása a településtípusok között (2015. év)

Forrás: Saját szerkesztés, KSH adatok alapján

Az MTA 2001-es (és 2011-ben a népszámlálási adatokkal frissített) kutatási zárótanulmánya a hazai falvakat összesen hét kategóriába sorolta. Az Edényi Járás területén több, mint kéttucat települést soroltak be a legrosszabb minősítésű, VII. Hátrányos helyzetű aprófalvak rossz munkaerőpiaci felté-

telekkel c. kategóriába. Gyakorlatilag a 27.sz. főút mentén fekvő, és azokhoz közelebb elhelyezkedő települések és nagyobb települések kivételével minden település ide tartozik.

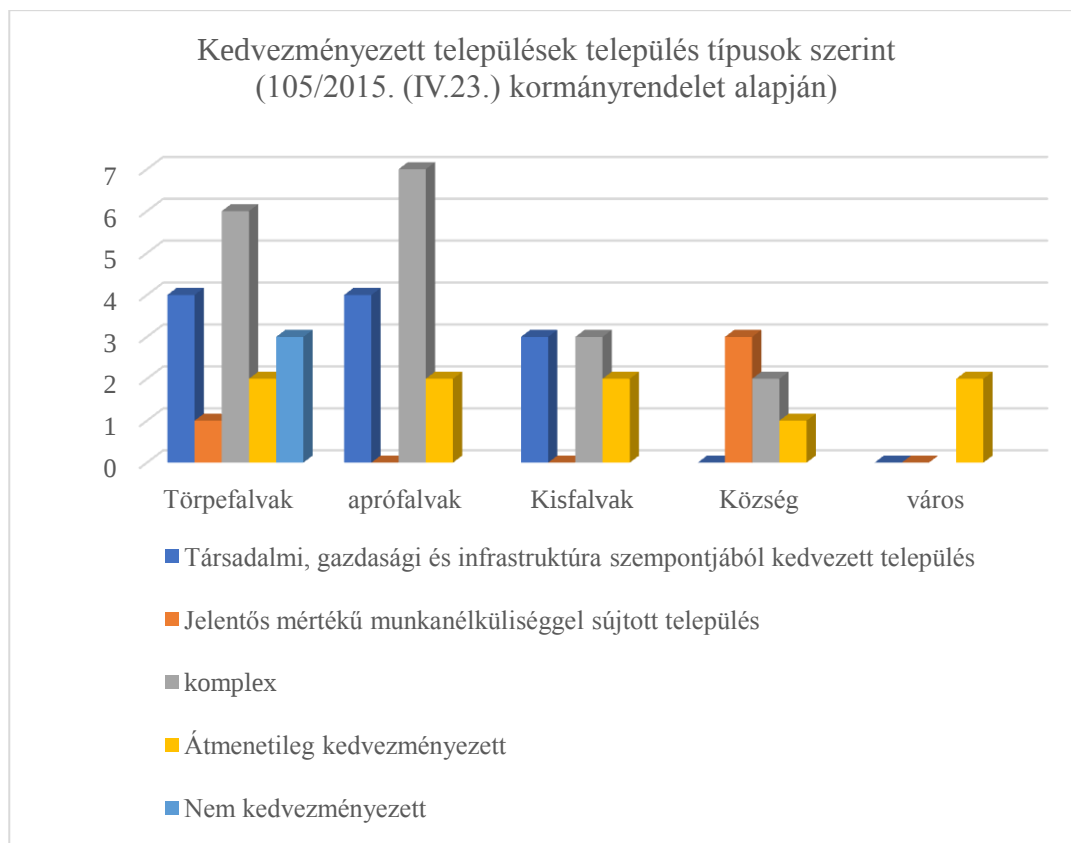
Az „aprófalvas tünetcsoport” nem napjaink, vagy a szocializmus évtizedeiben alkalmazott település-politika hatására lett hátrányos helyzetű, hanem ezek a települések hagyományosan hátrányos helyzetűek voltak. A két legfontosabb tényező, ami ezt történetileg meghatározza:

- kedvezőtlen közlekedésföldrajzi fekvés
- kedvezőtlen agráradottságok.

Fontos megjegyezni, hogy az itt élő lakosság tradicionálisan arra kényszerült, hogy a rossz minőségű, és csekély számú szántók miatt rendszeresen kiegészítő tevékenységgel (erdő-kielés, fuvarozás, stb.) foglalkozzon. Ezek a tevékenységek járultak hozzá ahhoz, hogy a térség munkaerő-feleslege helyben maradjon, és biztosítsa magának a minimális életkörülményeket. A járás több településéről már bő évszázada megindult az elvándorlás, melyet az ötvenes évek kollektivizálása, illetve a 90-es évek bánya bezárásai erősítettek fel. A szelektív elvándorlást erősítette az állami településpolitika, mely a csekély mértékben rendelkezésre álló erőforrásokat jellemzően a tanácsai székhelyű településekre koncentrált. A rendszerváltás utáni időszakban pedig az egyetlen társadalmi „kapaszkodó”, az állandó munkahely szűnik meg rohamos tempóban, ismételten csak az aprófalvas településeken okozva a legnagyobb problémát.

5.1.4. Komplex fejlettségi mutató

Az Edelényi járás a megye egyik legkevésbé fejlett térsége. A 290/2014. (XI.26.) kormányrendelet alapján Borsod-Abaúj-Zemplén megye 10 komplex programmal fejlesztendő járásának egyike. A 105/2015. (IV.23.) kormányrendelet alapján társadalmi, gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett településeinek száma 29, jelentős munkanélküliséggel sújtott településeinek száma 22, mindkét szempontból pedig 18 település érintett, azaz a települések 40%-a.

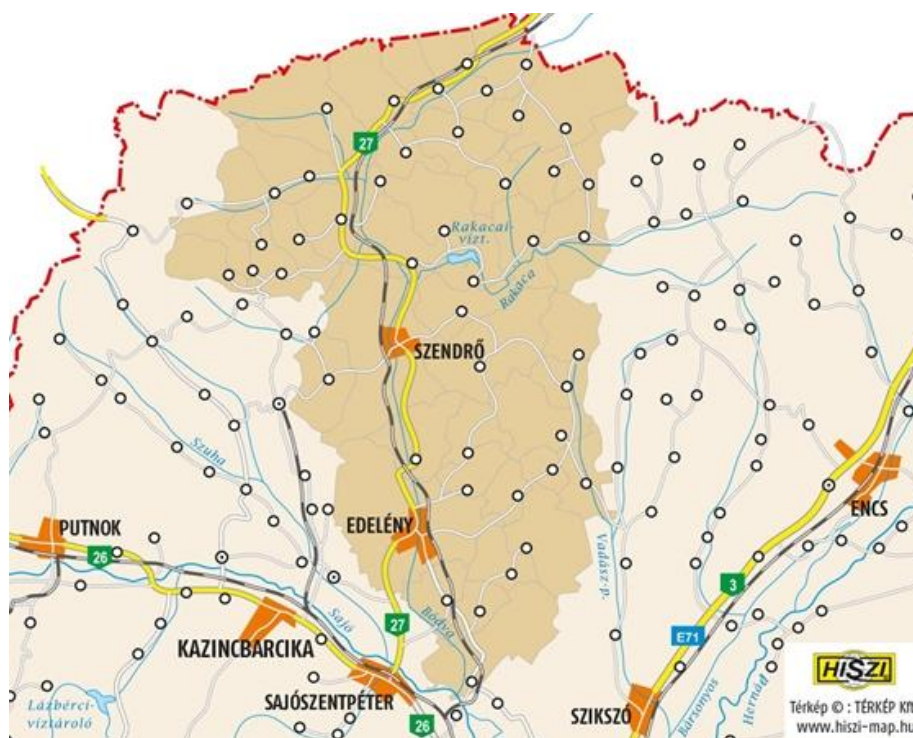
9. ábra Kedvezményezett települések település típusok szerint

Forrás: saját szerkesztés

5.1.5. Infrastruktúra

A területfejlesztés szempontjából kedvezményezett térségek lehatárolásához használt mutatórendszernek (OGY 2001) is része a kistérségek elérhetőségi mutatója (komplex minősített elérési idő). Ezen elérési mutató települési szinten méri az autós elérési időt a saját megyeszékhelytől, a leghamarabb elérhető megyeszékhelytől vagy megyei jogú várostól, a saját kistérségi központtól és a leghamarabb elérhető kistérségközponttól (Laky 1998).

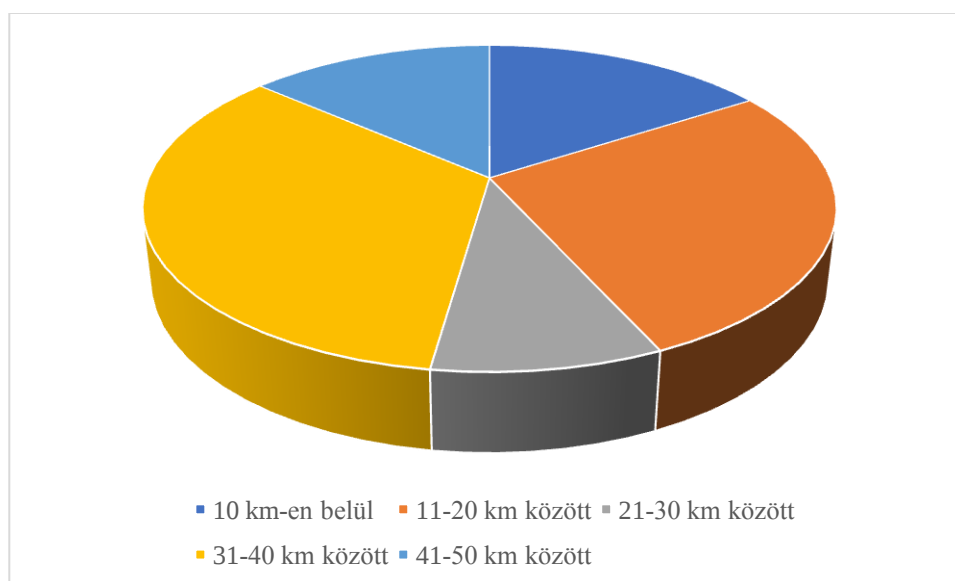
A térség közlekedésföldrajza rendkívül kedvezőtlen, a Bódva-völgye a fő közlekedési folyosó. A 27. sz. főút biztosítja az egyedüli É-D irányú összeköttetést a járás területén, releváns kelet-nyugati irányú közlekedés-földrajzi összeköttetések hiányosak. A települések több mint 20 %-a zsáktelepülés.

10. ábra Edelenyi járás infrastruktúrája

Forrás: www.hiszi-map.hu

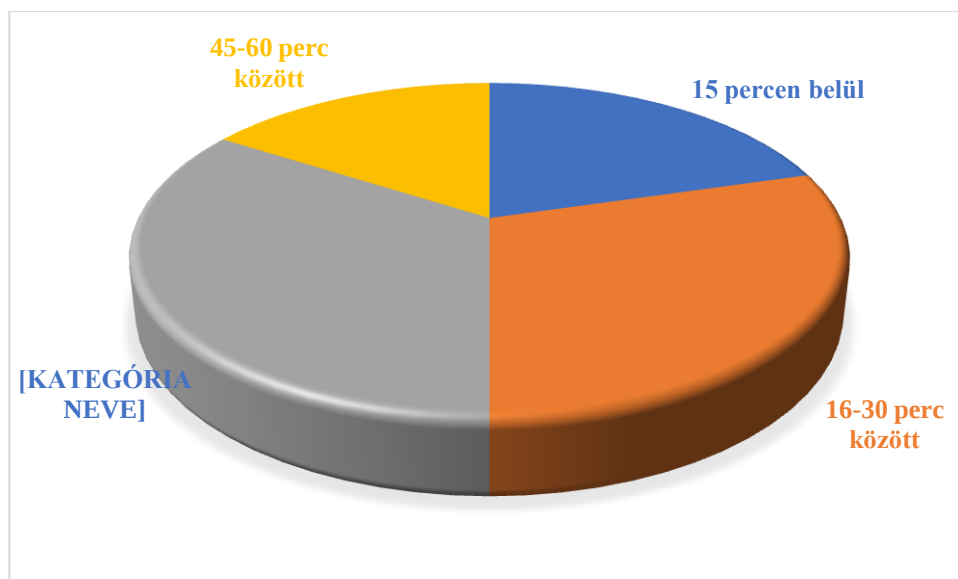
Jelen anyag keretein belül bemutatjuk a járás egyes településeinek a járási székhelytől való közúti távolságát, illetve a megtételéhez szükséges időt. A távolságok, illetve az elérési idő meghatározása a <https://www.google.hu/maps> segítségével történt.

11. ábra Település járásközponttól való távolsága (km)

Forrás: saját szerkesztés

A kördiagramból látható, hogy a járás településeinek közel fele 30 km-nél távolabb van a járásközponttól. Mindez természetesen jó közlekedési hálózathoz nem okoz gondot, ezért szükséges az eléréshez szükséges időtartammal együtt vizsgálni.

12. ábra: Település járásközponttól való távolsága időben (perc)

Forrás: saját szerkesztés

A távolságok időben történő meghatározása ábrán látható, hogy a járásközpont kívánatosnak minősített fél órán belüli elérhetősége a települések közel felének nem biztosított.

A tömegközlekedés jellemzői

A megyén belüli elérhetőségben meghatározó az Észak-magyarországi Közlekedési Központ Zrt. által működtetett helyközi autóbusz-közlekedési rendszer, mely. összesen 1.100 autóbuszt és 20 autóbusz-állomást üzemeltet, mintegy 3.200 munkavállalóval, köztük 1.760 fő autóbuszvezetővel, helyközi közlekedésben munkanapokon átlagosan 8.500 autóbuszjárat indításával. A járás egyetlen települése – Tornanádaska – nem érhető el autóbussszal, de több településnek sem biztosítja a napi munkába járás lehetőségét.

A megye vasúthálózatának hossza 388 km, melyből 210 km a vasúti törzshálózatba tartozik (ebből 194 km villamosított). A megye vasúthálózata Miskolcra kiinduló sugaras rendszerű, amelyre – hasonlóan a közúti hálózathoz - megyeszékhely-centrikusság a jellemző. A vasúti közlekedés szempontjából a Budapest-Hatvan-Füzesabony-Szihalom-Mezőkövesd-Miskolc-Szerencs-Nyíregyháza

nemzetközi törzshálózati fővonal, továbbá a Miskolc-Szerencs-Sátoraljaújhely vasútvonal tölt be jelentős szerepet.

A Cserehát dombvidéken, a Bódva völgyében épült Miskolc-Tornanádaska-vasútvonal a MÁV 94-es számú, egyvágányú, nem villamosított vasútvonala. Bódva-völgyből nincs vonatközlekedés a kelet-szlovákiai nagyvárosba, Kassára, bár Trianon előtt (és 1938 után évekig) volt, és a sínek is megvannak.

A térség településeinek a háromnegyede nem érhető el vasúton, köztük azt az egy települést sem, amelyek autóbusszal sem megközelíthető.

Az autópálya közelsége

A gazdaságfejlesztés egyik lényeges alapjának tekinthetjük a közúti infrastruktúra megfelelő kiépítettségét. A hatásokat nagyon nehéz elkülöníteni egymástól, így nehéz megállapítani, hogy az adott terület fejlődése mennyiben kötődik egy új autópályaszakasz kiépítéséhez vagy más területi hatáshoz (Tóth 2002). Megállapította, hogy bár az autópálya-építések máshol is éreztetik hatásukat, e hatás mégis leginkább ott jelentős, ahol a városodottság foka magasabb. Vizsgálataival bizonyította, hogy a jövedelem tekintetében a legközelebbi autópálya-felhajtótól mért 45 percen belüli elérhetőséggel, a feldolgozóipari bevételeknél a 15, a kereskedelmi bevételek vonatkozásában pedig a 10 perces elérhetőséggel rendelkező települések mutattak az országos átlagnál nagyobb növekedést (Tóth 2002).

Edelény járási székhely távolsága az M3 autópályától 75,7 km (52 perc), az M30 autóúttól 35 km (33 perc).

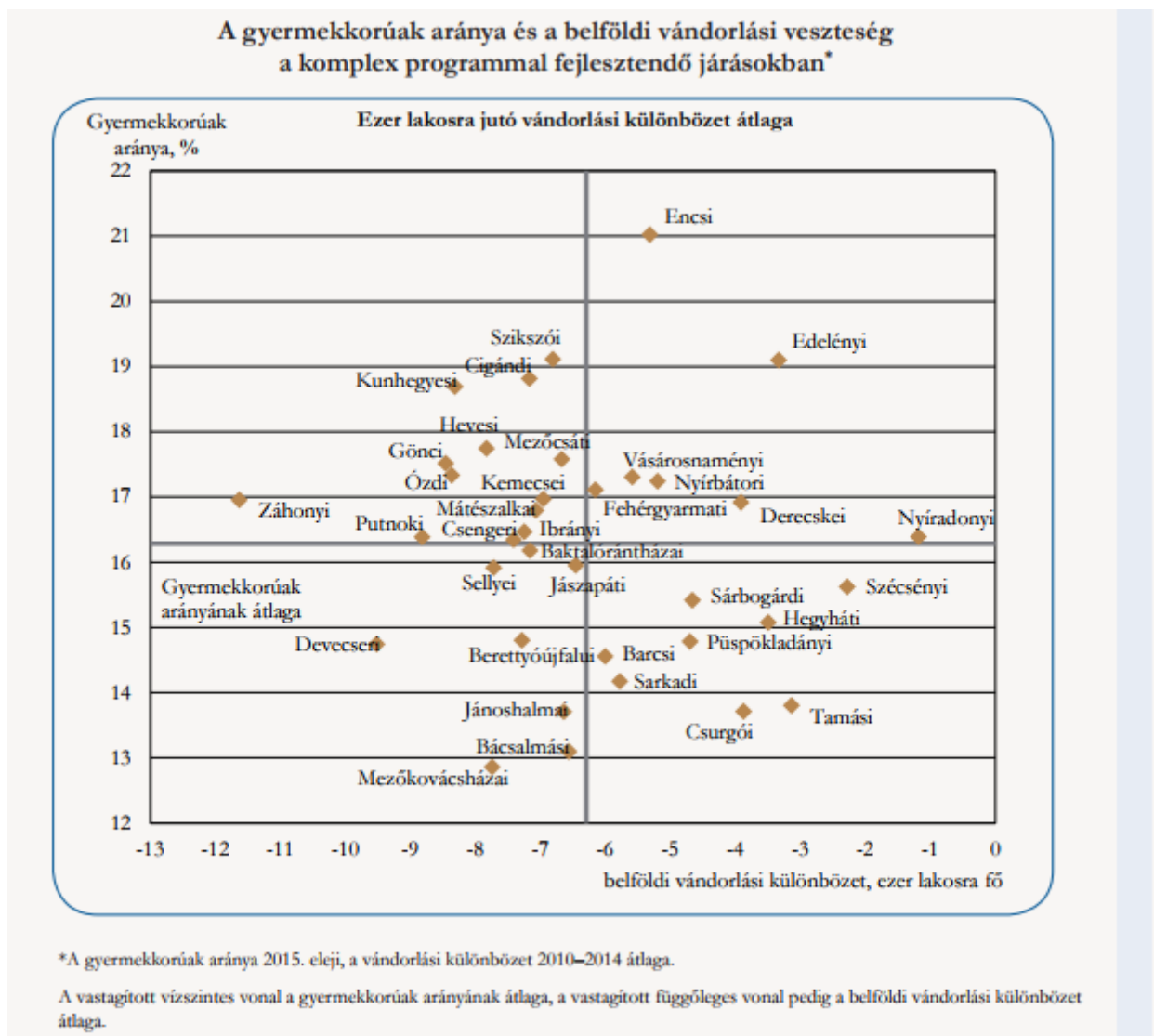
5.2. Társadalmi, demográfiai helyzet

Magyarországon is jelentkezik a népesség elöregedésének és fogyásának európai tendenciája. A 2011. évi népszámlálás megerősítette a romló demográfiai folyamatok tényét. Magyarország népessége a népszámlálás adatai szerint 9 937,6 ezer fő. A népesség fogyása és öregedése a született gyermekek számának mérséklődésének és a várható élettartam növekedésének együttes eredménye. A nemzetközi vándorlás 2001. és 2011. közötti pozitív egyenlege mindössze a fogyás egyharmadát tudta ellensúlyozni, középtávon pedig várhatóan nem befolyásolja érdemben.

A komplex programmal fejlesztendő járások népességét összességében az átlagosnál magasabb halandóság jellemzi: 2010–2014 között éves átlagban 14,4 halálozás jutott ezer lakosra, miközben or-

szágosan 12,9. A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei járásokban a fiatalos korszerkezet ellenére is magas a halálozási gyakoriság, részben a már említett etnikai sajátosságokkal összefüggésben. A legmagasabb halálozási ráta azonban az előregedett dunántúli, déli térségekre jellemző.

Az Edelényi járás halálozási aránya az átlagost meghaladó mértékű.

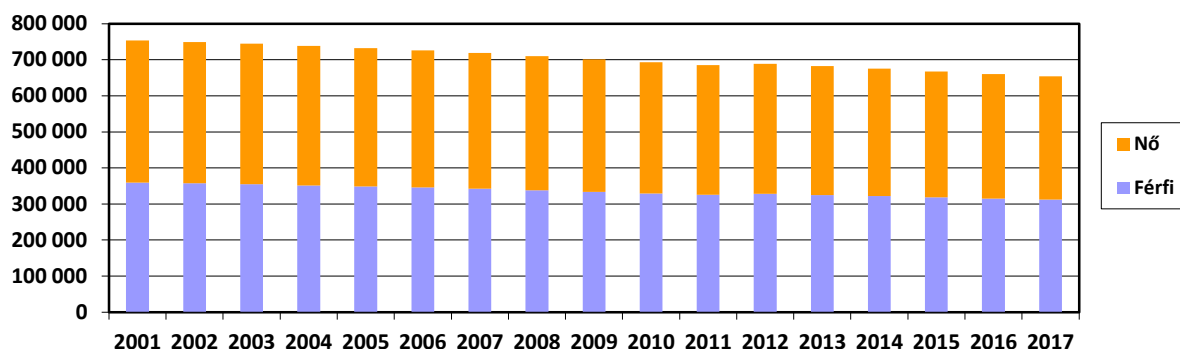
13. ábra: A gyermekkorúak aránya és a belföldi vándorlási veszteség a komplex programmal fejlesztendő járásokban

Forrás: KSH

5.2.1. A népességszám változása

Borsod-Abaúj-Zemplén megye az ország második legnépesebb megyéje, azonban népességszáma tendenciózusan csökken, mely a 14. sz. ábrán is megfigyelhető. A lakónépesség csökkenés egyik meghatározó tényezője a természetes fogyás, mely már egy régebb óta megfigyelhető folyamat. A

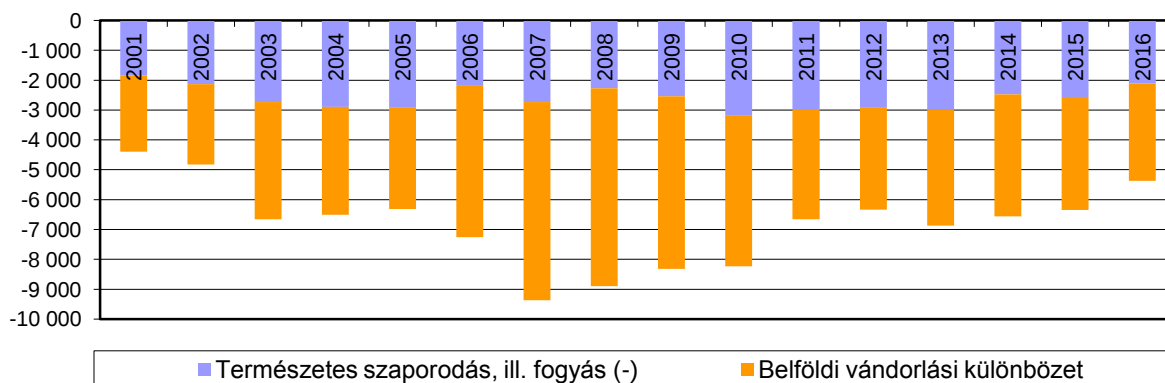
megyében – ahogy az az országos tendenciában is megfigyelhető – a halálozások száma 1992-től folyamatosan meghaladta a születések számát. Az utóbbi évtized születésszámban bekövetkezett pozitív folyamatai ellenére a lakónépesség folyamatosan fogy. Az elmúlt másfél évtized folyamán minden évben közel 1%-kal csökkent a megye lakossága, 755.498 főről (2011. évi adat), mára 656.419 főre apadt a megye népessége (2017).

14. ábra: A lakónépesség számának változása Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (fő)

Forrás: KSH 6.1.1. A lakónépesség nem szerint, január 1. (2001–)

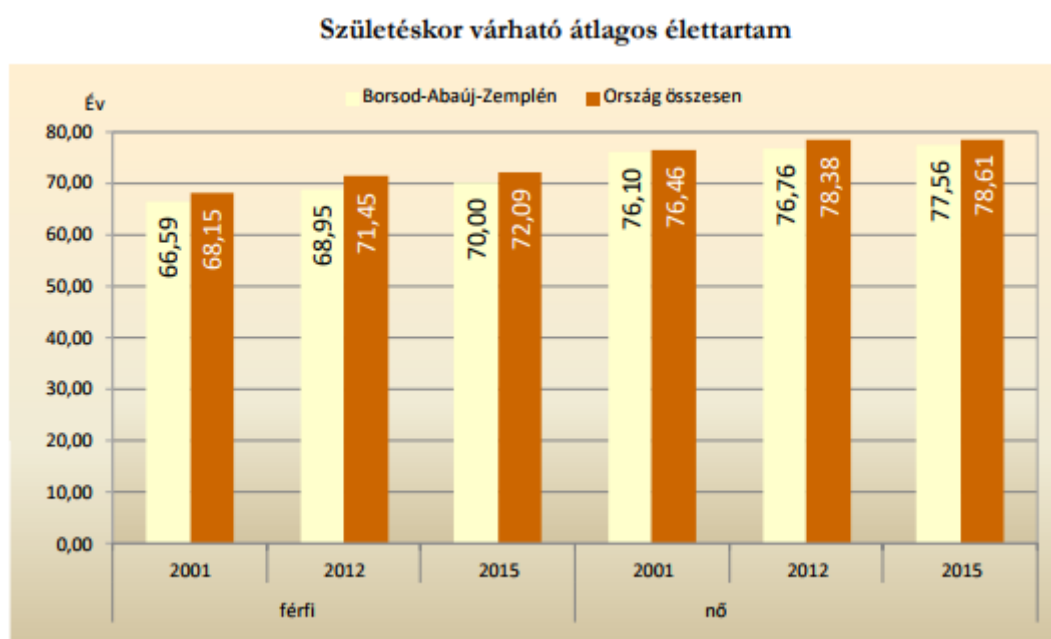
Emellett a kedvezőtlen társadalmi és gazdasági helyzet további jelentős negatív migrációs hatást gyakorolt a térségre. A megye vándorlási vesztesége tendenciájában nagyjából évi 5.000 fővel csökkentette a lakosságot, mely az országban a második legrosszabb adat (15. ábra). Az adatokból jól látható, hogy a gazdasági válság időszaka és az azt követő nehéz gazdasági évek a már amúgy is meglévő elvándorlási tendenciát tovább erősítette. 2007. és 2010 között összesen 24.075 fővel csökkent a megye lakossága az elvándorlás következtében, melyet a lakónépesség természetes fogyása további 10.737 fővel csökkentett.

15. ábra: A vándorlási adatok összefoglalása 2001 és 2016 között, fő

Forrás: KSH 6.1.1. A lakónépesség nem szerint, január 1. (2001–)

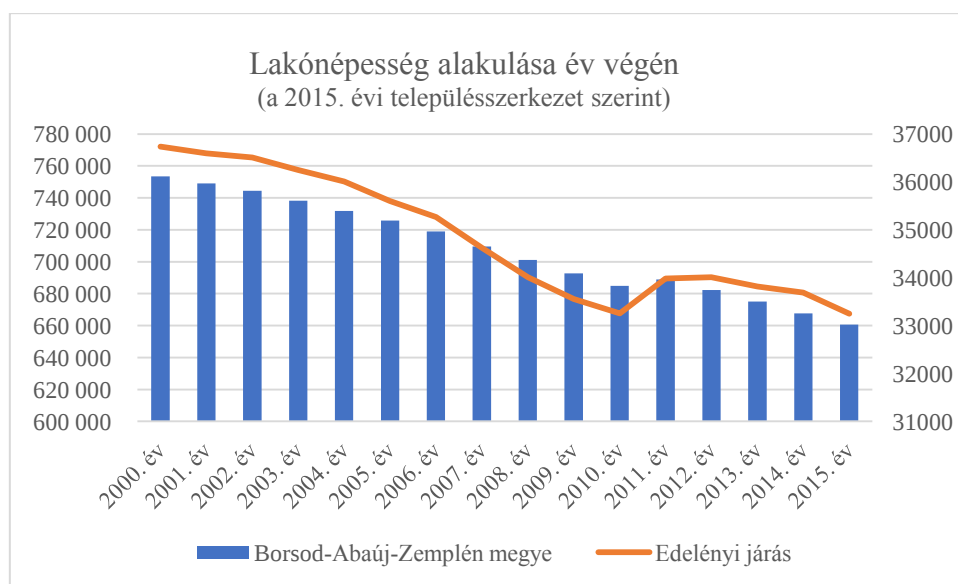
A születéskor várható átlagos élettartam Borsod-Abaúj-Zemplén megyében folyamatosan javult a vizsgált időszak alatt. Egy 2015-ben született lány 77,56 év, fiú társa 70,00 év átlagos élettartamra számíthat. A javuló adatok ellenére a férfiaknál a legalacsonyabb a megyék között a borsodi mutató, nőknél viszont van két kedvezőtlenebb helyzetben lévő megye (Komárom-Esztergom és Jász-Nagykun-Szolnok).

16. ábra: Születéskor várható átlagos élettartam

Forrás: KSH

Az Edelényi járás lakónépessége 2015-ben 33 250 fő, állandó népessége pedig 34 607 fő volt. A terület népessége az utóbbi években jelentős mértékben csökkent. A népszámlálási adatok szerint 2001-ben a járás népessége 36 593 fő, 2011-ben pedig 33 985 fő volt, vagyis a járás lakónépessége 2001 és 2015 között 9,14%-kal csökkent (3343 fő). A csökkenés mértéke lényegesen meghaladta az országos (-3,38%) változás mértékét, azonban a megyei (-11,82%) szintű változás alatt maradt.

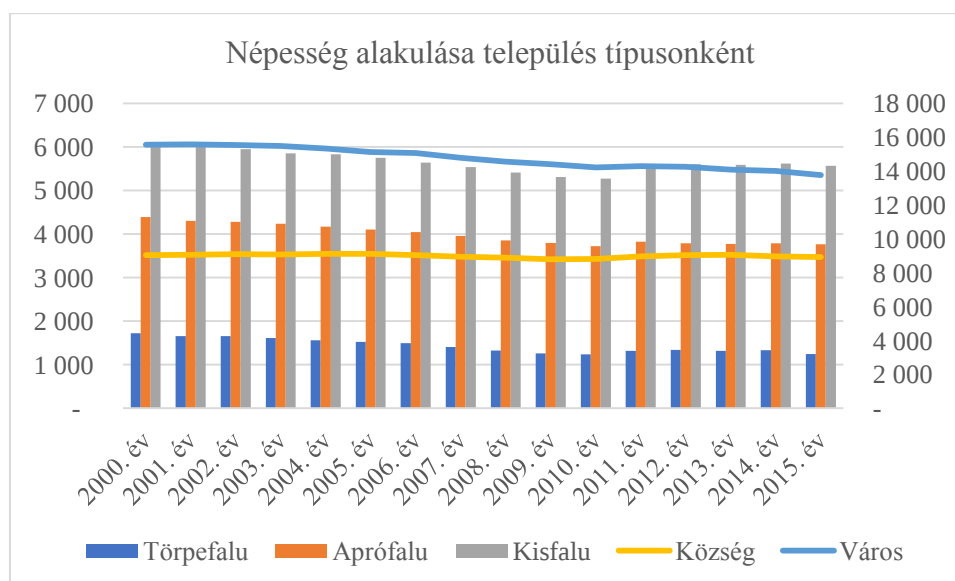
17. ábra: A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei és az Edelényi járás lakónépességének változása 2000-2015. között, a 2015. évi településszerkezet szerint

Forrás: saját szerkesztés KSH adatok alapján

Az adatokból látható, hogy a járás tendenciája a megyei tendenciával azonos, azzal, hogy 2006. és 2012. között erőteljesebben érvényesültek a járásban mind a csökkenési, mind a növekedési folyamatok.

Az Edelényi kistérség településeinek népességszám-változása nagyon változatos képet mutat. Bár összességében csökkenés mutatkozik, érdemes településenként vizsgálni.

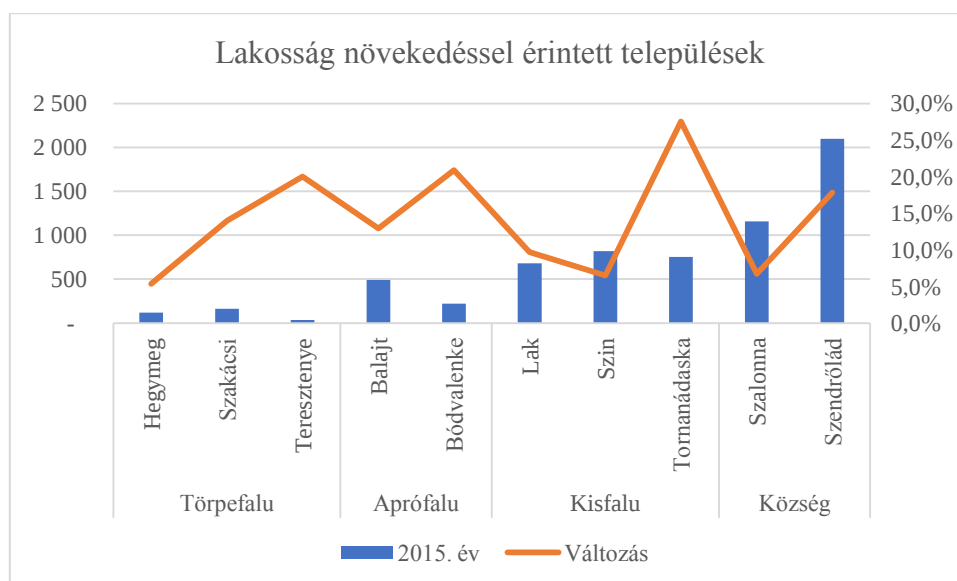
A népességcsökkenés létszámának csaknem felét a járási székhely népességcsökkenése teszi ki (1704 fő), százalékos mértéket nézve ez 15,19%-ot jelent, míg ez a másik város, Szendrő esetében ez csak 2,43%. A törpefalvak esetében kiugró csökkenés észlelhető, átlagosan 24,88% a csökkenés, amely összesen 412 főt jelent, jellemzően a legkisebb lélekszámú falvak esetében a legnagyobb a csökkenés aránya. A községek népességcsökkenése lényegesen alatta marad a járás többi településén jellemző értékeknek.

18. ábra Népességcsökkenés település típusonként az Edelényi járásban

Forrás: Saját szerkesztés, KSH adatok alapján

10 település esetében a lakónépesség növekedése figyelhető meg, ez összesen 789 főt jelent, a települések kis népességszámára tekintettel azonban ez százalékos arányt nézve jelentős.

19. ábra: Népességnövekedést mutató települések az Edelényi járásban (2001-2015)

Forrás: KSH adatok alapján

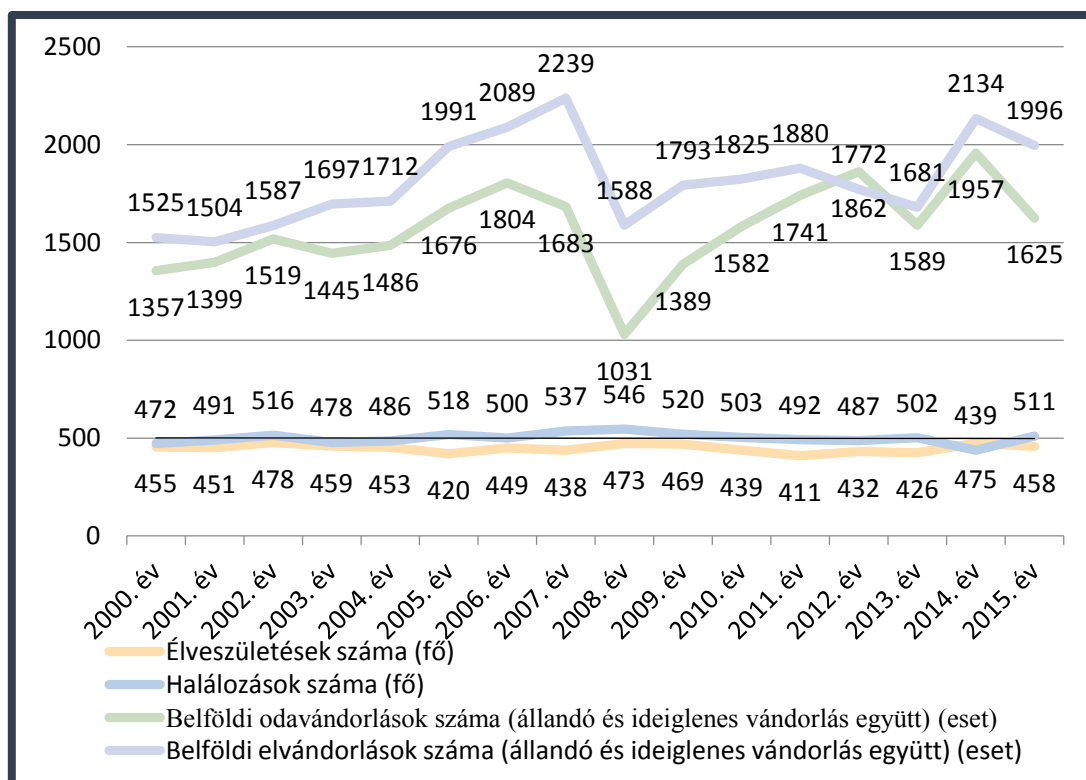
A népességnövekedés a roma népesség által lakott területeken (19. sz. ábra) jellemző, melynek oka, hogy az egy főre jutó élveszületések aránya magasabb.

A járásban az élveszületések és a halálozások száma a vizsgált időszakban jelentős mértékben nem változott. A térséget az országos tendenciáknál kisebb mértékben ugyan, de összességében a természetes fogyás jellemzi. Ennek egyik oka, hogy a halálozások száma az élveszületések számának 1,12-szerese volt 2015-ben. A természetes szaporodás elsősorban azokon településeken pótolja a természetes fogyást, ahol a népességen belül igen magas a roma népesség aránya.

A 2000. és 2015. közötti időszakban az élveszületések száma összesen 7.186 fő, a halálozásoké 7.998 fő volt, tehát a teljes időszakban 11,3%-kal haladta meg a halálozás a születések számát. A vizsgált időszakban 2014. volt az egyetlen év, amikor az élveszületések száma meghaladta a halálozásokét.

Az élveszületési arányszám²¹ 2015. évben 13,77 ezrelék volt, kedvezőbb a megyei (10,6) és az országos (9,3) adatnál. Az ezer lakosra jutó halálozási arányszám 15,3 ezrelék, ami kisebb mértékben ugyan, de szintén meghaladja a megyei (14,5), illetve az országos (13,4) adatot.

A népesség nagyságának változását befolyásoló összefoglaló adatokat a 20. sz. ábra mutatja.

20. ábra: A népesség változása a járásban (2000-2015)

²¹ Ezer lakosra jutó élveszületés száma

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya, KSH adatok alapján

Az ábrán látható, hogy a kedvezőtlen demográfiai folyamatok oka mindkét folyamatpár (születés-halálozás, illetve oda-elvándorlás) együttes hatása:

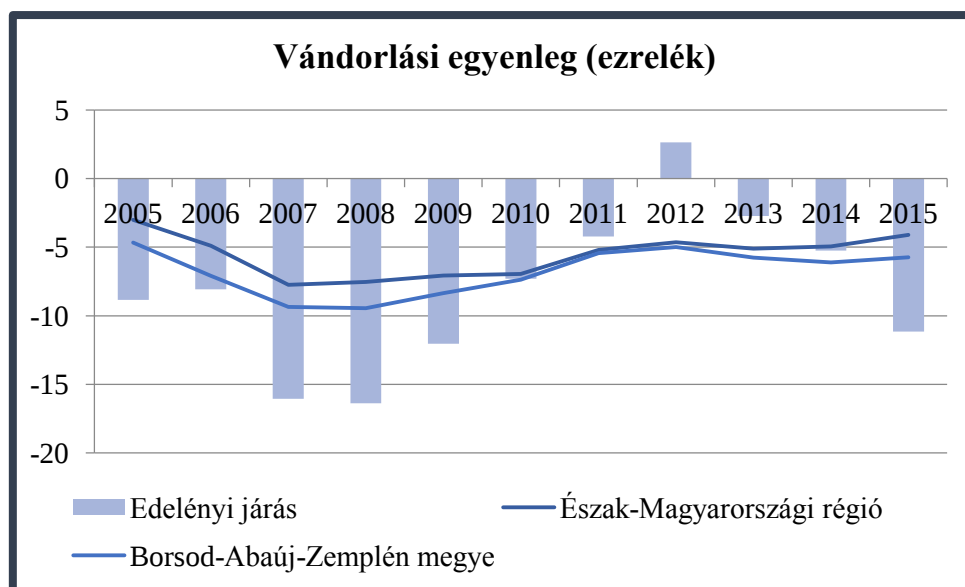
- A térségben az élveszületések száma a vizsgált időszak alatt inkább stagnált (megjegyzem, hogy többször volt 5 %-ot elérő változás, azonban ennek korrekciója mindig megtörtént), miközben a halálozások számában 2013-ig folyamatos növekedés volt megfigyelhető. 2014-ben az élveszületések száma meghaladta a halálozási számot 2015. évtől ismét a korábbi jelenség figyelhető meg. A térséget az országos tendenciákhoz hasonlóan természetes fogyás jellemzi, a halálozások száma az élveszületések számának 1,2-szorososa volt a két népszámlálás közötti időszakban. A vizsgált időszak teljes szakaszán ez a mutató kedvezőbb 1,11-szeres.
- A térségből folyamatos és jelentős mértékű az elvándorlás jellemzően a megyeszékhely, valamint a főváros, illetve külföld felé. A folyamat elsősorban a fiatalabb, képzetesebb társadalmi csoportokat érinti, ami hosszabb távon kedvezőtlenül hat a térség munkaerő-kínálatára.

Évek / Mutatók		Borsod-Abaúj-Zemplén megye	Edelényi kistérség
Lakónépesség 1980		809 468	38 682
1980–1989	Élve születés	108 724	5 612
	Halálozás	100 250	4 772
	Természetes szaporodás, ill. fogyás	8 474	840
	Vándorlási különbözet	(55 979)	(3 936)
Lakónépesség 1990		761 963	35 586
1990–2001	Élve születés	103 463	5 768
	Halálozás	116 858	5 466
	Természetes szaporodás, ill. fogyás	(13 395)	302
	Vándorlási különbözet	(4 164)	358
Lakónépesség 2001		744 404	36 246
2001–2011	Élve születés	78 715	4 793
	Halálozás	106 133	5 419
	Természetes szaporodás, ill. fogyás	(27 418)	(626)
	Vándorlási különbözet	(30 720)	(2 306)
Lakónépesség 2011		686 266	33 314
2011–2015	Élve születés	34 087	1 791
	Halálozás	47 995	1 939
	Természetes szaporodás, ill. fogyás	(13 908)	(148)
	Vándorlási különbözet	(11 809)	84
Lakónépesség 2016		660 549	33 250

9. táblázat A lakónépesség alakulása a 2015-ös településszerkezet szerint (fő)

Forrás: <http://statinfo.ksh.hu>

A térségből folyamatos és jelentős mértékű az elvándorlás, jellemzően a megyeszékhely, valamint a főváros, illetve külföld felé. A folyamat elsősorban a fiatalabb, képzetesebb társadalmi csoportokat érinti, ami hosszabb távon kedvezőtlenül hat a térség munkaerő-kínálatára.

21. ábra Vándorlási egyenleg (ezrelék) 2005-2015

Forrás: BAZ megye foglalkoztatási stratégiája

Az elmúlt évtizedekben kétirányú migráció volt megfigyelhető az Edelényi kistérségben, melynek oka a gazdasági perspektívanélküliség. Az elvándorlások iránya az aprófalvas településekről a nagyobb településekre, így a járási, megyei székhelyre. Ez az irány azon fiatalabb, képzetesebb, mobilis réteget érintette, akik társadalmi státuszukat illetően a középosztályhoz, alsó középosztályhoz sorolhatók; a térségben képzelik el jövőjüket, itt van a munkahelyük, nem kívántak távolabbi vidékekre költözni.

A területi kötődéssel, munkahellyel vagy annak lehetőségével nem rendelkező mobil réteg az ország más részeibe, főként a főváros, illetve nyugati határszélen, vagy a határ túloldalán keresett munkát. A külföldi munkavállalás a 2009-et követő években gyorsult fel, jellemzően a fiatalabb korosztály körében.

A vándorlási veszteséget, illetve az itt élők mobilitását korlátozza az ingatlanok alacsony forgalmi értéke, ami nem elégséges a fejlettebb térségekbe való költözéshez, de az elszántak, ez esetben ingázást vállalják. Mindkettőnek ugyanaz az eredménye, a kistérség munkaerőpiacán alappal nem számolhatunk velük.

Az elvándorlással kapcsolatos problémát az okozza, hogy a helyi munkaerőpiacon is potens munkaerőket érinti, tehát a képzettebb, potenciálisan aktív, cselekvő személyiségjegyekkel rendelkező társadalmi rétegeket.

Az elvándorlók lakásait azok vásárolják meg, akik kiszorulnak a járási, megyei központokból. Ennek oka többféle; egyedi trauma, vagy csoportos, de jellemzően a vagyoni viszonyukkal van összefüggésben. Ezeken a területeken tudja megfizetni az ingatlan árát, vagy gondolja biztosítani a megélhetését, akár mezőgazdasági tevékenység útján. Ilyen irányú csoportos költözést eredményez például egy romatelep felszámolása, mivel a kiköltöztetett lakosság a nagyobb település jobb minőségű lakásaiba nem tud beköltözni.

Az aprófalvas területeken így jellemzően a kevésbé képzett, illetve idős, valamint a roma lakosság marad.

Ez a jelenség nem tipikusan helyi sajátosság, Európa-jelenségnek hívják. Lényege, hogy azon keleti vidékekről – onnan, ahol kevés a munka - a gazdag, de öregedő északnyugati és központi térségbe törekednek a munkaképes korúak. Ez a váltás azonban csak a fiataloknak, és közülük is csak keveseknek sikerül. Az 50 fölöttieknek szinte nincs esélyük, elsősorban az ingatlanárak nagy különbsége, illetve képességeik miatt. Ők maradnak, de munka nélkül tétlenségben nem sokáig élnek.

A következő táblázatban a migrációt ösztönző és gátló tényezők kerülnek bemutatásra.

Ösztönző tényezők	Gátló tényezők
Magasabb bérek	Háború
Családegyesítés	Üldözés (vallási, politikai, nemi)
Gazdasági fejlettség	Szegénység
Munkalehetőségek	Éhezés
Jobb élet reménye	Környezeti katasztrófák
Biztonság	Munkanélküliség
Nyelv ismerete	Oktatási lehetőségek hiánya
Rokoni-etnikai kapcsolatok	Egészségügyi ellátó rendszer fejletlensége
Jobb egészségügyi ellátás	Társadalmi instabilitás

10.táblázat A migrációt befolyásoló ösztönző és gátló tényezők

Forrás: Hautzinger Zoltán- Hegedűs Judit-Klenner Zoltán A migráció elmélete 2014

A táblázat megmutatja, hogy mi motiválja az egyént, hogy lakóhelyétől eltérő munkahelyet és ennek alapján új lakóhelyet válasszon (elvándoroljon), de azt is, hogy mitől vonzó egy terület, azaz mivel

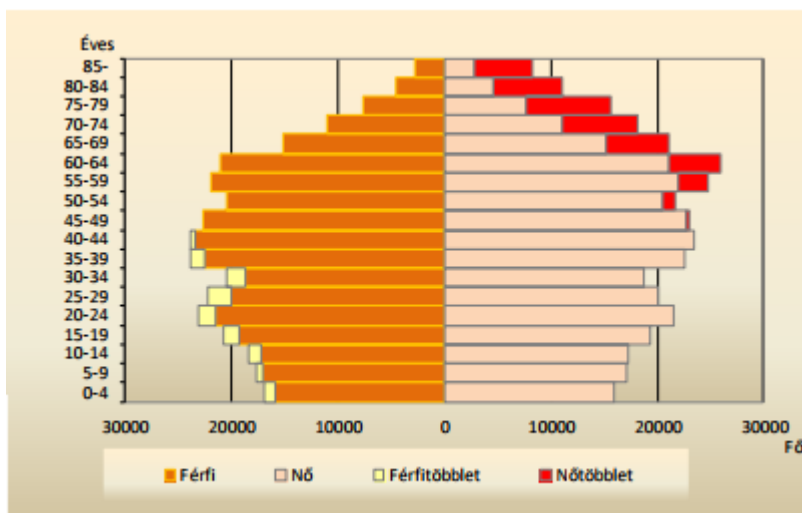
lehet az egyént maradásra ösztönözni. Eszerint az elvándorlást jellemzően a bérkülönbségek kiegyenlítését célzó intézkedésekkel, a jobb munkakörülmények biztosításával lehet tovább csökkenteni, valamint olyan jellegű munkahelyteremtéssel, mely a magasabban kvalifikált elvándorló tömeg állásigényét ki tudja elégíteni, vagy jobb ellátással, amelyek alapja a gazdasági fejlettség.

Az elvándorlás tendenciája csökkenő köszönhetően a térségi gazdaságfejlesztési intézkedéseknek, az országos foglalkoztatáspolitikai tendenciáknak, valamint annak, hogy aki maradt és valóban munkaképes, annak van munkája.

5.2.2. A népesség korcsoportos megoszlása

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében nőtt a népesség átlagéletkora az utolsó népszámlálás adataihoz képest. A népesség öregedése az összetételváltozás hatása, miszerint a teljes lakosságon belül csökkent a gyermek és aktív korúak aránya, az időskorúaké nőtt.

Az öregedési index²² értéke Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 111,4. mely alacsonyabb, mint az országos átlag (126). Ennek oka, hogy az országos átlaghoz képest magasabb a gyermekkorúak aránya és alacsonyabb, az aktív és időskorúaké.

22. ábra A népesség nem és életkor szerint Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 2016. január 1.

Forrás: KSH,

A korfa nemek közötti bontásából látható, hogy 45-éves kor alatt férfitöbbség, afelett pedig női többség van a megyében.

²² Az idős népesség (65–x éves) a gyermeknépesség (0–14 éves) százalékában.

Mind a helyi gazdaság teljesítménye, mind az esélyegyenlőségi célcsoportok helyzete szempontjából különösen fontos adat a népesség korösszetétele, amely az Edelényi járás esetében sokkal kedvezőbb az országos átlagnál.

A korösszetétel vizsgálatánál a népesség három korcsoportját vizsgáljuk, a 0-14 évesek, a 15-64 évesek és a 64 évnél idősebbek létszámát, arányát összetételváltozását.

A 2001—ről 2011-re a lakónépesség korcsoportos összetétele kedvezőbben alakult Edelény kistérségben, mint a megyében. A 0-14 évesek aránya az összlakosságon belül kisebb mértékben csökkent, ahogyan kisebb mértékben nőtt a 64 év felettiek aránya. Ha az Edelényi járásban a népesség összetétele nem változott volna, akkor 7.292 fő lett volna a gyermekek száma (707 fővel több), 20.925 fő a 15-64 évesek száma (598 fővel kevesebb) és 109 fővel több, azaz 5.097 fő a 64 éven felüliek aránya 2011-ben.

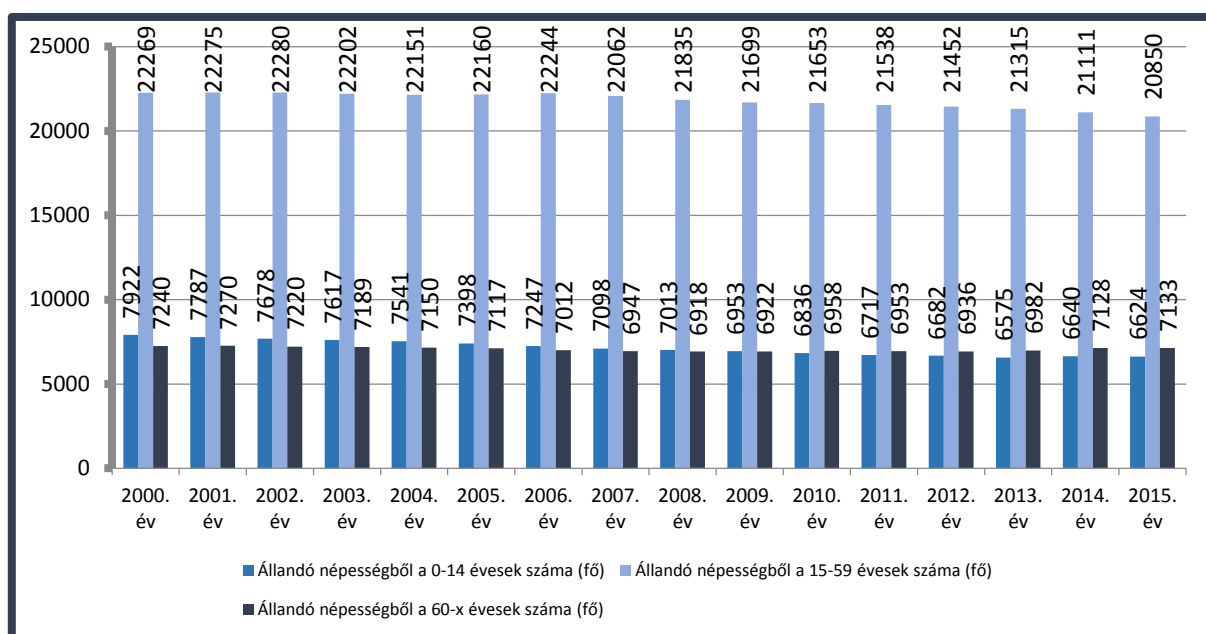
Terület	2001			
	0-14 évesek (fő)	15-64 évesek (fő)	65-x évesek (fő)	Összesen
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	142 181	493 697	108 526	744 404
Edelényi járás	8 011	22 981	5 592	36 584
Terület	0-14 évesek (%)	15-64 évesek (%)	65-x évesek (%)	Összesen
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	19,09%	66,32%	14,59%	100,00%
Edelényi járás	21,89%	62,81%	15,30%	100,00%
Terület	2011			
	0-14 évesek (fő)	15-64 évesek (fő)	65-x évesek (fő)	Összesen
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	111 858	461 885	112 523	686 266
Edelényi járás	6 585	21 523	5 206	33 314
Terület	0-14 évesek (%)	15-64 évesek (%)	65-x évesek (%)	Összesen
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	16,29%	67,30%	16,41%	100,00%
Edelényi járás	19,76%	64,60%	15,64%	100,00%
Terület	Változás 2001-ről 2011-re			
	0-14 évesek (fő)	15-64 évesek (fő)	65-x évesek (fő)	összesen
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	(30 323)	(31 812)	3 997	(58 138)
Edelényi járás	(1 426)	(1 458)	(386)	(3 270)
Terület	0-14 évesek (fő)	15-64 évesek (%)	65-x évesek (%)	
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	-2,80%	0,98%	1,82%	
Edelényi járás	-2,13%	1,79%	0,34%	

11. táblázat: A lakónépesség korcsoportonkénti megoszlása (2001-2011)²³

Forrás: Saját szerkesztés, KSH adatok alapján

A járás egészében mind a gyermekek, mind az idősök aránya enyhén csökkent, így a középső korosztály részesedése kis mértékben nőtt. Az Edelényi járás adatai mind a korcsoportos megoszlás, mind az öregedési index tekintetében jónak mondhatók az országos átlaghoz viszonyítva. Az országos adattól eltérő jelenség az is, hogy itt nem csak a fiatalok, de az idősök aránya is csökkent, így a 15-64 éves korosztály részesedése a népességben nőtt.

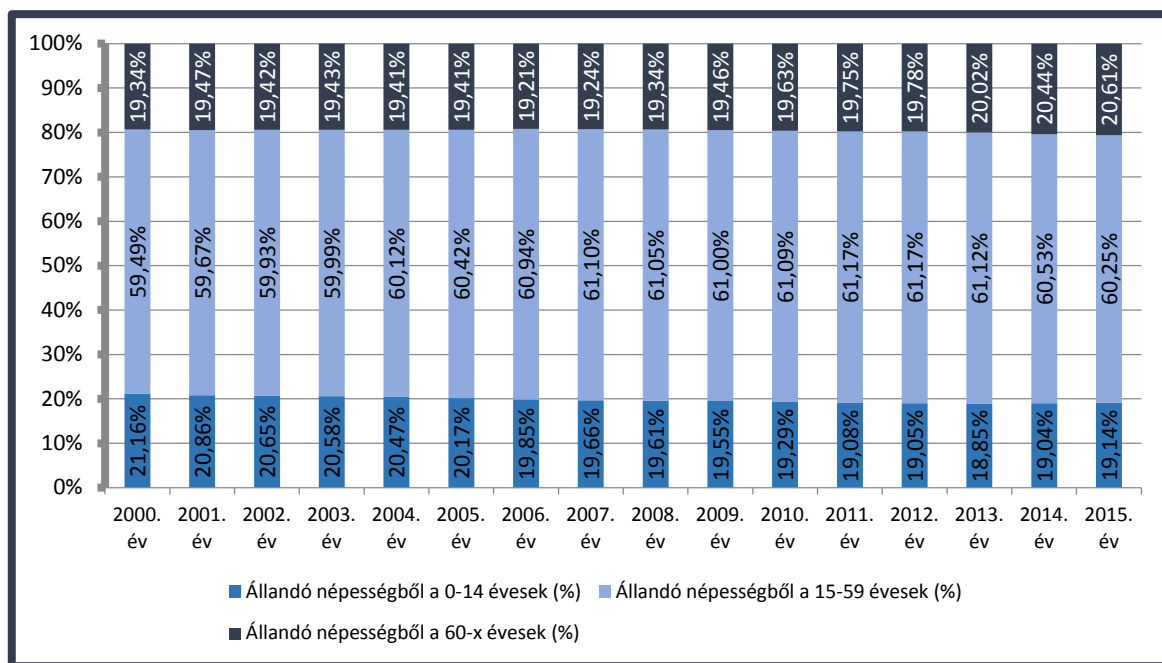
Az állandó lakosság korcsoportos (0-14, 15-60, illetve 60+) összetételét mutatja be a 23. sz. ábra. Látható a középső korosztály fogyása (-1.417 fő), mely a teljes fogyás 52,1%-át adja, a 60 feletti korosztály kis mértékű, szinte elhanyagolható változása (-7 fő). A lakónépesség fogyásának 47,7%-át a gyermekkorúak számának csökkenése adja.

23. ábra: Az állandó népesség korcsoportos megoszlása (fő) 2000-2015

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya, KSH adatok alapján

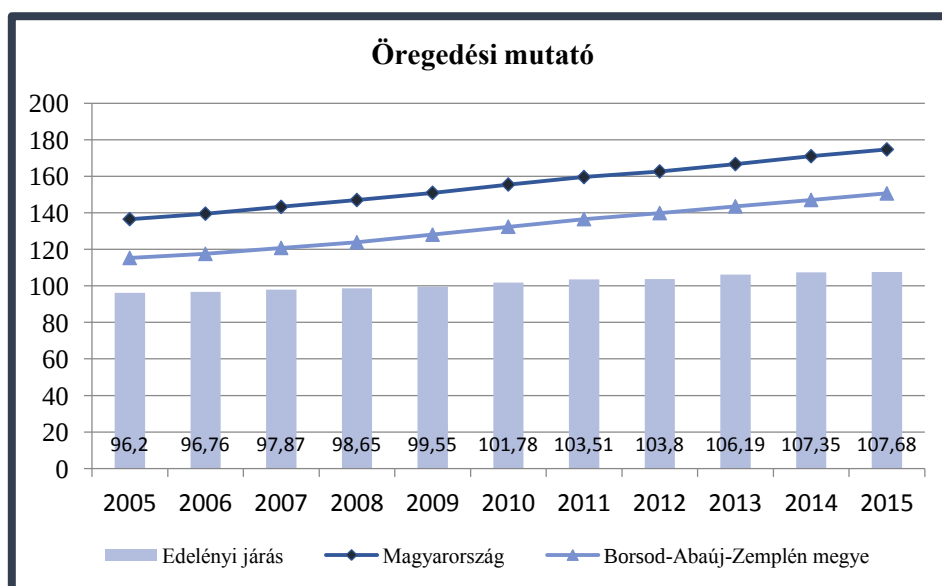
Megvizsgálva az állandó népesség - ez utóbbi bontás szerinti korcsoportos megoszlása alapján számított - összetétel változását megállapíthatjuk, hogy 2000 és 2015 között a fiatalok aránya 2,02, a 15-59 évesek aránya 0,76 százalékponttal csökkent, miközben a 60 év feletti állandó népesség aránya 1,31 százalékponttal nőtt.

24. ábra: Az állandó népesség korcsoportos megoszlása (%) 2000-2015

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya, KSH adatok alapján

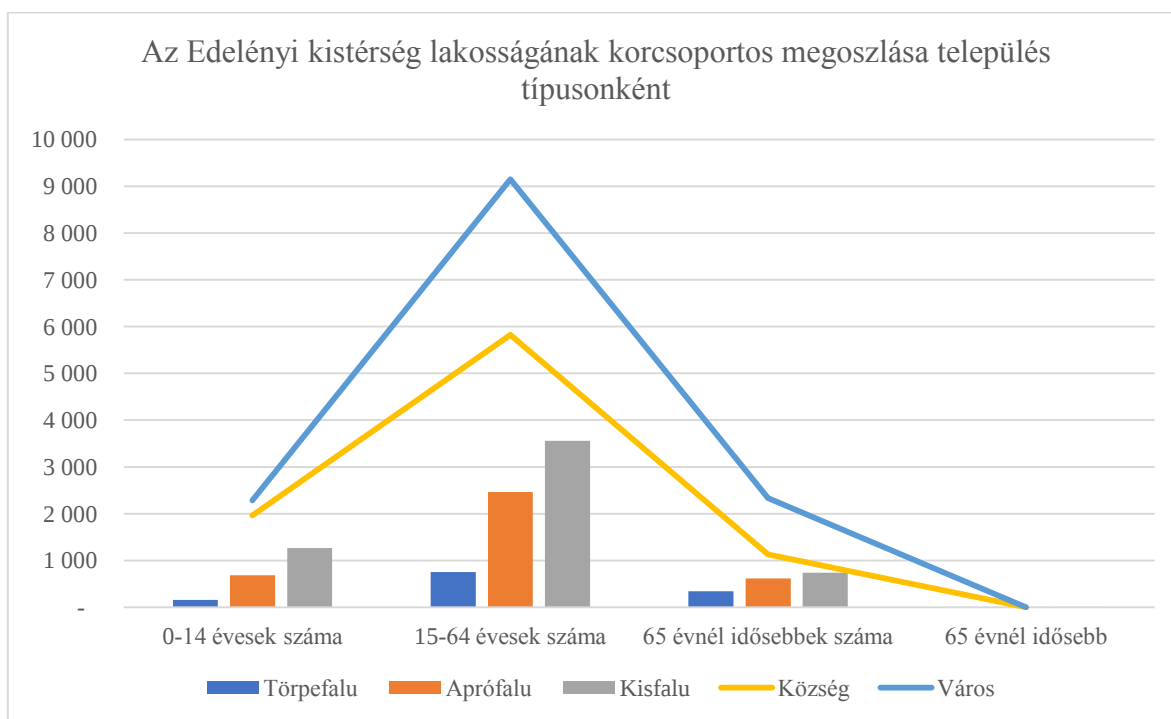
A következő ábra az Edelényi kistérség, Borsod-Abaúj-Zemplén megye, illetve Magyarország öregedési indexét hasonlítja össze 2005. és 2015. évek között. Az ábrából látható, hogy bár a kistérségi adat kedvezőbb – kisebb mértékű az idős népesség aránya a gyermeknépesség arányában – a megyei, illetve az országos adathoz, a tendencia kedvezőtlen, de lassúbb a kistérség öregedése, mint a megye, illetve az ország együttes, átlagos öregedése.

25. ábra: Öregedési index alakulása 2005. és 2015. között

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben Megvalósíthatósági tanulmány, KSH adatok alapján

Az Edelényi kistérség korcsoportos összetételét vizsgálhatjuk település típusonként. Az ábrából jól látható a törpefalvak előregedése (öregedési index 219%), minden más település típusnál a 0-14 éves korosztály létszáma meghaladja a 64 év feletti arányát.

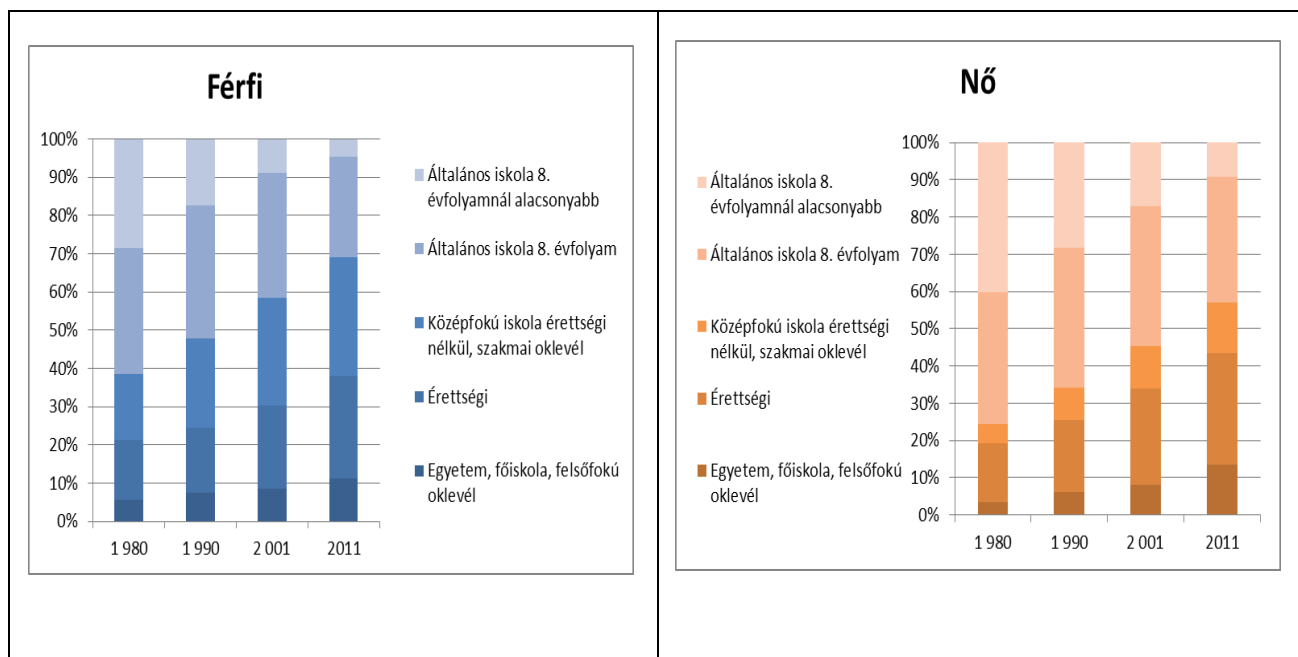
A korcsoportos összetételt településenként megvizsgálva megállapítható, hogy 13 törpefalva esetében a 0-14 éves korosztály létszáma nem éri el a 10 főt. Ebből két településen, Teresztenyén és Tornabarakonyban egyáltalán nincs 14 év alatti. A települések öregedési index alapján történő vizsgálatkor elmondhatjuk, hogy 14 település esetében haladja meg ez a mutató a 200 %-ot. Köztük nem csak törpefalvak találhatók, hanem egy kisfalva, Szögliget, 414 %-os öregedési indexszel. A települések lakosságának korcsoportos megoszlását és a belőle számolt öregedési mutatókat az 2 sz. melléklet tartalmazza.

5.2.3. A népesség képzettségi szintje

Németh Nándor kimutatta, hogy a jövedelmekre (ezen keresztül a munkanélküliség és adózók arányára) a nyugati határtól való távolság erős hatásással bír. A jövedelmezőségi okok vizsgálatában ugyanakkora, ha nem nagyobb hatást tulajdonítanak a diplomások arányának. A népesség képzettsé-

gi szintje jól szemlélteti egy adott terület munkaerejének minőségét, a munkavállalók képzettségét és szaktudását, befolyásolja munkaerő-piaci mobilitását és lehetőségét a megszerzett javak felhalmozásához, a térség vállalkozási lehetőségeinek fellendítéséhez. A népszámlálási adatok a 7 évesnél idősebb népességre adják meg a legmagasabb iskolai végzettséggel kapcsolatos információkat.

Borsod-Abaúj-Zemplén megye lakosságának képzettségi szintje folyamatosan emelkedik (26. ábra). Egyaránt növekedtek az évek során a közép-, illetve a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya.

26. ábra: A 15 éves és idősebb népesség megoszlása a Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint, nemenként 1980 és 2011 között, %²⁴

Forrás: KSH népszámlálás 2011, területi táblák

1980-ban a férfiak 5,5%-a rendelkezett diplomával a megyében, 2011-re ez az arány 11,3%-ra emelkedett. Ugyanezen időszak alatt a férfiak között érettségi bizonyítvánnyal rendelkezők aránya 15,8%-ról 26,7%-ra nőtt.

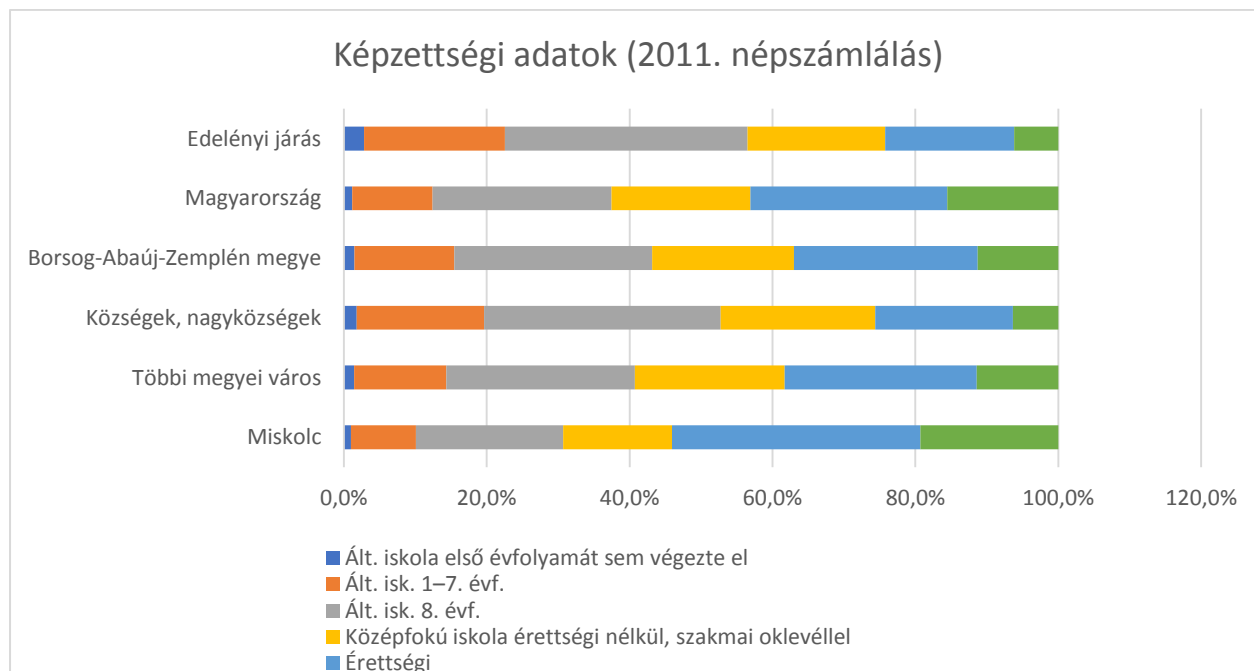
A nők esetében még jelentősebb az elmozdulás a diploma megszerzés irányában. 1980-ban a nők 3,3%-a rendelkezett diplomával, mely mutató 2011-ben 13,5%. Jelentősen javult az érettségi bizonyítvánnyal rendelkező nők aránya 15,8%-ról 30,0%-ra nőtt 2011-re.

²⁴ Megszerzett iskolai végzettségre vonatkozólag nem állnak rendelkezésre a népszámlálásnál frissebb településsoros adatok

A megyében jelentősen csökkent a 8. általános iskolai végzettséget meg nem szerzők aránya a vizsgált időszakban. A férfiak 28,4%-a nem rendelkezett 8. általános végzettséggel, mely arány a 2011-es népszámlálásra 4,5%-ra csökkent (23,9 százalékpont elmozdulás). A nők esetében még jelentősebb ez a csökkenés a vizsgált időszakban. 1980-ban jelentős részük, 40,34%-uk nem rendelkezett 8. általános végzettséggel, mely arány a 2011-re - a még mindig magasnak mondhat - 9,1%-ra csökkent (31,2 százalékpontos csökkenés).

A lakosság képzettségi színvonala az országos tendenciákhoz hasonlóan a térségben is javuló képet mutat. Az elmúlt két népszámlálás között eltelt időszak alatt csökkent azok aránya, akik az általános iskolai osztályok közül egyet sem végeztek el (-0,91%), valamint az általános iskolát félbehagyók aránya (-8,58%), ezek az értékek a megyei változásnál magasabbak. Ezzel párhuzamosan nőtt az általános iskola 8. osztályát befejezők aránya. Az érettségit, valamint felsőfokú végzettséget szerzők aránya egyaránt növekedést mutat, azonban a változás mértéke alatta marad a megyére jellemző értékeknek.

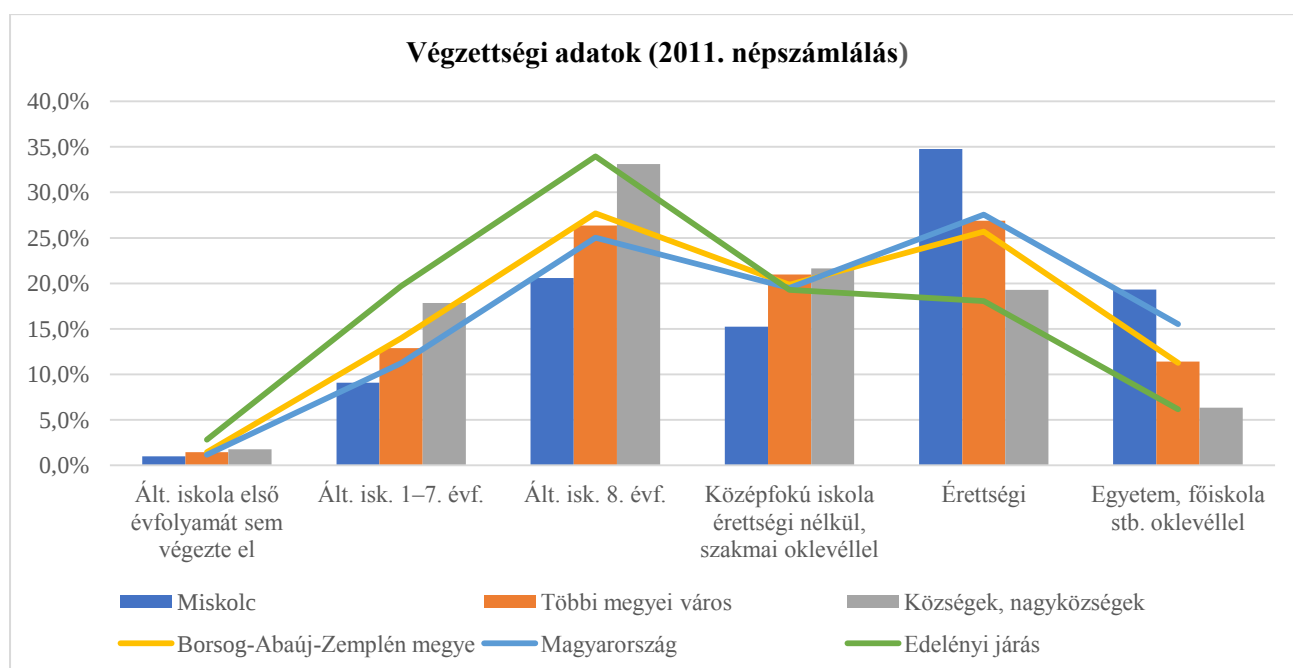
A 2011. évi népszámlálási adatok közül a lakosság végzettség szerinti megoszlását mutatja különböző területi egységeken a 27. sz. ábra. Látható, hogy Miskolcon az országos átlagot (15.5%-ot) meghaladó a diplomások aránya (19,3%), ennek ellenére a megyei átlag a többi város, de főként a községek miatt 4,2%-kal marad el az országos átlagtól.

27. ábra Képzettségi adatok (2011. népszámlálás)

Forrás: saját szerkesztés (KSH)

Edelény járásban a felsőfokú végzettségűek aránya nem éri el a községek együttesen számított felsőfokú képzettségűek arányát, de ugyanez a helyzet az érettségizetteknél is (Edelény járás 18%, községek 19,3%). Az általános iskola első évfolyamát el nem végzők aránya a járásban 2,8 %, míg a megyei adat 1,5%, az országos 1,2%. Minden ötödik lakosról elmondható, hogy nem végezte le az általános iskolát, és a lakosság 56,5%-a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezik. A megye lakosságának 43,2%-a rendelkezik legfeljebb általános iskolai végzettséggel, országosan ez az adat még kedvezőbb, 37,4%.

28. ábra Végzettségi adatok (2011. népszámlálás)

Forrás: saját szerkesztés, KSH adatok alapján

Az előbbi elemzést még szemléletesebben mutatja be a 28. ábra, ahol a területek adott végzettségű lakosainak népességen belüli arányát helyeztük egymás mellé. A zöld vonal jelzi Edelény járás adatait, az alacsonyabb végzettségeknél minden más területi egység arányát meghaladja a járási arány, míg a magasabb végzettségeknél alacsonyabb a járási arány többi területnél.

A kedvezőtlen járási adatokat településenként vizsgálva megállapítható, hogy Bódvalenkén (9,5%) és Szakácsiban (12,5%) a legnagyobb az első évfolyamot el nem végzők aránya az összlakosságon

belül. A legfeljebb általános iskolai végzettséggel bírók aránya 6 településen meghaladja a 80 %-ot, kettőn a 90%-ot (Bódvalenke és Tornanádaska).

Települések	1. évfolyamot sem végezte el	1–7. évfolyam	8. osztály	Legfeljebb 8 osztály	érettségi nélkül, szakmai oklevéllel	érettségi	egyetem, főiskola
Edelény	3,4%	14,0%	25,6%	43,1%	21,9%	25,1%	9,9%
Szendrő	3,1%	20,5%	33,8%	57,4%	18,1%	18,4%	6,1%
Abod	2,1%	17,0%	42,3%	61,3%	19,1%	16,0%	3,6%
Balajt	4,8%	28,6%	47,1%	80,5%	14,0%	5,5%	0,0%
Becskeháza	2,8%	5,6%	41,7%	50,0%	33,3%	16,7%	0,0%
Bódvalenke	9,5%	38,5%	45,9%	93,9%	3,4%	2,7%	0,0%
Bódvarákó	1,2%	25,9%	34,6%	61,7%	22,2%	14,8%	1,2%
Bódvaszilas	1,6%	15,7%	31,7%	49,0%	22,9%	22,1%	6,0%
Boldva	3,0%	19,6%	34,4%	57,0%	17,0%	19,5%	6,5%
Borsodszirák	2,1%	20,6%	32,7%	55,3%	19,6%	17,8%	7,3%
Damak	0,9%	10,2%	26,5%	37,6%	33,6%	24,3%	4,4%
Debréte	0,0%	0,0%	50,0%	50,0%	21,4%	7,1%	21,4%
Égerszög	2,1%	10,6%	46,8%	59,6%	19,1%	17,0%	4,3%
Galvács	1,2%	17,9%	34,5%	53,6%	26,2%	16,7%	3,6%
Hangács	1,1%	15,7%	41,3%	58,0%	22,1%	15,1%	4,8%
Hegymeg	2,9%	17,3%	33,7%	53,8%	20,2%	23,1%	2,9%
Hidvégardó	2,1%	13,6%	35,2%	51,0%	26,7%	17,1%	5,3%
Irota	3,0%	25,8%	28,8%	57,6%	13,6%	22,7%	6,1%
Komjáti	0,9%	16,0%	37,2%	54,1%	19,9%	17,3%	8,7%
Ládbesenyő	1,1%	19,1%	32,1%	52,3%	25,6%	18,7%	3,4%
Lak	3,7%	25,8%	47,3%	76,8%	13,3%	9,0%	0,9%
Martonyi	1,8%	29,0%	46,8%	77,6%	11,5%	8,4%	2,5%
Meszes	0,5%	13,7%	44,5%	58,8%	23,6%	13,2%	4,4%
Nyomár	0,7%	10,4%	37,0%	48,1%	29,0%	20,2%	2,7%
Perkupa	1,7%	16,3%	36,2%	54,2%	20,4%	19,3%	6,1%
Rakaca	1,3%	36,3%	49,9%	87,5%	9,2%	2,8%	0,4%
Rakacaszend	1,9%	32,8%	44,3%	78,9%	16,7%	3,7%	0,6%
Szakácsi	12,5%	35,8%	40,8%	89,2%	5,0%	5,0%	0,8%
Szalonna	2,0%	18,8%	37,2%	58,1%	19,7%	17,6%	4,7%
Szendrőlád	4,5%	31,7%	44,2%	80,4%	12,0%	5,8%	1,9%
Szin	3,1%	38,6%	35,4%	77,1%	13,0%	7,5%	2,4%
Szinpetri	0,5%	19,6%	36,5%	56,6%	22,8%	18,7%	1,8%
Szőgliget	1,5%	11,5%	39,8%	52,8%	22,5%	17,0%	7,6%
Szőlősdó	0,0%	11,8%	47,1%	58,8%	19,6%	18,6%	2,9%
Szuhogy	1,7%	15,0%	37,4%	54,1%	23,2%	17,6%	5,1%
Teresztenye	0,0%	19,0%	33,3%	52,4%	4,8%	33,3%	9,5%
Tomor	0,5%	19,1%	41,1%	60,8%	15,8%	16,7%	6,7%
Tornabarakony	0,0%	69,2%	7,7%	76,9%	0,0%	7,7%	15,4%
Tornakápolna	0,0%	30,0%	10,0%	40,0%	10,0%	20,0%	30,0%

Tornanádaska	5,5%	56,6%	31,6%	93,6%	4,3%	1,4%	0,7%
Tornaszentandrás	0,5%	19,0%	31,5%	51,1%	30,4%	13,0%	5,4%
Tornaszentjakab	2,8%	14,0%	53,6%	70,4%	16,8%	11,2%	1,7%
Varbóc	0,0%	4,8%	64,3%	69,0%	14,3%	9,5%	7,1%
Viszló	0,0%	10,0%	38,6%	48,6%	25,7%	15,7%	10,0%
Ziliz	1,2%	15,2%	37,9%	54,3%	26,0%	17,6%	2,1%
Edelény járás	2,8%	19,7%	33,9%	56,5%	19,3%	18,0%	6,2%

12. táblázat Települések lakosságának megoszlása végzettség szerint (2011. népszámlálás)

Forrás: saját szerkesztés, KSH adatok alapján

A népesség képzettségi szintjének alakulása figyelhető meg a 13. és 14. táblázatban. Az adatok alátámasztják, hogy 2001 és 2011 között jelentős mértékben javult a népesség képzettségi szintje:

- jelentősen csökkent azok száma, akik az általános iskola 8. évfolyamát sem fejezték be, a megyei és országos értékek változásánál nagyobb mértékben;
- az érettségivel rendelkezők aránya a vizsgált időszak alatt közel 5,3% százalékponttal emelkedett;
- a felsőfokú végzettséget szerzők aránya a járásban 1,45%-kal növekedett.

Edelényi járás	2001 (fő)	2001 (%)	2011 (fő)	2011 (%)	Változás (fő)	Változás (%)
Általános iskola első évfolyamát sem végezte el	1 240	3,76%	862	2,84%	69,5%	-0,92%
1-7. évfolyamot végeztek	9 328	28,28%	5 970	19,70%	64,0%	-8,58%
8. általánost végeztek	10 138	30,74%	10 287	33,95%	101,5%	3,21%
Közép fokú iskolát végeztek érettségi nélkül, szakmai oklevéllel	6 512	19,74%	5 841	19,28%	89,7%	-0,46%
Érettségizettek	4 207	12,75%	5 469	18,05%	130,0%	5,30%
Egyetemet, főiskolát végeztek	1 560	4,73%	1 874	6,18%	120,1%	1,45%

13. táblázat: A népesség képzettségi szintjének alakulása az Edelényi járásban

Forrás: Saját szerkesztés, KSH adatok alapján

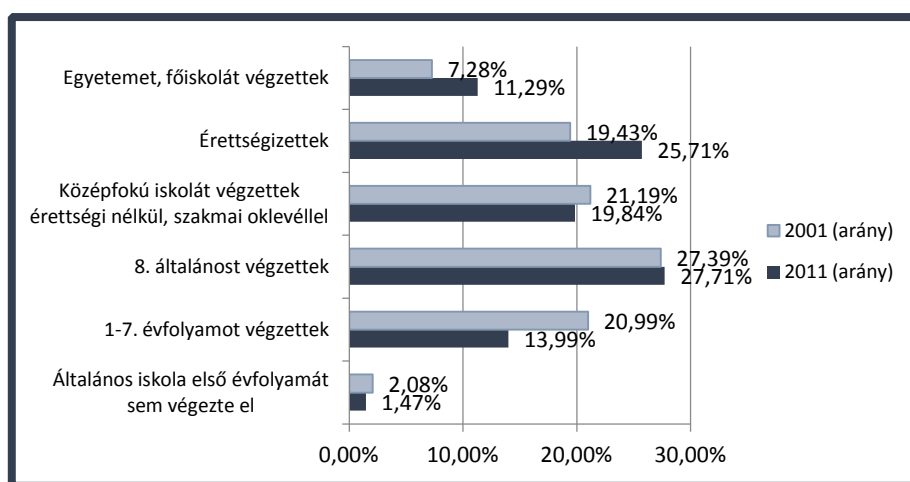
Borsod-Abaúj Zemplén megye	2001 (fő)	2001 (%)	2011 (fő)	2011 (%)	Változás (fő)	Változás (%)
Általános iskola első évfolyamát sem végezte el	14 221	2,08%	9374	1,47%	65,9%	-0,61%
1-7. évfolyamot végeztek	143 433	20,99%	89 012	13,99%	62,1%	-7,00%
8. általánost végeztek	187 169	27,39%	176 348	27,71%	94,2%	0,32%
Érettségi nélkül, szakmai oklevéllel	144 792	21,19%	126 253	19,84%	87,2%	-1,35%
Érettségizettek	132 787	19,43%	163 593	25,71%	123,2%	6,28%

Egyetemet, főiskolát végzettek	49 741	7,28%	71 821	11,29%	144,4%	4,01%

14. táblázat: A népesség képzettségi szintjének alakulása BAZ megyében

Forrás: Saját szerkesztés, KSH adatok alapján

Az iskolázottsági színvonal emelkedését jelzi, hogy a 15 éves és idősebbek körében számottevő mértékben csökkent az alapfokú iskolai végzettséget sem szerzett személyek aránya. Ez egyrészt annak köszönhető, hogy fokozatosan kihálnak azok az idős korosztályok, amelyek tagjai még a 8 osztályos rendszer bevezetése előtt végezték tanulmányaikat.

29. ábra: A népesség képzettségének változása (2001-2011)

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben Megvalósíthatósági tanulmány, KSH adatok alapján

MTA Közgazdaság és Regionális Tudományi Kutatóközpont előrejelzése szerint 2017. és 2018. években

- valamennyi végzettségi kategóriában kis mértékben csökken a népesség száma.
- Az alacsony iskolázottságú nők száma jelentősen csökken.
- A felsőfokú végzettséggel rendelkező nők száma nagyobb mértékben csökken (kb. 10 ezer fővel), mint a felsőfokú végzettségű férfiak száma (5 ezer fő).

Ennek megfelelően a munkaerőpiacra belépő és kilépő korosztályok adott végzettségű népességének különbsége az alábbiak szerint fog számításaik szerint alakulni.

Megállapításként leszögezték, hogy „*a belépő korosztályok jóval iskolázottabbak, mint a kilépő korosztályok, de mivel a kilépő korosztályok jóval számosabbak, mint a belépők, ezért a teljes népességben belül az iskolázottság a be-, és kilépő korosztályok iskolázottsági különbségénél kisebb mértékben javul*”

	Férfiak		Nők		Együtt
	Fő	%	Fő	%	Fő
Általános iskolai végzettség nélkül	1195	2,47	-5398	-9,18	- 4203
Általános iskola	-1933	-0,45	-96913	-17,94	-98846
Szaktanulmányok, szakiskola	-41267	-3,90	-16641	-2,87	-24626
Érettségi, szakmai végzettség nélkül	28570	8,85	-16446	-3,24	12124
Érettségi, szakmai végzettséggel	61386	11,63	17751	3,09	79137
Felsőfokú végzettség	50956	10,11	118000	16,29	168956

* A százalékos arányok az adott végzettségű 2011-es 20-62 éves népességhez mérten.

15. táblázat Előrejelzés 2018-ra

Forrás: MTA Közgazdaság és Regionális Tudományi Kutatóközpont 2017.10.12-i MKT-KT konferencia

5.2.4. A népesség etnikai összetétele

Roma: aki magát a népszámláláson, a szavazásnál, az iskolában, az önkormányzatnál romának vallja, mivel az etnikai hovatartozást az érintett írásos beleegyezése nélkül nem lehet nyilvántartani.

A nyilvántartott adatok sok esetben nem tükrözik a valóságot, mert az érintettek egy része – különböző okokból – nem vállalja identitását.

A lakosság statisztikailag kimutatott nemzetiségi összetételét vizsgálva látható, hogy a térségben a cigány, romani, beás nemzetiségi arány a megyei értékhez képest nagyon magas (18% feletti), bár a 10 év viszonylatában a változás (növekedés) mértéke minimális a megyeihez képest. Az összes nemzetiségben belül a roma etnikum aránya meghaladja a 90%-ot.

A 2011-es népszámlálási adatok alapján az egyes településeken (Balajt, Bódvalenke, Lak, Rakaca, Rakacaszend, Tornanádaska) a romák aránya meghaladja a népesség 50%-át, Szakácsiban 80%-át. Az aprófalvak ez utóbbi körében a roma népesség jelenlétéből adódó problémák is feldúsultan jelentkeznek. Míg az aprófalvak egy részének az elnéptelenedéssel kell megküzdenie, a másik felében a roma népesség túlsúlyba kerülésének folyamata indult meg. Ez a szegregáció miatt jelent problémát, hiszen a többségében roma lakosság esetében a beilleszkedés, felzárkózás kevésbé biztosított. Ezeken a településeken biztosított a népesség természetes reprodukciója, valamint - a zártság miatt, társadalmi modell hiányában - a szociális problémák halmozottan termelődnek újra.

2001	Népesség összesen	Hazai kisebbség (fő)	Cigány, romani, beás ²⁵ (fő)	Népességen belüli arány (%)	Kisebbségen belüli arány (%)
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	744 404	53 021	46 635	6,26%	87,96%
Edelényi járás	36 246	6 721	6 553	18,08%	97,50%
2011	Népesség összesen	Hazai kisebbség (fő)	Cigány, romani, beás* (fő)	Népességen belüli arány (%)	Kisebbségen belüli arány (%)
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	686 266	68 959	58 376	8,51%	84,65%
Edelényi járás	33 314	6 609	6 052	18,17%	91,57%

16. táblázat: Az Edelényi járás etnikai összetétele

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben Megvalósíthatósági tanulmány, KSH adatok alapján

„Az Edelényi járásban a magukat cigánynak vallók aránya 18% volt 2011-ben, ami a megyei átlagnál kétszer, az országosnál pedig hatszor magasabb érték, az összes járás között pedig a harmadik legmagasabb (az Encsi és Szikszói járás után). Az átlag mögött természetesen jelentős különbségek húzódnak a települések között: Edelényben 6% az arány, a legkisebb településeken 12%, míg Szendrőn és a többi községben 20-25% közötti az átlag. Részletesebben vizsgálva az adatokat azt találjuk, hogy a cigányok aránya a 45 település közül tizenegyben egyharmad feletti (itt él a járás cigány lakóinak több mint fele), és közülük hétben a cigányok a lakosság többségét alkotják. Ha ehhez a 10 településhez hozzávesszük még a két várost, ahol egyenként 500 főnél nagyobb létszámú cigány közösség él, akkor azt kapjuk, hogy a járás cigány népességének 78%-a ezen a 12 településen tömörül. Ha figyelembe vesszük, hogy a népszámlálási adatok valószínűleg alacsonyabbak a valóságosnál, akkor arra

²⁵ A nemzetiség, a kulturális értékhez, hagyományhoz kötődés, az anyanyelv, a családi, baráti közösségben beszélt nyelv választékosan a legmagasabb egyike szerint

következtethetünk, hogy valószínűleg nagyobb az ilyen települések száma. A másik oldalról szemlélve az adatokat azt látjuk, hogy 15 községben egyetlen személy se vallotta magát cigánynak. Ide tartozik a 100 fő alatti törpefalvak szinte mindegyike, és az összes többi ilyen településnek is 400 fő alatti a lakossága. A járás társadalmi szerkezetének tehát fontos jellemzője a cigány lakosságnak az országos átlagot messze meghaladó aránya, és hogy egyes községek szinte szegregációs szigetekké váltak. A demográfiai vizsgálatunk eredményeit is figyelembe véve ez a két tényező a jövőben várhatóan tovább fog erősödni.

A roma népesség számának és arányának növekedése nem csupán települési, hanem térségi jelenség, ami a nem roma népesség demográfiai trendjeivel összevetve már középtávon előre vetíti a munkaképes lakosságon belül a romák meghatározóvá válását.”²⁶

A társadalmi integráció kulcsa az információban van, amely az elzárt közösségekhez kevésbé jut el. Az információ pedig a tudás, az ismeret, a képesség megszerzésének alapja. A tudás hiánya kihat roma gyermekek iskolázottságára, gátja az egészséges életmódnak, illetve a munka világába, vagy a társadalomba való beilleszkedésnek.

A szakirodalom szerint az elszegényedés veszélye fennáll, ha adott településen nincs gazdasági potenciál, valamint munkalehetőség, valamint nagy roma lakosság. Különösen igaz, ha kis lélekszámú településről van szó és onnan nehezen közelíthető meg a város. A szakirodalom az elszegényedéssel veszélyeztetett csoportok között is külön kiemeli a romákat - a tartós munkanélküli, az alacsony iskolázottság, a hajléktalan, az egyedülálló öreg, szenvedélybeteg, intézetből kikerülő 18 év feletti fiatal mellett – melyek között szintén több tényező a romákra jobban jellemző. A szegények/romák anyagi gondjai mellett az egyenlőtlenség az élet egyéb területein is fennállnak, így a lakáshoz, egészséges étrendhez, vagy a képességekhez (írás, olvasás, kommunikáció ismeretéhez) való hozzájutás terén. A rossz anyagi helyzet miatt kiszorulnak a prosperáló területekről, gyorsul a szegregáció. Ennek a spirálnak a megállítása, a romák integrálása és képzése lehet a térség fejlődésének kulcsa.

5.3. Gazdasági helyzetkép

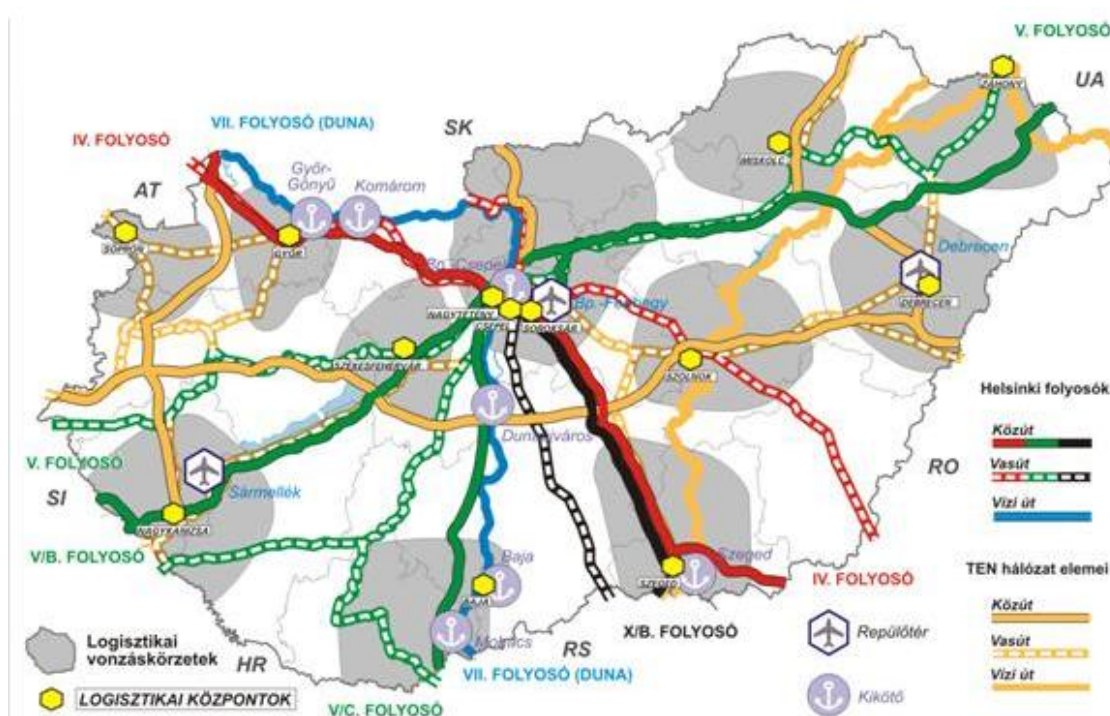
A Borsod-Abaúj-Zemplén megye Integrált Területi Programja 2014-2020 stratégiai céljai között szerepel a munkaerő-piaci központok elérhetőségének javítása. A megyére kiemelten jellemző, hogy egyes települések főúti kapcsolatait biztosító völgyekbe benyúló mellékutak nemegyszer több telepü-

²⁶ Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben Megvalósíthatósági tanulmány,

²⁷ http://www.baz.hu/content/cont_55474250af2990.51244094/1504_10_ITP.pdf

lést fűznek fel, ennek köszönhetően a zsáktelepülések száma magas. Míg Miskolc megközelíthetősége – Nyugat-, és Kelet-Európai piacok viszonylatában – közúton és vasúton megfelelő, addig a napi ingázást szolgáló belső (regionális jelentőségű) vasúti közlekedési rendszer kevésbé hatékony. A belső főúthálózat kapacitása és szolgáltatási színvonala jelentősen javult az elmúlt években és a megye alközponti szerepet betöltő települései a legtöbb esetben kielégítően elérhetők a megyeszékhelyről (30. ábra), addig – a fejlesztések ellenére – a mellékút-hálózat erősen leromlott állapotúak, felújításuk sok évtizedes elmaradásban van, veszélyeztetik a biztonságos közlekedést. Az összekötő, mellékutak korszerűsítése, fejlesztése szükséges az elmaradott régiók felzárkóztatása és a szegénységgel sújtott települések helyzetének javítása érdekében, hogy a települések gazdasági területei, a gazdasági övezetek, központok jól megközelíthetőek legyenek.

Emellett az egyéb, közlekedésfejlesztési beruházások terén kiemelt jelentőséggel bír a környezetbarát közlekedési módok elterjesztésére való törekvés a megyében, a közösségi közlekedés térnyerését szolgáló beruházások (kerékpárforgalmi fejlesztések, buszfordulók, buszbeszerzés, buszsávok és megállók) megvalósítása, valamint a járási, települési kapcsolatokat javítását célzó, új közösségi közlekedési viszonylatok kialakítása.

30. ábra: Helsinki folyosók és a TEN-T hálózat elemei Magyarországon

Forrás: http://www.agr.unideb.hu/ebook/logisztika/magyarorszag_infrastrukturja.html

Borsod-Abaúj-Zemplén megye bruttó hazai termeléshez való hozzájárulása a 2010-es évtől folyamatosan növekedett, ipar részesedése a GDP-ből az országos átlagnál nagyobb és javuló tendenciát mutat. Az megyei lakosok 1 főre jutó GDP-je folyamatosan növekedett, mely egyrészt a termelékenység bővülésének, másrészt a magas arányú népességfogyásnak (elvándorlás és természetes fogyás) egyaránt betudható.

A megye gazdasági bázisa alapvetően a megyeszékhely körül összpontosul, Miskolcon jelentős az ipari gyártó és szolgáltató-bázis, vállalati innováció jelenléte főként informatikában, anyagtudományban van jelen, emellett jól működnek a megyében az autóipari, úripari klaszterek is.

A megyeszékhelyen helyt kapó Miskolci Egyetemnek meghatározó a szerepe van a kutatás-fejlesztésben (Mechatronikai és Logisztikai Rendszerek Tudásközpontja), ennek kapcsán bővül a helyi gazdasági és nemzetközi kapcsolatok együttműködési lehetősége (pl. kassai egyetem).

A megyében folyamatosan épül ki az infrastruktúrával ellátott városok ipari területei (ipari parkok, vállalkozói területek, inkubátorházak), emellett a jelentős ipari hagyományokkal rendelkező városokban (pl. Ózd, Putnok, Kazincbarcika) még mindig fellelhető az ipari és bányászati munkakultúra, a kapcsolódó ismeretekkel és készségekkel, azonban az Edelényi Kistérség foglalkoztatási helyzete messze elmarad a megye, főként a megyei városok adataitól.

A feldolgozóipar – az országos átlagnál magasabb munkatermelékenységgel – az átlagosnál nagyobb nettó jövedelmet nyújt a megyében, a közsféra intézményei mellett domináns a foglalkoztatási szintje. Jelentős a nagyvállalatok megtelepedése és stabil működése a megyében (pl. vegyipar, energetika autó- és elektronika, gépgyártás, sörkészítés, dohányipar területén).

A térségben (főként Encs, Edelény térségében) hanyatlik a kertészeti, zöldség és gyümölcs-termelési hagyomány, a mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma és aránya jelentősen csökkent. Fő tendenciaként fogalmazható meg, hogy a megyében növekszik a megművelt erődterület, csökken a termőterület, a szántó, konyhakert, szőlő, gyep művelési terület.

A megyének kedvező földrajzi elhelyezkedése van a „keleti” piacokkal való kereskedelem és szélesebb körű együttműködés erősítéséhez, amihez szükséges infrastruktúra relatíve kis költségű kiépíthetősége (Mezőkövesdi repülőtér megléte, bekapcsolhatósága a közúti, vasúti és vízi közlekedési hálózatba), ennek hiányában a megyei vállalkozásainál realizálódó exportrészesedés az árbevételből alacsony szinten marad.

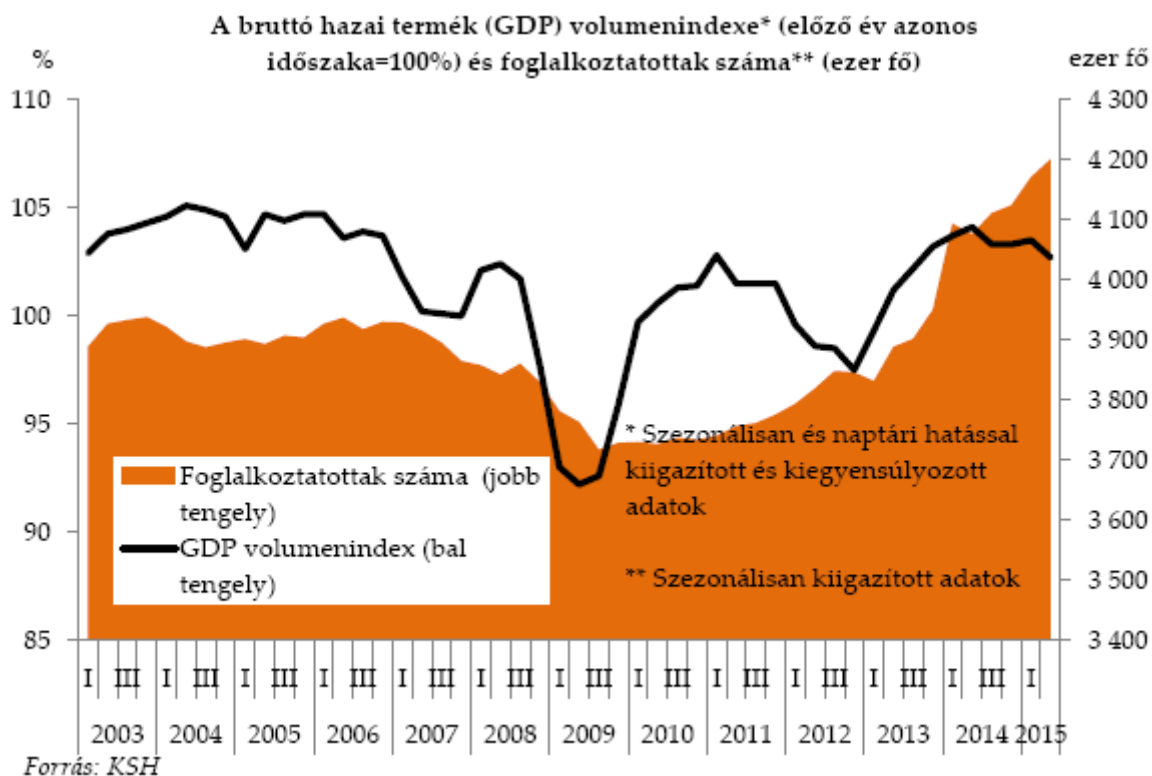
Az Edelényi kistérség alapvetően rurális jellegű, jellemzőek a vidékies adottságok (pl. alacsony népsűrűség és beépítettség, természeti környezet nagy aránya, kevésbé terhelt környezet) és jellemző vidékies problémákkal (pl. elvándorlás, elöregedés, funkcionális központoktól való távoli helyzet, gyenge infrastrukturális ellátottság, nehézkes elérhetőség, a mezőgazdasági foglalkoztatottak nagy aránya, alacsony termelékenység) rendelkező terület.

A helyi foglalkoztatási együttműködés központja Edelény, mely fontos szerepet játszhat a régió versenyképességének erősítésében, foglalkoztatási helyzetének javításában. Emellett Szendrő városi státuszából adódó feladatai kiterjednek a gazdaság és a társadalom szinte minden területére (kereskedelmi ellátás, egészségügy, oktatás, közlekedés, munkahelyteremtés, közigazgatási feladatok, kommunális szolgáltatás, szabadidős tevékenység stb.).

Edelényi járás, mint komplex programmal fejlesztendő járás egyéb gazdasági jellemzői:

- magas laksűrűség, amiben szerepet játszik a jellemzően nagyobb háztartásokban élő cigány népesség felülreprezentáltsága (mutatók).
- Nem lakott lakások aránya
- Átlagosnál korszerűtlenebb lakásállomány (komfortfokozat, vezetékes vízellátottság, szennyvízgyűjtő hálózatra való rácsatlakozás, az egy kilométer vízvezeték-hálózatra jutó szennyvízgyűjtő hálózat hossza (az ún. elsődleges közműolló), a közüzemi szennyvízgyűjtő hálózatba kötött lakások aránya a vízvezeték-hálózatba bekapcsoltakénak az ún. másodlagos közműolló)
- A háztartási gázfogyasztók lakásállományhoz viszonyított aránya
- Újépítésű lakások aránya

5.3.1. Egy főre jutó GDP

31. ábra GDP és a foglalkoztatottak

Forrás: KSH

A Borsod-Abaúj-Zemplén megye²⁸ gazdasági teljesítménye 2015-ben az országos átlaggal megegyező mértékben, 160%-kal haladta meg folyó áron a 2000-es évek szintjét. Borsod-Abaúj-Zemplén megye gazdasági teljesítménye 2015-ben 1 618 927 millió Ft volt. A megye gazdasági teljesítménye 2005-ig az országos átlaghoz viszonyítva nagyobb mértékben nőtt, majd 2005-2011 között a gazdasági válság idején csökkent a megye növekedésének üteme, míg 2011 és 2015 között az országos átlagnál nagyobb ütemben nőtt a megye gazdasági teljesítménye. Az elmúlt 15 éven belüli ingadozásoktól eltekintve megállapítható, hogy a megye gazdasági teljesítménye az országos átlaggal megegyező mértékben nőtt, amit igazol, hogy az országon belüli aránya 4,76%.

Évek	Országos GDP (millió forint)	Borsod-Abaúj-Zemplén megye GDP-je (millió Ft)	A megye részesedése %	A megyében az egy főre jutó GDP (ezer forint)
2000	13 089 047	623 215	4,76	864
2005	22 018 283	1 094 916	4,97	1 529

²⁸ Települési és járási szintre a KSH nem közöl GDP-adatokat, így a paktum-területre nem lehet elemzéseket végezni, csak a megye teljes területére.

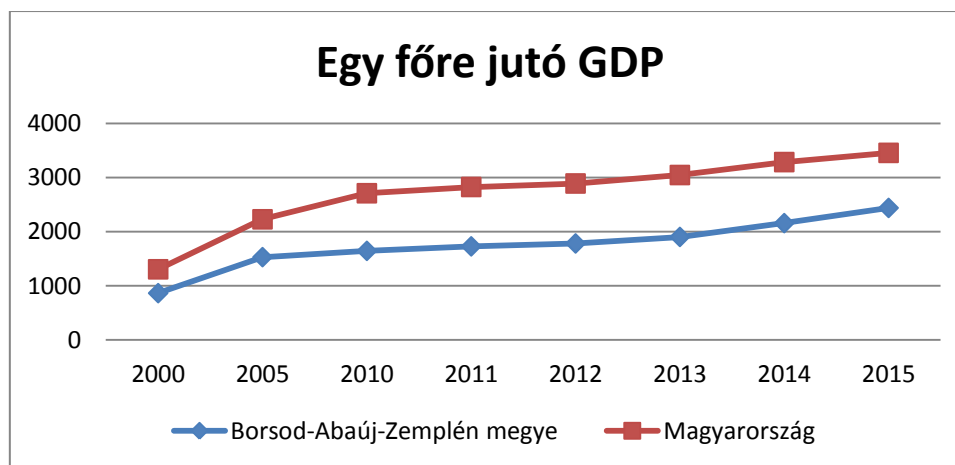
2010	27 085 900	1 132 850	4,18	1 645
2011	28 166 115	1 177 695	4,18	1 728
2012	28 660 518	1 221 738	4,26	1 782
2013	30 127 349	1 290 941	4,28	1 902
2014	32 400 148	1 447 986	4,47	2 157
2015	33 999 012	1 618 927	4,76	2 438

17. táblázat: A bruttó hazai termék változása (GDP) 2000 és 2015 között országosan és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében

Forrás: KSH, Stadat táblák

A megyei egy főre jutó GDP a 2000-es évben még aránylag megközelítette az országos értékeket, azonban a következő évtizedben – főként a gazdasági válság idején – jelentősen elvált attól, majd 2013-tól folyamatosan csökkent a különbség (32. ábra).

Az adatokból jól látszik, hogy a megye gazdasága az országos átlagnál nagyobb mértékben kitett az országhatáron túli gazdasági folyamatokban bekövetkező negatív változásoknak, illetve a hazai jövedelmek csökkenésével a belső fogyasztása visszaesésének. Ugyanakkor az elmúlt évek gazdasági fellendüléséből az országos átlagnál jobban profitált a megye, ami nem csak a gazdasági teljesítmény bővülésének, hanem az országos átlagnál nagyobb lakosság szám csökkenéséből következően a termelékenység növekedésének is köszönhető.

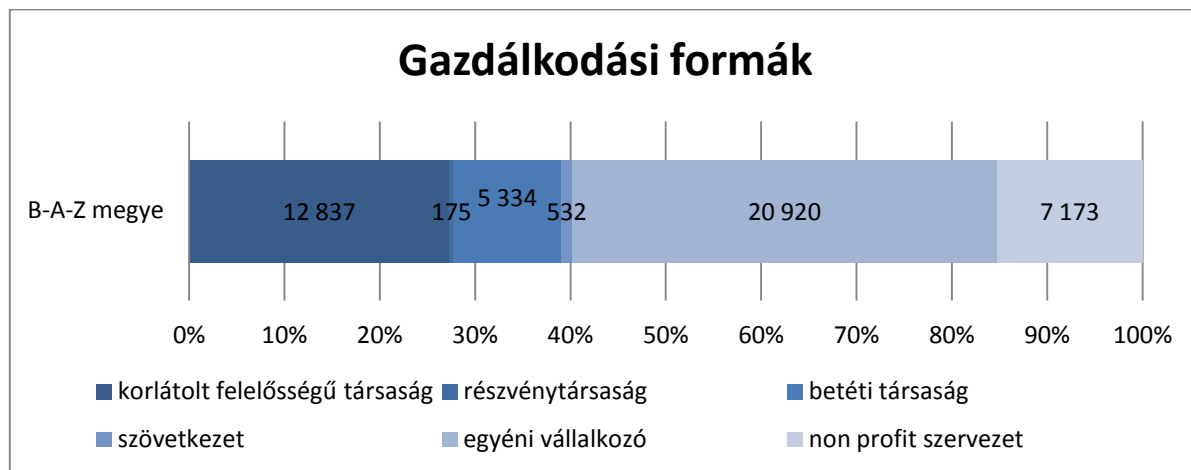

32. ábra: Borsod-Abaúj-Zemplén megye és az ország egy főre jutó GDP-je 2000-2015 között, ezerFt

Forrás: KSH, Stadat táblák

5.3.2. Gazdaság szerkezet és vállalkozás szerkezet főbb jellemzői

Borsod-Abaúj-Zemplén megye vállalkozás-szerkezete (33. sz. ábra) nagyon hasonlít az országos vállalkozás-szerkezetre.

33. ábra: A megye vállalkozásszerkezete 2016. december 31-én

Forrás: KSH, Stadat táblák

Legjelentősebb gazdálkodó szervezet az egyéni vállalkozás (20 920 vállalkozás a gazdálkodási formák 44,5%-át jelentette a megyében), melyet a korlátolt felelősségű társaságok követnek (12 837 regisztrált vállalkozással, mely a szervezetek 27,3%-át teszi ki). A részvénytársaság és a szövetkezet kevésbé elterjed forma mind országos viszonylatban, mind pedig a megyében egyaránt.

A megyében az országos átlagnál némileg jelentősebb szerepet játszik a feldolgozóipar, a mezőgazdaság, valamint a humán-szolgáltatások ága, némileg alacsonyabb az infokommunikációs, valamint a szakmai, tudományos tevékenységek körében működő vállalkozások száma.

Abszolút értelemben a megyében a legjelentősebb a kereskedelmi és gépjármű-gyártáshoz kapcsolódó szervezetek, a szakmai-tudományos és műszaki tevékenységet folytató, valamint a szolgáltató tevékenységet folytató szervezetek aránya (33. ábra).

A nemzetgazdasági ágba sorolt megyei szervezetek működési formáit vizsgálva az látható, hogy jelentősebb ez egyéni vállalkozások száma és aránya a megyében (a gazdálkodó szervezetek 44,54%-a működik ebben a formában). Jelentős, 27,33%-ot képvisel a korlátolt felelősségű társasági forma, előnyt élvez a betéti társaságokkal szemben (11,36%), melynek oka lehet részben a Kft-kel szembeni nagyobb piaci bizalom és társasági formából adódó korlátolt felelősség. Jelentős, mindegy 15,27%-ot

képvisel a megyében a non-profit szervezeti forma, mint a térség hátrányos helyzetéből adódó támogatási tranzitszervezet és a szociális, segítő szféra képviselője.

Terület	2010. év	2011. év	2012. év	2013. év	2014. év	2015. év
Magyarország	1 644 484	1 651 507	1 666 402	1 688 169	1 701 805	1 690 878
Borsod-Abaúj-Zemplén me-	74 116	74 685	74 501	74 637	74 586	73 831
Edelényi járás	2 461	2 608	2 676	2 723	2 760	2 796

18. táblázat: Regisztrált vállalkozások száma

Forrás: Saját szerkesztés, KSH adatok alapján

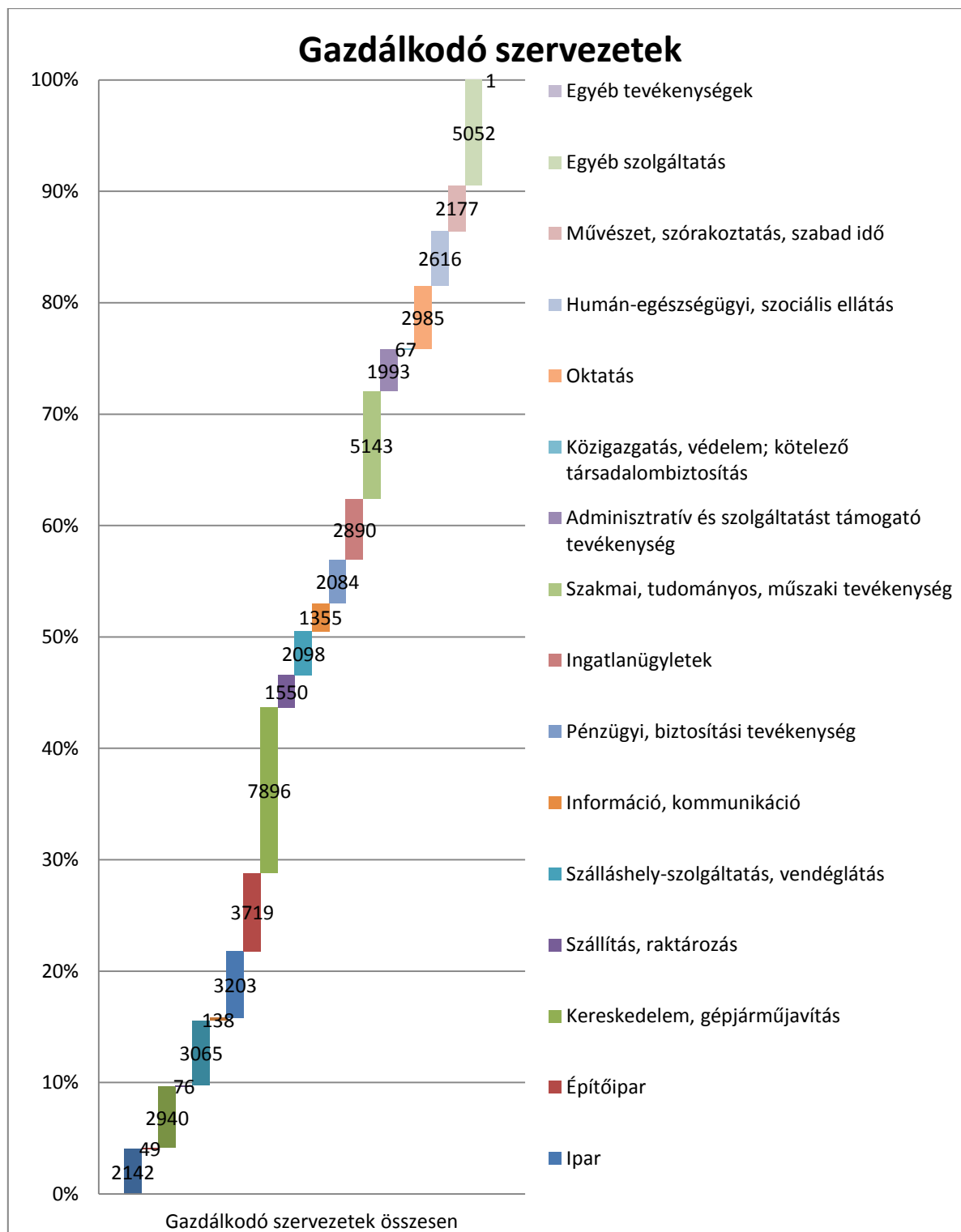
Terület	2010. év	2011. év	2012. év	2013. év	2014. év	2015. év
Magyarország	165	166	168	171	173	172
Borsod-Abaúj-Zemplén me-	108	108	109	111	112	112
Edelényi járás	74	77	79	81	82	84

19. táblázat: Vállalkozássűrűség változása 2010-2015. (regisztrált vállalkozások)

Forrás: Saját szerkesztés, KSH adatok alapján

A vállalkozások a megyében nyilvánvalóan a Miskolci járásban összpontosulnak, a megyei társas vállalkozások 55%-a működik itt. Relatív több vállalkozás működik a Kazincbarcikai (6,37%), a Mezőkövesd (4,74%), valamint a Szerencsi (4,6%) járásban. A legkevesebb társas vállalkozás a Cigándi (összesen 88 db), a Mezőcsáti (147), valamint a Putnoki járásban van (192). 250 főnél többet foglalkoztató cégek működnek a Miskolci (21 db) mellett az Encsi (1 db) a Szerencsi (1 db), a Kazincbarcikai (2 db), a Mezőkövesdi (3 db), a Sárospataki (1 db), az Ózdi (1 db), a Sátoraljaújhelyi (3 db) és a Tiszaújvárosi (3 db) járásban²⁹.

²⁹ Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Foglalkoztatási Stratégiája 2016-2021

34. ábra: Gazdálkodó szervezetek gazdasági ágak szerint BAZ megyében 2016. december 31.

Forrás: KSH, Statdat táblák

Az Edelényi járás, a foglalkoztatási paktum beavatkozási területén 2015-ben 2796 regisztrált vállalkozást tartottak nyilván, amely 13,6%-os emelkedést mutat a 2010-es adatokhoz képest. A vállalko-

zássűrűség, vagyis az ezer lakosra jutó regisztrált vállalkozások száma 84, ami 48,38%-a az országos értéknek (172), és jelentősen elmarad a megyei értéktől is.

Terület	Regisztrált vállalkozás 2010. év	Lakónépesség (fő) 2010	Vállalkozás sűrűség 2010	Regisztrált vállalkozás 2015. év	Lakónépesség (fő) 2015	Vállalkozás sűrűség 2015	Változás (váll. Sűrűség)
Edelényi járás	2 461	33 253	74	2 796	33 250	84	10
Abod	20	229	87	38	213	178	91
Balajt	13	475	27	15	489	31	3
Becskeháza	12	40	300	13	27	481	181
Bódvalenke	11	172	64	12	220	55	- 9
Bódvarákó	4	108	37	9	73	123	86
Bódvaszilas	95	1 041	91	113	1 051	108	16
Boldva	173	2 312	75	197	2 340	84	9
Borsodszirák	101	1 185	85	111	1 149	97	11
Damak	24	239	100	32	253	126	26
Debréte	2	18	111	3	16	188	76
Edelény	866	10 101	86	926	9 516	97	12
Égerszög	6	45	133	10	53	189	55
Galvács	12	92	130	24	90	267	136
Hangács	27	577	47	47	556	85	38
Hegymeg	22	96	229	23	118	195	- 34
Hidvégyardó	47	545	86	56	534	105	19
Irota	18	69	261	23	72	319	59
Komjáti	21	263	80	23	201	114	35
Ládbesenyő	32	270	119	35	285	123	4
Lak	48	607	79	46	679	68	- 11
Martonyi	24	392	61	27	409	66	5
Meszes	12	153	78	13	175	74	- 4
Nyomár	17	342	50	27	307	88	38
Perkupa	74	825	90	76	809	94	4
Rakaca	21	727	29	12	841	14	- 15
Rakacaszend	43	346	124	43	336	128	4
Szakácsi	6	137	44	7	163	43	- 1
Szalonna	42	1 027	41	59	1 157	51	10
Szendrő	280	4 119	68	327	4 249	77	9
Szendrőlád	66	2 022	33	62	2 097	30	- 3
Szin	36	741	49	43	817	53	4
Szinpetri	10	216	46	10	229	44	- 3
Szögliget	40	607	66	59	571	103	37
Szőlősdó	13	103	126	32	108	296	170

Szuhogy	51	1 223	42	63	1 122	56	14
Teresztenye	20	21	952	31	36	861	91
Tomor	38	217	175	32	244	131	44
Tornabarakony	5	15	333	5	12	417	83
Tornakápolna	7	23	304	9	12	750	446
Tornanádaska	8	640	13	10	755	13	1
Tornaszentandrás	11	197	56	11	168	65	10
Tornaszentjakab	32	200	160	26	217	120	40
Varbóc	10	50	200	9	54	167	33
Viszló	26	68	382	28	67	418	36
Ziliz	15	358	42	19	360	53	11

20. táblázat Regisztrált vállalkozások száma, vállalkozás sűrűség 2010. és 2015 években

Forrás: Saját szerkesztés, KSH adatok alapján

A regisztrált vállalkozások számának 38,41%-a működött az Edelényi kistérségben 2015-ben, amely arány alig marad el a megyei (39,65%), illetve az országos (39,56%) aránytól. Míg a működő vállalkozások aránya nem mutat jelentős különbséget a megyei és országos értékekhez képest, addig a társas vállalkozások aránya az összes vállalkozások belül meglehetősen elmarad. A működő vállalkozások száma 2011 és 2013 között csökkent a gazdasági válság hatására, majd 2014-től ismét növekedést mutatott, 2015-re pedig kis mértékben ugyan, de meghaladta a 2011-es értéket. A működő vállalkozások regisztrált vállalkozásokhoz viszonyított aránya 2,66%-kal csökkent az időszak alatt, tehát a létrejött vállalkozások kisebb bővülést jelentettek, mint az addigi átlag.

Terület	2011. év	2012. év	2013. év	2014. év	2015. év
Magyarország	41,80%	38,69%	37,92%	38,32%	39,56%
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	42,23%	39,57%	38,43%	38,59%	39,65%
Edelényi járás	41,07%	39,01%	36,25%	37,57%	38,41%

21. táblázat: Működő vállalkozások aránya a regisztrált vállalkozásokhoz viszonyítva

Forrás: Saját szerkesztés, KSH adatok alapján

A működő vállalkozásokon belül a társas vállalkozások aránya már a vállalkozások tőkeerejét is megmutatja. Az Edelényi kistérségben a működő vállalkozások 41,9%-a volt társas vállalkozás, mely a megyében 49,05%, országos átlagban pedig 56,69%.

Terület	2011. év	2012. év	2013. év	2014. év	2015. év

Magyarország	56,90%	60,88%	59,87%	58,26%	56,69%
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	48,75%	51,97%	51,52%	50,00%	49,05%
Edelényi járás	40,06%	43,97%	44,38%	43,01%	41,90%

22. táblázat: Működő társas vállalkozások aránya a működő vállalkozásokhoz képest

Forrás: Saját szerkesztés, KSH adatok alapján

A térség elmaradottságát jellemzi, hogy az egyéni vállalkozások száma jóval meghaladja a társas vállalkozásokét (bt., kft.).

Az ezer lakosra jutó működő vállalkozások száma mindössze 32, ami a megyei és országos értékektől nagymértékben elmarad, ez az érték jól mutatja a terület gazdasági nehézségeit.

Terület	2011. év	2012. év	2013. év	2014. év	2015. év
Magyarország	70	65	65	66	68
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	46	43	42	43	44
Edelényi járás	32	31	29	31	32

23. táblázat: Működő vállalkozások száma 1000 főre vetítve

Forrás: Saját szerkesztés, KSH adatok alapján

A regisztrált vállalkozások esetében elmondható, hogy túlnyomó többségük mikrovállalkozás, azaz 10 fő alatti létszámot foglalkoztat. 2015-ben az Edelényi járás vállalkozásainak mintegy kétharmada ebbe a kategóriába tartozott. 500 fő feletti nagyvállalat nincs a térségben, és a kis-és közép-vállalkozások aránya is nagyon alacsony. Az adatokból jól látszik, hogy magas, illetve emelkedő tendenciájú a 0 illetve ismeretlen létszámú vállalkozások aránya, ezek adják a regisztrált vállalkozások nem működő részét

Vállalat nagyság	2011 (db)	2011 (%)	2012 (db)	2012 (%)	2013 (db)	2013 (%)	2014 (db)	2014 (%)	2015 (db)	2015 (%)
0 és ismeretlen fős regisztrált vállalkozások száma	666	25,5%	723	27,0%	787	28,9%	819	29,7%	864	30,9%
1-9 fős regisztrált vállalkozások száma	1 879	72,1%	1 882	70,3%	1 865	68,5%	1 868	67,7%	1 866	66,7%
10-19 fős regisztrált vállalkozások száma	38	1,5%	44	1,6%	42	1,5%	42	1,5%	34	1,2%
20-49 fős regisztrált vállalkozások száma	16	0,6%	20	0,8%	20	0,7%	22	0,8%	21	0,8%
50-249 fős regisztrált vállalkozások száma	8	0,3%	7	0,3%	9	0,3%	9	0,3%	11	0,4%
250-499 fős regisztrált vállalkozások száma	1	0,0%	-	0,0%	-	0,0%	-	0,0%	-	0,0%
500 és több fős regisztrált vállalkozások száma	-	0,0%	-	0,0%	-	0,0%	-	0,0%	-	0,0%
Összesen:	2 608	100,0%	2 676	100,0%	2 723	100,0%	2 760	100,0%	2 796	100,0%

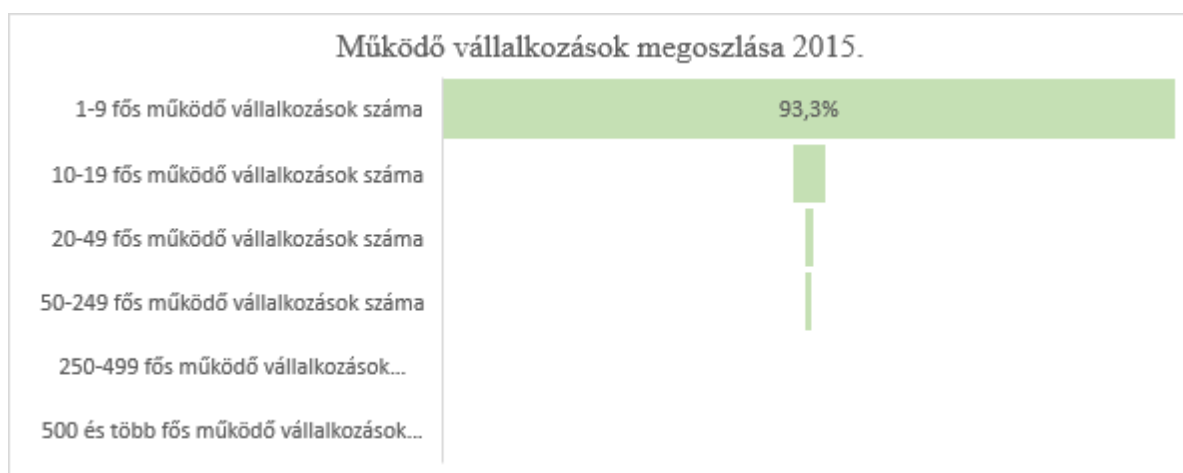
24. táblázat: Regisztrált vállalkozások létszám-összetétele az Edelényi járásban 2011-2015

Forrás: Saját szerkesztés, KSH adatok alapján

Vállalat nagyság	2011 (db)	2011 (%)	2012 (db)	2012 (%)	2013 (db)	2013 (%)	2014 (db)	2014 (%)	2015 (db)	2015 (%)
1-9 fős működő vállalkozások száma	1 004	93,7%	979	93,8%	930	94,2%	970	93,5%	1 002	93,3%
10-19 fős működő vállalkozások száma	38	3,6%	35	3,4%	29	2,9%	39	3,8%	48	4,5%
20-49 fős működő vállalkozások száma	19	1,8%	20	1,9%	16	1,6%	17	1,6%	14	1,3%
50-249 fős működő vállalkozások száma	9	0,8%	10	1,0%	12	1,2%	11	1,1%	10	0,9%
250-499 fős működő vállalkozások száma	1	0,1%	-	0,0%	-	0,0%	-	0,0%	-	0,0%
500 és több fős működő vállalkozások száma	-	0,0%	-	0,0%	-	0,0%	-	0,0%	-	0,0%
Összesen:	1 071	100,0%	1 044	100,0%	987	100,0%	1 037	100,0%	1 074	100,0%

25. táblázat: Működő vállalkozások létszám-összetétele az Edelényi járásban 2011-2015

Forrás: Saját szerkesztés, KSH adatok alapján

35. ábra: Működő vállalkozások létszám szerinti megoszlása 2015.

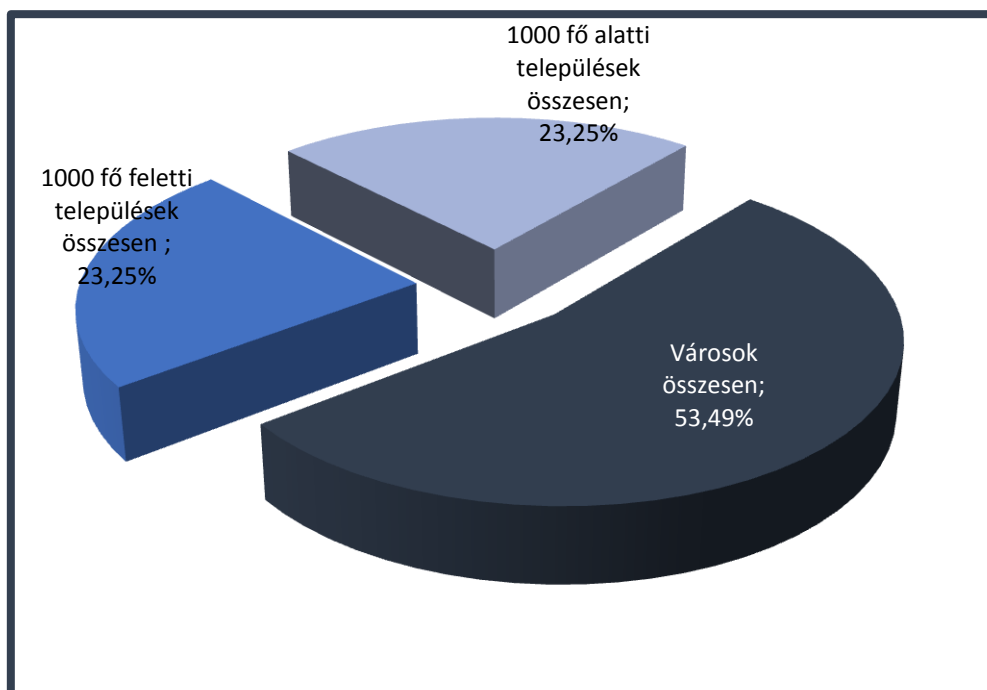
Forrás: Saját szerkesztés, KSH adatok alapján

Az aprófalvas térség jellegzetességének megfelelően a vállalkozások a nagyobb településeken összpontosulnak, így a járás két városában található több mint felük, a járási központban található több mint 40%-uk. A 2011-2015 közötti időszakban a járási székhely esetében érdekes módon csökkent, míg Szendrőn kis mértékben ugyan, de emelkedett a vállalkozások aránya. A működő vállalkozások további, közel egynegyede az 1000 fő feletti lakosságú községekben található (6 település). tehát a járás 8 településén oszlik meg a működő vállalkozások több mint háromnegyede. A vállalkozások népességhez viszonyított száma általában a népesebb településeken nagyobb, de az eltérés nem jelentős a településcsoportok között.

Település	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Edelény	42,43%	42,39%	41,72%	41,96%	40,92%
Szendrő	11,85%	12,05%	12,37%	12,27%	12,57%
Összesen városok	54,28%	54,44%	54,09%	54,23%	53,49%
Bódvaszilás	3,88%	3,47%	3,98%	3,92%	3,79%
Boldva	7,27%	8,27%	8,49%	7,84%	7,88%
Borsodszirák	4,48%	4,70%	4,19%	4,12%	3,99%
Szalonna	2,69%	2,76%	2,58%	2,68%	2,79%
Szendrőlád	3,19%	2,45%	1,94%	1,75%	2,10%
Szuhogy	2,49%	2,55%	2,26%	2,47%	2,69%
Összesen 1000 fő feletti települések	24,00%	24,21%	23,44%	22,78%	23,25%
Összesen városok és 1000 fő feletti települések	78,29%	78,65%	77,53%	77,01%	76,75%

26. táblázat: Működő vállalkozások eloszlása a települések között

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben Megvalósíthatósági tanulmány, KSH adatok alapján

36. ábra: Működő vállalkozások településméret szerinti megoszlása

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben Megvalósíthatósági tanulmány, KSH adatok alapján

Az Edelényi járás regisztrált vállalkozásainak több mint 40%-a a mezőgazdasági szektorban érdekelt, arányuk az elmúlt időszakban fokozatosan növekvő. Az országos tendenciáknak megfelelően a mezőgazdaságban regisztrált vállalkozások aránya emelkedést mutat megyei szinten is. A térség agrár-specifikumát jól mutatja, hogy a járásban az országos és a megyei mutatóknál lényegesen magasabb a regisztrált vállalkozások között a mezőgazdasághoz köthető vállalkozások aránya.

Terület	2011. év	2012. év	2013. év	2014. év	2015. év
Magyarország	26,17%	26,85%	27,19%	27,35%	27,56%
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	29,25%	30,48%	31,16%	31,88%	32,74%
Edelényi járás	41,30%	42,26%	42,20%	42,68%	43,92%

27. táblázat: Regisztrált vállalkozások aránya a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat nemzetgazdasági ágakban

Forrás: Saját szerkesztés, KSH adatok alapján

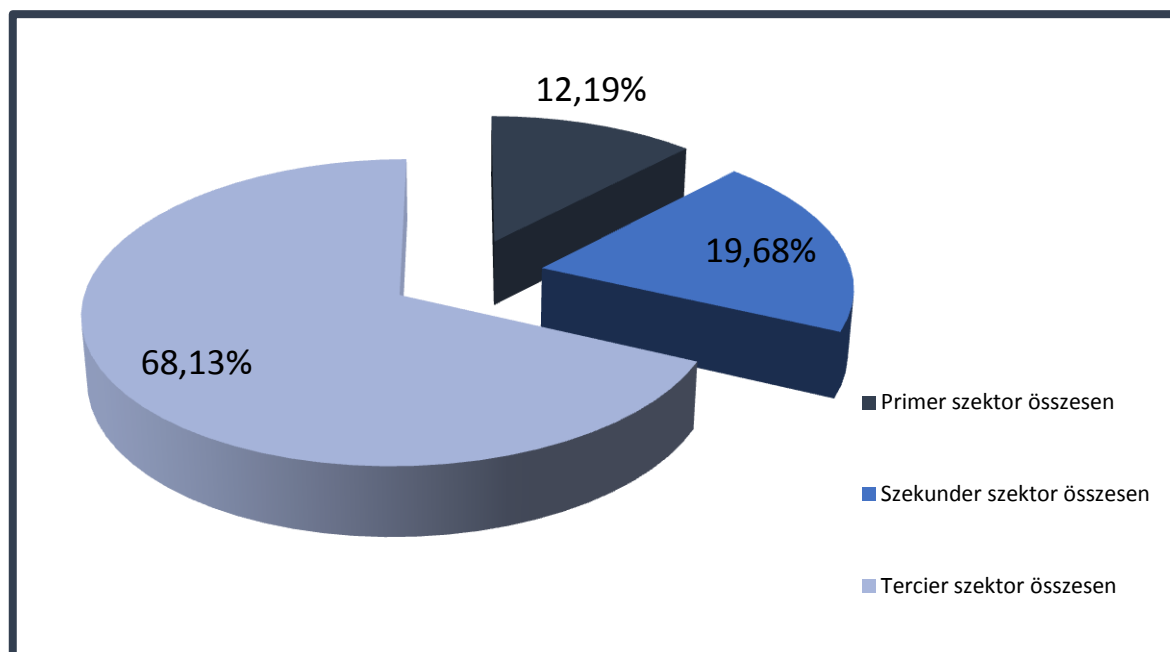
A működő vállalkozások nemzetgazdasági ágazonkénti megoszlását megfigyelve láthatjuk, hogy járás területén a legtöbb vállalkozás, a vállalkozások több, mint ötöde (21,51%) a kereskedelem, gépjárműjavítás nemzetgazdasági ágban működik, ezt követi jelentős mértékben lemaradva a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat (10,89%), az építőipar (10,24%) és a szakmai, tudományos, mű-

szaki tevékenység (9,68%) 10% körüli értékekkel. Megemlítendő még feldolgozóipari tevékenységet végző vállalkozások aránya (7,73%).

Nemzetgazdasági ágazat	2011		2012		2013		2014		2015	
	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	122	11,39%	106	10,15%	101	10,23%	101	9,74%	117	10,89%
Bányászat, kőfejtés	2	0,19%	3	0,29%	4	0,41%	5	0,48%	5	0,47%
Feldolgozóipar	75	7,00%	74	7,09%	77	7,80%	83	8,00%	83	7,73%
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	1	0,09%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmentesítés	6	0,56%	6	0,57%	5	0,51%	5	0,48%	4	0,37%
Építőipar	124	11,58%	120	11,49%	100	10,13%	105	10,13%	110	10,24%
Kereskedelem, gépjárműjavítás	246	22,97%	238	22,80%	233	23,61%	239	23,05%	231	21,51%
Szállítás, raktározás	67	6,26%	68	6,51%	68	6,89%	62	5,98%	62	5,77%
Szálláshelyszolgáltatás, vendéglátás	70	6,54%	68	6,51%	59	5,98%	55	5,30%	56	5,21%
Információ, kommunikáció	9	0,84%	14	1,34%	14	1,42%	16	1,54%	14	1,30%
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	45	4,20%	38	3,64%	34	3,44%	35	3,38%	38	3,54%
Ingatlanügyletek	10	0,93%	11	1,05%	15	1,52%	18	1,74%	17	1,58%
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	76	7,10%	81	7,76%	86	8,71%	91	8,78%	104	9,68%
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	33	3,08%	32	3,07%	42	4,26%	51	4,92%	50	4,66%
Közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás		0,00%		0,00%		0,00%		0,00%		0,00%
Oktatás	71	6,63%	75	7,18%	53	5,37%	77	7,43%	70	6,52%
Humán-eü szociális ellátás	50	4,67%	58	5,56%	52	5,27%	49	4,73%	56	5,21%
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	15	1,40%	13	1,25%	14	1,42%	13	1,25%	15	1,40%
Egyéb szolgáltatás	49	4,58%	39	3,74%	30	3,04%	32	3,09%	42	3,91%

28. táblázat: Működő vállalkozások megoszlása nemzetgazdasági ágazatonként

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

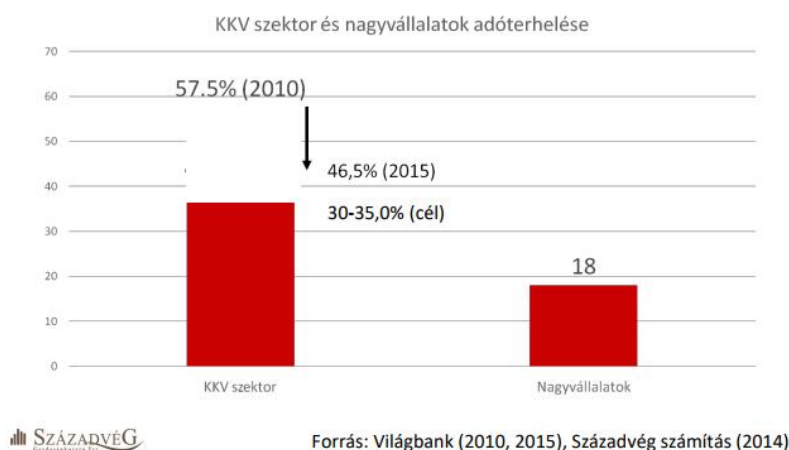

37. ábra: A működő vállalkozások szektorok szerinti megoszlása (2015)

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

György László a Századvég Gazdaságtudató Zrt. munkatársa előadásában³⁰ bemutatta a KKV sektort, illetve a nagyvállalatokat terhelő adók arányát. Látható, hogy a KKV szektor adóterhelés több mint háromszorosa a nagyvállalatokénak, melyet a versenyképességük gátjaként is megfogalmazott.

Belső egyensúlytalanság: duális gazdaság és adószervezet

38. ábra KKV és nagyvállalatok adóterhelése

Forrás: György László Századvég Gazdaságtudató Zrt. munkatársának 2017. október 12. előadása

³⁰ 2017. október 12. MKT-KT. Konferencia Kossuth Klub

5.3.3. Várható megyei beruházások bemutatása³¹

A várható jövőbeni munkaerő keresletet meghatározza a beruházások mértéke és változása. 2016. I. félévében az előző év azonos időszakához képest a legnagyobb mértékű beruházás, mintegy 35 mrd Ft értékben a feldolgozóiparban valósult meg. Ezen kívül az energetikai szektorban volt még jelentősebb mértékű beruházás (6mrd Ft.) A beruházások terén az előző év azonos időszakához képest nagyobb mértékű növekedés volt. Az energetikai ágazatban, kereskedelemben, szálláshelyszolgáltatásban, információ-kommunikáció ágazatban és pénzügyi-biztosítási tevékenységben, valamint egyéb szolgáltatások esetén. A megyében az építőipari termelés értéke 2016. I félévben szinte megegyezett az előző év azonos időszakának a mértékével. 2017-től kezdődően várható az építőipari termelés bővülése, melyet ösztönöz majd az EU támogatások felhasználása.

A megyében (Miskolc MJV kivételével) a TOP részeként mintegy 94 mrd Ft EU támogatás felhasználása várható 2017 és 2023 között. Ezt egészíti ki Miskolc MJV TOP támogatási forráskerete, amely 35,3 mrd Ft. A megyébe érkező támogatásokból mintegy 10,4 mrd Ft ESZA jellegű támogatás, amely döntően bérjellegű felhasználásban, illetve kisebb mértékben szolgáltatásvásárlás révén kerül felhasználásra. A maradék 82,5 mrd Ft értékben alapvetően építőipari jellegű beruházások valósulnak meg, melyek komoly keresletet támasztanak az építőipar által meghatározott szakágakban, így a mérnökök és kivitelezésben érdekelt építőipari vállalkozások körében. A fentiekén túl az országos programokból további beruházásokkal és fejlesztésekkel kell számolni, melyek a vállalkozói szféra, az állami szektor és a civil szervezetek, egyházak valósítanak meg.

A gazdaság élénkítését is szolgáló helyi gazdaságfejlesztési célú beruházásokra 13,3 mrd Ft támogatás jut. A forrás lehetőséget ad iparterület fejlesztésre, ahol a vállalkozások telephelyeiket bővíthetik, vagy újakat alapíthatnak. További fejlesztési lehetőség van a helyi gazdaság témakörében konyhafejlesztésre, illetve a mezőgazdasági termékek raktározását, logisztikáját meghatározó beruházásra.

A GINOP keretében lehetőség van vállalkozások kapacitásbővítő, illetve modernizációt szolgáló beruházásaira, melyek szintén új munkahelyek létesítésével járhatnak. Ezen munkahelyek foglalkoztatási igényeit lehet segíteni a projekt révén, amennyiben a célcsoportba tartozó álláskeresőkkal kívánják feltölteni az új álláshelyeket.

A beruházások szinte minden közcélú szolgáltatást érintenek (pl. útépítések, épület-energetikai beruházások, közműépítés), míg a vállalkozásoknál elsődlegesen az energetikai célú építési beruházások-

³¹ A TOP-5.1.1-15-BO1-2016-00001 pályázathoz készült megvalósíthatósági tanulmány alapján;

kal kell számolni. A közszférában kiemelendő az M3-as autópálya építésének foglalkoztatási igénye, illetve a Modern Város program keretében Miskolcon megvalósítandó, elsődlegesen ipari park fejlesztési, illetve turisztikai célú beruházások. A magán szektorban a lakásépítési hitelezés kedvezőbb kondíciói serkenthetik a beruházásokat. Az építőipari ágazatban történő foglalkoztatási kereslet befolyásolja, hogy a közeljövőben Budapesten is jelentős építkezések várhatók (Liget-projekt), melyek szintén keresletet támasztanak majd a megyében élő építőipari szakmunkások vagy segédmunkások iránt.

Az egyes ágazatok jövedelmezőségét vizsgálva 2016. I. felében az átlagos havi munkajövedelem az információ, kommunikáció ágazatban volt a legmagasabb (425eFt), majd az energetikai ágazatban (383eFt), illetve a feldolgozóiparban volt a legmagasabb (292eFt).

Dacára a kedvező gazdasági folyamatoknak a megye még nem tudta leküzdeni két hagyományos gyengeségét: a) a gazdasági növekedés szorosan kapcsolódik a megyén kívüli finanszírozáshoz; b) az alacsony hozzáadott értékű termelés mindig kiszolgáltatta a külső gazdasági konjunktúrának.

5.4. Foglalkoztatási helyzet

Az Edelényi járás az ország egyik legsúlyosabb gazdasági és társadalmi problémákkal küszködő térségének része. A Cserehát az ország egyik legelmaradottabb vidékének számít, olyan térségnek, melyet csak a 20. században több „trauma” is ért. Már az 1960-as években szembeűnő volt ennek a vidéknek a lemaradása az ország többi részétől, majd ez a tendencia később még inkább erősödött. A folyamatos jövedelem elvonás hatására egyre nagyobb méreteket kezdett öltetni a népesség elvándorlása, a demográfiai erózió, a gazdasági élet szétfelválódása, s ezek együttesen vezettek a halmozottan hátrányos helyzet kialakulásához. Ez a folyamat a 20. század végére az egész térséget tartós és általános válságba sodorta. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a legveszélyeztetettebb az a 44, többségében cserehádi aprófalú, amelyben a lélekszám 250 fő alatt van, és folyamatosan csökken (ezen aprófalvak jelentős része az Edelényi járásban található). Ez a drámai fordulat igen szoros összefüggésben van a tájak mai gazdaságra vonatkoztatható eltartó képességével. Ezt a helyzetet fokozza, hogy Edelénytől északra egészen az országhatárig terjedő városhiányos térségben már nem találhatóak olyan centrumok, amelyek segítenék a helyi gazdaság dinamizálását. Mára a munkanélküliek aránya az edelényi járásban az egyik legnagyobb, a foglalkoztatottak aránya pedig az egyik legalacsonyabb Borsod-Abaúj-Zemplén megyében.

Edelény, mint a járás centruma igen kevés gazdasági potenciállal rendelkezik. A város mezőgazdasági adottságai nem számottevők. A munkanélkülivé válás országos tendenciája - a korábban meghatározó bányai és a közeli nagyobb városokba való bejárás lehetőségének a megszűnése miatt - az átlagosnál nagyobb mértékben sújtotta Edelényt is, nem csak a vonzáskörzetét. 1995-ben a bánya bezárását követően 2000 ember veszítette el a munkahelyét, azonban az elmúlt húsz évben nem pótolta semmi ennek a gazdasági potenciálnak az elvesztését. Jelentős foglalkoztatók nincsenek a városban, mindössze három fontosabb termelő vállalat működik. A legnagyobb foglalkoztatónak az önkormányzat tekinthető. Mindezt fokozza, hogy Edelényben nincs olyan önkormányzati tulajdonban lévő iparterület, amely ipartelepítésre alkalmas lenne.

5.4.1. A népesség gazdasági aktivitása

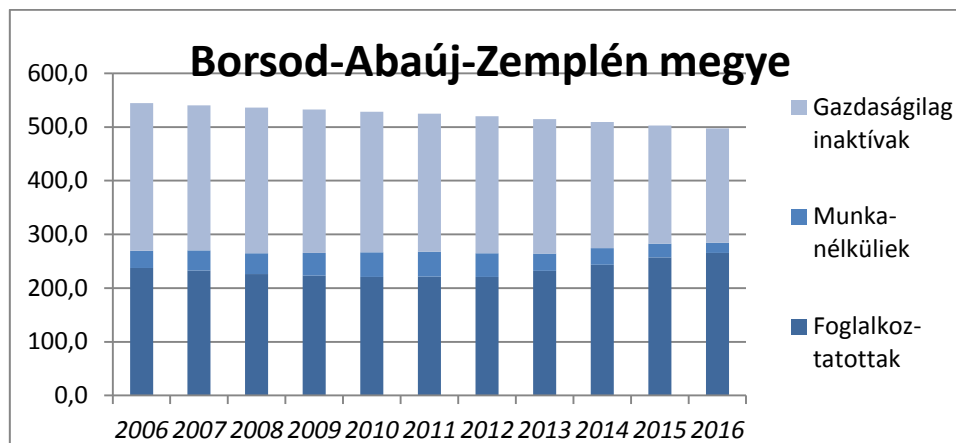
A népesség gazdasági aktivitását mind létszámadatok, mind pedig mutatók mentén (foglalkoztatási arány, aktivitási ráta, munkanélküliségi ráta) is vizsgálhatjuk, melyek mélyebb betekintést adnak a népesség aktivitási és foglalkoztatási helyzetére. Főbb mutatószámok 2015. és 2016. évekre, valamint előrejelzés 2017-2018 évekre.

A főbb munkaerő-piaci jellemzők alakulása 2015-2018 között				
	2015	2016	2017	2018
Munkaképes korú népesség létszáma (ezer fő)	6530	6477	6330	62678
Aktívak létszáma (ezer fő)	4483	4543	4628	4603
Foglalkoztatottak száma (ezer fő)	4176	4309	4408	4408
Munkanélküliek száma (ezer fő)	307	234	220	195
Aktivitási ráta (%)	68,6	70,1	73,11	73,45
Foglalkoztatási ráta (%)	63,9	66,5	69,64	70,3
Munkanélküliségi ráta (%)	6,8	5,1	4,99	4,42

29. táblázat Főbb munkaerő-piaci jellemzők alakulása 2015-2018.között

Forrás: MTA Közgazdaság és Regionális Tudományi Kutatóközpont

A Borsod-Abaúj-Zemplén megye helyzetét vizsgálva azt láthatjuk, hogy a válságból való kilábalás óta a gazdaságilag aktív népességen belül nőtt a foglalkoztatottak szám, valamint csökkent a munkanélküliek aránya is (39. ábra).

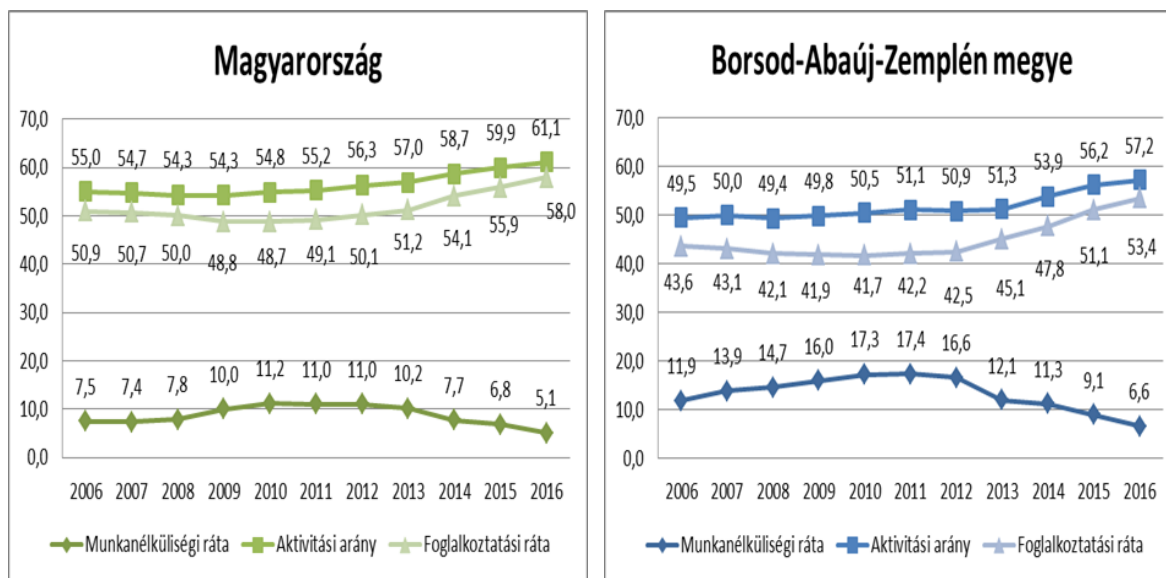

39. ábra: 15–64 éves népesség gazdasági aktivitása a megyében 2006–2016 között, fő

Forrás: KSH, Stadat táblák

A gazdaságilag aktívak száma (2006-ban még 269,4ezer fő volt, egy évtized alatt 284,6ezer főre) emelkedett a megyében, ezen belül csökkent a munkanélküliek száma és aránya, valamint csökkent az inaktívak száma is, melyet még markánsabbá tesz a lakónépesség csökkenéséből adódó változás.

A lenti (40.) ábrák mutatják a megye Magyarországhoz viszonyított foglalkoztatási helyzetét, melyből látható, hogy tendenciájában az elmúlt években pozitív munkaerő-piaci változások mentek végbe: az aktivitási arány nőtt, a foglalkoztatási arány szintén, míg a munkanélküliség az elmúlt 10 évben nem látott mértékig csökkent, azonban még így is elmarad az országos adatoktól.

40. ábra: Magyarország és Borsod-Abaúj-Zemplén megye főbb munkaerő-piaci tendenciái 2006 és 2016 között, %

Forrás: KSH, Stadat táblák

2011 és 2016 között az aktivitás legnagyobb mértékben a legfeljebb általános iskolát végzett 15-19 évesek körében nőtt meg, döntően a **tankötelezettségi korhatár** leszállításának következtében. Nőtt a 60-64 éves korosztály aktivitása az **öregségi nyugdíjkorhatár fokozatos kitolása** miatt. A legjobb munkavállalási korúak (30-50 éves korosztály) között az alacsonyabb végzettségűek növelték nagyobb mértékben a munkapiaci aktivitásukat a **közfoglalkoztatás bővítése** következtében.

A megyében 2006-ról 2016-ban a foglalkoztatási arány³² 7,7%-kal javult, így 57,2%, ami elmarad az országos (61,1%) értéktől.

Az aktivitási ráta³³ 2016-ban 53,4%-os volt, jelentősen növekedett a 2006-os 43,6%-os értékhez képest, 4,6 százalékponttal marad el az országos (58%) értékektől is. Fontos megjegyezni, hogy az ország népességének aktivitási aránya elmarad az európai uniós átlagtól.

A térségben a munkanélküliségi ráta³⁴ 2016-ban 6,6%-ra csökkent, mely a gazdasági válságot követően elérte a 17,4%-os értéket is.

³² foglalkoztatottak és a munkaképes korú népesség számának hányadosa

³³ a gazdaságilag aktívak és a munkaképes korú népesség számának hányadosa

³⁴ a munkanélküliek számának és a munkaerő-állománynak (foglalkoztatottak és munkanélküliek) a hányadosa

Az Edelényi járásra vonatkozóan a népesség gazdasági aktivitását tekintve három mutató (foglalkoztatási arány, aktivitási ráta, munkanélküliségi ráta) 2001-es és 2011-es népszámlálási adatok állnak rendelkezésre, így azon alapul elemzésünk.

A térségben 2011-ben a foglalkoztatási arány - a foglalkoztatottak és a munkaképes korú népesség (15-64 év) számának hányadosa – (44,74%) elmaradt a megyei (50,18%) és az országos (57,9%) értékektől, ugyanakkor 2001 és 2011 között több mint 10 százalékponttal javult az értéke.

Az Edelényi járásban az aktivitási ráta (a gazdaságilag aktívak és a munkaképes korú népesség számának hányadosa) 2011-ben 56,93%-os volt, jelentősen növekedett a 2001-es 47,24%-os értékhez képest. A beavatkozási terület aktivitási rátája ugyanakkor elmarad a megyei (61,47%) értéktől, valamint jelentősen alacsonyabb az országos (66,2%) értéknél. Továbbá fontos megjegyezni, hogy az ország népességének aktivitási aránya elmarad az európai uniós átlagtól.

2001	Foglalkoztatási arány	Aktivitási arány	Relatív munkanélküliségi mutató
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	42,40%	52,85%	10,46%
Edelényi járás	34,59%	47,24%	12,65%
2011	Foglalkoztatási arány	Aktivitási arány	Relatív munkanélküliségi mutató
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	50,18%	61,47%	11,28%
Edelényi járás	44,74%	56,93%	12,18%

30. táblázat: A gazdasági aktivitást jellemző mutatók alakulása (2001-2011)

Forrás: Saját szerkesztés, KSH adatok alapján

Az MTA Közgazdasági és Regionális Tudományi Kutatóközpont előrejelzése szerint 2015-2016-ot jellemző erőteljes foglalkoztatás bővülés 2017-ben is folytatódni fog, de csökkenő ütemben.

A foglalkoztatás bővülés 2018-ban meg fog torpanni, melynek döntően a demográfiai helyzet és a munkanélküliek nem megfelelő képzettségi szintje lesz az oka.

2017-ben 4 628 400 fő lesz a gazdaságilag aktívak száma (1,87%- os növekedés 2016-hoz képest). Az aktivitási ráta a 2016-ban mért 70,1%-ról 73,1%-ra fog nőni.

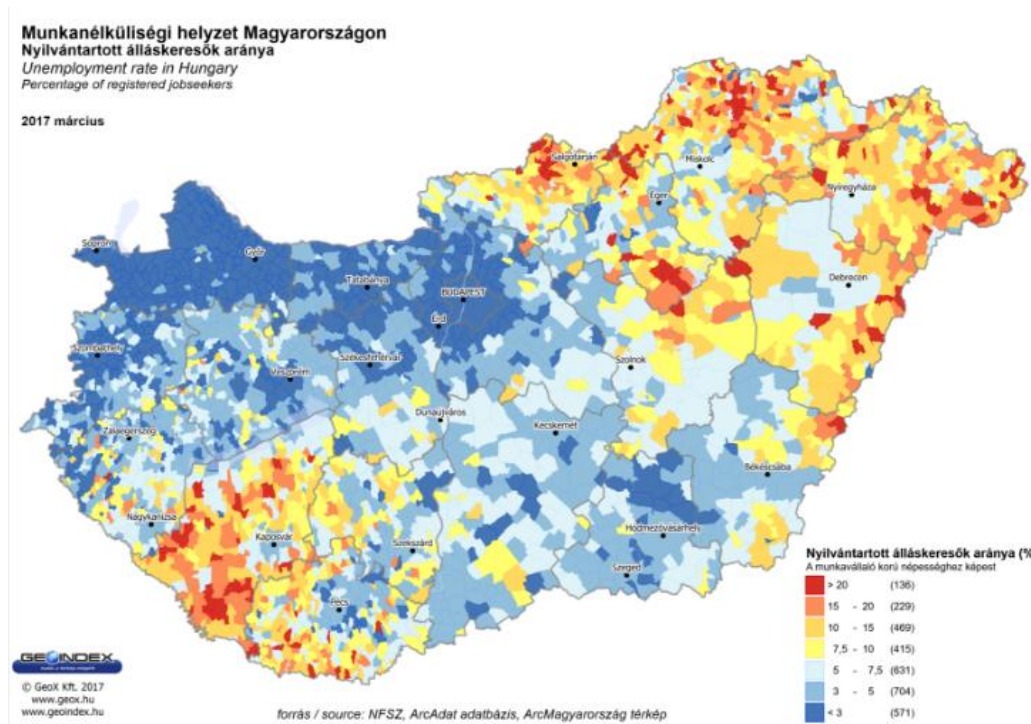
2018-ban az aktívak száma kis mértékben csökkenni fog (demográfiai okokból, és amiatt, hogy csökken a közfoglalkoztatás szintje, és ez negatívan hat az alacsonyan képzettek aktivitására). Ennek

eredményeként 2018-ban az aktívak létszáma 4 603 248 fő, míg az aktivitási ráta 73,45% lesz az előrejelzés szerint. (Megjegyezzük, hogy a 2018. évi költségvetésben közfoglalkoztatásra szánt forrás nagyságrendileg azonos a 2017. évi mértékkel.)

5.4.2. Álláskereső jellemzői és munkanélküliségi tendenciák

Jelen fejezetben az Edelényi járás munkaerőpiaci helyzetét ismertetjük. Az összefoglaló elemzés elkészítéséhez a Központi Statisztikai Hivatal, illetve a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Foglalkoztatási Főosztálya által rendelkezésre bocsátott statisztikai adatokat használtuk.

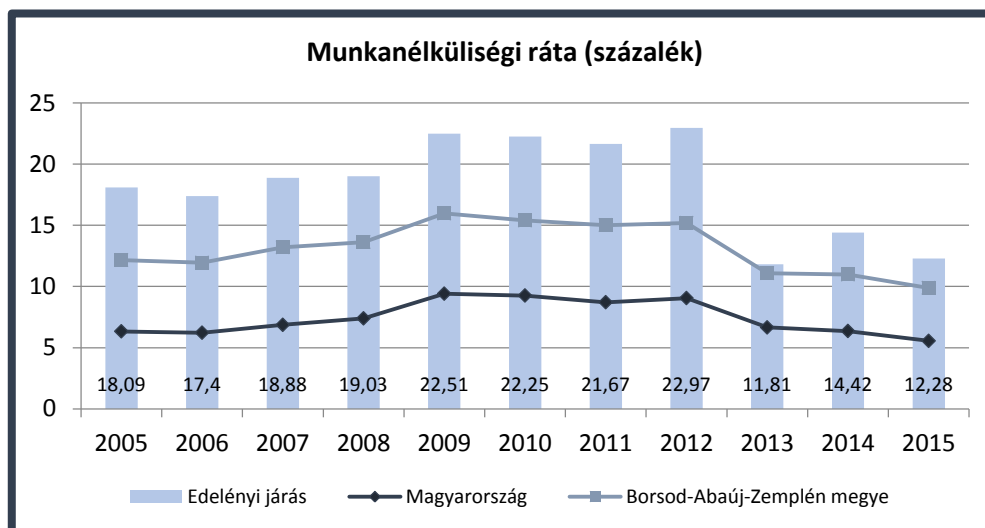
Az Edelényi járás területén 2016 decemberében 2543 fő álláskeresőt tartottak nyilván, ami a 2010-es értékhez képest 1277 fővel (33,4%) kevesebb. A munkanélküliségi ráta 2001 és 2011 között jelentős mértékben (5,39 százalékponttal) csökkent. A relatív munkanélküliségi mutató (a nyilvántartott álláskereső a munkavállalási korú – 15-64 éves korú népesség – népesség %-ában) értéke 2001 és 2011 között kis mértékben csökkent. A munkanélküliségi mutatók a járásban lényegesen kedvezőtlenebbek voltak 2001-ben és 2011-ben is a megyei és az országos mutatóknál.

41. ábra: Nyilvántartott álláskereső aránya (2017)

Forrás: <http://www.geindex.hu/adatbazisok/teruleti-kulonbsegek-a-munkanelkuliseg-mertekeben-magyarorszagon/>

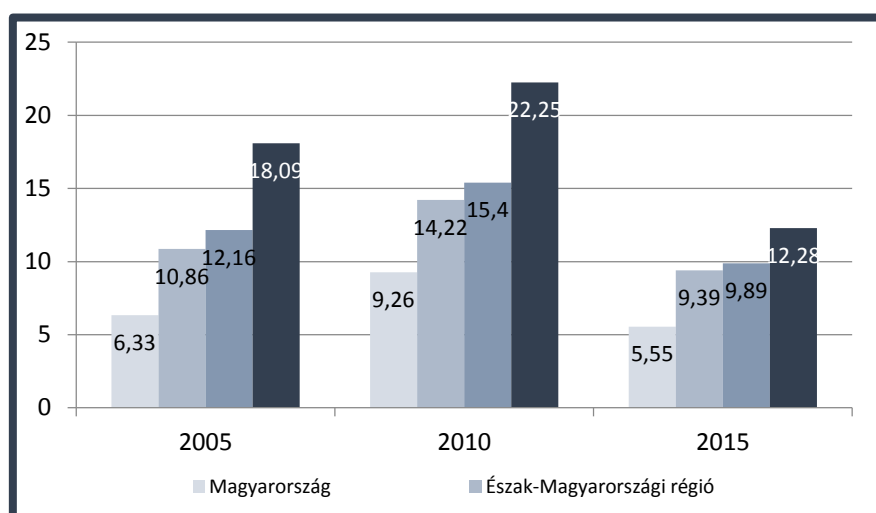
Összességében kijelenthető, hogy a tágabb térség a foglalkoztatási mutatók tekintetében mind regionális, mind megyei szinten nézve is jelentősen elmarad Magyarország egészéhez képest, az Edelényi járás pedig megyén belül is erősen sújtott a munkanélküliséggel. A válság időszakában a negatív tendencia fokozottan érvényesült a szűkebb térségben. 2013-ra jelentősebb csökkenés következett be, megközelítve a megyei átlagot, ami csak egy átmeneti időszak volt, de 2014-től ismét a megyei átlagot jelentősen meghaladó mértékű a munkanélküliségi ráta.

42. ábra: Munkanélküliségi ráta alakulása

Forrás: Saját szerkesztés, KSH adatok alapján

A 15-59 korú lakosságra vetített regisztrált munkanélküliek aránya mindhárom vizsgált évben jelentősen meghaladja a nagyobb területek átlagos adatait. (43. ábra)

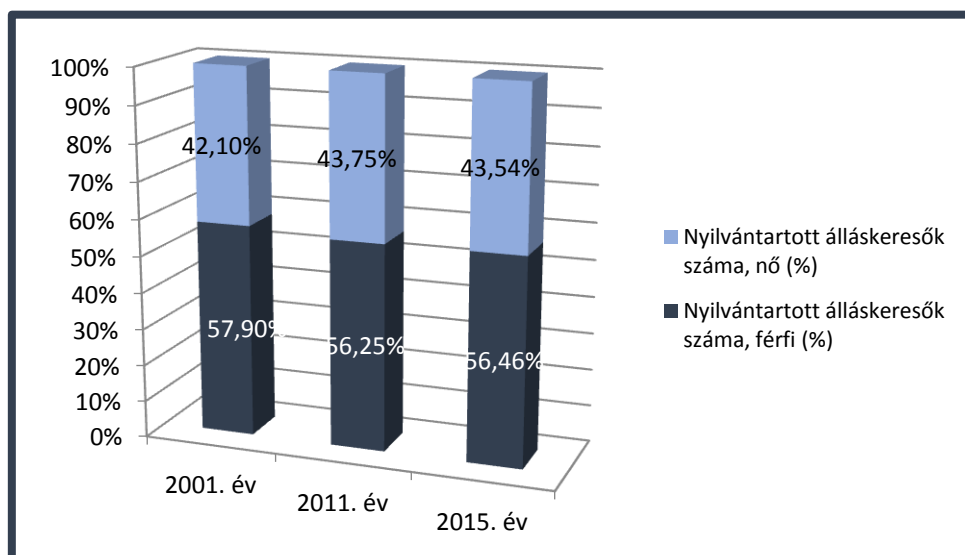

43. ábra: Regisztrált munkanélküliek aránya a 15-59 éves állandó lakossághoz képest

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

5.4.2.1. Nemek szerinti megoszlás

Az álláskeresőket nemek szerinti megoszlása jelentősen nem változott a vizsgált időszakban, a férfi munkanélküliek aránya magasabb. Az Edelényi járásra jellemző összetétel hozzávetőlegesen egyezik a megyére vonatkozó arányokkal.

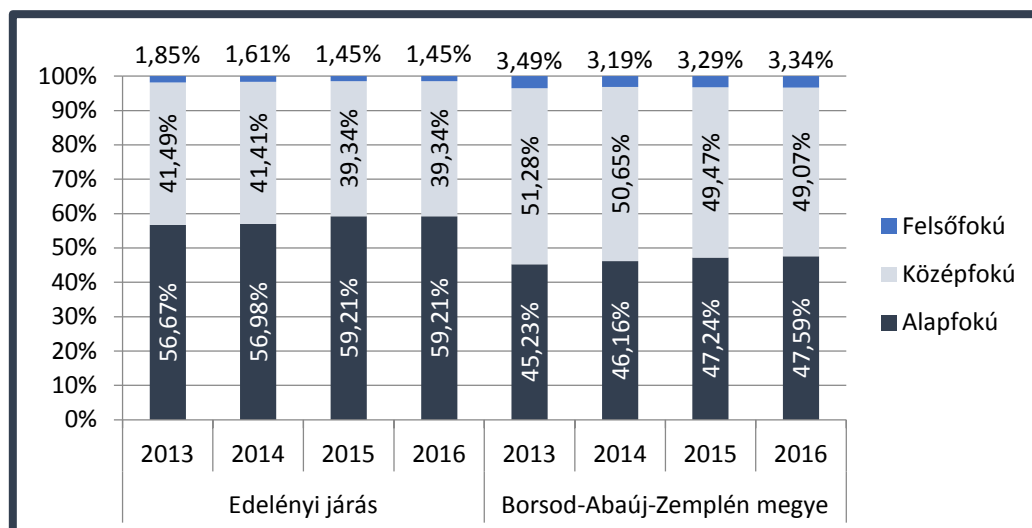

44. ábra: Álláskereső megoszlása nem szerint

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

5.4.2.2. Iskolai végzettség szerinti megoszlás

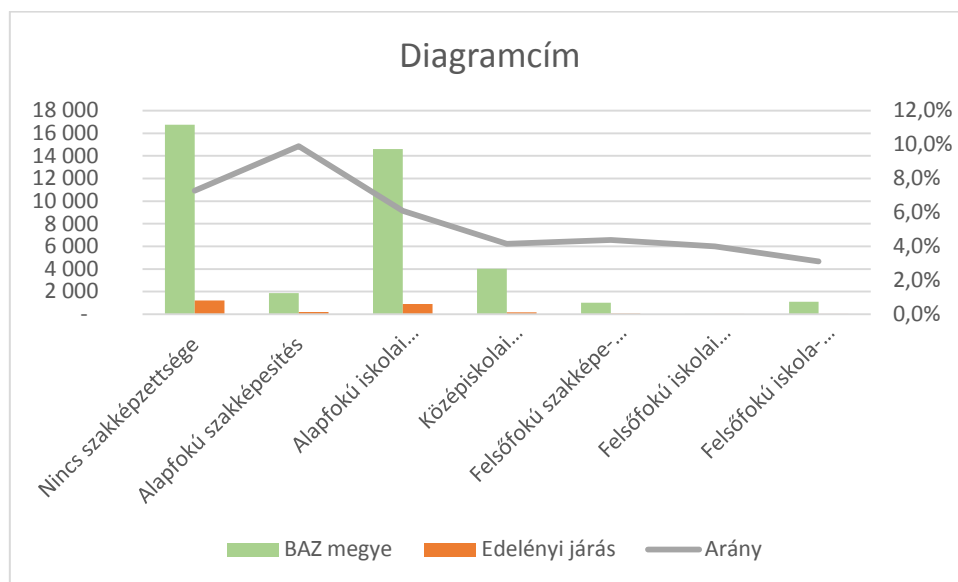
Az Edelényi járásban az alapfokú végzettségű álláskereső aránya a legmagasabb, a megyei értéket több mint 10%-kal haladja meg, valamint 2013-2016 között emelkedést mutat. A középfokú végzettséggel rendelkező álláskereső aránya ezzel szemben csaknem 10%-kal alacsonyabb a járásban, mint a megyei érték, és csökkenő tendenciát mutat. A felsőfokú végzettségű álláskereső aránya elmarad a megyei értéktől, és enyhén csökkenő tendenciát mutat. Az álláskereső képzettség szerinti összetétele visszavezethető a járás lakosságának képzettségi összetételére. Mivel ebben a járásban nagyobb terület, illetve a megyei településtípusok képzettségi összehasonlításában a legnagyobb a legfeljebb 8 általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya, és ennek eredményeként a magasabb végzettséggel bírók aránya kisebb, hamar felszívja a munkaerőpiac a végzettség munkavállalókat.

45. ábra: Álláskeresőök végzettség szerinti megoszlása 2013-2016

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelenyi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

A 2016-os adatokat részletesebben vizsgálva látható, hogy a szakképzettséggel egyáltalán nem rendelkezők aránya 5,53%-kal, az alapfokú végzettségű álláskeresőké pedig 2,56%-kal haladja meg a megyére jellemző értéket, az összes többi, magasabb végzettségi kategóriában azonban alatta marad a megyei mutatóknak.

46. ábra: A térségi álláskeresőök végzettség szerinti megoszlása és aránya a megyei adatokhoz 2016

Forrás: Saját szerkesztés, KSH adatok alapján

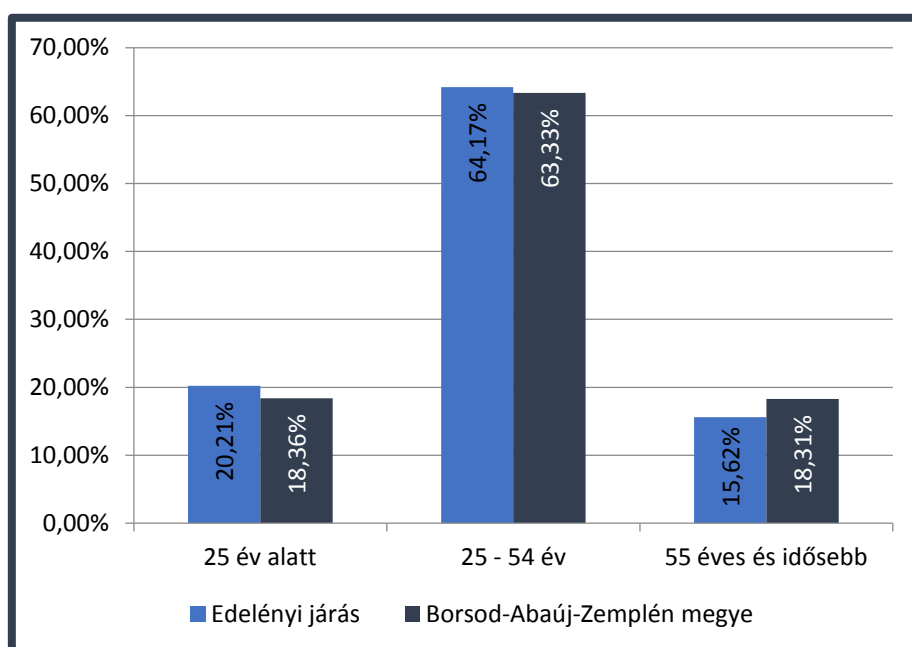
Az adatok jól tükrözik a korábbiakban bemutatott helyzetet: a térségben nagyon magas az alacsonyán képzett munkaerő aránya, és az álláskeresők többségében közülük kerülnek ki. A kevés munka-

lehetőséget a magasabban képzettek nagyobb eséllyel kapják meg, illetve ők azok, akik jobb lehetőségek reményében hajlamosak elhagyni a térséget.

A nyilvántartott álláskeresők végzettség szerinti bontását a 4. sz. melléklet, a havi átlagos állományát településenkénti bontásban az 5. sz. melléklet tartalmazza (2016. évre vonatkozóan).

5.4.2.3. Korcsoportos megoszlás

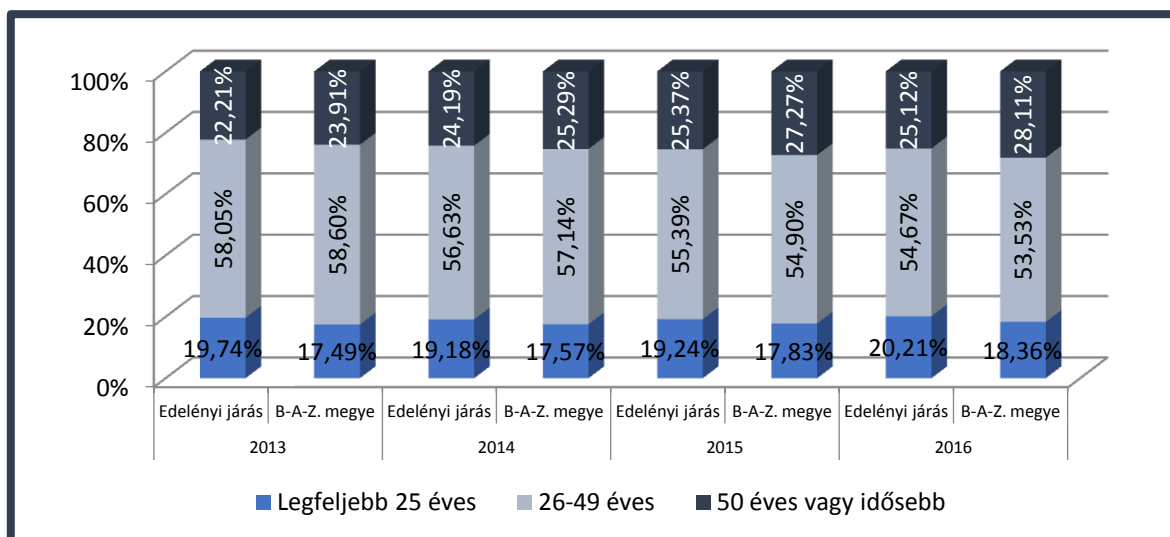
Az álláskeresők kor szerinti megoszlására jellemző, hogy 2016-ban a 25 év alattiak aránya magasabb a járásban, mint a megyei érték. Természetesen a 25-54 éves korosztályhoz tartozik nyilvántartott munkanélküliek jelentős többsége (64,17%), ez az érték kismértékben meghaladja a megyei arányt, míg az 55 évesnél idősebbek esetében alacsonyabb értéket figyelhetünk meg.

47. ábra: Nyilvántartott álláskeresők korcsoport szerinti megoszlása 2016

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelenyi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

Az idősoros adatokat tekintve látható, hogy 2013-hoz képest mind a járásban, mind megyei szinten az álláskeresők között a 25 év alattiak és az 50 év felettiek aránya növekedést mutatott, a 26-49 évesek aránya viszont csökkent. A 2013-2016 közötti időszakot vizsgálva is megfigyelhető, hogy a járást tekintve megyei értékeknél magasabb az 50 év alatti munkanélküliek aránya.

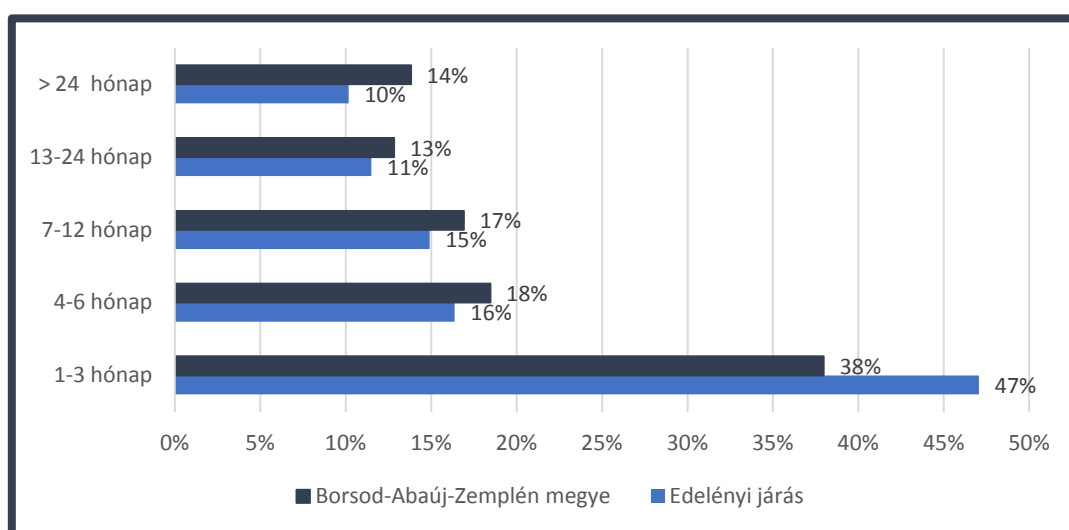

48. ábra: Álláskereső életkor szerinti megoszlása az Edelényi járásban és Borsod-Abaúj-Zemplén Megyében

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

5.4.2.4. Álláskereső időtartama

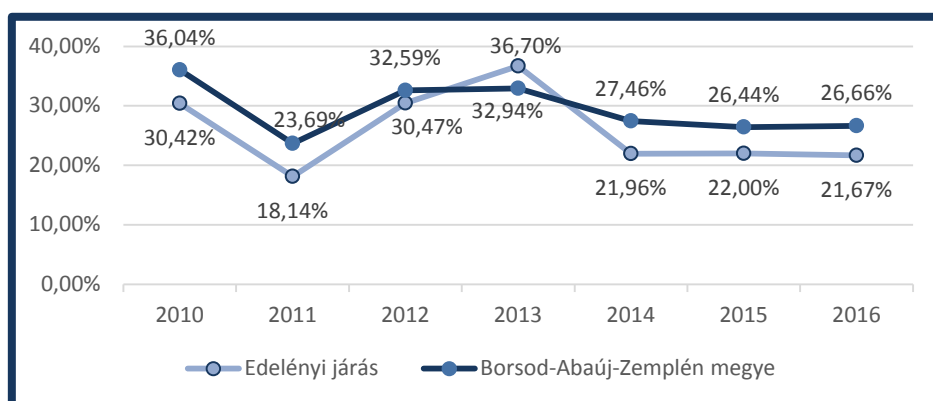
Az álláskereső hatékonyságát és az érintettek munkaerő-piaci (re)integrációját nagymértékben befolyásolja, hogy az adott munkanélküli személy milyen régóta van munka nélkül. A járásban az álláskereső 47%-a (1197 fő) legfeljebb 3 hónapja munkanélküli. A járásban a munkanélküliek 21%-a (551 fő) egy évnél hosszabb ideje álláskereső, tartós munkanélküli. A megyei értékekkel összevetve, a járásban a 3 hónapnál hosszabb ideje munkanélküliek aránya alacsonyabb, míg a rövidebb ideje regisztráltak aránya lényegesen magasabb.

49. ábra: Álláskereső megoszlása a folyamatos regisztráció időtartama szerint (2016)

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

A 2010-2016 közötti időszakot vizsgálva látható, hogy a tartós munkanélküliek aránya a 2013-as évet kivéve alacsonyabb a megyei értéknél – látható, hogy a járásban a gazdasági körülmények romlásának hatása fokozottan jelentkezik.

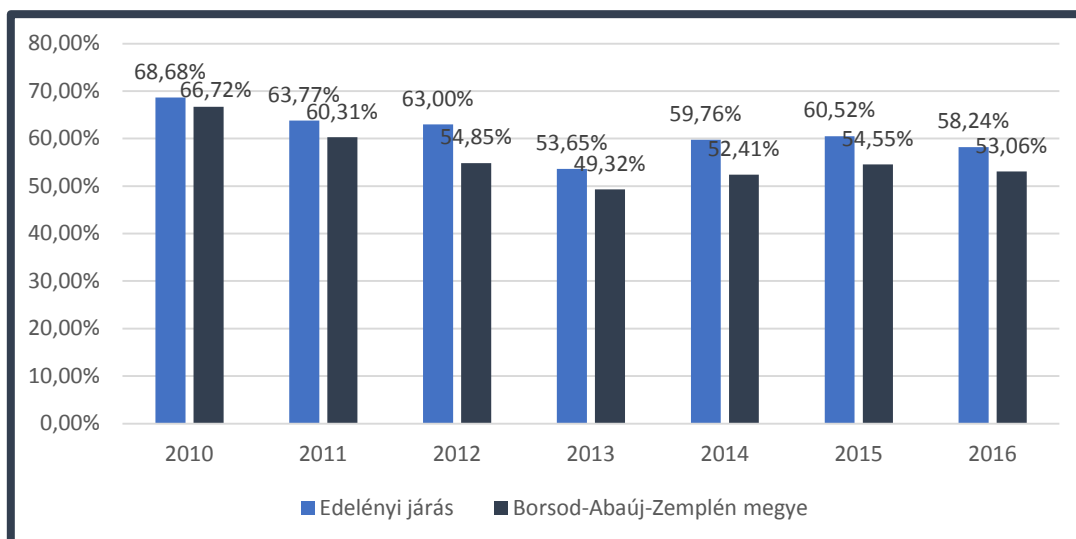

50. ábra: Tartósan munkanélküliek aránya 2010-2016.

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

5.4.2.5.A regisztrált álláskeresők ellátása

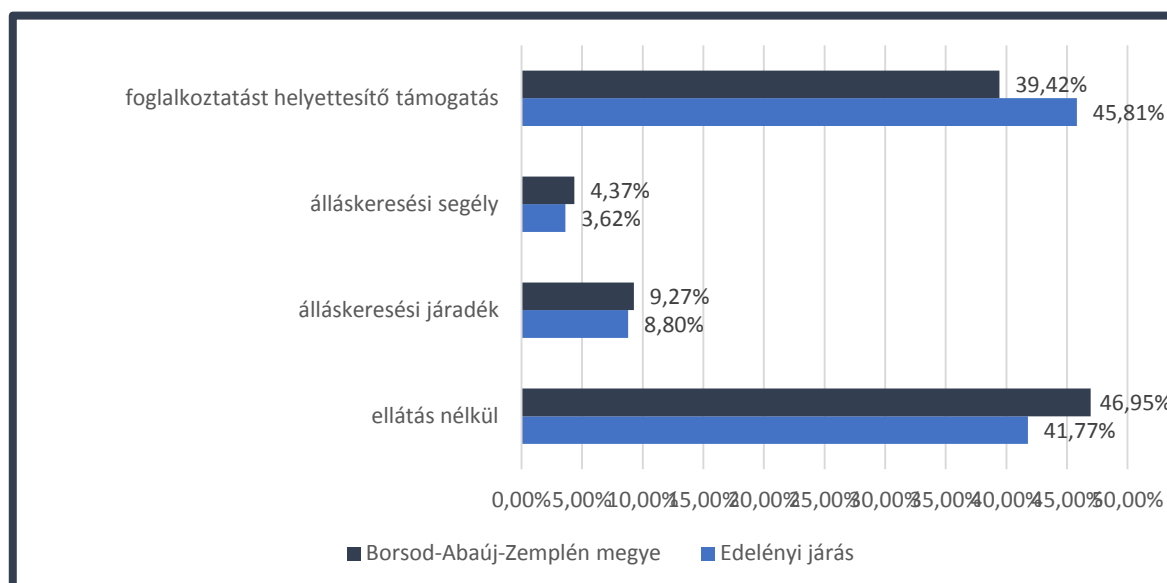
2016-ban a nyilvántartott munkanélküliek több mint 40%-a, 1 063 fő semmilyen ellátásban nem részesült. 2010-ben az ellátásban nem részesülő munkanélküliek aránya jóval alacsonyabb, 31,32%-os volt. Az ellátásban (álláskeresői segély, álláskeresői járadék, foglalkoztatást helyettesítő támogatás) részesülők aránya a járásban 2010-től folyamatosan meghaladta a megyei értékeket.

51. ábra: Ellátásban részesülők aránya a regisztrált munkanélküliek körében 2010-2016.

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelenyi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

A támogatásban részesülők több mint 45%-a, 1165 fő foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesül, ehhez képest elenyésző az álláskeresői segélyre és járadékra jogosultak aránya.

52. ábra: Megoszlás az ellátás típusa szerint 2016.

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelenyi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

A következő táblázatokban az álláskeresői ellátását település típusonként mutatjuk be. Látható, hogy az ellátásban nem részesülők aránya a települések lakosságának 2,6-3,6 %-a között vannak. A legkisebb a törpefalvakban, a legnagyobb a kistelepülésekben az ellátásban nem részesülők aránya. Ugyanez a

sorrend állapítható meg az ellátásban nem részesülő regisztrált álláskereső munkaképes korú lakossághoz viszonyított arányában. A regisztrált álláskereső arányához képest az ellátásban nem részesülők aránya a községekben a legkisebb és a törpefalvakban a legnagyobb, ami abból fakad, hogy a lakosság kisebb hányada regisztrált munkanélküli a törpefalvakban.

Település típusok	Ellátásban nem részesülő regisztrált álláskereső aránya	Ellátásban nem részesülő regisztrált álláskereső aránya a munkaképes korú lakosságon belül	Ellátásban nem részesülő regisztrált álláskereső aránya a lakosságon belül
Törpefalvak	45,1%	4,3%	2,6%
Aprófalvak	41,7%	5,1%	3,3%
Kisfalvak	43,1%	5,7%	3,6%
Község	36,7%	5,1%	3,3%
Város	45,4%	4,4%	2,9%
Járás összesen	41,7%	4,9%	3,2%

31. táblázat Ellátásban nem részesülő regisztrált álláskereső arányszámai 2016.

Forrás: Saját szerkesztés, KSH adatok alapján

5.4.2.6. Közfoglalkoztatás

A járás területén az álláskereső havi átlagos száma 2016-ban 2 543 fő volt a 2010. óta tartó jelentős csökkenés eredményeként – ez részben a természetes munkaerő-piaci folyamatoknak, részben a bevezetett közfoglalkoztatási rendszernek köszönhető. A közfoglalkoztatási ráta folyamatosan nő: 2016-ban értéke elérte megközelítette a 60%-ot, míg 2013-ban még csak 33,96%-volt. Bár a közfoglalkoztatás célja, hogy a programba bevont személyek sikeresen vissza-, illetve bekerüljenek az elsődleges munkaerőpiacra, a tapasztalatok szerint igen nehéz az átjárás a közfoglalkoztatási rendszerből az elsődleges munkaerőpiacra.

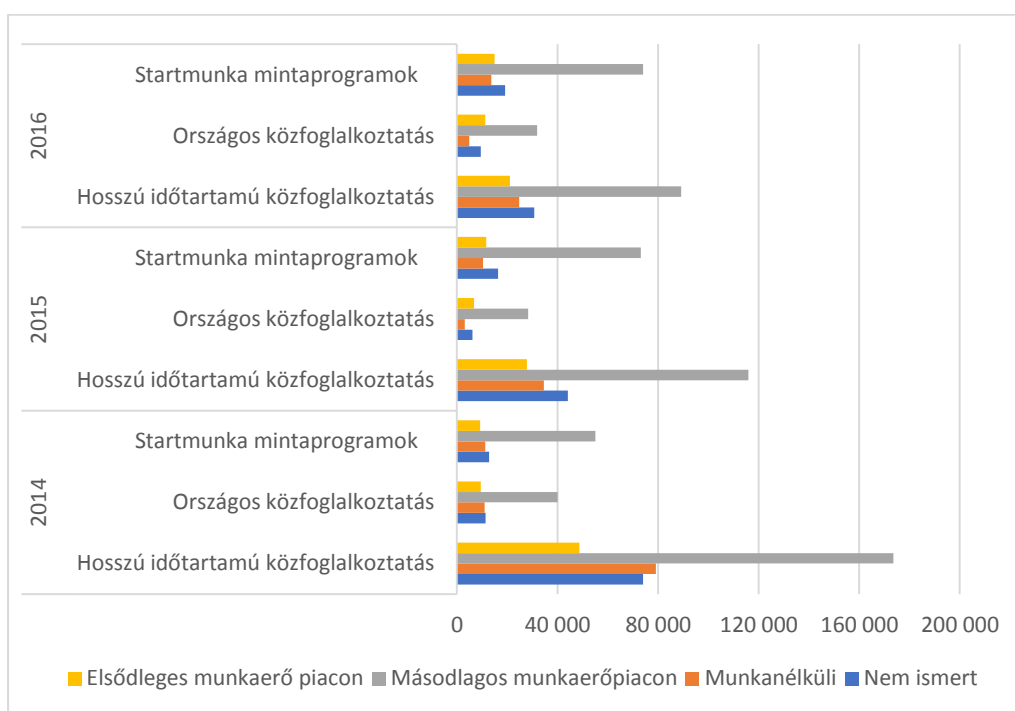
Edelényi járás	2013. év	2014. év	2015. év	2016. év	2017. 01-07.hó
Hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás támogatása	363	1 246	1 302	1 836	1 908
Országos közfoglalkoztatási program támogatása	335	404	568	601	395
Járási startmunka mintaprogram támogatása összesen	1 352	1 287	1 258	1 355	1 120
Mindösszesen	2 050	2 937	3 129	3 793	3 423
Közfoglalkoztatási mutató	8,77%	12,62%	13,53%	17,44%	15,93%
Közfoglalkoztatási ráta	33,96%	33,96%	52,56%	59,86%	58,39%

32. táblázat: Közfoglalkoztatásban résztvevők havi átlagos létszáma

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

Az ország közfoglalkoztatási programjaiból kilépők monitoringját tartalmazza a táblázat 2014-2016 évekre. Látható, hogy 2014 évben jelentősebb létszámú közfoglalkoztatott tudott elhelyezkedni az elsődleges munkaerőpiacon, de őket is meghaladó számú munkaképes korú volt munkanélküli a programot követő 6 hónap elteltével.

Megfigyelhető, hogy a hosszú időtartamú közfoglalkoztatás mindhárom vizsgált évben sikeresebb volt az elsődleges munkaerőpiacra való bejutás szempontjából. Ebben a rangsorban második helyen a Startmunka mintaprogramok megelőzik az országos közfoglalkoztatást. Az országos közfoglalkoztatásból a másodlagos munkaerőpiacra jutottak a legtöbben.

53. ábra: Közfoglalkoztatásból kilépők foglalkoztatása

Forrás: Saját szerkesztés, <http://kozfoglalkoztatas.kormany.hu>

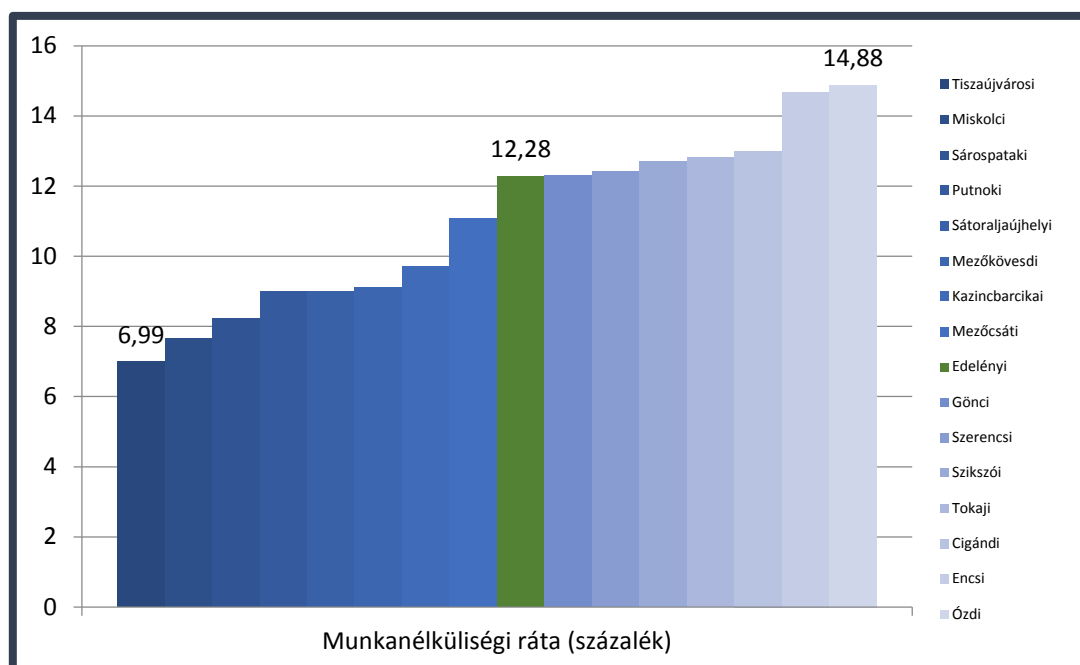
A közfoglalkoztatásból az elsődleges munkaerőpiacra történő bejutás a vizsgált években nem mutat nemi megoszlásban eltérést. A férfiak és a nők ugyanolyan arányban lesznek munkanélküliek is. A másodlagos munkaerőpiacra 2016. évben a nők nagyobb arányban jutottak be mint a férfiak, azonban ez inkább annak tudható be, hogy közlékenyebbek, nyomon követhetőbbek voltak, esetükben csökken a nem ismert irány.

Korcsoportos megosztásban a 25 év alattiak és a 25-54 év közöttiek korosztály elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedése javult 2-2 %-kal, az 55 év felettiekénél nem történt változás. A 25-54 év közöttiek és az 55 év felettiek nagyobb arányban (+7%, illetve +10 %) helyezkedtek el a másodlagos munkaerőpiacon 2016. évben mint 2014-ben. A munkanélküliek aránya mindhárom csoportban csökkent, legkisebb mértékben a 25 év alattiaknál.

5.4.2.7. Területi különbségek

A munkanélküliséggel kapcsolatos adatokat elemezve érdemes az Edelényi járás helyzetét a többi Borsod-Abaúj-Zemplén megyei járásokhoz viszonyítva megvizsgálni. Az előbbieken bemutatott adatok rendelkezésre állnak járási szintű bontásban is, így lehetőség van a területi különbségek kiemelésére is.

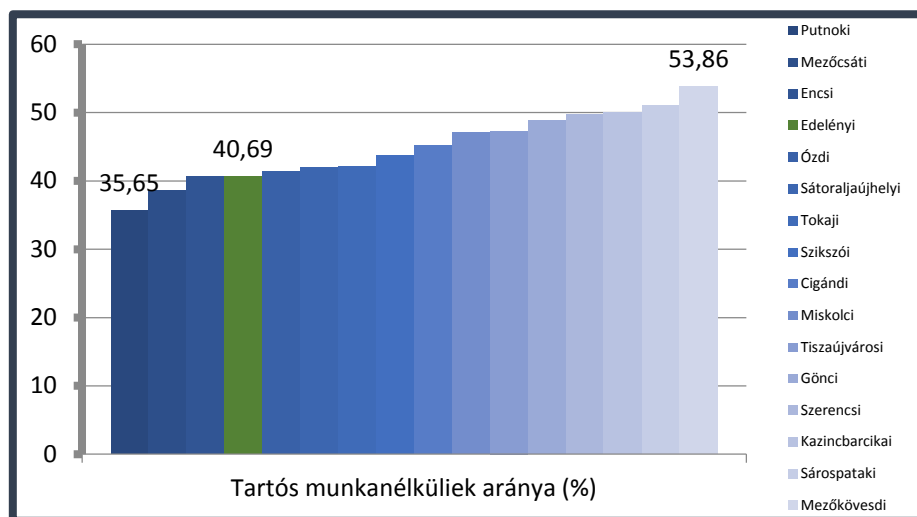
Borsod-Abaúj Zemplén Megye 16 járásának munkanélküliségi rátáját összevetve látható, hogy az Edelényi járás közepén helyezkedik el – tehát vannak lényegesen rosszabb helyzetű járások is, ugyanakkor a járások többségében kevesebb a munkanélküliek aránya. A munkanélküliség által leginkább sújtott Ózdi járáshoz képest 2,6%-kal alacsonyabb, a legkedvezőbb helyzetű Tiszaújvárosi járáshoz képest pedig 5,29%-kal magasabb a munkanélküliek aránya.

54. ábra: Borsod-Abaúj-Zemplén megye járásainak munkanélküliségi rátája

Forrás: Saját szerkesztés, KSH adatok alapján

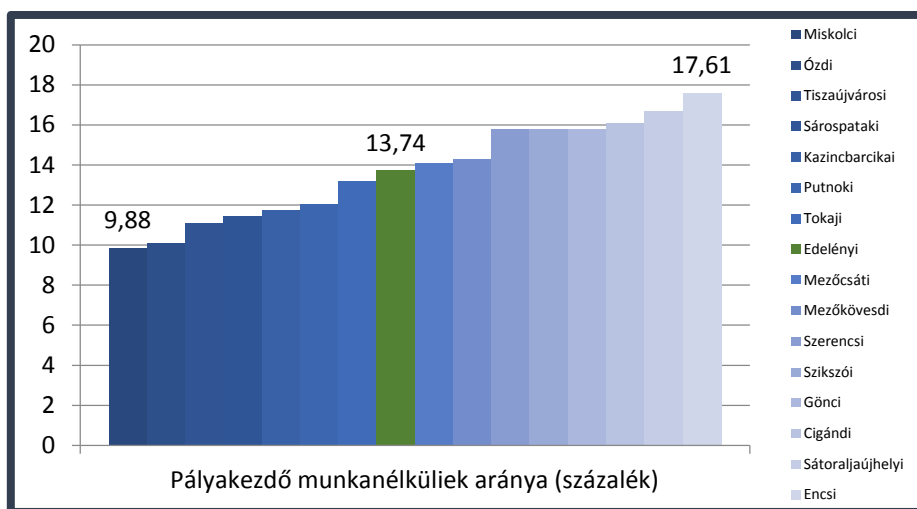
A tartós munkanélküliek arányát tekintve, ahogy azt a helyzetelemzésben korábban is megállapítottuk, a megyei átlaghoz képest kedvezőbb képet mutat. A megye járásainak ebből a szempontból vizsgált sorrendjét tekintve a 4. helyet foglalja el, a legkedvezőtlenebb helyzetű Mezőkövesdi járástól 13,17%-kal kisebb, míg a legjobb képet mutató Putnoki járáshoz képest mintegy 5%-kal magasabb a tartós munkanélküliek aránya az Edelényi járásban.

55. ábra: A tartós munkanélküliek arányának bemutatása B-A-Z. megye járásaiban

Forrás: Saját szerkesztés, KSH adatok alapján

A pályakezdő munkanélküliek arányát tekintve az Edelény járás a 8. a járások sorrendjében, közepesnek mondható tehát a helyzete a térségben, mintegy 4%-kal alacsonyabb a fenti arány, mint a legmagasabb értéket mutató Encsi járásban, és ugyanilyen mértékkel magasabb, mint a legkedvezőbb mutatóval bíró Miskolci járásban.

56. ábra: A pályakezdő munkanélküliek arányának bemutatása B-A-Z. megye járásaiban

Forrás: Saját szerkesztés, KSH adatok alapján

Keresleti-kínálati viszonyok

Az Edelényi járásban bejelentett üres álláshelyek számának és összetételének elemzése során megállapítható, hogy a 2015. esztendőhöz képest 2016-ban a bejelentett álláshelyek száma lényegesen visszaesett. Az előző évi 7411 fős létszám igényhez képest 2016-ban 6505 fő bejelentés érkezett, ami több mint 12%-os csökkenést jelent, az elsődleges munkaerőpiacról érkező munkaerő-igény esetében ez a csökkenés még jelentősebb (20,8%). A megyei adatoknál is csökkenés mutatkozik összes bejelentett álláshelyet nézve (-8,36%), az elsődleges munkaerő-piaci igény azonban növekedett 5,45%-kal.

A járásban az elsődleges munkaerő-piaci bejelentett állások aránya nagyon alacsony, és egyre csökkenő tendenciát mutat. A bejelentett álláshelyek 55,43%-a támogatott volt 2016-ban, ez az arány magasabb, mint az előző évi, és jóval meghaladja a megyei értéket – tükrözve a járásra jellemző adottságokat: a munkaerő-piaci szempontból hátrányos helyzetűnek tekinthető réteg nagyarányú jelenlétét.

Évek	Közfoglalkoztatás keretében bejelentett üres állás	Elsődleges munkaerőpiacról bejelentett, támogatott üres állás	Elsődleges munkaerőpiacról bejelentett, nem támogatott üres állás	Összesen bejelentett üres állás	Elsődleges munkaerőpiacról bejelentett üres állás aránya (%)	Elsődleges munkaerőpiacról bejelentett, támogatott üres állás aránya (%)
2013	6 509	472	345	7 326	11,15%	57,77%
2014	7 096	388	306	7 790	8,91%	55,91%
2015	6 759	294	358	7 411	8,80%	45,09%
2016	5 989	286	230	6 505	7,93%	55,43%

33. táblázat: A bejelentett álláshelyek megoszlása az Edelényi járásban (2013-2016)

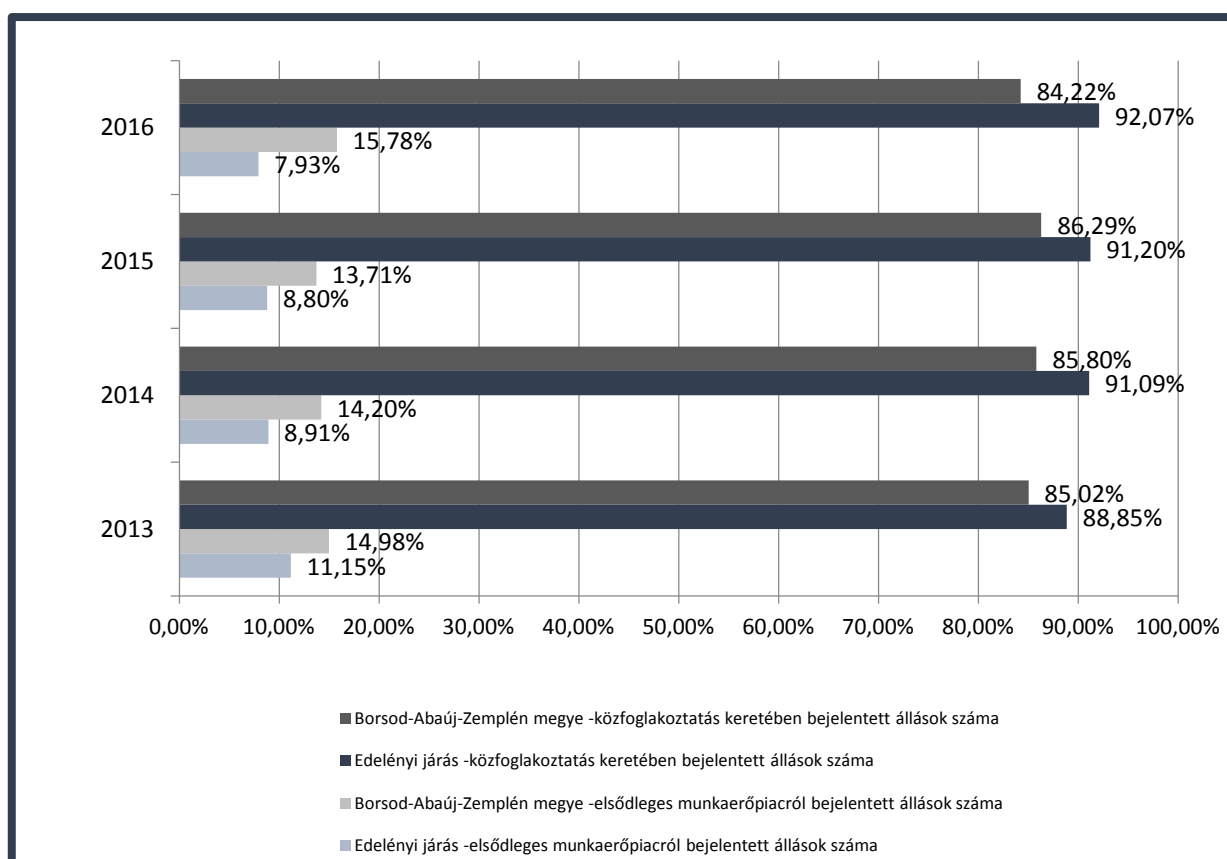
Forrás: Saját szerkesztés, KSH adatok alapján

Évek	Közfoglalkoztatás keretében bejelentett üres állás	Elsődleges munkaerőpiacról bejelentett, támogatott üres állás	Elsődleges munkaerőpiacról bejelentett, nem támogatott üres állás	összesen	Összesen bejelentett üres állás	Elsődleges munkaerőpiacról bejelentett üres állás aránya (%)	Elsődleges munkaerőpiacról bejelentett, támogatott üres állás aránya (%)
2013	75 190	5 774	7 477	13 251	88 441	14,98%	43,57%
2014	88 067	5 323	9 255	14 578	102 645	14,20%	36,51%
2015	81 178	4 200	8 697	12 897	94 075	13,71%	32,57%
2016	72 608	4 998	8 602	13 600	86 208	15,78%	36,75%

34. táblázat: A bejelentett álláshelyek megoszlása Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (2013-2016)

Forrás: Saját szerkesztés, KSH adatok alapján

A megyei és járási munkaerőigény összetételét és változásait az alábbi ábrán figyelhetjük meg. Látható, hogy az Edelényi járásban az elsődleges munkaerő-piaci igény aránya lényegesen alacsonyabb a megyei értéknél, és csökkenő tendenciát mutat, ellentétben a megyei értékekkel. Megállapítható tehát, hogy míg a megyében (ha nem is nagy mértékben), de javuló tendenciát jelez a közfoglalkoztatotti és elsődleges munkaerő-piaci igény arányának alakulása, addig az Edelényi járás területén fokozatosan növekszik a közfoglalkoztatás aránya, ami kedvezőtlen folyamatokat vetít előre.

57. ábra: Az Edelényi járásban és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében bejelentett álláshelyek összetétele (2013-2016)

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

A keresleti-kínálati viszonyok meghatározásakor érdemes párhuzamba állítani a térségben bejelentett új álláshelyeket és a regisztrált álláskereső által keresett állásokat. A 2016-os évet figyelembe véve, a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Kormányhivatal adataira alapozva látszik, hogy jelentős túlkíná-

lat/túlkereslet mutatkozik egyes területeken. Az elemzés során figyelembe vettük a 2016. során összesen, szakmánként bejelentett álláshelyeket, valamint a nyilvántartott állás keresők éves átlagából az állás keresők által megadott, keresett állásokat. Érdemes megjegyezni, hogy habár egyes területeken jelentős túlkínálat jelentkezhet, nem biztos, hogy a felmerülő keresletet ki tudja azt elégíteni.

A bejelentett állások betöltéséhez igényelt szakképesítés	Igényelt szakképzett létszám, fő		
	támogatással	támogatás nélkül	összesen
Összesen, ebből:	62	75	137
5113 Bolti eladó	13	6	19
7325 Hegesztő, lángvágó	8	3	11
7511 Kőműves	3	5	8
7513 Ács	1	7	8
3513 Szociális gondozó, szakgondozó	3	3	6
5117 Bolti pénztáros, jegypénztáros		6	6
2421 Középiskolai tanár		5	5
3622 Kereskedelmi ügyintéző	1	4	5
5134 Szakács	1	4	5
7321 Lakatos	2	3	5
7524 Épületvillamossági szerelő, villanyszerelő	1	4	5
7535 Festő és mázoló	1	3	4
8421 Mezőgazdasági, erdőgazdasági, növényvédő gép kezelője	1	3	4
2432 Csecsemő- és kisgyermeknevelő, óvodapedagógus		3	3
7333 Mezőgazdasági és ipari gép (motor) karbantartója, javítója	3		3
7534 Burkoló		3	3
2431 Általános iskolai tanár, tanító		2	2
3161 Munka- és termelés-szervező	2		2
3623 Anyaggazdálkodó, felvásárló	2		2
4112 Általános irodai adminisztrátor	2		2
7331 Gépjármű- és motorkarbantartó, -javító		2	2
7512 Gipszkartonozó, stukkózott		2	2
7521 Vezeték- és csőhálózat-szerelő (víz, gáz, fűtés)	2		2

35. táblázat: Az elsődleges munkaerőpiac által igényelt leggyakoribb szakképesítések 2016-ban az Edelényi járásban

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

Álláskereső szakképzése	Fő
Varrómunkás	13
Mezőgazdasági munkás	52
Motorfűrész-kezelő	37
Parkgondozó	12
Gépíró és gyorsíró	10
Számítógép-kezelő (-használó)	15
Ács-állványozó	28
Asztalos	18
Esztergályos	15
Géplakatos	39
Hegesztő	51
Karosszerialakatos	19
Kőműves	87
Könnyűgépkezelő	26
Nehézgépkezelő	12
Nőruha-készítő	32
Szobafestő-mázoló és tapétázó	31
Villanyszerelő	14
Vízvezeték- és központi fűtés-szerelő	27
Volframelektrodás hegesztő	15
Erdészeti szakmunkás	12
ABC eladó	34
Fodrász	22
Szakács	14
Élelmiszer- és vegyiáru eladó	26
Dajka	10
Személy- és vagyonőr/ vagyonvédő	24
Szociális gondozó és ápoló	28
Autószerelő	11
Kereskedő-boltvezető	16

36. táblázat: A nyilvántartott álláskereső leggyakoribb (10 fő feletti) szakképzettség szerinti összetétele a havi átlagos létszám alapján az Edelényi járásban, 2016

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

A keresleti és kínálati oldal egyensúlyba hozásánál nem elég csupán a mennyiséget szemlélnünk, a minőség is fontos tényező mindkét oldalon. Projektünk során ezen minőségi szempontok feltárására és a keresleti-kínálati oldal kompatibilitásának növelésére kívánunk hangsúlyt fektetni.

Pontosan ezért a fentiekén kívül a munkaerő-piac keresleti és kínálati oldalának igényeit és szükségleteit projektünk során specifikus primer információkra is alapozni kívánjuk annak érdekében, hogy a lehető legpontosabb beavatkozásokat határozhassunk meg projekttevékenységeink során. Ennek érdekében kérdőíves megkérdezés keretében gyűjtöttünk információkat mind a munkaadóktól mind pedig a munkavállalóktól.

Edelény járáson belül valamennyi (45 db) településnek küldtünk ki³⁵ papír alapon vagy online formában kérdőívet. Településenként 1000 főre jutó arányban kérdtük meg az önkormányzatokat, hogy töltsék ki a kérdőíveket a lakosság körében. 1095 darab kérdőívet vártunk vissza papír és elektronikus alapon. Összesen 425 munkavállalói kérdőív került kitöltésre.

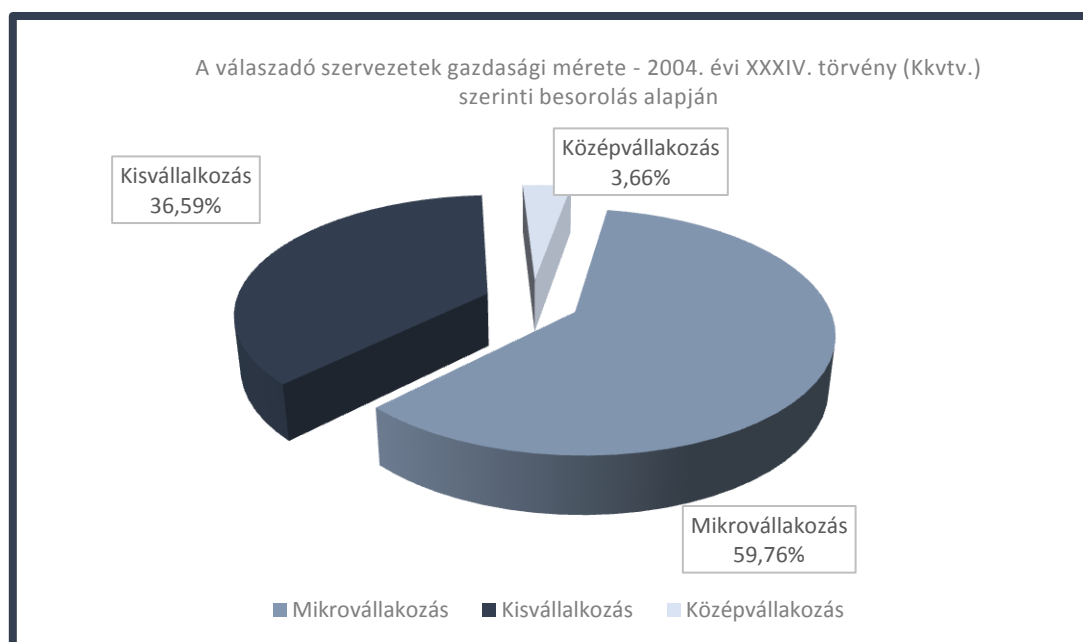
A munkáltatói oldal helyzetének, igényeinek, szükségleteinek felmérése szintén online és papír alapú kérdőív segítségével történt. A lekérdezésbe bevonandó cégeket e-mailen és telefonon keresztül kerestük meg. Összesen 82 vállalkozás töltötte ki a kérdőívet a megkeresett 480db vállalkozásból. A telefonon elért személyek között jó arálynak számított, hogy csak 5 fő utasította el a válaszadást, valamint 6 vállalat megszűnt, vagy megszűnő félben volt. A vállalkozások megkeresése az Edelényi járáson belül történt, tehát székhellyel vagy telephellyel kellett rendelkeznie a szervezetnek ezen a területen belül. A kérdőívet kitöltő vállalkozások összesen 24 településen rendelkeznek székhellyel.

A kérdőívek kapcsán összeállított kérdéssorok mind a munkaadóktól, mind pedig a munkavállalóktól más-más szempontok szerint hivatott pontos információkat nyerni, azonban az összevethetőség érdekében hasonló területre irányultak mindkét esetben.

A felmérésben résztvevő vállalkozások főbb jellemzői

A helyzetfeltáró kutatásban részt vevő foglalkoztatók gazdasági méret szerinti megoszlását tekintve látható, hogy csaknem 60%-uk mikrovállalkozás (összes foglalkoztatotti létszáma 10 főnél kevesebb, és éves nettó árbevétele vagy mérlegfőösszege legfeljebb 2 millió eurónak megfelelő forintösszeg); kicsit több mint 36%-uk kisvállalkozás (összes foglalkoztatotti létszáma 50 főnél kevesebb, és éves nettó árbevétele vagy mérlegfőösszege legfeljebb 10 millió eurónak megfelelő forintösszeg). A közép- és nagyvállalkozások aránya 4% alatti (összes foglalkoztatotti létszáma 250 főnél kevesebb, és éves nettó árbevétele legfeljebb 50 millió eurónak megfelelő forintösszeg, vagy mérlegfőösszege legfeljebb 43 millió eurónak megfelelő forintösszeg), nagyvállalat nem működik a térségben.

³⁵ HELYZETÉRTÉKELÉS ÉS JAVASLAT A TOP 5.1.2-15-BO1-2016-00009 HELYI FOGLALKOZTATÁSI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK AZ EDELÉNYI KISTÉRSÉGBEN c. anyag alapján

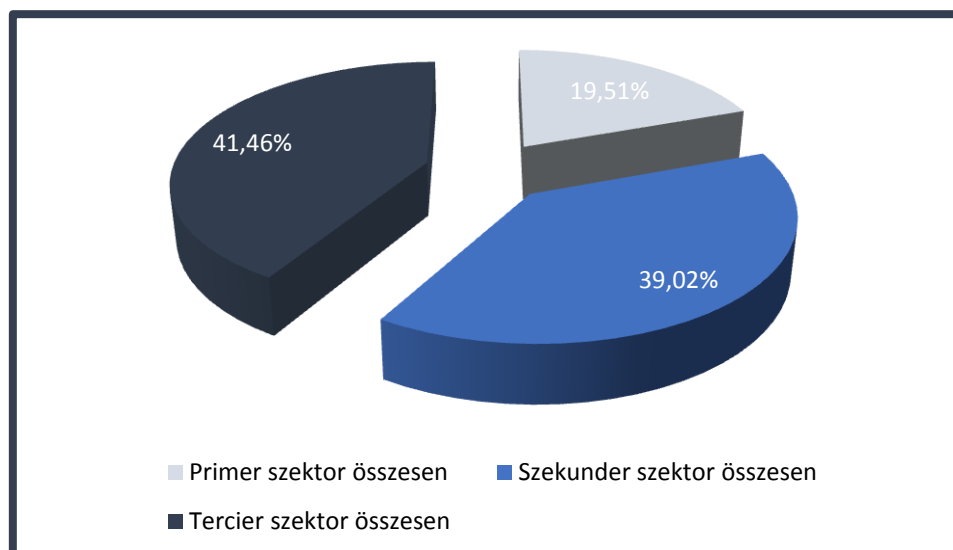

58. ábra: A válaszadó szervezetek gazdasági mérete - 2004. évi XXXIV. törvény (Kkv tv.) szerinti besorolás alapján

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

A helyzetelemzés során bemutatásra került a járásban működő vállalkozások összetétele. A felmérés során a válaszadó munkáltatók megoszlása hozzávetőlegesen megfelel a térség vállalkozásszerkezetének, annyi kitételrel, hogy a kis-és középvállalkozások arányait tekintve (relatív kis számuk okán), kissé felülreprezentáltak a járási arányokhoz képest.

A projekt teljes járást lefedő beavatkozási területéről visszaérkező foglalkoztatói kérdőívek több mint 41%-a a szolgáltatói szektorból érkezett, ezen belül 12,2% kereskedelmi tevékenységet végez, szálláshely és vendéglátás terén 7,32% érintett. A válaszadó foglalkoztatók 28 %-a az ipari szektorhoz köthető, ezen belül építőipari tevékenységet a cégek közel 16%-a végez, a gépipari, feldolgozóipari vállalkozások aránya 12% körüli. A mezőgazdasági ágazatban működő szervezetek aránya 19,5 %, a szállítás, raktározás tevékenységet végzőké pedig több mint 18%.

59. ábra: A felmérésben résztvevő foglalkoztatók szektorok szerinti megoszlása

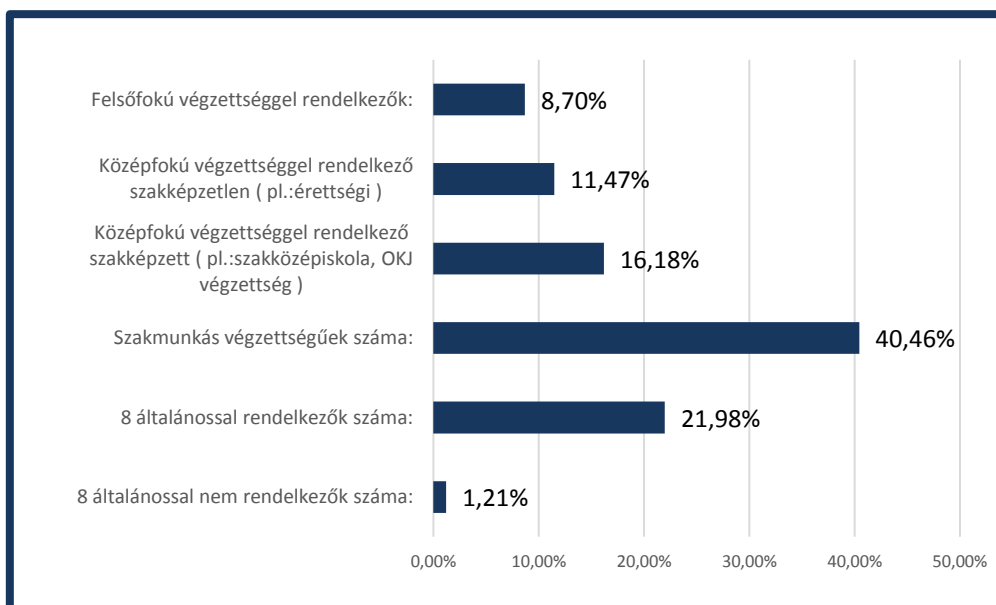
Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

A főtevékenység és a vállalkozásméret összefüggéseit tekintve elmondható, hogy a mintában szereplő 3 közép vállalkozás közül 2 az élelmiszeripar, egy pedig a feldolgozóipar területén tevékenykedik.

A kisvállalkozások mintegy 23%-a mezőgazdasági, 13%-a építőipari, 13%-a pedig egyéb ipari, feldolgozóipari tevékenységet végez, a kereskedelem és élelmiszeriparban tevékenykedők aránya 10-10%-os.

A mikrovállalkozások körében a mezőgazdasági (18,37%), egyéb szolgáltatási (18,37%), építőipari (16,33%) tevékenységek a legjellemzőbbek, az élelmiszeripari és gépipari, feldolgozóipari tevékenységek aránya hozzávetőlegesen 10-10%, kereskedelem és vendéglátás területén 8-8% működik.

A megkérdezett vállalkozások döntő többségében szakmunkásokat alkalmaznak (40,46%), míg a középfokú (27,65%) és felsőfokú (8,7%) végzettséggel rendelkezők alacsonyabb létszámban képviseltetik magukat.

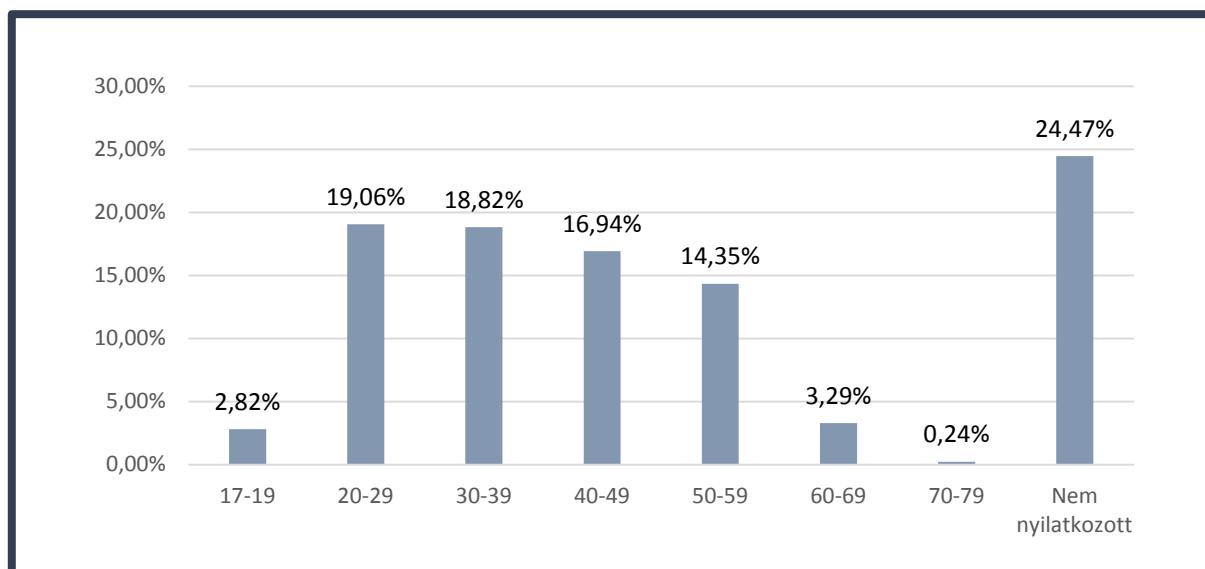
60. ábra: A felmérésben résztvevő foglalkoztatók alkalmazotti összetétele végzettség szerint

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

A válaszadó munkavállalók főbb jellemzői

A projekt teljes beavatkozási területéről visszaérkező munkavállalói kérdőívek kapcsán megállapítható, hogy a települések szerinti megoszlás nem teljesen felel meg a lakosságszám szerint várt arányoknak, Szendrő városából érkezett vissza a kérdőívek csaknem 49%-a, Edelény városának lakói mindössze 15,5%-os válaszadással képviseltetik magukat.

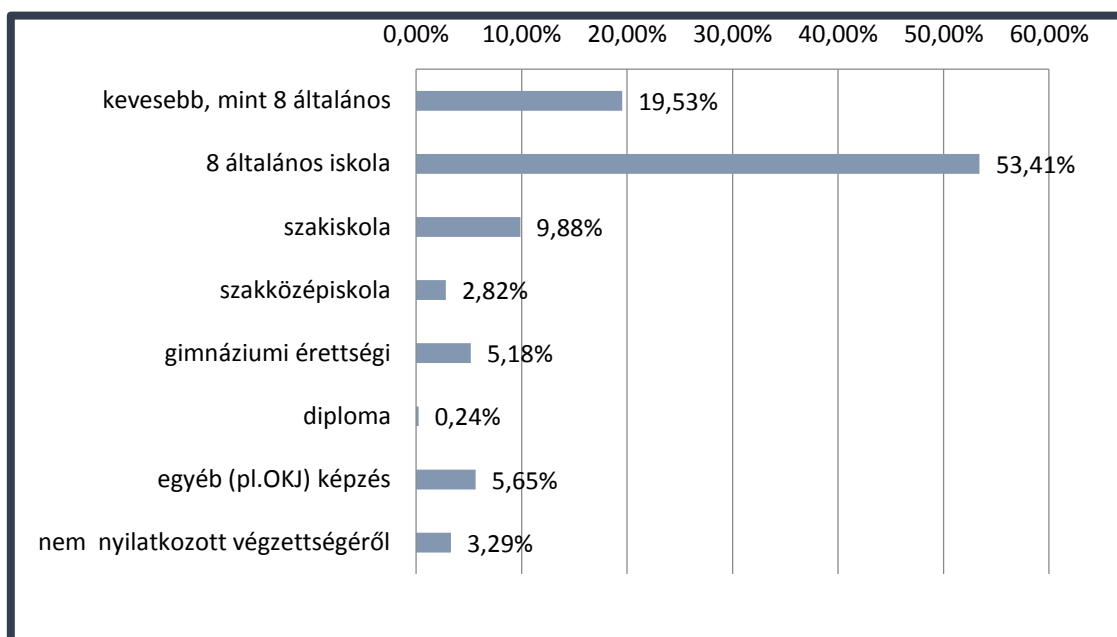
A felmérésben résztvevők csaknem 60%-a nő; közel 55 %-a 20 és 49 év közötti, 2,82%-a a 20 év alatti korosztályt képviseli, az 50 év feletti válaszadók aránya csaknem eléri a 18%-ot, közel egyenyedük nem nyilatkozott a koráról.

61. ábra: A felmérésben résztvevő munkavállalók életkor szerinti összetétele

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

A felmérésben résztvevő munkavállalók több mint fele általános iskolai végzettséggel rendelkezik, csaknem 20%-uk pedig a 8 általánost sem fejezte be. A szakiskolai végzettséggel rendelkezők aránya csaknem 10%, mintegy 8% érettségizett, közülük csaknem 3% szakmát is szerzett. A diplomások aránya elenyésző, viszont az OKJ-képzésben részt vettek aránya (5,65%) említésre méltó a mintánkon belül.

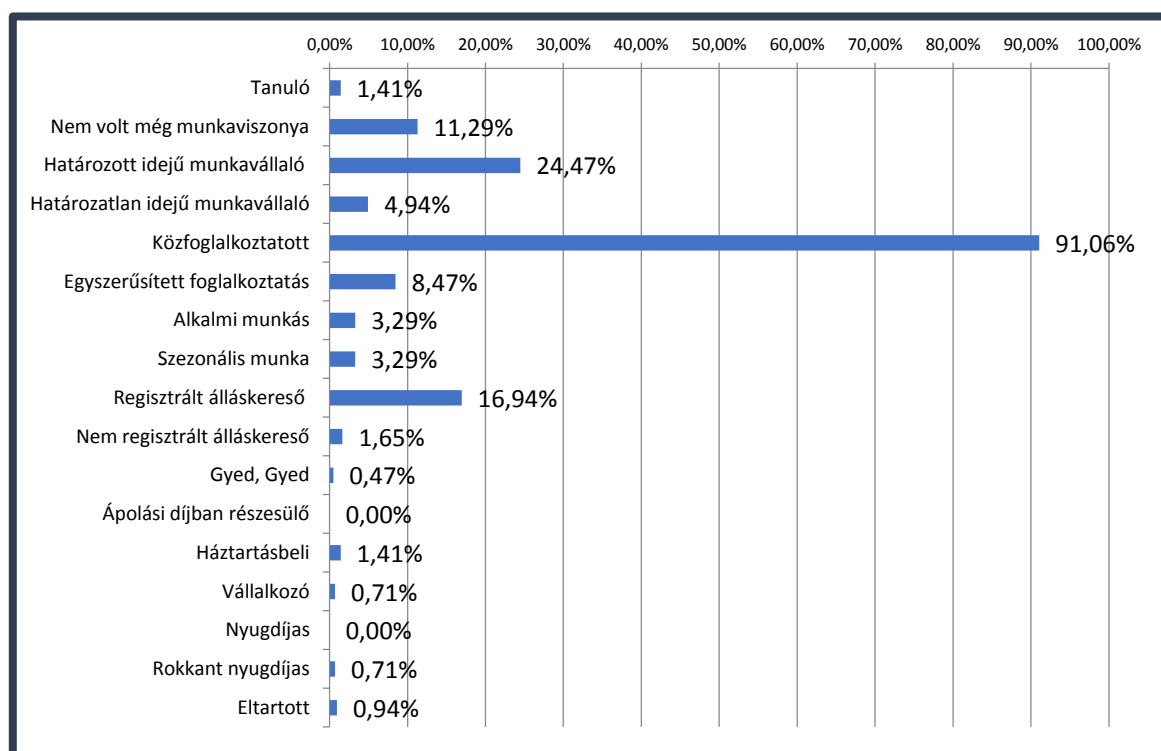

62. ábra: A válaszadók végzettség szerinti összetétele

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

A válaszadók több mint 90%-a közfoglalkoztatotti státuszú, ehhez képest a regisztrált álláskeresők aránya nagyon alacsony. Valószínűleg az lehet az ok, hogy a megkérdezettek úgy gondolják, ha közfoglalkoztatás keretében dolgoznak, akkor ők nem álláskeresők - ez az összefüggés előrevetíti azt a kérdést, hogy mennyire akarnak ezek a munkavállalók kilépni a közmunka berkeiből az elsődleges munkaerőpiacra – a felmérésben résztvevők 12%-a nem is szeretne munkát/más jellegű munkát vállalni.

Gyakorlatilag a határozott idejű munkaviszonyt megjelölők is a közfoglalkoztatottak közül kerültek ki. Említésre méltó még azoknak a csoportja, akiknek eddig még nem volt munkaviszonya, az ő arányuk a mintán belül 11,29%.

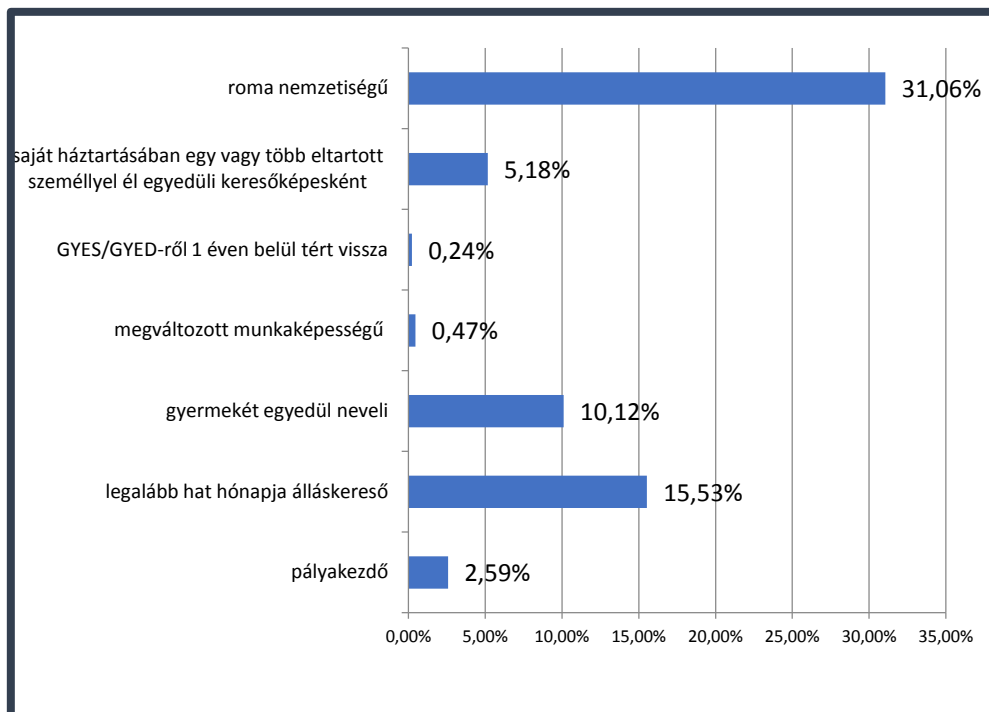

63. ábra: A válaszadók munkaerő-piaci státusz szerinti összetétele

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

A legjellemzőbb szakképesítések (előfordulási arányuk sorrendjében) a kőműves, ács, varrónő, bolti eladó, virágkötő, parkgondozó, állattenyésztő.

A válaszadó álláskeresők közül 31% roma származású, több mint 15% 6 hónapnál régebben munkanélküli, 10,12%-uk pedig egyedül neveli gyermekét (az adott kérdésre a felmérésben résztvevők 44%-a válaszolt).

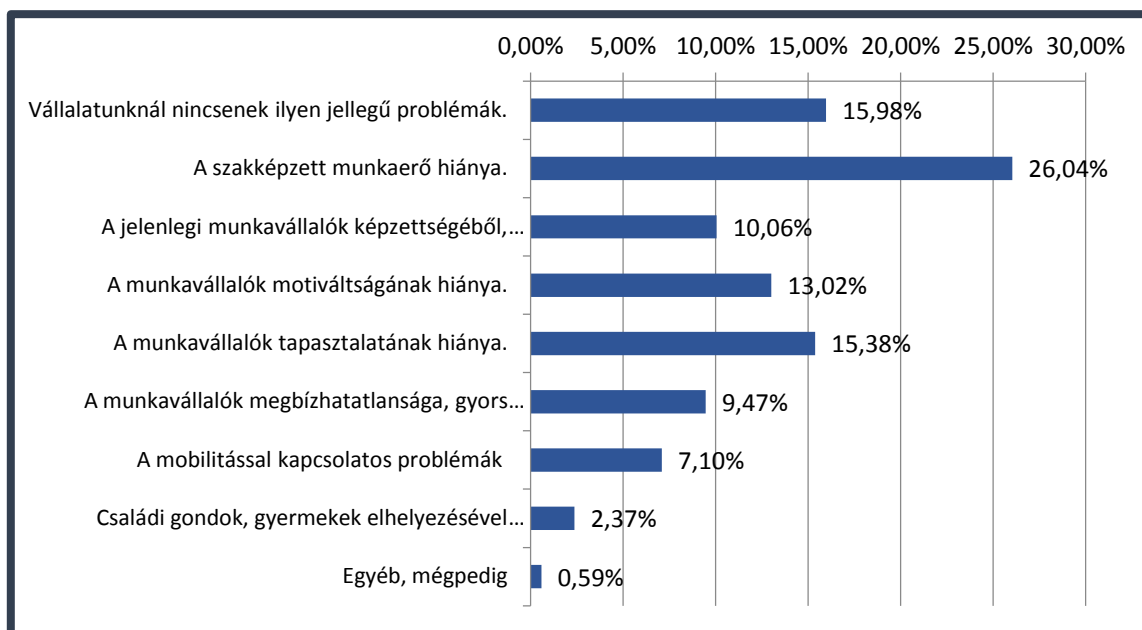

64. ábra: Hátrányos helyzetűek a válaszadók között

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

Munkaerő-piaci problémák – munkaadói és munkavállalói oldal

A válaszadó munkaadók csaknem 16%-a gondolja úgy, hogy náluk nincsenek/nem jellemzőek a munkaerő-piaci problémák, döntő többségük azonban érzékel ezen a területen problémákat. A legtöbben (26%) a szakképzett munkaerő hiányát jelölték meg fő problémaforrásként, de a munkatapasztalat hiánya (15,38 %), valamint a motiváció hiánya (13,02%) is jelentős arányban szerepel a válaszok között.

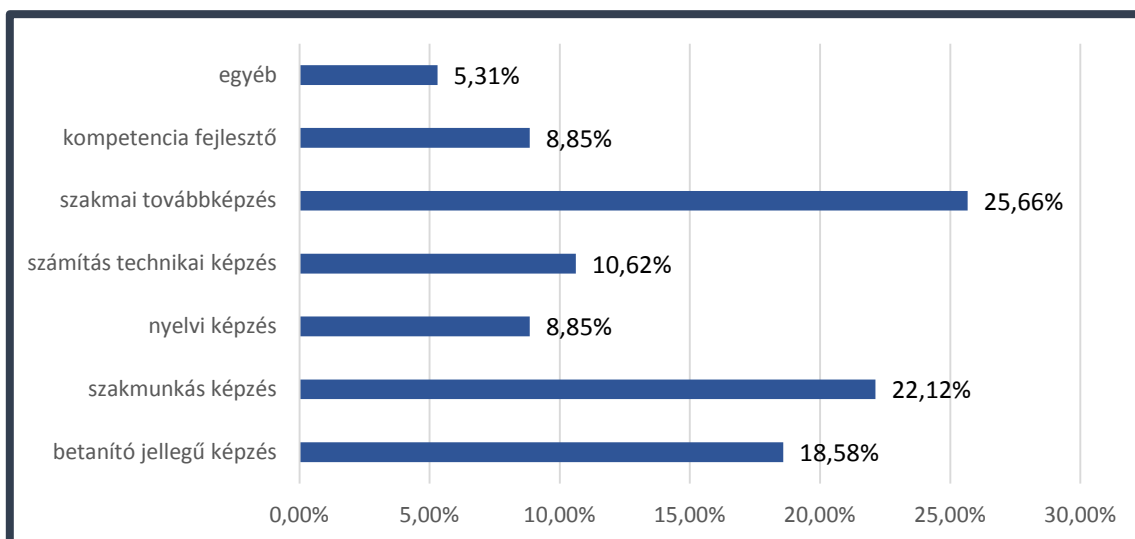

65. ábra: Munkaerő-piaci problémák

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

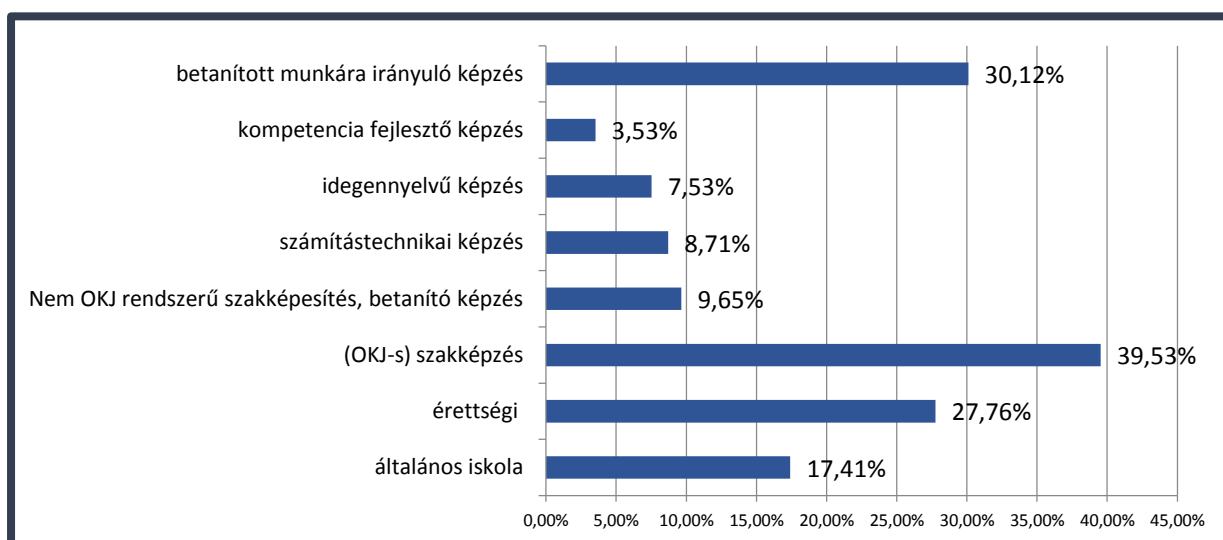
A képzésekkel kapcsolatban a munkaadói és munkavállalói igényeknek vannak közös pontjai: a szakképzést/szakmai továbbképzést tartja mindkét oldal a legszükségesebbnek. A betanított munkák terén a munkáltatók kevésbé tartják fontosnak a képzést, mint a munkavállalók, ennek oka valószínűleg ott keresendő, hogy a munkáltatók a betanítást egyszerű munkakörök esetén saját maguk is megtudják oldani, míg a munkavállalók ezt is ugyanolyan képzésnek tartják – egyfajta fogalmi különbség lehet tehát az egyik oka az eltérésnek. A másik tényező, ami közrejátszik, hogy a vállalkozásoknak nem betanított munkásokra van igénye, hanem szakmunkásokat szeretnének foglalkoztatni.

A nyelvi és számítógépes képzés iránti szükséglet hozzávetőlegesen összhangban van, a kompetenciafejlesztés elsősorban foglalkoztatói szükséglet, míg az általános iskola befejezése, illetve az érettségi megszerzése a munkavállalói oldal igényeit tükrözi.

66. ábra Munkaadói igények a jelenlegi és leendő munkavállalók képzésével kapcsolatban

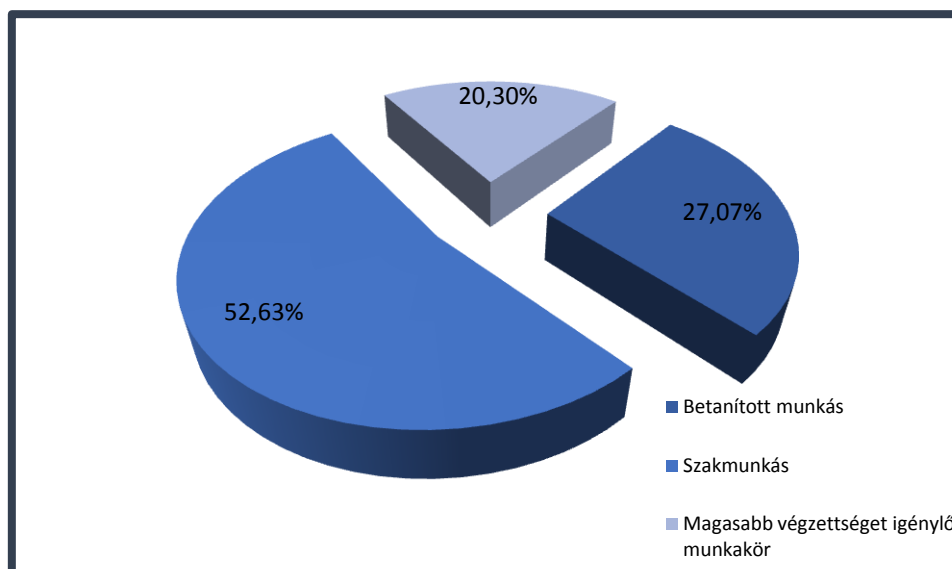
Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

67. ábra Munkavállalói igények a képzésekkel kapcsolatban

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

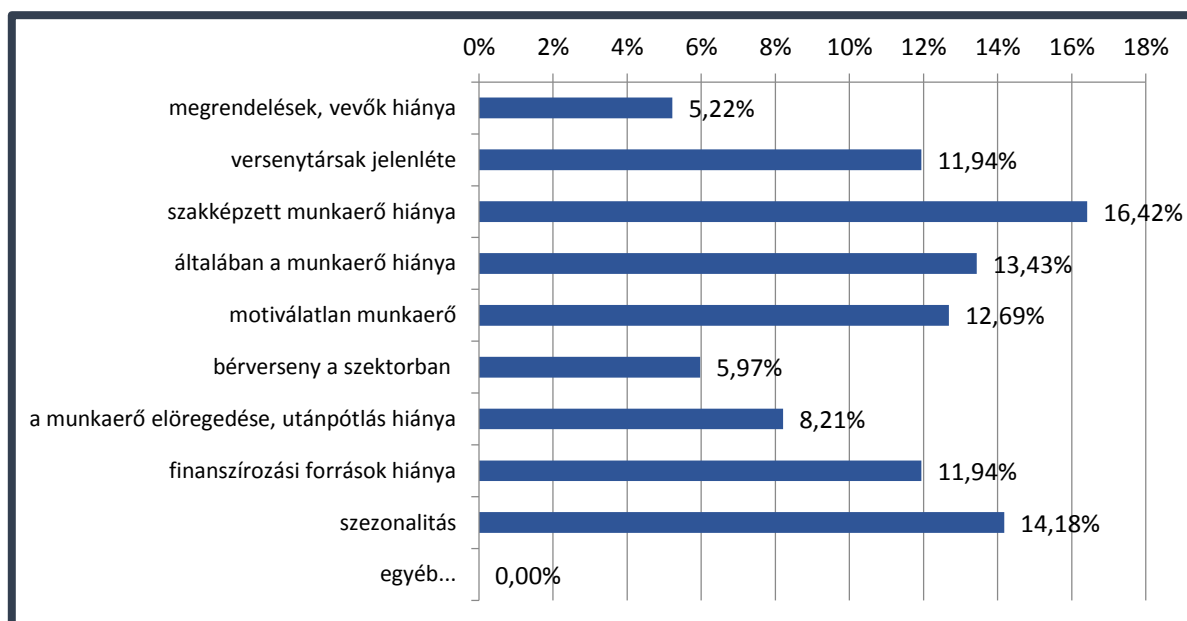
Míg az álláskereső munkavállalók között szakképesítéssel rendelkezők aránya meghaladja a 18%-t, a munkaadói oldalról megkérdezett szervezetek jelentős hányadában hiány van képzett szakemberből.

68. ábra: Munkaadói igények a munkavállaló képzettségi szintjére vonatkozóan az elkövetkező időszak létszámbővítési terveinek megfelelően

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

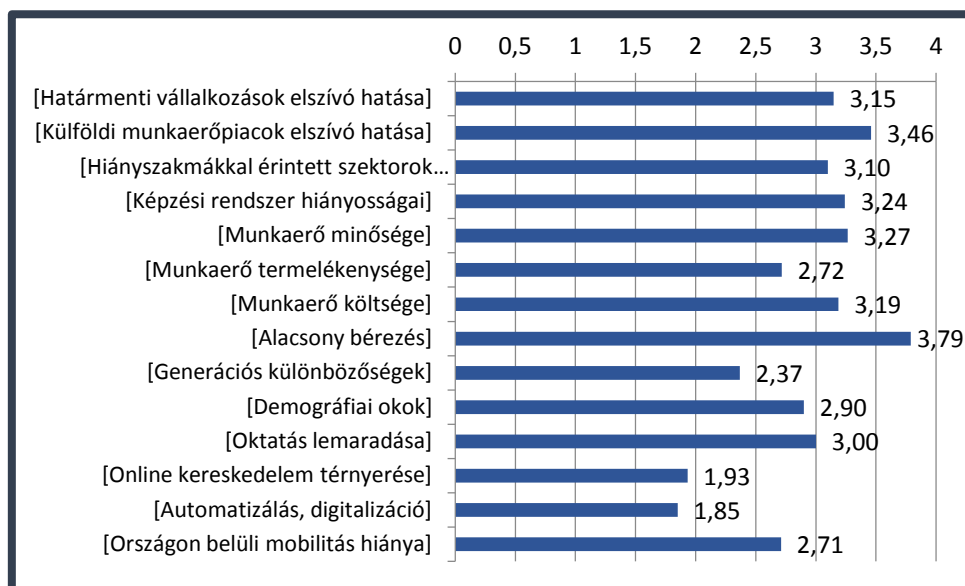
A megkérdezett foglalkoztatók több mint 40%-a azt nyilatkozta, hogy kapacitás kihasználtsága teljesnek mondható. A nemleges választ adók a problémaként a szakképzett munkaerő, illetve általában a munkaerő hiányát és a szezonalitást jelölték meg legnagyobb arányban, de nem elhanyagolható a versenytársak és a finanszírozási problémák jelentősége sem.

69. ábra A nem megfelelő kapacitás-kihasználtság okai a megkérdezett munkaadók szerint

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

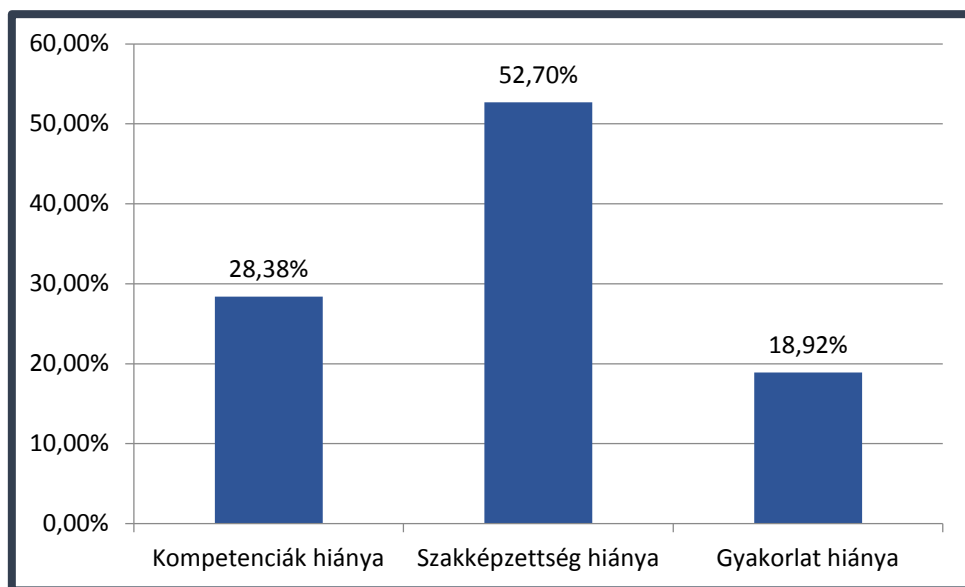
Arra a kérdésre, hogy a foglalkoztatók mely munkaerő-piaci tendenciának tulajdonítják a legnagyobb jelentőséget a megüresedett álláshelyek betöltésének akadályozásában, a legmagasabb értékeket mutató választási lehetőség az alacsony bérezés, a külföldi és határmenti munkaerőpiacok elszívó hatása. Nem sokkal marad el ezektől a képzési rendszer hiányossága és a munkaerő nem megfelelő minősége és az oktatás lemaradása.

70. ábra: A negatív munkaerő-piaci tendenciák hatásának osztályozása a foglalkoztatói vélemények alapján

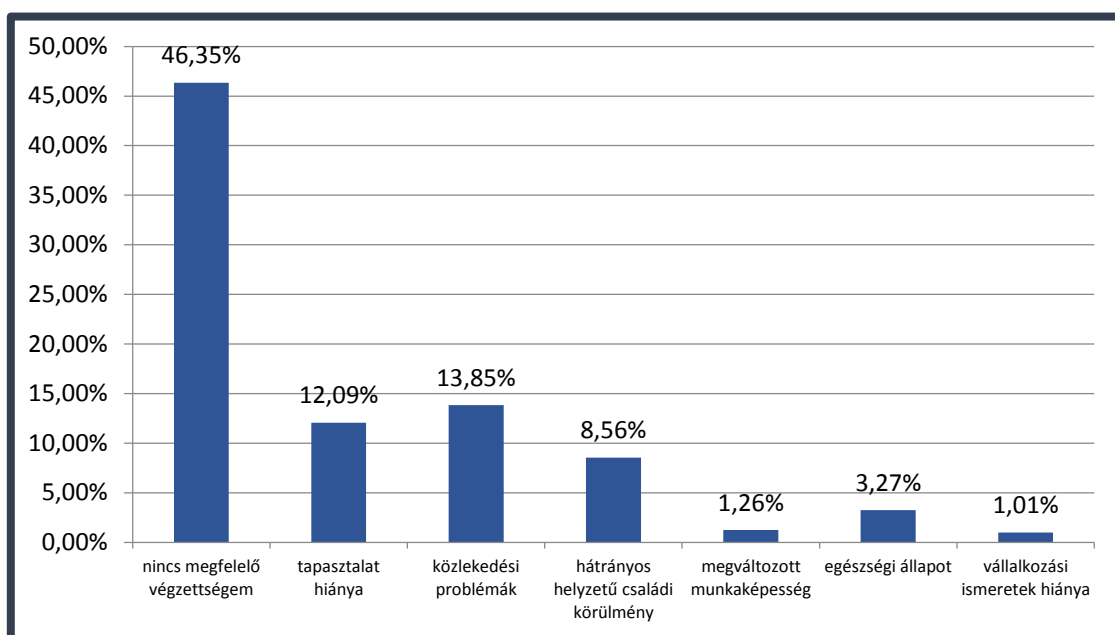
Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

Azon cégek, amelyeknél jelenleg is munkaerő-hiány mutatkozik, ennek okaként elsősorban a szak-képzett munkaerő hiányát jelölték meg. Munkavállalói oldalról hasonló a helyzet, az elhelyezkedést hátráltató okok között itt is első helyen szerepel a megfelelő végzettség hiánya.

71. ábra: Munkaadói válaszok a megfelelő munkaerő alkalmazásának akadályairól

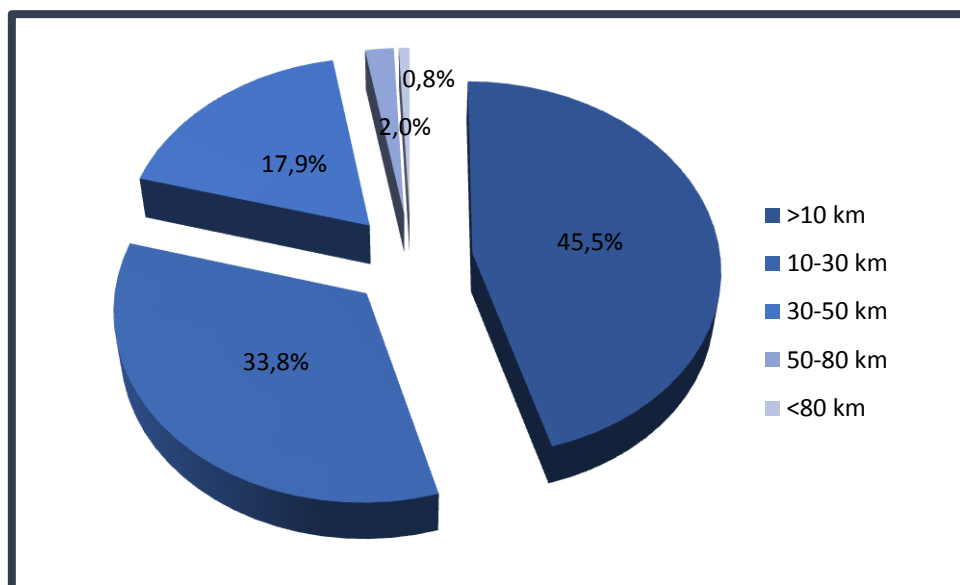
Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

72. ábra: Munkavállalói válaszok megoszlása az elhelyezkedés akadályairól

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

A megkérdezett munkavállalók szerint az elhelyezkedési esély igen csekély, 77% gondolja úgy, hogy nem tud elhelyezkedni, míg 23% szerint lehetséges. Az utóbbi csoportba tartozók pozitív hozzáállásának alapja a szakképzettségükbe vetett bizalom. A többség szerint nincs munkalehetőség a járásban, és ha távolabb lenne is esélyük elhelyezkedni, a közlekedési feltételek nem adóttak.

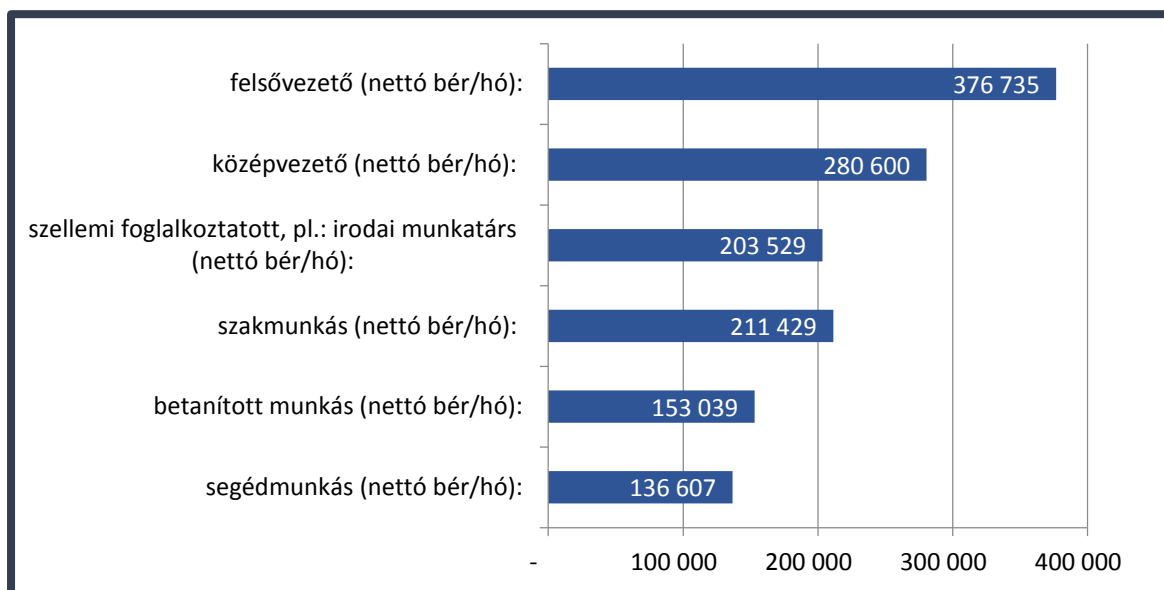
73. ábra: A felmérésben résztvevő munkavállalók utazási hajlandósága

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

A munkaadói oldal válaszai alapján a buszutazás és hétfélig hazajárás költségeit szívesen megtérítenék a foglalkoztatók, akár más szervezetekkel együttműködve is. A térség közlekedési infrastruktúrájának alacsony színvonala azonban jelentősen gátolja a mobilitást akkor is, ha az mind munkáltatói, mind munkavállalói oldalról elfogadott és támogatott megoldás lenne.

A nettó bérigény a munkavállalói válaszok átlaga alapján 164 929 Ft havonta. Figyelembe véve a válaszadók végzettség szerinti összetételét, jelenleg minimálbér körüli keresetükhöz/kereseti esélyükhöz képest jelentősen magasabb összeget várnának el munkájukért.

A munkáltatói oldalról nézve a kérdés az volt, hogy szerintük milyen bérszínvonal biztosítása esetén lehetne helyben tartani vagy visszacsábítani a munkavállalókat. A betanított munkások esetében közelíti a kapott átlag a munkavállalói átlagos igényt, szakmunkások esetében pedig lényegesen meg is haladja azt.

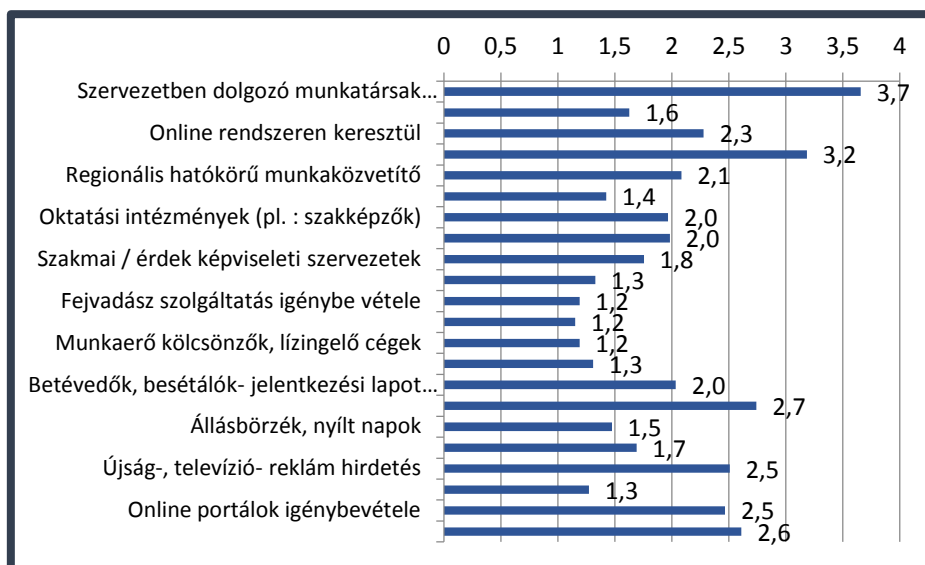
74. ábra: Foglalkoztatók válaszai alapján átlagolt nettó bérek végzettségnek megfelelően

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

Munkaerő-piaci elhelyezkedésük érdekében az álláskereső legtöbbször a település önkormányzataival működnek együtt. 75,9%, tehát 293 válaszadó nyilatkozott úgy, hogy ez a legkedvezőbb csatorna a számára. A következő értékek már igen alacsonyak. 15,3%, tehát 59 válaszadó maga keresi a munkavállalását elősegítő lehetőségeket. Az álláskeresőben válaszadók 13%-a bíz az ismerősök segítségével. Meglepően kevesen dolgoznak együtt az Edelényi Járási Hivatal Foglalkoztatási Osztályával, csupán 29 fő (7,5%). Oktatási intézménnyel vagy szociális szervezetekkel csupán a megkérdezettek 10,6% működik együtt. Munkaerő-piaci szolgáltatást nyújtó szervezetekkel 13 fő áll kapcsolatban.

A foglalkoztatók körében a válaszadók majdnem a fele a Kormányhivatal Foglalkoztatási Osztályával (a volt Munkaügyi Központtal) működik együtt, 14,1%-a a helyi önkormányzatokkal. A vállalkozások fennmaradó hányada nem tart kapcsolatot egyik illetékes szervezettel sem, mivel az általuk nyújtott támogatási formák kis ideig voltak hatásosak, a kiközvetített foglalkoztatottak nagy részének nem volt meg a megfelelő kompetenciája, hogy betöltse az adott munkakört.

A munkaadók toborzási formáit nézve a legtöbb szervezet elsősorban saját kollégái ajánlásával keres szívesen új munkavállalókat, illetve regionális munkaközvetítőt keres fel a cél érdekében. Jellemző még a helyi munkaközvetítők használata, valamint a média nyújtotta lehetőségek kihasználása. A vállalkozási méretek miatt a munkaerő kölcsönzés és fejezvénybevétele elenyésző.

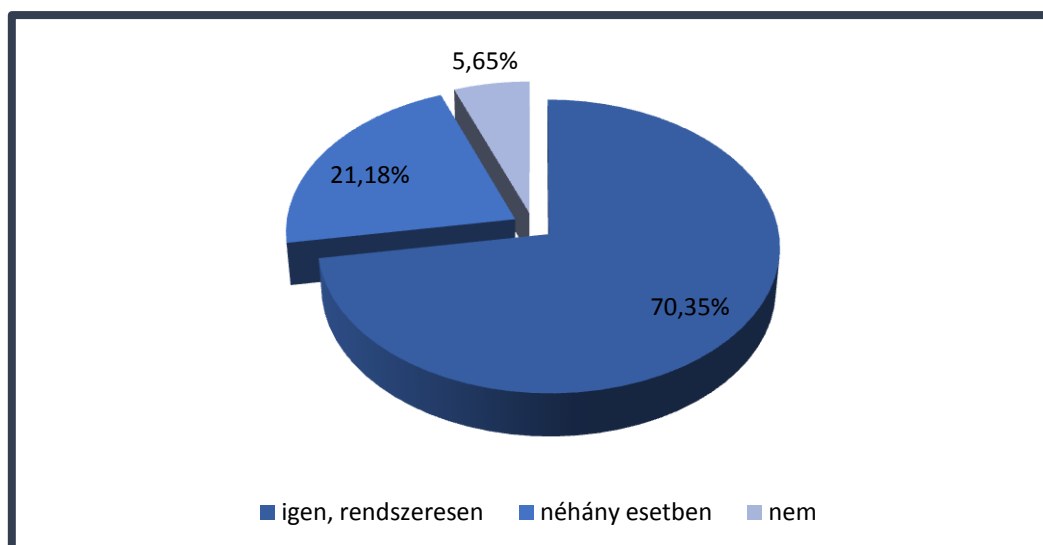

75. ábra: Jellemző toborzási források a foglalkoztatók körében

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

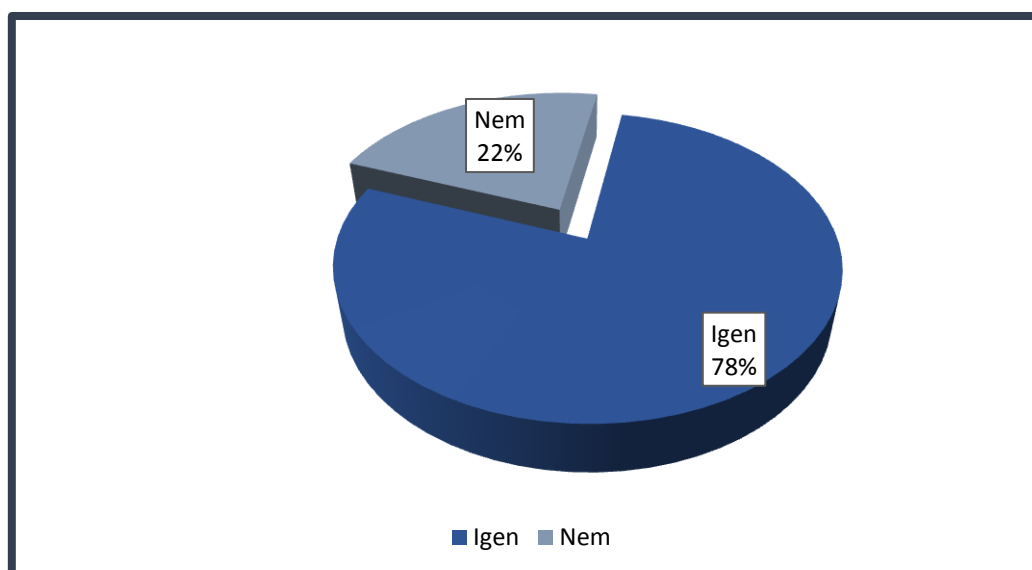
Az álláskeresőket elősegítő szolgáltatások körét tekintve a munkavállalói oldal nagy érdeklődést mutatott a munkakipróbálás, az álláskeresői tanácsadás, a munkatapasztalat szerzés és a tájékoztatási szolgáltatás iránt. A tréningek, jogi tanácsadás, és a hivatalos ügyekben történő segítségnyújtásra való igény az előzőekhez képest alacsony.

A projekt keretében a munkaadók három támogatási formában részesülhetnek. A megkérdezett foglalkoztatók közül a bérköltség támogatás iránt 59%, a munkatapasztalat szerzési támogatás iránt 56% és a bértámogatás iránt 41% mutat érdeklődést.

76. ábra: A felmérésben résztvevő munkavállalók együttműködési szándéka

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

77. ábra: A felmérésben résztvevő foglalkoztatók együttműködési szándéka

Forrás: „Helyi foglalkoztatási együttműködések az Edelényi kistérségben” megvalósíthatósági tanulmánya,

A kérdőívekre adott válaszok alapján felvázolható főbb problémacsoportok:

- Szakképzetlen munkaerő, alacsony oktatási színvonal

A térségben a javuló tendencia ellenére is nagyon magas az alacsony végzettségűek aránya, ennek megfelelően a helyi vállalkozások nehezen találnak megfelelő munkaerőt. A szakképzetlen álláskeresőkre számára kevés lehetőség a munkavállalásra, jellemzően közfoglalkoztatás keretében tudnak csak elhelyezkedni, de az elsődleges munkaerőpiacra történő kilépésük esélye az említett okok miatt kis valószínűségű.

- Motiválatlan, nem megfelelő kompetenciával rendelkező munkaerő

Az alacsony végzettségűek körében a munkavállalást nagyban gátolja az alapvető készségek, képességek hiánya vagy gyengesége. A tartósan állás nélkül maradó személyek egy idő után már nem keresik a kiutat helyzetükből, sem képzések, sem aktív álláskereső formájában. Megkérdezések alapján sok embernél maga a munkamorál a probléma.

- Alacsony bérezés különböző gazdasági szektorokban

A bérek nem versenyképesek az ország más, gazdaságilag előnyösebb helyzetű térségeiben jellemző, pláne a külföldi kereseti lehetőségekhez képest, a helyi foglalkoztatók által megfizetett bérek nem jelentenek elég motivációt a munkavállalók számára, sem a szakképzettek térségben maradásához, sem pedig az alacsony végzettségűeknek a szakképesítés megszerzéséhez, az elvándorlás mértéke növekedést mutat.

- Mobilitás lehetőségeinek kihasználatlansága

A térség közlekedési infrastruktúrája elmaradott, mely tény korlátozza mind a munkavállalók, mind pedig a munkáltatók lehetőségeit a munkaerő szabad áramlásának akadályozása által.

Összességében elmondható, hogy a primer kutatás eredményeként kiderült, hogy az Edelényi járásban mind a munkaadói, mind pedig a munkavállalói oldal hajlandó és befogadó a paktummal történő együttműködésre. A megmutatkozó eredmények prognosztizálják a paktum képzési stratégiáját, a kialakítandó támogatási rendszerét és tevékenységeit, a fejlesztendő területeit és a programmal érinteni kívánt célcsoportokat.

6. FOGLALKOZTATÁSI STRATÉGIA

6.1. A foglalkoztatási stratégia készítés előzményei

Az Edelényi **Foglalkoztatási Paktumiroda (Paktumiroda)**³⁶: címe: 3780 Edelény, Bányász u. 2. e-mail címe: paktum@edeleny.hu, telefon: 30/589-1705) létrehozását több partnerségi rendezvény sorozat előzte és alapozta meg, amely tapasztalatai, eredményei beépültek a paktumot létrehozó megállapodásba, és a foglalkoztatási stratégiát előkészítő helyzetelemzésbe és javaslatok megfogalmazásába. Az **Edelényi Kistérségi Foglalkoztatási és Gazdaságfejlesztési Paktum** 15 szervezet csatlakozásával jött létre. A paktum nyitott további releváns szervezetek csatlakozására, amennyiben az adott partner hozzájárul a célok teljesüléséhez.

A paktum működési területe az Edelényi járás, így az alábbi települések tartoznak bele:

Bódvarákó, Bódvaszilas, Boldva, Borsodszirák, Damak, Debréte, Edelény, Égerszög, Galvács, Hangács, Hegymeg, Hidvégardó, Irota, Komjáti, Ládbesenyő, Lak, Martonyi, Meszes, Nyomár, Perkupa, Rakaca, Rakacaszend, Szakácsi, Szalonna, Szendrő, Szendrőlád, Szin, Szinpetri, Szögliget, Szőlősardó, Suhogy, Terezstenye, Tomor, Tornabarakony, Tornakápolna, Tornanádaska, Tornaszentandrás, Tornaszentjakab, Varbóc, Viszló, Ziliz.

Az Edelényi Kistérség helyzetelemzés és javaslat, illetve a megvalósíthatósági tanulmány dokumentumokban³⁷ leírtakra alapulón, abból logikusan következően elkészül egy közös (a megyei gazdaságfejlesztési célokhoz szorosan kötődő, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal munkaügyi politikájával összhangban álló lokális és átfogó programjaival szinergiában álló) foglalkoztatási stratégia, a megalapozó szakmai műhelymunkák megszervezésével, valamint a nyilvánosság bevonásával.

A foglalkoztatási stratégia tartalmazza:

- kutatások, felmérések, adatbázisok, ágazati trendeket figyelő elemző és előrejelző rendszerek, negyedéves és/vagy féléves gazdasági és foglalkoztatási gyorsjelentések adatait, illetve az azokon alapuló megállapításokat.

³⁶ <https://www.bazpaktum.hu/iroda.php?iid=10>

³⁷ HELYZETÉRTÉKELÉS ÉS JAVASLAT, ILLETVE MEGVALÓSÍTHATÓSÁGI TANULMÁNY A TOP 5.1.2-15-BO1-2016-00009 HELYI FOGLALKOZTATÁSI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK AZ EDELÉNYI KISTÉRSÉGBEN c. projekthez,

- térségi foglalkoztatási helyzetfeltárást, SWOT és helyzetelemzést.
- jövőkép, célrendszer és fejlesztési prioritások megfogalmazását.
- stratégia megvalósítására vonatkozó akcióterv kidolgozását 3 évre vonatkozóan.
- a foglalkoztatási paktum stratégiájának/akciótervének megvalósítására reális ütemtervű munkaprogram kidolgozását, összhangban az országos foglalkoztatáspolitikával, a térségi gazdaságfejlesztés és társadalompolitika szempontjaival.
- A stratégiai célrendszer megvalósítását szolgáló projekttervek kidolgozását, ezek szakmai tartalmának pontos meghatározását, a végrehajtásban együttműködő partnerek, felelősségi viszonyok, határidők, és a finanszírozással összefüggő minden lényeges kérdés szabályozásával.

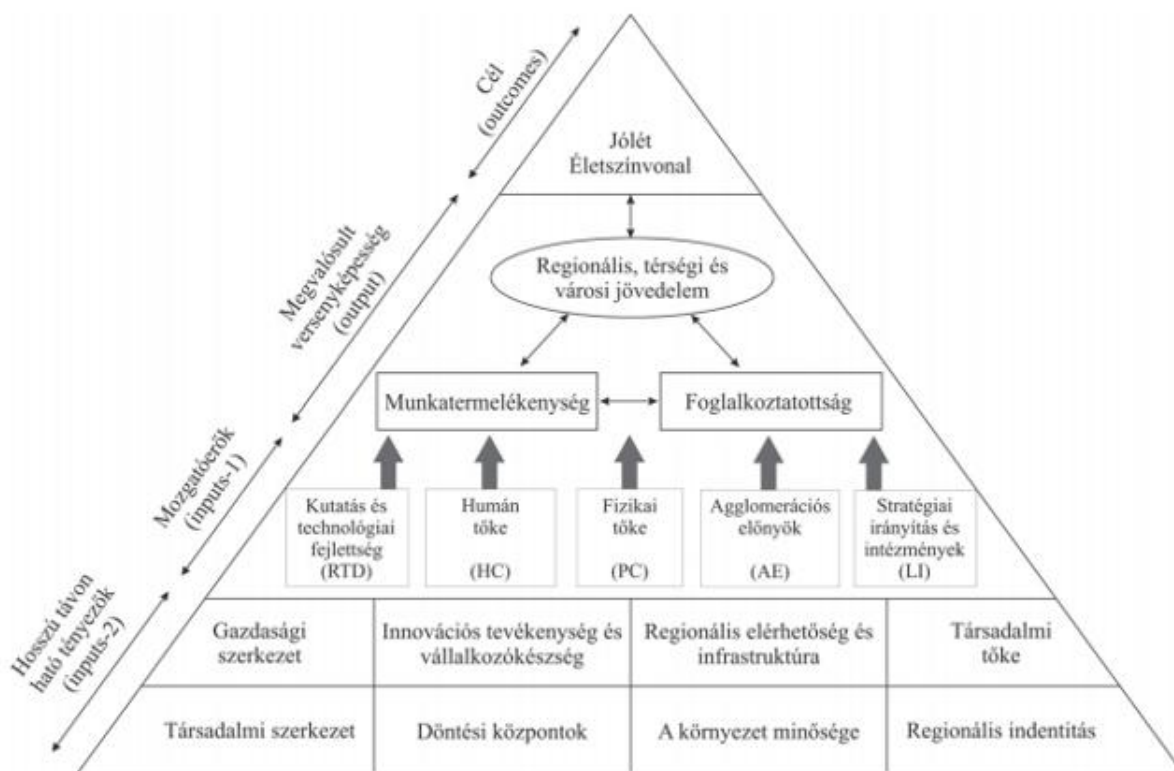
A partnerség tagjai konszenzusos módszerrel fogadják el annak tartalmát, amelyeket aztán a paktum résztvevői közös célnak tekintenek, és amelyek megvalósításának segítése a paktum menedzsment szervezet feladata lesz.

A stratégia a gazdaságfejlesztésre és a foglalkoztatás növelésére irányul és tartalmazza a helyzetelemzésen alapuló átfogó és specifikus célokat, prioritásokat, intézkedéseket; a fejlesztésekhez szükséges lehetséges források felmérését, indikatív forrástérképet; a monitoring és értékelési rendszerét, folyamatát, a horizontális (esélyegyenlőségi és fenntarthatósági) szempontok figyelembevételével.

6.2. Térségi stratégia indokoltsága

A területi összefogás az aprófalvas kistérségben rendkívül fontos, hiszen a települések nagy részre túl kicsi (ténylegesen alig van bennük munkahely), a megye pedig túl nagy ezért nehezen éri el a szereplőket, valamint a térség és a megye problémáinak forrása és megoldási lehetőségei nem mindenhol azonosak.

Az alábbi ábra jól szemlélteti, hogy miért a foglalkoztatás az egyik legfontosabb tényező.

78. ábra A regionális versenyképesség megújult piramismodellje

Forrás: Lengyel Imre A kutatás-fejlesztés és a versenyképesség térbeli összefüggései a visegrádi országokban (Tér és Társadalom 30. évf., 4. szám, 2016)

A járás egyik legnagyobb gondja a fizetőképes kereslet hiánya, mely visszavezethető, az alacsony foglalkoztatási arányra, az elvándorlásra illetve a vállalkozások szerény számára, teljesítőképességére. A foglalkoztatási arány alacsony szintjét a munkáltatók a munkanélküliek nem megfelelő képzettségével, valamint a munkavállalási hajlandóságukkal magyarázzák.

Magyarországon a mélyszegénységben élők száma meghaladja a 1,5 milliót, arányuk a térség területén lényegesen nagyobb. Az elszegényedés irányába ható tényezők közül minden tanulmány megemlíti a tartós munkanélküliséget, az alacsony iskolázottságot, a roma népcsoporthoz tartozást, hiszen ők az előző két problémával halmozottan is terheltek.

Az anyagi gondok egyenlőtlenséget generálnak az élet más területén is, így a lakáshoz, az egészséges étrendhez (életmódhoz) jutásban, valamint az alapvető képességek (írás, olvasás, kommunikáció) elsajátításában.

A szegényebb réteg kiszorul a prosperáló területekről, gyorsul a szegregációja. A kevésbé fejlett területekről az innovatív, fiatalabb, képzetesebb és mobilis munkaerő elvándorlása figyelhető meg. Ennek egyik oka, hogy a munkahelymegszűnések eredményeként a foglalkoztatási lehetőségek beszűkültek, a közlekedés fejlesztések elmaradtak, valamint a közszolgáltatás racionalizálása megvalósult. A fizetőképes kereslet csökkenése miatt a települések ellátottsága is csökkent, amely szintén az elvándorlás irányába hatott. Az elvándorlók helyére a képzetlenebb, szerényebb tőkeerővel bíró munkaerő érkezik, melynek eredményeként felbomlik a demográfiai fenntarthatóság.

A kisebb, kevésbé fejlett területek konzerválják a szegénységet, különösen, ha a város, a munkahely nehezen megközelíthető.

A vállalkozások bővülési potenciáljához pedig egyrészt a fizetőképes kereslet, másrészt megfelelő humán tőke szükségeltetik.

A térség jelenlegi lehetősége a jelenlegi munkanélküliek és közfoglalkoztatottak elsődleges munkapiacra történő felkészítése, mégpedig az információ (tudás, ismeret, képesség) megszerezhetőségének biztosításával.

Jelen stratégia célja annak végig gondolása, hogy a foglalkoztatás növelése érdekében a stratégiai célcsoport – mint reális tartalék - felkészítése miként történjen. A kistérségi foglalkoztatáspolitikai helyi munkavállalók és munkáltatók számára olyan megoldást keres, melyben a feleknek jelentős szerepe van, ugyanakkor kompetenciákkal bírnak és teljesítményük a helyi gazdaság motorja lehet.

A stratégia alapját a helyzetelemzés és az önkormányzati vezetőkkel készített SWOT analízis adja. Stratégiánk a térség erősségeire építkezik, szem előtt tartva a lehetőségeket, és reálisan számolva a veszélyekkel.

A járásban kialakult helyzet súlyossága, illetve a negatív folyamatok megállításának szándéka szükségessé teszi a kérdés elemzésére és megoldására hivatott átfogó stratégiai dokumentum (továbbiakban: paktum stratégia) kidolgozását, valamint az abban foglaltak végrehajtását.

A megyei foglalkoztatási paktum stratégiában megfogalmazott célrendszert szem előtt tartva, de a területi sajátosságokat figyelembe véve készítettük el a kistérségi paktum stratégiáját.

6.3. A STRATÉGIA ALAPJÁUL SZOLGÁLÓ ELSŐDLEGES MEGÁLLAPÍTÁSOK

6.3.1. Társadalmi tényezők

- Az Edelényi járás lakónépessége 2015-ben 33.250 fő volt, 9,48 %-kal kevesebb, mint az ezredfordulón.
- 10 - nagyobb arányú roma népességgel rendelkező - településen népességnövekedés tapasztalható.
- A romák összlakosságon belüli aránya és a termékenységhez való hozzájárulása az Észak-Magyarországi régióban a legmagasabb.
- Elvándorlással a fiatalabb, képzettebb, középosztályhoz sorolható társadalmi csoportok érintettek.
- A járási korfa a csökkenő népességet és a lakosság elöregedését prognosztizálja.
- Az alacsony végzettségű, tartós munkanélküliek kevésbé mobilizálhatóak,
- A férfiak lélekszáma magasabb korai halandóságuk következtében nagyobb arányban csökkent, mint a nőké.
- A járásban az elveszületések aránya a hazai átlagot minden évben meghaladta.
- A halálozási arány értékei, az országos átlagtól jóval kedvezőtlenebbül alakulnak.
- A csecsemőhalandóság aránya megyében meghaladja a hazai átlagot.
- A megyében egyszerre kell az országos átlagnál magasabb születésszámmal és a lakosság elöregedésével járó problémákat kezelni.
- A fejlődés érdekében a roma lakosság integrálása nélkülözhetetlen.

6.3.2. Gazdasági helyzet

- Az Edelényi járás súlyos gazdasági és társadalmi problémákkal küzdő térség.
- Mezőgazdasági adottságai nem erősek
- Aprófalvas településszerkezet jellemzi, 16 törpefalva és 13 aprófalva található a járásban, mindösszesen 8 település lélekszáma haladja meg az 1000 főt. Előrejelzések szerint 8 falut a kihalás veszélye fenyeget.
- Egy települése (Tornakápolna) tömegközlekedéssel nem elérhető, 75,6 %-a csak autóbusszal. 9 olyan település van, amelyről tömegközlekedéssel egyik város sem érhető el reggel 6 óra előtt (egy kivétellel mind törpefalva).

- A települések járásszékhelytől számított átlagos távolsága 23 km, a járásszékhelytől legtávolabbi település 49 km-re található.
- A járás útjainak minőségét jelzi, hogy a települések több mint feléről félóránál tovább tart elérni a járásközpontot. Az É-D összeköttetést a 27. sz. főút, a járás egyetlen kétszámjegyű útja biztosítja.
- Hiányzik a vidéket eltartó városi polgárság.
- Kevés gazdasági potenciállal rendelkezik a település.
- A vállalkozások 40%-a a járás központjában található, jelentős a mikro-vállalkozások aránya (a vállalkozások mintegy kétharmada).
- A KKV-k adóterhelése magas.
- Legnagyobb foglalkoztatók az önkormányzatok.
- Társadalmi, gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett településeinek száma 30, jelentős munkanélküliséggel sújtott településeinek száma 21, mindkét szempontból érintett település 18.

6.3.3. Munkaerőpiaci helyzet

- A járás munkaerőpiacán együttesen időben van jelen a globális és a strukturális munkanélküliség.
- alacsony a foglalkoztatási szint és a gazdasági aktivitás, magas a munkanélküliségi ráta,
- magas a regisztrált álláskeresők száma,
- az álláskeresők szakképzettség szerinti összetétele kedvezőtlen, kiemelkedően nagy a legfeljebb alapfokú végzettségűek aránya (2016. végén: 59,21%, megyei adat: 47,59%),
- jelentős az egy éven túl, folyamatosan nyilvántartott álláskeresők száma és aránya, bár a megyei átlagnál alacsonyabb,
- nagyobb arányú és növekszik a munkanélküliség a fiatalok körében, a 25 év alatti álláskeresők aránya,
- 2016-ban nyilvántartottak közül minden ötödik álláskereső egy évnél hosszabb ideje nem talál munkát, (a megyei érték 26,66%,)
- a tartós munkanélküliség, az alacsony iskolai végzettség, a szakképzettség hiánya, vagy szakmai ismeretek elértéktelenedése gyakran párosul alacsony szintű munkavállalási motivációval. Ezeket az álláskeresőket nehezen, vagy egyáltalán nem fogadja be a munkaerőpiac;

- az álláskeresők közül egyre többen szorulnak ki az álláskeresői ellátásból, ellátásban nem részesülő álláskeresők aránya 2016. év végén 41,8%, ami a lakónépesség 3,2%-a (megyei adat:46,9%, illetve 2,8%)

6.3.4. Oktatási helyzet

- A beiskolázottak között jelentős arányt képviselnek azok, akik nem a megfelelő évben fejezik be az általános iskolát
- Az összlétszám folyamatos csökkenése mellett nőtt a hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetben lévő gyermekek aránya, az oktatásügy teljes vertikumában.
- Az oktatás, mint közszolgálat forráshiányos (működési).
- A tanulmányi teljesítmények az országos átlag alatt vannak.
- A hátrányos és a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók között magas az évfolyamismétlők száma.
- Súlyos különbségek mutatkoznak a hátrányos és a nem hátrányos helyzetű családból származó gyermekek iskolai eredményei között (Országos kompetenciamérés).
- A települések méretének csökkenésével párhuzamosan nő a veszélyeztetettség
- Az általános iskolából kikerülő 15 éves korosztály tekintetében kiugróan magas a gyakorlatilag funkcionális analfabéták száma
- A középfokú oktatásban – ezen belül a szakiskolában - nő a „lemorzsolódás”.
- A pályaaorientációs és pályaválasztási tevékenység kevésbé szolgálja az átfogó célokat

6.3.5. SWOT ELEMZÉS

A SWOT-elemzés a stratégiaalkotás folyamatának egyik nagyon fontos lépése. A helyzetelemzést és helyzetfeltárást követően a foglalkoztatási paktum tagjai megfogalmazták térség erősségeit, gyengeségeit. Ezt követően az erősségekre alapozva, a veszélyek ismeretében, a jelentkező problémákhoz igazítottan kialakították a lehetőségek optimális kihasználásához szükséges intézkedési rendszert.

A SWOT angol mozaikszó, amely 4 szó kezdőbetűiből áll össze.

- Strengths – ERŐSSÉGEK- belső tényezők, olyan pozitív dolgok, amik jól működnek, és paktum tagjainak van rá hatása, hogy még jobban működjenek.

- Weaknesses – GYENGESÉGEK- belső tényezők, olyan dolgok, amik nem jól működnek, de a paktum tagok hatására jobb lehet.
- Opportunities – LEHETŐSÉGEK- külső tényezők, olyan adottságok, amelyeket nem tudunk befolyásolni, de kedvezőek, és rájuk építve kihasználhatjuk az erősségeinket.
- Threats – VESZÉLYEK- külső tényezők, olyan korlátok, negatív tényezők, amelyeket nem tudunk befolyásolni, és csökkentik a siker esélyeit, akár kockázatot is jelenthetnek.

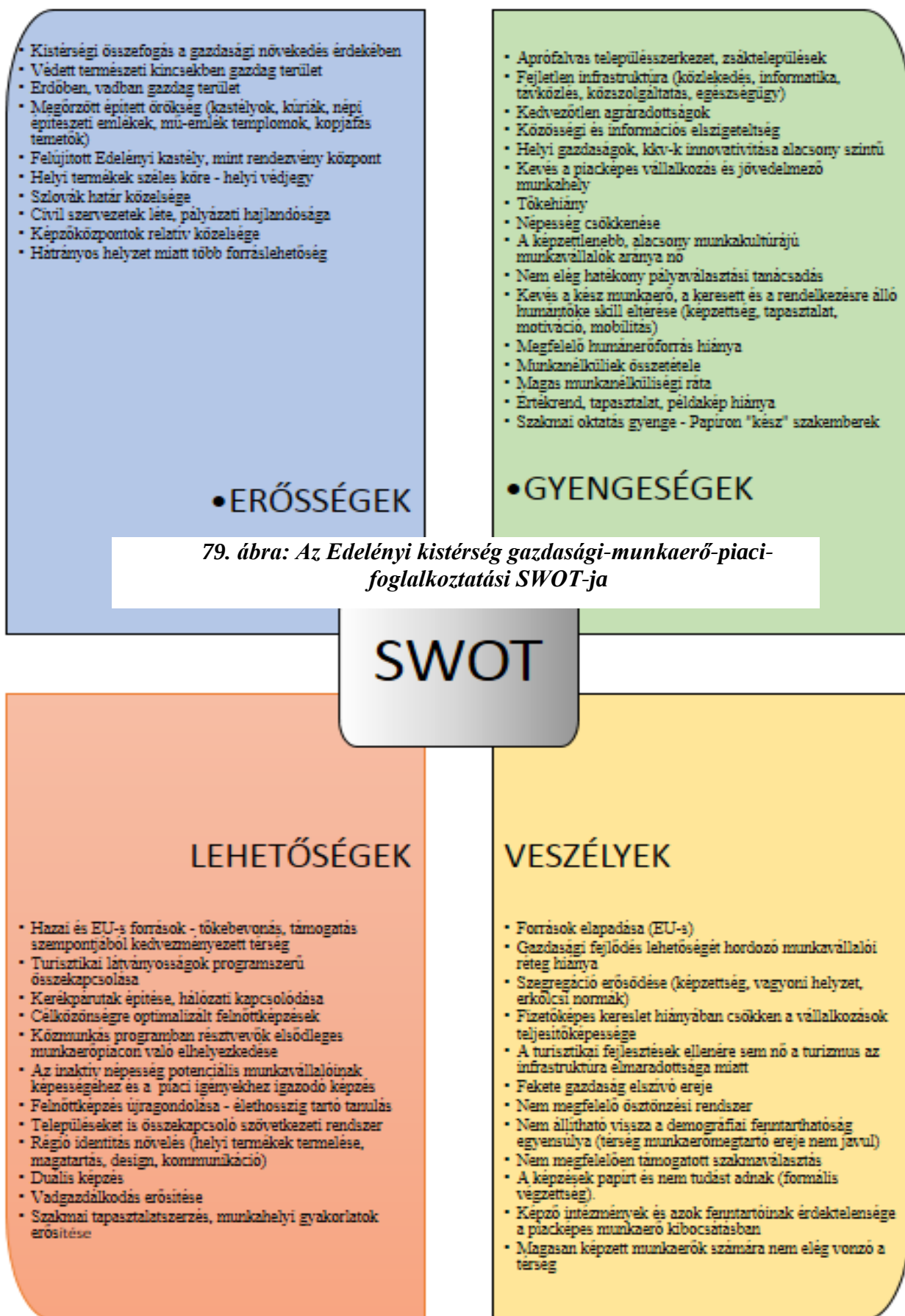
Az Edelényi kistérség a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei folyamatokkal alapvetően párhuzamosságot mutat, ugyanakkor vannak olyan elemek, amelyek a térség munkaerő-piaci helyzetét nagyon megnehezítik és emiatt eltérő kezelést igényelnek. Legfontosabb problémák között említhetjük meg az elvándorlást, elnéptelenedést, a törpefalvak nagy számát, a hátrányos helyzetű csoportok jelentős arányát, az elszegényesedést.

A hátrányos helyzetűek gyakran szegregáltak élnek, így társadalmi integrációjuk is nehezebb, komplexebb kezelésre, rehabilitációra szorulnak, oktatásba való bevonásuk, valamint benntartásuk nehéz, lakhatási körülményeik legtöbbször elmaradnak a kívánatostól, egészségügyi állapotuk, higiénia igényük alacsonyabb szinten áll.

A munkaerő-piaci beavatkozások igazi kihívását jelenti elérésük, mivel a halmozottan hátrányos helyzettel párhuzamosan motivációjuk is alacsony szinten áll.

A következőkben a korábban áttekintett adatok alapján kategorizáljuk a rendelkezésünkre álló eredményeket, információkat.

Az Edelényi kistérség gazdasági-munkaerő-piaci-foglalkoztatási SWOT-ja:

79. ábra: Az Edelényi kistérség gazdasági-munkaerő-piaci-foglalkoztatási SWOT-ja

6.4. CÉLCSOPORT

A foglalkoztatási stratégia célcsoportjai két fő kategóriába sorolható:

- A **közvetlen célcsoportok** a támogatási kérelem végső kedvezményezettjei a járás azon a munkaképes korú (15-64 éves) lakosságának azon része, akik regisztrált álláskereső, de valamely okból fennálló hátrányos helyzet miatt ezt nem tudják megvalósítani, a munkaerőpiaci integrációba potenciálisan bevonható inaktívak, a közfoglalkoztatottak és a munkáltatók.
- A **közvetett célcsoportok** azon személyek köre, akik nem a támogatási kérelem eredményeinek közvetlen használói, de összetett mechanizmusokon keresztül a támogatási kérelem eredményei és hatásai helyzetüket befolyásolják.

A programba vonás szempontjából hátrányos helyzetűnek minősülnek:

- Alacsony iskolai végzettségűek, legfeljebb általános iskolai végzettség, ISCED 0-2 szakképzés nélkül
- 25 év alatti fiatalok, 30 év alatti pályakezdő álláskereső,
- 50 év felettiek,
- GYED-ről vagy GYESE-ről ápolási díjról visszatérők, vagy legalább egy gyermeket egyedül nevelő felnőttek,
- Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülők,
- Tartós munkanélküliséggel veszélyeztetettek,
- Megváltozott munkaképességű személyek,
- Roma nemzetiséghez tartozó személyek,
- A közfoglalkoztatásból a versenyszférába visszavezethetők,
- Inaktívak.

A felsorolt csoportok tekintetében lehetnek átfedések, hiszen egy személy több kategóriába is besorolható, halmozva a hátrányos helyzetből fakadó nehézségeket.

6.4.1. Hátrányos helyzetű álláskereső³⁸

Alacsony iskolai végzettségűek

Akik még az általános iskolát sem fejezték be, vagy rendelkeznek ugyan általános iskolai végzettséggel, de versenyképes, a munkaerő-piacon könnyen konvertálható szakképzettséggel nem.

Becsült számuk: 1.506 fő.

Ezen célcsoport alulképzettsége általában beégett kudarcélménnyel, gyenge szocializációs és mobilitási képességgel társul, valamint alulmotiváltak. Vannak köztük, akik nem sajátították el az általános iskolában az alapvető ismereteket (írás, olvasás, számolás), nem tudnak tanulni. Az alacsony iskolai végzettségűek a munkaerőpiac szempontjából jelentős hátránnyal bírnak, komplex foglalkozást igényelnek. A munkaerő-piacra történő beléptetésük, illetve visszavezetésük költséges és időigényes, egyesek a közfoglalkoztatásban sem elhelyezhetők, mivel nem megfelelően szocializáltak (munkára, egyéb értékrendre).

A munkaerőpiacra történő visszavezetés érdekében személyre szabott, speciális, illetve komplex kezelési módra, hatékony fejlesztési technikákra van szükség ahhoz.

25 év alatti fiatalok, 30 év alatti pályakezdő álláskereső

Ide tartozik a Járási Hivatalok Foglalkoztatási Osztálya az állami foglalkoztatási szerv által nyilvántartott álláskereső, aki a 25. életévét - felsőfokú végzettségű személy esetén 30. életévét - be nem töltötte, és aki a munkaviszony létesítéséhez szükséges feltételekkel rendelkezik, feltéve, ha álláskeresési járadékra a tanulmányainak befejezését követően nem szerzett jogosultságot.

Becsült számuk: 514 fő

Munkaerőpiacra történő belépésük nehézkes, sok esetben lehetetlen, mivel nincs szakmai, illetve munkatapasztalatuk. Gyakran nincs álláskeresési kompetenciájuk sem, nem tudják, hogy kell egy állást „megszerezni”, felkutatni, jelentkezni rá, pályázati anyagot összeállítani, felkészülni az állásinterjúra és azon hatékonyan részt venni. Esetükben gyakori probléma a nem megfelelő pályaválasztás (nem a személyiségüknek megfelelő végzettséget szereztek vagy olyat, amelyek nem keresettek a munkaerőpiacon). De ők azok is, akik megfelelő támogatással képessé tehetők vállalkozások indítására és vezetésére.

³⁸ Az egyes kategóriákhoz tartozó becsült adatok a megvalósíthatósági tanulmányból kerültek átemelésre.

E célcsoport esetében tehát meg kell különböztetnünk azokat, akiknek személyes kompetencia fejlesztéssel, gyakornoki munka biztosításával piacképessé tehető a végzettsége, illetve azokat, akiknek csak az átképzés segíthet.

E célcsoport „újratermelődése” csökkenthető kereslet-vezérelt képzésekkel, illetve a duális képzések elterjedésével.

50 év feletti

Becsült számuk: 639 fő

Az 50 feletti elhelyezkedése azért nehéz, mert rengeteg előítélet van velük szemben. Azt tartják róluk, hogy nem haladnak a korrall, digitálisan felkészületlenek, szakmailag merevek, kevésbé alakíthatóak, gyakran betegek, tapasztalatra hivatkozva túl sok bért kérnek. Az 50 év feletti munkavállaló (akár 20-30 éve munkatapasztalattal), nagyon határozott elvárásokkal rendelkezik a leendő munkahellyel kapcsolatban. Erre a korosztályra jellemző a szakmai kihívás keresése (csak kevés számú pozíció feleltethető meg az elvárásoknak), a magasabb bérigény. De ugyanakkor kompetencia deficitként megjelenhet az idegen nyelvtudás és az IT képzettség hiánya, a rugalmatlanság, a teljesítő-képesség csökkenése, egészségügyi probléma. Munkaerőpiaci esélyük növelésére kevés forrás áll rendelkezésre, de a gazdaságélénkítő, fejlesztő projekteknél alappal lehet rájuk számítani.

Az 55 év feletti foglalkoztatás célzott támogatással jár (SZHA-támogatás).

GYED-ről, GYESE-ről, ápolási díjról visszatérők, vagy legalább egy gyermeket egyedül nevelő felnőttek

Becsült számuk: 1.000 fő

E célcsoport esetében a gyermek neveléssel töltött idő, mint kiesett folyamatos munkatapasztalat, valamint a gyermek elhelyezése a munkavállalás illetve a betegség idejére okozhat problémát a munkaerőpiaci re-integrációban.

E célcsoportnak alapvetően az atipikus foglalkoztatási formák és a gyermekelhelyezési intézmények segítenek a foglalkoztathatóság növelésében.

Tovább növelhető a munkaerőpiaci esélyük képzéssel és személyes fejlesztéssel.

A gyermekgondozási díj (GYED), a gyermekgondozást segítő ellátás (GYESE), valamint a gyermeknevelési támogatás (gyet) folyósítását követően a munkavállalókat SZHA kedvezménnyel lehet foglalkoztatni.

Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülők:

Becsült számuk: 1.165 fő

Olyan, általában alacsony iskolai végzettségűek, akiknek sem érettségi bizonyítványa, sem szakképzettsége nincs, csak alapfokú végzettséggel, vagy még azzal sem rendelkeznek.

Az aktív korú munkavállaló alkalmi munka esetén is igényelheti ezt támogatást, valamint a közfoglalkoztatási rendszer sem zárja ki az erre való jogosultságot. A folyósítás feltétele az együttműködési kötelezettség, illetve figyelembe veszik az egy háztartásban élők egy főre jutó jövedelmének összegét is. A foglalkoztatást helyettesítő támogatás összege a családok számára folyósított egyéb támogatásokkal összhangban kerül megállapításra (rendszeres szociális segély). Ezen célcsoport gyakran annyira alulképzett, hogy nem tudnak belépni a munkaerőpiacra, az elhelyezkedési esélyük a munkaerőpiacon kevés, még támogatás mellett is nagyon nehézkes.

E célcsoport munkaerő-piacra történő beléptetése, illetve visszavezetése költséges és időigényes, sok esetben alapkompenciáik is hiányoznak, még a közfoglalkoztatásban sem elhelyezhetők, nem megfelelően szocializáltak (munkára, egyéb értékrendre), gyakran előnyben részesítik a nem legális munkavégzést, alkalmi munkákat vállalnak, és a folyósítás feltételeként vállalt együttműködési kötelezettségüknek sem tesznek eleget.

A célcsoport sajátosságai alapján speciális, személyre szabott, komplex kezelési módra, hatékony fejlesztési technikákra van szükség ahhoz, hogy munkapiaci esélyük növelhető legyen.

Tartós munkanélküliek, illetve tartós munkanélküliséggel veszélyeztetettek (3 hónapnál hosszabb ideje regisztrált álláskereső)

Becsült számuk: 932 fő a 3-12 hónapja regisztrált álláskereső száma, 269 fő a tartós munkanélküliek száma.

E célcsoport tagjai hosszabb ideje kiszorultak a munkaerőpiacról. Előfordul, hogy feladják az álláskeresőt, gyakran fizikailag is, szellemileg is leépülnek, emiatt egészségügyi, pszichológiai és szociá-

lis rehabilitációra is szorulhatnak. Sok esetben az alapkompenciáik is hiányoznak, nem megfelelően szocializáltak (munkára, egyéb értékrendre) így még a közfoglalkoztatásban sem elhelyezhetők.

A célcsoport esetében komplex kezelési módra, hatékony fejlesztési technikákra van szükség ahhoz, hogy munkapiaci esélyük növelhető legyen.

A munkáltató a tartósan álláskereső személy alkalmazásával járulékkedvezményt érvényesíthet. A szociális hozzájárulási adó utáni kedvezményt vehet igénybe a munkáltató.

Megváltozott munkaképességű személyek

Megváltozott munkaképességű személy: aki testi vagy szellemi fogyatékos, vagy akinek az orvosi rehabilitációt követően munkavállalási és munkahely-megtartási esélyei testi vagy szellemi károsodása miatt csökkennek

Becsült számuk: 600-700 fő a KSH legfrissebb adatai szerint

Viszonylag szűk munkaterületeken vonhatók be a munkaerőpiacon az akadálymentesítés nem teljeskörű megoldottsága, a munkáltató, illetve a más munkavállalók előítéletei, vagy éppen az érintett fogyatékos kompetencia hiánya, illetve érzékenysége miatt.

E célcsoport esetében is speciális, komplex kezelési módra, hatékony fejlesztési technikákra van szükség ahhoz, hogy munkapiaci esélyük növelhető legyen. Fontos továbbá a munkaadók figyelmének felhívása erre a célcsoport foglalkoztatására, egyrészt az anyagi kedvezmény biztosítása miatt, másrészt amiatt, hogy a szervezet munkavállalóiban erősödjön a társadalmi szerepvállalás.

A rehabilitációs hozzájárulás fizetésének kötelezettségére vonatkozó szabályok célja, hogy a munkáltatók minél nagyobb számban foglalkoztassanak megváltozott munkaképességű munkavállalókat, mert a törvényi feltételeknek megfelelő számban foglalkoztatott megváltozott munkaképességű munkavállaló alkalmazása esetén a cégnek nem kell rehabilitációs hozzájárulást fizetnie.

Roma nemzetiséghez tartozó személyek

Romának azt tekintjük, aki magát a népszámláláson, a szavazásnál, az iskolában, az önkormányzatnál romának vallja, mivel az etnikai hovatartozást az érintett írásos beleegyezése nélkül nem lehet nyilvántartani. A nyilvántartott adatok sok esetben nem tükrözik a valóságot, mert az érintettek egy része – különböző okokból – nem vállalja identitását.

Becsült számuk: 6.050 fő.

A roma népesség kedvezőtlen társadalmi és gazdasági helyzete és ebből fakadóan leszakadása gyakori téma a közbeszédben. A roma lakosság a társadalom legszegényebb, leginkább kirekesztett, azaz összességében legsérülékenyebb csoportja. A roma (cigányok) és a többségi társadalom közti különbség a rendszerváltás óta lényegében folyamatosan nő, főként a romák lakóhelyi szegregációja és a társadalmi tér egyéb szegmenseiben, elsősorban az oktatás területén érzékelhető elkülönülés miatt. Emellett a romák iskolai és munkaerő-piaci pozíciója továbbra is gyenge, ami a szegénység tartós fennmaradásához és mélyüléséhez vezet. Mindez gyakran párosul a romákat körülvevő negatív, nem ritkán ellenséges légkörrel, ami a többségi társadalom nagyobb része felől érkező előítéletekben és diszkriminációban testesül meg. Ezen célcsoport gyakran annyira alulképzett, hogy nem tudnak belépni a munkaerőpiacra, szinte egyetlen lehetőségük az elhelyezkedésre a közfoglalkoztatásban való részvétel. Alulképzettek, nem tanultak tovább, vagy elkezdték tanulmányaikat ugyan, de lemorzsolódtak a szakképzésből, az iskolát korán elhagyók száma magas a körükben. Gyakran vállalnak nem legális munkát, napszámba mennek, egyéb jövedelemforrást keresnek.

A munkaadók is előítéletesek velük, nem kellően motiváltak a legális foglalkoztatásban való részvételre.

E célcsoport munkaerő-piaci beléptetése, illetve visszavezetése költséges és időigényes, sok esetben alapkompenciáik is hiányoznak, nem megfelelően szocializáltak (munkára, egyéb értékrendre), így még a közfoglalkoztatásban sem minden esetben elhelyezhetők.

Speciális, komplex kezelési módra, hatékony fejlesztési technikákra van szükség ahhoz, hogy munkapiaci esélyük növelhető legyen.

6.4.2. Közfoglalkoztatottak

Becsült számuk: havi átlagos létszáma 2017. 1-7. hónapot tekintve 3.423 fő.

Zömében az alacsony iskolai végzettségűek jelennek meg a közfoglalkoztatottak között, de van közöttük szakképzettséggel, sőt diplomával rendelkezők is. Vannak családok, akiknek jövedelmük kizárólag és tartósan a közfoglalkoztatásból származik, pályakezdők, akik így tudnak „munkatapasztalatot” szerezni, illetve akik átmeneti elhelyezkedési megoldásként veszik igénybe.

Az alacsony végzettségűek és képzetlenek foglalkoztathatóságát kell javítani, azaz tudjon és akarjon is dolgozni a „nem védett munkaerőpiacon”. Illetve akik már tudnának és akarnak, azoknak abban kell segíteni, hogy találjanak a nyílt munkaerőpiacon kompetenciájuknak megfelelő állást.

A közfoglalkoztatottakat fontos ösztönözni a nyílt munkaerőpiacon elvárt munkatapasztalat és a munkavállalási kompetenciák megszerzésére, meg kell ismerniük a munkaértékeket, el kell sajátítaniuk a munkakultúra főbb elemeit, erősíteni kell az együttműködési készségüket. A munkaadók figyelmét is fel kell hívni arra, hogy a közfoglalkoztatott is értékes munkavállaló.

6.4.3. Inaktívak

Gazdaságilag inaktívak azok, akik a vonatkozási héten nem dolgoztak, illetve nem volt rendszeres, jövedelmet biztosító munkájuk, és nem is kerestek munkát, vagy kerestek, de nem tudtak volna munkába állni. Idetartoznak – többek között – a passzív munkanélküliek, akik szeretnének ugyan munkát, de kedvezőtlennek ítélve elhelyezkedési esélyeiket, meg sem kísérlik az álláskeresést. (Forrás: KSH Népszámlálás, Módszertani megjegyzések). Az aktív (15-64 év közötti) lakosság azon része, mely nem minősül foglalkoztatottnak, illetve munkanélkülinek.

Becsült számuk: 3.700 fő.

E célcsoportban a tanulók munkaerő-piaci beléptetése nehéz, hiszen nincs munka-és szakmai tapasztalatuk, az idősebb korosztály esetében pedig az a probléma, hogy gyakran kevésbé kreatívak, lassúbbak, fizikálisan kevésbé terhelhetők, nem annyira rugalmasok, IT kompetenciadeficitjük van, a NEET-esek közül sokan alulképzettek, motiválatlanok, míg a gyermeknevelésről visszatérők gyakran nem rendelkeznek konjunkturális tudással, szakképzettséggel.

Sajátos jellemzőikből és igényeikből adódóan speciális, komplex kezelési módra, hatékony fejlesztési technikákra van szükség ahhoz, hogy munkapiaci esélyük növelhető legyen. Ehhez a tervezett képzések, fejlesztések segítséget nyújtanak majd.

6.4.4. A célcsoportok bevonásának lehetséges módszerei

Személyes bevonás a járási hivatal foglalkoztatási osztályán: Egy adott ügyfél bevonásáról különböző személyek tehetnek javaslatot. A leggyakoribb, hogy a foglalkoztatási szolgálaton belül a közvetítést végző munkatárs javasol neki szolgáltatásokat a személyes interjúk során, de a későbbiekben megteheti ezt a munkatanácsadó, vagy bármely más tanácsadó is, akivel az ügyfél személyes kapcso-

latba kerül. Néhol az ellátást megállapító kolléga is felhívja az ügyfél figyelmét a létező szolgáltatásokra, ez azonban a munkatárs belátására van bízva.

Hirdetés, plakát, szórólap, kiadvány stb. a járási hivatalok foglalkoztatási osztályain, belül: a járási hivatalok foglalkoztatási osztályain marketingeszközöket helyeznek ki, legyen az hirdetés, plakát, szórólap, vagy egyéb kiadvány.

Koncentrált, kampány jellegű bevonások a foglalkoztatási szolgálaton belül: gyakran előfordul, hogy egy munkaadó nyílt napot szervezve több álláskeresőt kívánt megszólítani, ilyenkor is van lehetőség a Kormányhivatal érintett járási hivatalok foglalkoztatási osztályához fordulni és a kérésre az ott dolgozó munkatárs hívja fel a figyelmét – személyesen, levélben, emailben, vagy telefonon – az álláskeresőnek a lehetőségre. Itt a bevonás nagymértékben függ a munkatárstól, az ő határozottságától és rátermettségétől, hiszen a határozott rábeszélés sem áll távol a munkatársaktól annak érdekében, hogy meglegyen a vállalt (vagy előírt) létszám. Az állásbörzék is ilyen koncentrált, kampány bevonásnak tekinthetők.

Nyílt toborzás: amikor a külső munkaerő-piaci szolgáltató (vásárolt szolgáltatások esetében a B-A-Z Megyei Kormányhivatallal szerződéses viszonyban álló), vagy a munkaadó a nyílt munkaerő-piacról toboroz például tv, rádió, újság, facebook, online stb. hirdetéssel, szórólappal, kiadvánnyal stb. Ilyenkor a bevonás nemcsak álláskeresőket ér el, hanem állásváltókat is, akik szintén fontosak lehetnek a munkaerőhiány kezelésében.

6.5. Jövőkép, alapelvek és célrendszer

6.5.1. Jövőkép - 2021

A foglalkoztatási paktum együttműködések legfőbb célja, hogy a munkahelyteremtő gazdaságfejlesztés, a felnőttképzés és a szakképzés rendszerének sinergiáját erősítve összekapcsolja a kezdeményezéseket, ezzel is támogatva a térségi foglalkoztatást.

A térség a paktum együttműködésének eredményeként 2021-re az alábbi eredmények elérését vízionálja:

- A munkaerőpiaci szereplők között magas szintű partnerségi szemlélet alakul ki,

- A foglalkoztatási paktum információs, tanácsadási, partnerség-szervezési szolgáltatásaival érdemben segíti a gazdaság és az oktatás szereplőit, a vállalkozások, képzőintézmények, önkormányzatok, civil szervezetek működését és fenntartható (tovább)fejlődését.
- A társadalmi értékrend, így a munkára nevelés, a munka értékének hangsúlyozása az oktatás és képzés minden szintjén megjelenik az oktatási és képzési programokban.
- Tudatos pályaorientációs szolgáltatásokkal támogatják a fiatalok tanulmányait.
- A szak- és felnőttképzési rendszer
  - rugalmasan és időben reagál a munkáltatói igényekre,
  - színvonalas, a képzést igénybevevők kompetenciáihoz alakított elméleti, gyakorlati oktatással készítsék fel a munkavállalókat a munkába állásra
- A speciális foglalkoztatási képzéseket jelentős számú munka és gyakorlóhely támogatja.
- A térségben élők képzettségi szintje, ezzel együtt foglalkoztathatósági esélye megnő,
- A munkaerő-piac igényeinek megfelelő (kereslet-vezérelt), gyakorlatorientált, vállalkozói részvétellel zajló képzési- és pályaorientációs rendszer segítségével a képzésből kikerülők sikeresen belépnek és helytállnak a munkaerőpiacon, a munkahelyeken.
- Az Edelényi Ipari Park benépesül (köztük egy nagyobb vállalkozó is), a több munkahellyel együtt bővül a foglalkoztatási partnerség,
- A kis- és középvállalkozási szektor megerősödik, stabil foglalkoztatóvá válik.
- Bővül a foglalkoztatás, növekedik a foglalkoztatási szint, csökken a paktum területén meglévő strukturális munkanélküliség.
- A foglalkoztatók versenyképes jövedelemmel és minőségi munkahelyek, munkakörülmények biztosításával tartják meg hosszú távon, és a rugalmas munkavégzés különböző módszereinek bevezetésével a munkavállalók még szélesebb körét képesek foglalkoztatni.
- A települések virágzó gazdaságai helyi, saját márkás termékekkel látják el a régiót,
- Nő a gazdasági aktivitás
- A negyedik ipari forradalom által nyújtott lehetőségeket a térség Miskolc szellemi és tudományos (egyetemi) bázisára alapozva kihasználja, így új munkahelyek jönnek létre a digitalizációra, az Internet of Things rendszerre alapozva. A jelenlegi hagyományos iparágakban megszűnő munkahelyeket pedig az üzleti, pénzügyi szektor, a menedzsment, informatika, matematika, mérnöki és értékesítési terület pótolja.

- A munkába járás feltételei a megyei alapon szervezett és területi igényekkel összehangolt kezdeményezések révén javulnak. Az ingázók számára állami és munkáltatói támogatások érhetőek el. A közlekedési hálózat fejlesztésével rövidebb idő alatt és komfortosabban érhető el a munkahely.
- A térséget munkalehetőségei vonzóvá teszi, a vándorlás iránya megváltozik, csökken az ingázás, nő a lakónépesség.
- Az üresen álló ingatlanok hasznosítása megtörténik. A térség szereplői megerősödnek. Nagyobb, illetve új ingatlanokat vásárolnak lakás, gazdálkodás, közösségi terek biztosítása céljából Ennek keretében a kevésbé jó állapotú, illetve az elhagyott ingatlanok felújítása is megtörténik.
- A térségi együttműködés eredményeként a járási attrakciók összekapcsolása megtörténik, a turizmus virágzik
- A paktumterület kulturális és természeti értékeire alapozva a gazdaság, a környezet és a társadalom fenntartható, harmonikus működése által minőségi élettér, tiszta, fenntartható és vonzó lakó- és munka környezet alakul ki a térségben.
- Már nem csak a stratégia alkotóinak szlogenje, hogy Vidék nélkül nincs élet!

6.5.2. Stratégia alapelvei

A Foglalkoztatási paktum tagjai az alábbi alapelvek mentés fogalmazzák meg a stratégiát.

Partnerség

Minden partner támogatja az összes stratégiai cél megvalósítását. Különösen fontos minden térségi szereplő és célcsoport tudásának és véleményének értéként való kezelését és kiaknázását, valamint szerepük tudatosítását a megvalósítás folyamatában.

Integrált részvétel

A stratégia a munkaerő-piac érdekelt és érintett szereplőinek igényeire és elvárásaira épül, megvalósításában nélkülözhetetlen az érintett partnerek elkötelezettsége, ezért kulcsfontosságú aktív részvételük a tervezés és a megvalósítás folyamatában egyaránt.

Megvalósíthatóság

A célkitűzések és a prioritások az elérhető erőforrások (pénzügyi, humán valamint az időtényező) és a térségi szereplők motivációjának határain belül kell, hogy legyenek.

Egyenjogúság biztosítása

A stratégiát az egyenlőség és a diverzitás szükségessége iránti tudatosság jellemzi. Kiemelt figyelmet kell fordítani a munkaerőpiac hátrányos helyzetben lévő szereplőire, különösen a munkaerő-piacról hosszabb rövidebb időre kiszoruló egyének (re)integrációjára.

Rugalmasság

A stratégia a fő csapást mutatja meg, ezért a megvalósítás során alkalmazkodni kell lennie a változó körülményekhez.

Koncentrált intézkedések

Az erőforrások (munkaerő, eszközök, pénz) és a rendelkezésre álló idő korlátos, ezért ki kell választani azokat a területeket, amelyek fejlesztésével az adott feltételek mellett a legjobb eredmény érhető el, ezekre kell összpontosítani.

Hálózatépítés fontosságának tudatosítása

A lokális programok és gazdasági fejlesztések tervezése, szervezése és megvalósítása kapcsán kiemelt figyelmet kell fordítani a hálózatelvű együttműködésekre. Ez az alapja ugyanis a gyors problémaészlelésnek- és megoldásnak, valamint a hosszú távú, gyümölcsöző kapcsolatok kiépítésének.

Az Edelényi járás foglalkoztatási jövőképének négy alappillére a következő:

- A munkaadók és képzőintézmények szoros, aktív és rugalmas együttműködésén alapuló szervezett pályorientációs tevékenységgel, tudatos pályaválasztással és életpálya-tervezéssel a foglalkoztatók igényeinek megfelelően képzett munkavállalók kerülnek ki az iskolapadokból és alkalmazásuk eredményeképp a helyi gazdaságok versenyképessége nő.
- Az elsődleges (nyílt) munkaerő-piacon helyt állni nem képes emberek szociális gazdaságokban dolgoznak, melyek célja egyrészt a résztvevők termelői potenciáljának a növelése, másrészt a szociális ellátórendszer kiadásainak csökkentése.
- A Járási Foglalkoztatási Paktum információs, tanácsadási, koordinációsszervezési szolgáltatásaival hatékonyan segíti a vállalkozásokat, a képzőintézményeket, az önkormányzatokat, valamint a civil szervezetek együttműködését és szakmai fejlődését.

- Javul a roma népesség, valamint a tartós munkanélküliek munkaerőpiaci integrációja.

6.5.3. Stratégiai célrendszer

A kistérségi stratégia átfogó célja, hogy képzéssel és vállalkozás ösztönzéssel bővüljön a foglalkoztatás, melynek eredményeként nő a járás gazdasági potenciálja, lakosság és vállalkozás megtartó ereje. Tágabb cél a megye stratégiai céljainak megvalósulásához, gazdasági társadalmi fejlődéséhez való hozzájárulás.

A megyei célokkal összhangban fogalmazódott meg a kistérségi stratégia célrendszere:

80. ábra: A kistérségi stratégia célrendszere

Forrás: Saját szerkesztés

A három fő stratégiai cél az átfogó célok elérését hivatott biztosítani, tartalmukat az alábbiakban részletezzük.

6.5.3.1. Foglalkoztathatóság javítása

A foglalkoztatási stratégia közvetlen célja a térség inaktív lakosságából az aktív korú, potenciális munkavállalók munkavállalásra ösztönzése és helyben történő foglalkoztatásának bővítése.

A járás munkaerőpiacán globális és strukturális munkanélküliség egyidejűleg van jelen. Magas a regisztrált álláskeresők száma és összetétele. Minden ötödik álláskereső tartós munkanélküli.

A térségben relatíve nagy a roma népesség, akiknek az integrációja még nem sikertörténet.

A térségben a munkaképes korú lakosság migrációja tapasztalható. Elvándorlással a lakosság képzetesebb, fiatalabb és mobilabb része érintett, helyükre kevésbé képzett, illetve kisebb mértékben alkalmazkodó, viszont szegényebb réteg érkezik.

Az alacsony végzettség magában hordozza a munkanélküliség lehetőségét, amely a végzettség nélküli pályaelhagyás, illetve a lemorzsolódás eredménye.

A kieső munkaerő pótlása a helyben maradó munkaképes korú lakosok célzott, helyi munkaadói igényekhez igazodó fejlesztésével kezelhető. Legfontosabb cél a potenciális munkavállaló motiváltságát megtalálni.

Már az alapképzésben – a tanuló adottságain kívül – a korábbiaknál nagyobb súllyal kell figyelembe venni a térségi munkaadók foglalkoztatási terveit, ezáltal csökkenthető a korlátozottan piacképes munkanélküli tömeg „újra-termelődése”. A pályaeorientációs tevékenység ki kell terjedjen a térség várható munkaerő-piaci trendjeire.

Mivel a szakképző intézmények kötelesek helyet adni minden tanköteles korú tanulónak, így a belépő minimális tudásszintjének elvárása nem lehetséges. Lehetőség azonban a felzárkóztatás intézményének biztosítása, különösen a hátrányos, halmozottan hátrányos tanulók esetében, valamint az, hogy az intézményből kilépők stabil szakmai tudással rendelkezzenek.

A gazdasági potenciál növelése érdekében nem mellőzhető a felnőtt lakosság képzettségi szintjének emelése sem. Az inaktív réteg potenciális munkavállalóinak, valamint a közfoglalkoztatottak egy részének az elsődleges munkaerőpiacra történő visszavezetéséhez valamilyen képzés szükséges.

A készségek fejlesztése során figyelemmel kell lenni a képzéssel érintettek képességeire, például az alacsonyabb végzettségűek, képességűek esetében a fejlesztés - az írás, olvasás, valamint alapvető matematikai műveleteken túl – a gyakorlati oktatásra kell fókuszáljon. A potenciális munkavállalókat egyrészt adott „szakmára” való alkalmasság, másrészt vállalkozóvá válási képesség szempontjából is célszerű megkülönböztetni. Fontos, hogy a személyes adottság és a képzés összhangja biztosított legyen.

A térségben az inaktív rétegek kisebb mértékű foglalkoztathatóságának további okai között szerepel az alacsony mobilitási hajlandóság, az információhiány, illetve a szocializálódási képesség hiánya.

Ezért a piaci integráció érdekében a kompetenciafejlesztésre, az attitűd-, készség-, szociális kompetenciák fejlesztésére is szükség van.

A képzésekkel szembeni további lényegi elvárás, hogy ne csak papírt adjon, hanem valódi tudást és képességet. Ezért fontos a képző / szakképző intézmények felé történő visszacsatolás a kibocsátott tanulók sikerességéről.

A munkaerőpiac elvárásaihoz illeszkedő képzés előny a gazdaság minden szereplője számára.

- A munkavállalónak a végzettségének megfelelő munkakörben való elhelyezkedés lehetősége miatt.
- A munkaadónak, hogy megfelelő képzettségű munkavállalóval hatékonyabban tud dolgoztatni, ezáltal profittermelő képessége nő.
- Az államnak, mert az egyén képzésébe befektetett tőke adó formájában megtérül.

A megfelelő képzettségű munkavállalók elhelyezkedését az egyén képzésén és fejlesztésén kívül munkaerőpiaci tájékoztatással is támogatni kell. A célcsoportok hatékony eléréshez különböző eszközök szükségesek. Megoldás lehet a jó példák ismertségének növelése, a szeniorok bevonása vagy elismert személy (pl.: vajda) ügy oldalára állítása.

Az Edelényi kistérségi paktum felnőttképzési modellje, ahogyan a megyei paktum is kereslet-vezérelt modellt támogat.

6.5.3.2. Munkaadók megerősítése és befektetések ösztönzése

A járás számára elengedhetetlen a helyben elérhető, stabil, kiszámítható munkahelyet és versenyképes bérezést kínáló munkaadók jelenléte. A térség vállalkozásainak megerősítése nélkül a foglalkoztatási arány nem javítható, a gazdasági fejlődés nem biztosítható.

A stratégia helyzetelemzés részében megfogalmazásra került, hogy a térség vállalkozásainak kétharmada mikro-vállalkozás, 500 fő feletti foglalkoztató nincs a járásban.

A Paktum stratégia nagy hangsúlyt helyez a munkaerőkínálat fejlesztésére, valamint a munkaerőpiaci részvétel ösztönzésére. A jelenlegi strukturális munkanélküliség és a tartós munkanélküliek munkaerőpiaci integrációja miatti képzések megvalósítása hosszabb időt vesz igénybe, ezért a helyi munkaadóknak fel kell készülniük az átmeneti időszakra. A munkaadókat szükséges megismertetni a potenciális munkavállalók jellemzőivel és sajátosságaival, valamint a munkaerőpiaci eszközök előnyeiről és adminisztratív kötelezettségeiről.

A Világbank 2017. évi felmérése szerint a „vállalkozás indításának a költsége ... majd kétszerese az uniós átlagnak, a törzstőke követelmény pedig a legmagasabb az egész EU-ban.”

Az induló vállalkozások fejlődését különböző (pénzügyi, humán, marketing, informatikai stb.) szolgáltatásokkal szükséges támogatni.

A közfoglalkoztatási programok jelenleg mérsékelik a térségben munkanélküliséget. Ezeknek a programoknak köszönhetően mára a térség legnagyobb foglalkoztatói az önkormányzatok lettek. A programok révén többletforráshoz is jutottak az önkormányzatok melyeket az amúgy szűkös költségvetés által nem finanszírozott feladatokra fordítottak pl.: élhetőbb települési arculat kialakítás. A közfoglalkoztatás azonban kevés esetben eredményezi az elsődleges munkaerőpiacra való visszajutást. Éppen ezért a közfoglalkoztatásnak el kell mozdulnia a szociális gazdaság irányába, hogy alapvető célját - az álláskereső munka világába történő visszavezetését - megvalósítsa. A munkanélküliek, közfoglalkoztatottak gyors munkaerőpiaci integrációja megvalósulhat a helyi mezőgazdasági vagy más kézimunka igényes termékek termelésére, feldolgozására alapított szövetkezetekben. Fontos az önkormányzati beruházások és gazdaságélénkítési tevékenységek szinergiájának megteremtése. A szociális gazdaságfejlesztés sikere abban van, hogy menedzselése során sikerül-e egyszerre fókuszálni a kínálatfejlesztésre és a keresletélénkítésre.

A Foglalkoztatási Stratégia szempontjából jelentős az Edelényi Ipari Park projekt, melyhez már most tenni kell a megfelelő kihasználtság elérése érdekében.

6.5.3.3. Munkaerőpiaci környezet fejlesztése, partnerség erősítése

A Foglalkoztatási paktum önmagában egy partnerség, amely erősíti a munkaerőpiaci szereplők együttműködését azáltal, hogy megteremti rendszeres fórumot biztosít helyi társadalom és a gazdaság résztvevőinek. A közös munkában a munkáltatók, képzők, munkavállalók, helyi önkormányzatok, nonprofit és állami szervek – szükségleteiknek megfelelően - egyaránt képviseltethetik magukat. Az önkormányzati szerepvállalás elsősorban a vállalkozás- és befektetésösztönzési tevékenységre terjed ki, de legalább olyan jelentősége van a térség lakosságmegtartása szempontjából a közszolgáltatások, települési szolgáltatások minőségi és mennyiségi ismérveinek. Ezen területeken a települések összehangolt, tudatos beavatkozásaira, célzott, hatékony és eredményes forrásfelhasználására van szükség.

Ahogy a foglalkoztatás, úgy a foglalkoztatási stratégia megvalósításának is lehetnek a járason túlmutató beavatkozási igényei. Ezekhez egyrészt horizontális (más térségi Foglalkoztatási Paktum-szervezettel való), másrészt vertikális (megyei paktumhoz) együttműködési igény társul.

Az együttműködés másik indoklatsága anyagi természetű. Összefogással olykor a rendelkezésre álló erőforrások hatékonyabb felhasználása valósítható meg.

Amennyiben a rendelkezésre álló európai uniós és hazai finanszírozási forrásokat ésszerűen, összehangoltan használják fel, úgy annak eredménye élhető gazdasági-társadalmi környezet lesz, ami nem csak a munkaadók, de a munkavállalók irányában is növelik a helyben maradási vagy betelepülési hajlandóságot.

6.5.4. Tervezett akciók

Jelen foglalkoztatási stratégiai tartalmazza a célokhoz tartozó prioritásokat és a megvalósítás tervezett eszközrendszerét.

81. ábra: Munkaerőpiaci prioritások és a megvalósításukhoz szükséges kiemelt intézkedések

•Munkaerőpiaci belépés/visszalépés segítése	•Munkaerő kereslet orientált képzése
	•Álláskeresők elhelyezkedésének elősegítése
	•Vállalkozóvá válás segítése
•Munkavállalói képességek javítása	•Álláskeresők elhelyezkedésének elősegítése
	•Duális képzés
	•Gyakornoki programok
•Szociális gazdaságok fejlesztése	Helyi termékek kereskedelmének erősítése
	Hatékony szervezeti struktúra
	Nem állami szervezetek komplex foglalkoztatási támogatása
•Vállalkozás ösztönzés	•Foglalkoztatást segítő támogatások nyújtása
	Menedzsment szolgáltatások nyújtása
	Infrastruktúra fejlesztési lehetőségek kiaknázása
•Együttműködések erősítése	•Foglalkoztatási együttműködések
	Paktumközi együttműködések
	Visszacsatolás a képző intézmények felé

Forrás: Saját szerkesztés

A stratégiában az egyes akciókhoz felelősöket rendelünk és az akcióban együttműködők körére is szakmai javaslatot teszünk, ugyanakkor az előkészítés és a megvalósítás során a szereplők köre módosítható, bővíthető.

6.5.4.1. Foglalkoztathatóság javítása (S1)

Az akció két különböző alprojektet tartalmaz:

A.1 Munkaerőpiaci belépés/visszalépés segítése

Cél: a munkaerőpiaci információk rendelkezésre állásának és alkalmazásának biztosítása. Ennek keretében elvégzendő feladatok:

- az aktív korú inaktív népesség feltárása,
- a védett foglalkoztatásban lévők helyzetfeltárása,
- az inaktív réteg munkavállalását akadályozó tényezők feltárása, foglalkoztatáspolitikai, szociális és társadalmi tényezőinek elkülönítése,

- az akadályozó tényezőkre reagáló intézkedéscsomagok, szolgáltatások kidolgozása, személyenként egyéni cselekvési terv kialakítása,
- Hatékony nyilvántartási rendszerek kialakítása
  - Munkanélküliekről, közfoglalkoztatottakról (végzettség, szakértelem, képzési szükséglet, stb.)
  - Naprakész álláshely információk
- Sérülékeny rétegek képviselőivel, vezetőivel való aktív kapcsolattartás (pl.: Megváltozott munkaképességűek, Romák)
- Képző intézmények közötti hálózatépítés,
- Célcsoportok hatékony elérési csatornáinak kialakítása mentorhálózat kiépítése
- Naprakész információk biztosítása a kommunikációs csatornán
- Ki kell dolgozni a vállalkozóvá váláshoz nyújtott támogatás eszközrendszerét forrásmegjelöléssel
- A nyilvántartás és az együttműködés során ki kell választani (és a továbbiakban a kiválasztott formában támogatni) a vállalkozásra kész (arra hajló és alkalmas) célcsoport tagokat,
- Aktív, hatékony pályaaorientációs tevékenység (naprakész információs rendszer bázisán az együttműködés jegyében)
- A képzőintézmények eredményesség mérés mutatórendszerének kidolgozása, a visszacsatolás rendszerének kialakítása, az eredmények szélesebb körben való megismerhetőségének biztosítása.

Akció felelős: Paktum Iroda

Közreműködők:

- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Ipar és Kereskedelmi Kamara

A.2 Munkavállalói képességek javítása

Munkavállalói képességeken e témakörben minden olyan tudást, tapasztalatot, készséget és képességet értünk, amely képesség teszi őt az elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedésre.

Cél: a célcsoport elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedését biztosító (hatékony) képzések, fejlesztések biztosítása.

Feladatok:

- Valós munkaadói igényekhez, a gazdasági tendenciákhoz igazodó pályaorientáció, pályaválasztási tanácsadás, mely figyelembe veszi az egyének személyes pályaorientációját, pályadöntéseit és kompetenciáit (segítve ezzel az elköteleződést és a pályán maradást).
- Oktatási és képzési paletta folyamatos, igényekhez igazodó kialakítása, figyelemmel az egyes csoportok sajátosságaira (lásd célcsoport elemzés):
  - képzettségi különbségek figyelembe vétele
  - a védett foglalkoztatásban lévők motivációs fejlesztési lehetőségeire
  - megváltozott munkaképességűeknek - speciális közösség kovácsoló, lelki egyensúlyt biztosító programok.
- A vállalkozói szemlélet formálása a hátrányos helyzetű csoportokkal szembeni felelősségvállalás irányába, érzékenyítő programok, tájékoztatók lebonyolításával.
- Helyi vállalkozások intenzívebb bevonása a gyakorlati szakképzésbe.
- Gyakorlati helyek számának, akkreditálásának támogatása.

Akciófelelős: Paktum iroda

Közreműködők:

- a Foglalkoztatási Paktum csatlakozott tagjai, kiemelten a projekt megvalósítására szerződött konzorciumi partnerek.

6.5.4.2. Munkaadók megerősítése, befektetések ösztönzése (S2)

A munkaadók megerősítése, a befektetések ösztönzése cél megvalósításához is két akciót tervezünk.

A.1 Szociális gazdaságok fejlesztése

A szociális szövetkezet az alapszabályában meghatározott összegű részjegytőkével alapított, a nyitott tagság és a változó tőke elvei szerint működő, jogi személyiséggel rendelkező szervezet, melynek általános célja a tagjai gazdasági, valamint más társadalmi (kulturális, oktatási, szociális, egészségügyi) szükségletei kielégítésének elősegítése.

Cél: a munkanélküli, illetőleg szociálisan hátrányos helyzetben lévő tagjai számára munkafeltételek teremtése, valamint szociális helyzetük javításának egyéb módon történő elősegítése.

Tevékenységek:

- Szociális gazdaságok megfelelő profiljának kiválasztása,
- Hatékony szervezeti struktúra kialakítása,
- Szakértő vezetők kiválasztása,
- inaktív réteg védett foglalkoztatásba vétele,
- folyamatos mentorálás biztosítása,
- Kedvezményes szolgáltatáscsomag összeállítása (pénzügyi, humán, marketing, stb.),
- Folyamatos monitoring

Akciófelelős: Paktum iroda

Közreműködik:

- Foglalkoztatási Paktum csatlakozott tagjai, kiemelten a projekt megvalósítására szerződött konzorciumi partnerek
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal
- Civil szervezetek

A.2 Vállalkozás ösztönzés

Cél: a vállalkozók befektetés ösztönzése, melynek eredményeként humán tőke igényük megnő. Az ösztönzés megvalósulhat már meglévő vállalkozás bővítésével vagy új vállalkozások alapításával. A foglalkoztatási stratégia keretében a stratégiai célcsoport vállalkozóvá válásának prioritása van.

Tevékenységek:

- Foglalkoztatókkal való kapcsolattartás fórumainak kialakítása
- Információs szolgáltatás a rendelkezésre álló munkaerő állományáról, sajátosságáról,
- Tájékoztató az egyes célcsoportokhoz tartozó támogatási lehetőségek igénybevételének feltételeiről, (foglalkoztatási, közlekedési, képzési, lakhatási stb.)
- atipikus foglalkoztatási lehetőségek feltárása, ösztönzése,
- munkáltatók tájékoztatása az atipikus foglalkoztatás peremfeltételeinek megteremtését biztosító támogatási lehetőségekről (pl. célirányos képzés, internet, informatikai eszközök elérhetősége),

- önfoglalkoztatási szándékkal rendelkezők számára vállalkozás-fejlesztési tanácsadás, inkubátorprogram kidolgozása,
- az önfoglalkoztatásban gondolkozó potenciális jelöltek hálózatépítése (potenciális feltárása, közvetítése),
- induló vállalkozások támogatására kedvezményes szolgáltatáscsomag kidolgozása,
- pályázatfigyelő rendszer kialakítása, támogatási lehetőségek célzott kommunikálása a vállalkozók felé.
- helyi vállalkozók számára forrásfeltáró, pályázási lehetőségekben támogató segítségnyújtás,

Akciófelelős: Paktum iroda

Közreműködik:

- Foglalkoztatási Paktum csatlakozott tagjai, kiemelten a projekt megvalósítására szerződött konzorciumi partnerek

6.5.4.3. Partnerségek erősítése (S3)

Cél Más, a régióban lévő – térségünkre hatással bíró - szervezetek stratégiáinak, cselekvési programjainak megismerése annak érdekében, hogy a megfelelő cselekvési programunkat időben kialakíthassuk, a jó gyakorlatot elsajátítsuk. Anyagi forrásainkat, szaktudásunkat összeadva, a kívánt cél érdekében hatékonyabban használjuk fel.

Tevékenységek:

- Lehetséges partnerek feltárása
- Kapcsolódási pontok feltérképezése
- Együttműködés formájának kialakítása
- Kapcsolatok értékelése, felülvizsgálata

Akciófelelős: Paktum iroda

Közreműködik:

- Foglalkoztatási Paktum csatlakozott tagjai, kiemelten a projekt megvalósítására szerződött konzorciumi partnerek

6.5.5. Akciók időbeli ütemezése

Tev. Kód	Tevékenység megnevezése	2016			2017				2018				2019 fenntartás			
		2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
1.1	Megvalósíthatósági Tanulmány és kapcsolódó dokumentumok elkészítése															
1.2	Háttér tanulmányok és helyzetelemzés készítése															
1.2.1	Perspektivikus (kiemelt) kutatási területek kiválasztása, paktum működési keretek kidolgozása, szakértő munkavállalók kiválasztása, felvétele															
1.2.2	A paktum tagjainak kompetenciáinak és erőforrásainak feltérképezése, igényfelmérések, munkaerőpiaci kutatás															
1.2.3	Kapcsolatok kiépítése, belső kommunikációs csatornák kiépítése a paktum tagjaival															
1.2.4	Kitörési pontok azonosítása (ITS/IVS/TFK/S3-hoz illeszkedően), munkaerőpiaci kínálati oldal feltérképezése															
1.2.5	Együttműködés szervezeti kereteiről szóló tervezet és ütemterv kidolgozása															
1.2.6	Fenntarthatóság szervezeti, pénzügyi feltételeinek és felelősségi köreinek kidolgozása															
1.3	Közbeszerzés															
2.1	Szakmai megvalósítás, paktum szervezet kialakítása															
2.1.1	Paktum szervezet kialakítása															
2.1.2	Paktum szervezet SzMSz, munkaszerződések elkészítése, munkaszerződések folyamatos felülvizsgálata															
2.2	Szakmai megvalósítás															
2.2.1	Tanácsadás, szolgáltatás portfólió kidolgozása															
2.2.2	Szolgáltatást támogató humánerőforrás fejlesztés, együttműködés															

2.3	Megvalósítás, a célcsoport igényei szerint																
2.3.1	Kompetencia fejlesztés, projekt-előkészítő/támogató alkalmazott kutatások folytatása, támogatása																
2.3.2	Képzési programok definiálása és kidolgozása																
2.3.3	Más megyei paktumok monitoring-ja és benchmarking tevékenység																
2.3.4	Képzések szervezése és lebonyolítása																
2.3.5	Menedzsment feladatok																
2.4	Paktum szervezet működtetése/ együttműködés a Partnerekkel																
2.4.1	Az együttműködés szervezeti kereteinek kialakítása																
2.4.2	Új együttműködési formák kidolgozása a Foglalkoztatási Paktum és partnerei között																
2.4.3	Sz stratégiai szövetségek, együttműködések fejlesztése, bővítése																
2.4.5	Részvétele konferenciákon, szakmai versenyeken																
2.4.6	Képzések lebonyolítása																
2.5	Szakmai munkát támogató tevékenységek																
2.5.1	Munkaerőpiaci adatbázis felépítése																
2.5.2	Szakmai és tudástranszfer képzések, workshopok																
2.5.3	Partnerséget támogató rendezvények, szakmai fórumok lebonyolítása																
2.5.4	Szakkiállításokon és vásárokon való megjelenések																
2.5.5	Részvétel foglalkoztatási kerekasztalokon, vállaltlátogatások, képzőhely látogatások																
2.5.6	Pályázat menedzsment tevékenység																
K.1	Menedzsment																
K.2.	Tájékoztatás és nyilvánosság biztosítása																
K.3.	Könyvvizsgálat																

6.5.6. Szervezeti és humánerőforrás terv

A Foglalkoztatási Stratégia, valamint a Paktum során kidolgozott projektek sikeres megvalósításának alapvető feltétele a szükséges szervezeti háttér és humán erőforrás kapacitások meghatározása és megtervezése.

Az Edelényi Kistérségi Foglalkoztatási és Gazdaságfejlesztési Paktum a lehető legszélesebb együttműködésre épít, amely a gyakorlatban a járás munkaerő-piaci, terület-fejlesztési és egyéb, releváns szereplőinek bevonását jelenti. A Paktum partnerség tagjai a paktum céljaival egyetértésben aktívan részt vesznek azok megvalósításában. A Paktum partnerei mindazon szereplők, akik együttműködési szándékukat az együttműködési megállapodás aláírásával deklarálják, annak megvalósításában aktívan részt vesznek, a szükséges erőforrások rendelkezésre bocsátásában közreműködnek.

A TOP projektet formálisan a konzorciumi partnerek valósítják meg, a Foglalkoztatási Stratégia célkitűzéseinek eléréséhez azonban valamennyi résztvevő felelősségteljes közreműködése szükséges. Így az egyes projektek megvalósításában fontos szerepet kapnak a Paktumszervezet tagjai is.

Az Edelényi Kistérségi Foglalkoztatási és Gazdaságfejlesztési Paktum Együttműködési Megállapodását alapító tagként az alábbi szervezetek írták alá:

- BAZ Megyei Kereskedelmi és Iparkamara
- BAZ Megyei Kormányhivatal
- BAZ Megyei Önkormányzat
- Bhim Rao Egyesület
- Edelényi Kistérség Többcélú Társulása
- Edelény Város Önkormányzata
- Észak-magyarországi Ökológiai Partnerség Alapítvány
- Fedrid Építőipari, Szolgáltató és Gyártó Kft.
- KBTF Nonprofit Kft.
- Perkupa Község Önkormányzata
- Szendrő Város Önkormányzata
- Szögliget Község Önkormányzata
- Tóth Attila, egyéni gazdálkodó
- Trixon-B Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
- Ziliz Község Önkormányzata

A Paktumszervezeti tagok közötti feladatmegosztást a 37. sz. táblázatban foglaltuk össze.

Paktumszervezeti tag	Feladatok
Edelényi Kistérség Közös Társulása	Paktum létrehozása, működtetése, megalapozó tanulmányok készítése, foglalkoztatási stratégia, akcióterv, munkaprogram és projekttervek kidolgozása, paktumiroda felállítása és működtetése, paktum minősítés megszerzése, paktum tevékenységek összehangolása, kommunikáció, nyilvánosság biztosítása, kiegészítő tevékenységek (helyi termékekhez kapcsolódó szolgáltatásfejlesztés, befektetésösztönzés)
BAZ Megyei Kormányhivatal	Képzés, foglalkoztatás, munkaerő-piaci szolgáltatások, önfoglalkoztatóvá válás, foglalkozás-egészségügyi és képzési alkalmassági vizsgálatok, egyéb munkaerő-piaci tevékenységek, paktum tevékenységek összehangolása, az álláskereső személyek üres álláshelyek betöltését fókuszba állító, célzott képzésének/foglalkoztatásának támogatása
BAZ Megyei Kereskedelmi és Iparkamara	Közreműködés a vállalkozói igények és elvárások megjelenítésében, a vállalkozók elérésében, megszólításában és mozgósításában, valamint a duális szakképzés és a pályaorientáció terén.
BAZ Megyei Önkormányzat	A megyei és a megyében megvalósuló helyi paktumok közötti szinergiák megteremtése, a tevékenységek, célok összhangjának megteremtése érdekében folyamatos egyeztetések megszervezése, kapcsolattartás
Munkaadók, vállalkozások	Célcsoportként és Paktumszervezeti tagként a munkáltatói igények és elvárások megfogalmazása, várható fejlesztések előrejelzése, munkaerőigényekkel kapcsolatos információáramlásban való közreműködés
Oktatási intézmények, képző szervek	Szak- és felnőttképzés keresletvezérelt alakítása, munkaerő-piaci igények becsatornázása, kereslet és kínálat összehangolása, információáramlás biztosítása, pályaorientáció
Civil szervezetek	Közreműködés a célcsoport tagok felkutatásában, elérésében, fejlesztésében, aktivizálásában, kapcsolatteremtés a munkaadók és álláskeresők között

37. táblázat Feladatmegosztás a Paktum tagok között

6.6. Kockázatelemzés

A kockázatelemzés célja a foglalkoztatási stratégiában meghatározott célok elérését, akciók sikeres megvalósítását veszélyeztető tényezők azonosítása.

A kockázatelemzés során megkülönböztetünk belső és külső kockázatokat. Azokat a tényezőket, melyek a Paktumszervezet, vagy a Paktum tagok hatókörébe tartoznak belső tényezőknek, az ezen kívül esőket külső tényezőknek nevezzük. A kockázatok között jelen anyagban megkülönböztetünk pénzügyi, valamint megvalósítási és fenntartási kockázatokat.

A kockázatokat bekövetkezésük valószínűségének, illetve hatásának három fokozatát értékeljük:

- Nagy kockázat
- Közepes kockázat
- Kicsi kockázat

38. táblázat: Pénzügyi kockázatok

Kockázat leírása	Valószínűsége	Hatás mértéke	Kockázatmegelőzés és -kezelés részletes bemutatása
A projekt finanszírozásában tervezett kifizetések megérkezésének elhúzódása	közepes	Alacsony	A támogatási szerződés megkötése után lehívható lesz a támogatási előleg, amely gyors igénylésével csökkenthető az likviditási problémák esélye
A projektben tervezett tevékenységeinek esetleges időbeni elhúzódása esetén nem teljesül a pénzügyi ütemterv	közepes	Alacsony	A projekt megvalósítása során folyamatos monitoring szükséges, a projekt tervezéskor tartalékidőszakokat kell képezni
A TOP támogatások időben való elszámolása és a támogató általi kiegyenlítése	nagy	Alacsony	A partnerek felkészítése az elszámolásokra, folyamatos monitoring alkalmazása. Tartalék összegek felszabadítása igény esetén, vagy a projekt átütemezése

Forrás: Saját szerkesztés

39. táblázat: Megvalósíthatósági és fenntarthatósági kockázatok

Kockázat leírása	Valószínűsége	Hatás mértéke	Kockázatmegelőzés és -kezelés részletes bemutatása
Jogi szempontok			
A foglalkoztatási paktumok létrehozása, működtetése és szervezeti keretei jogilag nem szabályozottak, ami bizonytalanságot rejt a jövőbeli működés vonatkozásában.	magas	közepes	A partnerek által egyöntetűen elfogadott, jogilag megfelelő, hosszú távon is fenntartható működési formát kell találni és kialakítani, amely akkor is működőképes marad, ha a szabályozási és/vagy a finanszírozási környezet, illetve a

			partnerek köre módosul. Proaktív módon, jogszabályi javaslatok megfogalmazásával elérhető, hogy a paktumok a foglalkoztatáspolitikai meghatározó szereplői legyenek és maradjanak tartósan.
A jogszabályi környezet kedvezőtlen irányú változása	alacsony	közepes	A paktum tagjainak (elsősorban a járasszékhely önkormányzatnak, a Kormányhivatalnak, illetve a paktumirodának) folyamatosan figyelemmel kell kísérnie a jogszabályi változások. Olyan szervezeti, működési formát kell kialakítani, amely rugalmas, gyors reagálást tesz lehetővé megváltozott jogszabályi körülmények esetén. Proaktív módon, jogszabályi javaslatok megfogalmazásával elérhető, hogy a paktumok a foglalkoztatáspolitikai meghatározó szereplői legyenek és maradjanak tartósan.
Intézményi szempontok			
A paktum partnersége nem teljes körű, nem vesz részt benne minden olyan partner, amely fontos a megvalósítás szempontjából.	közepes	jelentős	A paktumsztenderdek figyelembevételével pontosan meghatározható az a szervezeti kör, amelyeknek mindenképpen részt kell vennie a partnerségben a célok elérése érdekében. Ezt követően megfelelő egyeztetéseket kell folytatni annak érdekében, hogy minden érintett fél elkötelezett legyen és aktívan részt vegyen a paktum működésében
Paktumpartnerek feladat- és hatáskörének változása: a paktum kötelező partnerei jelenleg a megyei önkormányzat, a Kormányhivatal, valamint a kereskedelmi és iparkamara. A partner szervezetek feladat- és hatásköre az elmúlt időszakban jelentős változáson ment keresztül, és hasonló folyamatok nem tekinthetők kizártnak a jövőben sem.	alacsony	jelentős	Elengedhetetlen, hogy a paktumban részt vevő partnerek a külső körülményektől függetlenül is szakmailag elkötelezettek legyenek. Ehhez a partnerség során részletesen be kell mutatni a paktumból származó előnyöket minden érintett számára (paktumtagok, települési önkormányzatok, vállalkozók, közvetett célcsoport), továbbá egyértelműen meg kell fogalmazni az elvárásokat az egyes szereplők felé annak érdekében, hogy a paktum fenntartható maradjon a
Konfliktus a paktumon belül: Szakmai, de akár személyi konfliktus is felmerülhet a paktum tagjai, illetve azon belül a projektet megvalósító konzorcium tagjai között, amelyek alapvetően befolyásolhatják a paktum eredményességét.	alacsony	jelentős	A kiegyensúlyozott partnerség, a szakmai egyetértés és a szoros együttműködés alapjait már az előkészítés során le kell fektetni. Pontosán meg kell határozni az egyes partnerek által ellátandó feladatokat, ki kell jelölni a felelősöket, meg kell teremteni a megfelelő kommunikációs platformot, rendszeres – szükség esetén ad hoc – egyeztetéseket kell tartani.
Paktumban érintett szakemberek változása: Ez egyfelől okozhatja a szakmai súlypontok eltolódását, a feladatok másfajta értelmezését, másfelől kedvezőtlenül alakíthatja az elkötelezettséget is.	közepes	közepes	Törekedni kell arra minden érintett szervezet esetében, hogy a paktum működését minél kevésbé érintsék személycserék, megőrizve ezáltal egyfajta állandóságot a szakmaiság tekintetében. Amennyiben mégis elkerülhetetlen a személycseré, akkor az új szakemberek alapos felkészítése szükséges.
A megvalósításhoz szükséges szakemberek hiánya: a paktum tevékenysége rendkívül szerteágazó és sok feladatot magában foglal, nagyszámban lesz szükség megfelelő szakemberekre minden konzorciumi partnernél. Ezek rendelkezésre	alacsony	közepes	A konzorciumi partnerek időben tudnak gondoskodni a megfelelő szakmai háttér biztosításáról – szükség esetén továbbképzésekkel, új munkavállalók felvételével. A paktum létrehozásában és működésében érintett legfontosabb személyek képzésen vesznek

állása nehézséget okozhat, illetve túlterheltséget eredményezhet az egyes szervezeteknél.			részt, amely során részletes ismereteket és gyakorlati tanácsokat kapnak feladataik eredményes ellátásához
Társadalmi kockázatok			
Célcsoportok motiválatlansága Jóllehet mind a munkáltatók, mind a munkavállalók számára egyértelműen előnyt jelent a paktum által biztosított szolgáltatások és támogatások igénybevétele, ettől függetlenül elképzelhető, hogy nehezen lehet valóban mozgósítani és motiválni mind a munkáltatókat, mind a munkavállalókat az aktív részvételre.	alacsony	alacsony	Részletes kommunikációs ütemtervet kell összeállítani, majd az abban foglalt tevékenységeket megvalósítani, így minden érintett megfelelő módon értesülhet a paktum tevékenységéről. A célcsoporttal kapcsolatos minden kommunikációs tevékenység során elengedhetetlen – a kötelezettségek mellett – az előnyök részletes bemutatása is, hogy a paktumban történő részvétel vonzóvá váljon
Előítéletek: Mivel a célcsoportokon belül erősen felülreprezentáltak a hátrányos helyzetű csoportok, ezért ez a kérdés nagyon fontos. A foglalkoztatói előítéletek miatt ezek a nehezebben aktivizálható rétegek kimaradhatnak a projektből, ami annak céljaival kapcsolatos veszteséget jelentene.	közepes	közepes	A foglalkoztatók számára nyújtott szolgáltatásoknál és a munkavállalók bevonásánál a konzorcium biztosítja az egyenlő bánásmód elvét. A toborzás során partnerszervezetek segítségével minden lehetséges célcsoporthoz eljuttatjuk a projekttel kapcsolatos információkat, és a foglalkoztatói szemléletformálásban szerepet vállalunk.
Kimaradás, lemorzsolódás: A résztvevők lemorzsolódása jelentős veszélyforrás, mely egyrészt a feketegazdaságban elérhető munka-lehetőségek, másrészt a motiválatlanságra vezethető vissza	magas	közepes	A résztvevők motivációjának felmérése is része a több lépcsős kiválasztási folyamatnak, amelyben a személyes interjúk alapján is van esély annak kiszűrésére, hogy mely résztvevők esetében magasabb a kockázat. Emellett tartalék bevonható célcsoporttagokat is kell toborozni, akik a lemorzsolódott személy helyett azonnal bevonható a programba.
Szakmai kockázatok			
Szakpolitika változása A foglalkoztatáspolitikai irányelvek európai uniós és hazai szinten is többnyire állandónak tekinthetők (a minél magasabb foglalkoztatottsági szint elérése), azonban az ezek eléréséhez megfelelőnek tartott eszközök köre időről időre változik, és megítélésük sem tekinthető egységesnek. Emiatt változhat a paktum szerepe, megítélése és támogatása is.	alacsony	közepes	A projekt eredményes megvalósítása és a paktum hatékony működtetése nagymértékben hozzájárul ahhoz, hogy a paktum, mint foglalkoztatáspolitikai eszköz meghatározó alakítója legyen a hazai munkaerő-piaci folyamatoknak. Proaktív módon, szakpolitikai javaslatok megfogalmazásával elérhető, hogy a paktumok tartósan a foglalkoztatáspolitikai meghatározó szereplői legyenek és maradjanak.
Pénzügyi-gazdasági fenntarthatósági kockázatok			
Kedvezőtlen makrogazdasági folyamatok: az esetlegesen bekövetkező kedvezőtlen makrogazdasági változások miatt csak korlátozott hatása lehet a paktumnak a járási munkaerő-piacra és a területi foglalkoztatási különbségek kiegyenlítésére.	közepes	jelentős	Alternatív megoldásokat és eszközöket kell alkalmazni a paktum fenntartása és a munkaerő-piaci folyamatok stabilitása érdekében. Intenzív befektetés-ösztönzéssel célszerű kiegészíteni a paktum működését – akár a paktumiroda keretein belül, akár más erre a célra kijelölt szervezet bevonásával.
Működési források előteremtése A paktum fenntartását és a paktum-iroda működését a projekt-megvalósítást követően is biztosítani kell, ami megterhelheti az érintett szervezetek költségvetését.	közepes	jelentős	A hosszú távú működéshez a paktum tagjai arányos hozzájárulás vállalásával biztosíthatják a szükséges saját forrást, mivel annak mértéke nem lesz jelentős. Az alternatív forráslehetőségek felkutatására is érdemes hangsúlyt fektetni (pl. térítéses szolgáltatások biztosítása), úgy, hogy azok ne csökkent-

			sék jelentősen a paktum eredeti céljainak megvalósítására fordítható időt.
Abszorpciós kockázatok			
Közbeszerzési eljárások elhúzóda, siker- telensége A projekt során számos esetben lesz szükség külső szolgáltató igénybevételére. A közbeszerzési eljárások elhúzóda és esetleges sikertelensége veszélyeztetheti a tervezett mérföldkövek teljesítését.	közepes	közepes	Az eljárásrendet szigorúan be kell tartani minden érintettnek. Közbeszerzési szakértő segítségével biztosítani kell a közbeszerzési dokumentumok megfelelő szakmai előkészítettségét.
Képzők kiválasztása Speciális munkáltatói igények esetén felmerülhet, hogy nincs olyan képző intézmény, amely engedéllyel rendelkező képzést tud biztosítani az adott szakterületen.	alacsony	közepes	A képzési igényfelmérést minél hamarabb el kell végezni a potenciális munkáltatók körében, hogy a térségi szinten szükséges és indokolt képzéseket, valamint az azt biztosító képző intézményeket időben ki lehessen választani.
A tevékenységek megvalósítási költsége jóval meghaladja a tervezett mértéket A gondos előkészítés és tervezés ellenére elképzelhető, hogy az egyes tevékenységekre allokált források nem lesznek elegendők a megvalósításra.	közepes	közepes	Részletes akcióttervvel és pontos költségvetéssel minimálisra csökkenthetők a pénzügyi kockázatok a projektmegvalósítás során. Mivel a felhívás nem engedélyezi tartalékkeret tervezését, célszerű a konzorcium tagjainak felkészülnie az esetleges saját forrás biztosítására.
Megvalósítás csúszása Egyes részfeladatok teljesítésének elhúzóda veszélyeztetheti a projekt időben történő befejezését – különösen az egyes tevékenységek egymásra épülése miatt (pl. a toborzás elhúzóda miatt később kezdődhet meg a képzés, majd a foglalkoztatás).	alacsony	közepes	Az előkészítés során reális ütemterv került összeállításra, amely – szükség esetén – rugalmasan módosítható a felhívás által engedélyezett keretek között.
Túlzott hangsúly az indikátorok teljesítésén A támogatási feltételeknek való megfelelés miatt előfordulhat, hogy a konzorciumi tagok túlságosan az indikátorok teljesítésére fognak koncentrálni. Ez a fajta kényszerhelyzet eltérítheti a konzorciumot az eredeti hosszú távú célkitűzésektől (pl. olyan képzések és munkáltatók kiválasztása, amelyekkel az indikátorok könnyen teljesíthetők, de hatása csak elszigetelten érzékelhető). Nehezítő tényező, hogy a megyei és a helyi paktumoknak gyakorlatilag ugyanazon a célterületen kell az indikátorokat teljesíteni.	közepes	közepes	Megfelelő monitoringrendszerrel kell kialakítani, amely lehetővé teszi az indikátorok nyomonkövetését. Az indikátorok teljesítése érdekében olyan átgondolt mechanizmusokat kell beépíteni a paktum működésébe (pl. munkáltatók célzott megkeresése, igényeik felmérése, érzékenyítése), valamint a Kormányhivatal által ellátandó feladatok végrehajtásába (pl. a munkáltatók igényeinek teljes mértékben megfelelő képzések szervezése), amelyek úgy garantálják az indikátorok elérését, hogy egyúttal az általános célok is teljesüljenek. Nem háttérbe szorítva a számszerű kimeneti mutatók teljesítését, kiemelten fontos, hogy a paktum hosszú távon is működőképes legyen, érdemben befolyásolni tudja a megye munkaerőpiaci folyamatait akkor is, ha a képzésre és foglalkoztatásra fordítható források kimerültek. Ezt elsősorban a szakmai elköteleződéssel és motivációval lehet elérni, amely a partnerség kialakításának egyik legfontosabb eleme. A projekt végrehajtása során tehát biztosítani kell az indikátorok teljesítése és a paktum hosszú távú céljai/fenntarthatósága közötti egyensúlyt. A megyei paktumnak koordinátorként hangsú-

			lyos szerepet kell játszania a helyi paktumok összefogásában, így megfelelő egyeztetéseket követően van lehetősége kedvező irányban befolyásolni az indikátorok teljesítését mind megyei, mind helyi szinten – a célkitűzések sérülése nélkül.
Toborzás, kiválasztás nehézsége A képzési-foglalkoztatási programok egyik legnagyobb kihívása a megfelelő személyek felkutatása és kiválasztása a célcsoportból. Ha ez nem kellő körültekintéssel történik, akkor sem az érintett személyek, sem a munkáltatók nem lesznek elégedettek, és a potenciális munkavállalók lemorzsolódásának ki-küszöbölésébe fektetett energia aránytalanul nagy lesz.	közepes	közepes	Olyan szervezet(ek)et kell kiválasztani erre a feladatra, amelyek megfelelő szakmai tapasztalattal és referenciával rendelkeznek hasonló feladatok ellátásában.
Konzorciumi partnerek leterheltsége Amennyiben a konzorciumi partnerek egyéb tevékenységeik, fejlesztéseik miatt túlzottan leterheltek, veszélybe kerülhet jelen projekt menedzselése.	alacsony	közepes	Ki kell jelölni azokat a felelősöket a konzorciumi partnereken belül, akik feladata egyértelműen köthető a projekt eredményes megvalósításához. Ezt garantálja a megfelelő menedzsment-szervezet és -mechanizmus felállítása.

Forrás: Saját szerkesztés

6.7. Indikátorok

A monitoring rendszer hatékony működéséhez meghatároztuk az akciók megvalósítása során reálisan elérhető eredménykövetelményeket.

- Kimenet indikátorok: számszerűen határozzák meg az akciók nyomán elvárt közvetlen eredményeket.
- Az eredmény indikátorok azonnali és közvetlen hatásokat jelölnek. Egyaránt lehetnek fizikai vagy pénzügyi mutatók.
- A hatás indikátorok olyan következményekre utalnak, amelyek hosszabb időtávon jelentkeznek. A várható hatásoknak maradéktalanul illeszkedni kell a stratégia célkitűzéseire.

Az indikátorokat a stratégia céljaihoz igazítottan adja meg a következő táblázat.

6.8. Monitoring rendszer

A foglalkoztatási stratégia megvalósítása során fontos, hogy rendszeres és megbízható információk álljanak rendelkezésre az akciók megvalósításban részt vevők, a foglalkoztatási problémák megoldásában érdekelték és a nyilvánosság számára. Ezért a járási foglalkoztatási stratégia céljainak megvalósulását monitoring rendszeren keresztül kell nyomon követni. A nyomon követhetőség érdekében az akcióban résztvevők számára stratégiai célhoz kötötten meg kell határozni stratégiai mutatókat, a monitoring folyamatot és szereplőket.

Monitoring mutató megnevezése	Cél dátuma	Cél változás
A foglalkoztatási paktumok keretében álláshoz jutók közül a támogatás után hat hónappal állással rendelkezők száma	2018.10.31.	7
A foglalkoztatási paktumok keretében álláshoz jutók közül a támogatás után hat hónappal állással rendelkezők száma	2025.05.31.	90
A foglalkoztatási paktumok keretében álláshoz jutók száma	2018.10.31.	15
A foglalkoztatási paktumok keretében álláshoz jutók száma	2025.05.31.	130
A foglalkoztatási paktumok keretében munkaerőpiaci programokban résztvevők száma	2018.10.31.	88
A foglalkoztatási paktumok keretében munkaerőpiaci programokban résztvevők száma	2025.05.31.	352

40. táblázat Indikátorok

Forrás: Saját szerkesztés

A foglalkoztatási stratégia megvalósításának szervezete az Edelényi Kistérség Foglalkoztatási és Gazdaságfejlesztési Paktum. A stratégia végrehajtásáért a Fórum, monitoringjáért az Irányító Csoport a felelős azzal, hogy a Paktumorida koordinálja a stratégiában foglaltak megvalósítását.

A foglalkoztatási stratégia monitoringja a megvalósított akciók és az elért indikátorok alapján történik. A foglalkoztatási stratégia 5 éves időtávra készült, az adatokat célszerű évente összegyűjteni, félévente pedig ellenőrizni, hogy a megvalósított akciók ütemezése és a tevékenységek elvégzése a

tervezettnak megfelelően halad-e. Eltérés tapasztalása esetén át kell gondolni, hogy a stratégia változatlan tartalommal valósuljon meg vagy aktualizálni célszerű, esetleg új foglalkoztatási stratégia készítése szükséges. Az időközi értékelésből származó javaslatok beépülhetnek az aktuális programok végrehajtásába.

A monitoring feladatai összességében

- adatok, információk folyamatos gyűjtése
- adatok, információk rendszeres összegzése, meghatározott szempontok szerinti csoportosítása
- összegzett adatok és információk elemzése
- az elemzés alapján következtetések megfogalmazása
- a következtetések alapján megállapítások megfogalmazása
- a megállapítások alapján a szükséges és célszerű beavatkozások megtervezése, feladat- és ütemterv formájában.

A monitoring kiemelt feladata, hogy azonosítsa azokat a beavatkozási pontokat, ahol kezelhetők a kitűzött indikátorok elérésében tapasztalt elmaradások. Feladata továbbá, hogy eltérés, vagy egyéb szükséges esetben olyan intézkedéseket fogalmazzon meg, melyek a megalkotott stratégia esetleges változtatásához szükségesek. A stratégia környezetének pontos ismerete elengedhetetlen a monitoring során, mivel a Foglalkoztatási stratégia a járásra és a tágabb térségre vonatkozó kutatások, elemzések, adatbázisok, ágazati trendek alapul szolgálhatnak a stratégia esetleges átdolgozásához.

A monitoring szereplőinek a stratégia javaslata szerint a következő kérdésekre kell koncentrálni:

1. Milyen célok teljesültek a vizsgált időszakban?
2. Milyen célok teljesültek részben a vizsgált időszakban?
3. Milyen célok nem teljesültek a vizsgált időszakban?
4. A célok elérése közben milyen kockázatok merültek fel?
5. A célok elérése közben milyen lehetőségek adódtak?
6. A bekövetkezett kockázatokat kik kezelték?
7. A bekövetkezett kockázatokat milyen módszerekkel kezelték?
8. Milyen akciók fognak megvalósulni a következő időszakban?
9. Az eredeti tervektől miben tér el a megvalósítás?

A nyomon követési folyamat részeként célszerű a kistérség vonatkozásában a gazdasági és foglalkoztatási trendeket figyelő elemző és előrejelző rendszer kialakítása és működtetése, ami lehetővé teszi féléves gyorsjelentések készítését. Ezáltal a Stratégia megvalósítására ható külső környezet változásainak kezelésére a megfelelő időben nyílik lehetőség a döntéshozók számára. A szükséges adatok gyűjtése, a gyorsjelentések elkészítése és az Irányító Csoport felé történő eljuttatása a Paktumiroda feladata.

6.8.1. Beavatkozások ütemterve

Tev. Kód	Tevékenység megnevezése	2016			2017				2018				2019				2020			
		2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
1.1	Megvalósíthatósági Tanulmány és kapcsolódó dokumentumok elkészítése																			
1.2	Háttér tanulmányok és helyzetelemzés készítése																			
1.2.1	Perspektivikus (kiemelt) kutatási területek kiválasztása, paktum működési keretek kidolgozása, szakértő munkavállalók kiválasztása, felvétele																			
1.2.2	A paktum tagjainak kompetenciáinak és erőforrásainak feltérképezése, igényfelmérések, munkaerőpiaci kutatás																			
1.2.3	Kapcsolatok kiépítése, belső kommunikációs csatornák kiépítése a paktum tagjaival																			
1.2.4	Kitörési pontok azonosítása (ITS/IVS/TFK/S3-hoz illeszkedően), munkaerőpiac kínálati oldal feltérképezése																			
1.2.5	Együttműködés szervezeti kereteiről szóló tervezet és ütemterv kidolgozása																			
1.2.6	Fenntarthatóság szervezeti, pénzügyi feltételeinek és felelősségi köreinek kidolgozása																			
1.3	Közbeszerzés																			
2.1	Szakmai megvalósítás, paktum szervezet kialakítása																			
2.1.1	Paktum szervezet kialakítása																			
2.1.2	Paktum szervezet SzMSz, munkaszerződések elkészítése, munkaszerződések folyamatos felülvizsgálata																			
2.2	Szakmai megvalósítás																			
2.2.1	Tanácsadás, szolgáltatás portfólió kidolgozása																			
2.2.2	Szolgáltatást támogató humán erőforrás fejlesztés, együttműködés																			
2.3	Megvalósítás, a célcsoport igényei szerint																			

[illegible]

41. táblázat: GANNT diagram

Forrás: Saját szerkesztés

6.8.2. Mérföldkövek

Mérföldkő	Határidő	Eredmény leírása
1. Mérföldkő	2017.09.30	Paktumszervezet felállítása, közbeszerzések lebonyolítása, eszközbeszerzések. Projektmenedzsment szervezet felállítása. Szakmai önéletrajz a projektmenedzsment esetében.
2. Mérföldkő	2017.11.30	A paktumok fenntartható működésére is garanciákat nyújtó paktumot alapító együttműködési megállapodás aláírása, paktum és foglalkoztatási stratégia megalkotása és elfogadása. Megvalósíthatósági tanulmány készítése. Szándéknyilatkozat foglalkoztatási paktumban való részvételről. Rendelkezésre áll a lefolytatott közbeszerzések és horizontális szempontok érvényre jutását bemutató dokumentáció. Az illetékes megyei önkormányzat által kiállított igazolás a Megyei Gazdaság- és Foglalkoztatás-fejlesztési Együttműködési Programhoz való illeszkedésről. A foglalkoztatási paktum, melynek tagjai az adott megyében működő állami, civil szervezetek, valamint vállalkozások vagy vállalkozások érdekképviselői, hogy a támogatási szerződés hatálybalépését követő 6 hónapon belül legalább két dokumentált partneri találkozót tart, és rendelkezik elfogadott, a megye területére, különböző gazdasági ágazatokra kiterjedő stratégiával. Támogatási feltételek, amelyeket az 2. mérföldkőig kell teljesíteni: - Részletes bemutatása annak, hogy hogyan áll a projektjavaslat szinergiában a TOP-5.1.1 intézkedés keretében beadott projektjavaslattal. - Megvalósíthatósági tanulmány benyújtása, melyben részletezésre kerül hogyan valósítja meg az adott térségben a munkaerő keresleti és kínálati oldalának összehangolását. - Megvalósíthatósági tanulmány benyújtása, melyben bemutatásra kerül, hogy a TOP-GINOP-EFOP foglalkoztatási programjainak összhangja (eljárásrendileg, szervezetiileg, módszertanilag) hogyan lesz biztosítva - Megvalósíthatósági tanulmány benyújtása, melyben kérjük bemutatni a felmerülő kockázatokat és azok kezelését - Annak bemutatása, hogy a paktumszervezet működése hosszú távon (támogatási időszakon túli) szakmailag, valamint pénzügyileg fenntartható, a fenntarthatóság garanciáinak megjelölésével
3. Mérföldkő	2018.03.31	Képzések megkezdése, bonyolítása
4. Mérföldkő	2018.05.31	Jelentéstétel a projekt előre haladásáról, Időközi kifizetési kérelem összeállítás és benyújtása,
5. Mérföldkő	2018.08.31	Foglalkoztatás megkezdése
6. Mérföldkő	2018.10.31	Jelentéstétel a projekt előre haladásáról, Időközi kifizetési kérelem összeállítás és benyújtása, foglalkoztatási támogatások elszámolásának megkezdése. Eredményességmérésre vonatkozó indikátor teljesítése és annak igazolása. Az indikátor értékéről a Kedvezményezett a Közreműködő szervezet felé jelentést tesz.
7. Mérföldkő	2019.01.31	Jelentéstétel a projekt előre haladásáról, Időközi kifizetési kérelem összeállítás és benyújtása
8. Mérföldkő	2019.05.31	Jelentéstétel a projekt előre haladásáról, Időközi kifizetési kérelem benyújtása, munkaerőpiaci szolgáltatók igénybevételeének elszámolásának kezdete
9. Mérföldkő	2019.11.30	Jelentéstétel a projekt előre haladásáról, Időközi kifizetési kérelem benyújtása, képzések 85%-ának elszámolása, foglalkoztatási támogatások költségének 60%-os elszámolása
10. Mérföldkő	2020.05.31	Paktum minősítési eljárás befejezése, a projekt zárása. Záró kifizetési kérelem benyújtása

42. táblázat: A projekt ütemezése – mérföldkövek, eredmények

Forrás: Saját szerkesztés

7. OPERATÍV PROJEKTTERVEK

Az alábbiakban bemutatjuk a konkrét projektterveket, amelyek megvalósítása javítja a foglalkoztatási helyzetet és támogatja a foglalkoztatási célok elérését.

7.1. A szociális szövetkezetek fejlesztése az Edelényi Kistérségben

A szociális szövetkezet az alapszabályában meghatározott összegű részjegytőkével alapított, a nyitott tagság és a változó tőke elvei szerint működő, jogi személyiséggel rendelkező szervezet, melynek általános célja a tagjai gazdasági, valamint más társadalmi (kulturális, oktatási, szociális, egészségügyi) szükségletei kielégítésének elősegítése. Sajátos célja pedig a munkanélküli, illetőleg szociálisan hátrányos helyzetben lévő tagjai számára munkafeltételek teremtése, valamint szociális helyzetük javításának egyéb módon történő elősegítése.

Projekt címe: A szociális szövetkezetek az Edelényi Kistérségben

Projekt célja:

- A szociális szövetkezetek száma és teljesítő képessége növekedjen, ezáltal biztosítva a helyben történő foglalkoztatást, önellátás fokozását,
- Vállalkozási kedv ösztönzés,
- A közfoglalkoztatottak, illetve a forprofit szervezetek által fel nem vett álláskeresőket elsődleges munkaerő-piacra való kijutását biztosítsa.

2018. januártól minden esetben rendelkezniük kell önkormányzati taggal – ennek megfelelően a helyi paktumok szereplői közvetlenül is befolyással lehetnek a megye társadalmi vállalkozásaira.

Projekt indoklottsága

Jelen stratégia célcsoportja közül azoknak az elhelyezkedését szolgálja, akiknek a munkaerőpiacra történő visszavezetése más módszerrel nem vagy csak nagyon hosszú idő után valósulhatna meg.

A szövetkezet által foglalkoztatottak a munka társadalmi hasznosságát hangsúlyozva, szociális alapon, támogatás mellett végeznek munkát és elsajátítják azokat a készségeket melyek képessé teszi őket akár a forprofit szektorban való elhelyezkedésben,

A szövetkezetek teljesítménye által a benne dolgozók társadalmi elismertsége, elfogadottsága is nőhet.

A közfoglalkoztatás a térség munkanélküliségi problémáit átmenetileg megoldja, de nem biztosítja a közfoglalkoztatottak elsődleges munkaerőpiacra történő visszaterelését. A közfoglalkoztatási program eredeti célja az elsődleges munkaerőpiaci elhelyezkedések közötti átmeneti foglalkoztatás. Az átmenetiség vagyis a visszavezető hatás nem tud megvalósulni, amelynek okai között az elsődleges munkaerőpiacra történő felkészítés hiánya mellett a motiváltság megerősítésének elmaradása is megállapítható. A motiváltság egyrészt anyagi, másrészt emocionális jellegű. Az emocionális motiváltság elérésének gátja a közmunkások rotációja. A rotáció miatt egyrészt a munkafolyamatban történő tanulás, másrészt az eredményorientáltság kialakulásának gátja. Emiatt tűnik sikeresebbnek a szociális gazdaság, melyben adott személyek adott feladat végrehajtása érdekében szövetkeznek, munkafolyamatot tanulnak és a munka eredményét is jelen lehetnek. Ezért lehet hatékonyabb az inaktív, de potens munkaerők elsődleges munkaerőpiacra történő visszajuttatásában a szociális szövetkezetek létrehozása.

A szociális szövetkezet átmenet a piaci és az állami szektor között. Állami támogatással jön létre, önkormányzati részvétellel működik, elsődleges céljai között prioritás a foglalkoztatás, de végső cél a saját lábra állás, az önálló gazdálkodás, mellyel megvalósulhat az ellátó rendszer tehermentesítése.

Fontos szem előtt tartani, hogy ezen vállalkozások sikerének kulcsa a valós, nem utolsósorban versenyképes, minőségi termék és szolgáltatás kibocsátásban rejlik, hiszen hosszú távú cél az üzleti fenntarthatóság.

A kormányzat támogatja a szociális szövetkezeteket azzal is, hogy a legjobb gyakorlatokat közzéteszi³⁹. A 60 oldalas anyagban található rengeteg ötlet a szövetkezeti profil megválasztásához, de az értékesítési lehetőségekhez is. (pl.: több száraztészta készítő szövetkezet van, de Komlón a lisztérzékenyeknek készítenek speciális tésztát, Tépe húsfeldolgozót alapított, mozgóbolttal értékesít, Márok boltot nyitott és webshopon értékesít.)

Illeszkedés a Stratégia Prioritásaihoz

- Munkaadók megerősítése és befektetések ösztönzése

³⁹ <http://en.calameo.com/read/0046569666e13e73e2296>

Tevékenységek

- Meglévő szövetkezetek teljesítményének értékelése, a saját lábra álláshoz szükséges tényezők meghatározása.
- Új szövetkezetek alapításához termékportfóliók kialakítása (a térségi szövetkezetek értékelése, Best practice megismerése, ötletelés eredmények térség adottságaival való összevetésével.) pl.: turisztikai vonzerő növelése érdekében épületfelújítás irányultságú szövetkezet alapítása lenne indokolt.
- A paktum tagok szövetkezetek működését támogató szolgáltatásainak meghatározása (pl.: humán, számviteli, menedzsment, marketing szolgáltatások)
- A szociális gazdaságban foglalkoztatottak a munkavégzéshez kapcsolódó speciális ismeretek elsajátításához kiemelt prioritással kezelt képzések, foglalkozások indítása
- Szociális piacok szervezése, valamint térségen kívüli programokon aktív, támogatott részvétel

Teljesítmény mutatók

- Létrejövő szociális vállalkozások száma (db)
- Szociális gazdaságban létrejövő munkahelyek száma (db)
- Speciális továbbképzésen résztvevők száma (fő)
- A megváltozott munkaképességű munkanélküliek/álláskeresőek számának változása (%)

Célcsoport

- Hátrányos helyzetű, illetve éven túli álláskeresők, valamint a közfoglalkoztatottak,
- Civil szervezetek

Projektgazda:

- Edelényi Kistérség Többségi Társulása

Partnerek:

- Civil szervezetek
- A már működő szociális szövetkezetek
- Települési önkormányzatok

Források:

- EFOP-1.
- GINOP-5.

Ütemezés: 2018-2020 közötti időszakban

7.2. Regionális identitás erősítése - helyi termékek kereskedelmének ösztönzése

Projekt címe: Regionális identitás erősítése – helyi termékek kereskedelmének ösztönzése

Projekt célja:

Hosszú távon fenntartható, közösségi igényekre épülő gazdaság kialakítása. A helyben történő foglalkoztatás erősítése által olyan termékek létrehozása, mely adott térségben erősíti a lakosság társadalmi integrációját, ismertségét és elismertségét. A helyi termékek előállítása révén társadalmi szerepük felértékelődik, mely fontos lépés a szocializáció felé. A helyi termékek előállítása mellett a helyi termékek fogyasztásának támogatása is kiemelt cél a regionális identitás erősítése érdekében.

Projekt indokltsága

A térség adottságai (aprófalvas szerkezete, kisvállalkozások nagy aránya, kevésbe mobilizálható lakosság, szerény ellátottság stb.) miatt a helyi termékek előállítása és kereskedelme a munkaerőpiacra történő belépés, valamint a területi ellátottság növelésének hatékony megoldása lehet.

Illeszkedés a Stratégia Prioritásaihoz

- Munkaadók megerősítése és befektetések ösztönzése

Tevékenységek

- Megvizsgálni a térség sikeres helyi termékeinek más településekre történő kiterjesztése milyen lehetőségeket és kockázatokat rejt magában,
- Új termékkör kialakítása (új trendek, helyi termékekkel kapcsolatos tematikus vásárok vagy egyéni ötletelés eredményeinek térség adottságaival való összevetése.)
- A helyi termékek előállítására alkalmas területek és projektek támogatása

- Megfelelő működési forma megválasztása
- Célcsoport tagok felmérésen alapuló képzése és fejlesztése
- Szakmai képzések, mentorálás
- Gyermekfelügyelet, idősgondozás a bevontak hozzátartozói részére
- Rendszeres helyi vásárok tartása, környező térségek vásárain való részvétel támogatása
- A sikerebb helyi termékek állandó elérhetőségének biztosítása (pl.: a járásközpontban, megye központban, a fontosabb turisztikai központokban)
- A helyi termékeken alapuló gyógyturizmus (lébőjt kúrák)
- Partnerek támogatása pénzügyi, számviteli, humán, marketing szolgáltatásokkal
- Elősegíteni a helyi termékek feldolgozottsági szintjének növelését és eltarthatóságát biztosító eljárások bevezetését.

Néhány – a megbeszélések alatt felvetődött - ötlet a helyi termékek előállításában:

- Egészséges táplálkozáshoz kapcsolódó termékek
- Speciális étrend - házhozszállítás
- Közétkeztetés
- Kuriózum „feltalálása” (pl.: csíkos lekvár,)
- Fakanalak
- Fenyőfa telepítés
- Karácsonyfa díszek készítése
- Fácános, egyéb vadtenyésztés
- Szarvasgomba tenyésztés

Teljesítmény mutatók:

- Létrejövő szociális vállalkozások száma (db)
- Szociális gazdaságban létrejövő munkahelyek száma (db)
- Speciális továbbképzésen résztvevők száma (fő)
- A megváltozott munkaképességű munkanélküliek/álláskeresők számának változása (%)

Célcsoport

- Hátrányos helyzetű, illetve éven túli álláskeresők, valamint a közfoglalkoztatottak,

- Iskolák, közintézmények
- Kevésbé ellátott települések
- Helyi terméket előállító térségi vállalkozók

Partnerek:

- Települési önkormányzatok
- Civil szervezetek

Források:

-

Ütemezés: 2018-2020 közötti időszakban

7.3. Vállalkozás fejlesztés, befektetés-ösztönzés a térségben

Projekt címe: Vállalkozás fejlesztés, befektetés-ösztönzés

Projekt célja:

A térség munkaerő tartalékainak feltárásával és komplex fejlesztésével hozzájáruljon

- a járás vállalkozás-fejlesztéséhez, termelési kapacitás bővítéséhez
- A vállalkozások versenyképességének növelésével rentabilitásuk, profitabilitásuk és foglalkoztatásuk növelése

Projekt indokltsága:

A járás vállalkozásainak versenyképessége és hozzáadott érték termelése alacsony, amely a rentabilitásukra, profitabilitásukra és foglalkoztatási potenciáljukra is hatást gyakorol, így a Foglalkoztatási Stratégia keretében a vállalkozások megerősítésére kell törekedni. A vállalkozások a munkaerőhiány mellett a fluktuációval, valamint egyes ágazatokban a szezonalitással is küzdenek. Mindemellet a vállalkozások jelenleg nem, vagy csak kis mértékben aknázzák ki a helyben felmerülő kooperációs előnyöket.

Így a Foglalkoztatási Stratégia célul tűzi ki a vállalkozások versenyképességét növelő kooperációk támogatását, a helyi rövid ellátási láncokba való bekapcsolódás elősegítését. Az együttműködések

elősegíthetik a munkaerőigények nagyobb fokú kiszolgálását, a szezonális és fluktuáció kezelését is.

Habár a regisztrált vállalkozások száma nagyobb arányban nőtt, mint az országos átlag, a ténylegesen működő vállalkozások aránya nem éri el az országos átlagot, ezen belül is a működő társas vállalkozások aránya marad el legjobban (41,9%, míg az országos adat 56,69%) Az 1.000 főre jutó működő vállalkozások száma nem éri el az országos átlag felét, illetve a megyei átlag háromnegyedét.

A teljesítőképesség elmaradás másik oka, hogy a vállalkozások túlnyomó többsége mikro- és kisvállalkozás. 500 fő feletti foglalkoztató nincs a térségben, a legalább 250 főt foglalkoztató nagyvállalkozásból mindössze 1 db működik a járásban.

A kis vállalkozásmérethez alacsony átbevétel is társul. Az utolsó beszámolók alapján a működő vállalkozások közel négyötöde kevesebb mint 100 millió forint éves nettó árbevétellel rendelkezik, 1 milliárd forint feletti bevételt a cégek mindössze 1%-a ért el. Ennek köszönhető, hogy a Nemzeti Adó- és Vámhivatal, Tervezési és Elemzési Főosztálya által összeállított megyei TOP 50 vállalkozás kiadványban egyetlen cég sem szerepel a járásból.

A fenti okoknak is köszönhető, hogy a munkáltatók korlátozott tőkeállománnyal rendelkeznek, ezáltal kevés a rendelkezésre álló forrás a fejlesztésekre, jellemző a kedvezőtlen gazdasági folyamatoknak való kitettség, kedvezőtlen a vállalkozások versenyképességi helyzete.

A járás közlekedési helyzete az M3-as autópálya megépülése óta nagymértékben javult, az elkövetkező években pedig TOP forrásból ipari park beruházást tervez a járási székhely, Edelény. Az infrastrukturális adottságok javulnak, ami segítheti munkaadók térségben aló letelepülését.

Illeszkedés a Stratégia Prioritásaihoz:

- Munkaadók megerősítése és befektetések ösztönzése

Tevékenységek:

- Térség gazdasági adottságainak és lehetőségeinek ismertetése, tájékoztató dokumentumok városról, tervezett ipari parkról
- Rendszeres foglalkoztatási fókuszú vállalkozói fórumok
- Tanácsadói hálózat kiépítése induló és működő KKV-k számára

- Vállalkozóvá válás elősegítése
- Vállalkozók közötti kapcsolatok erősítése (hálózatosodás)
- Legjobb módszerek, legjobb gyakorlatok fórumok

Teljesítmény mutatók:

- Működő vállalkozások száma (db)
- Munkahely bővülés száma (db)

Célcsoport

- Hátrányos helyzetű, illetve éven túli álláskereső, valamint a közfoglalkoztatottak,
- KKV szektor

Partnerek:

- Önkormányzatok
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kereskedelmi és Iparkamara

Források

Ütemezés: 2018-2020 közötti időszakban

7.4. Duális képzés

Duális expo: az aktív álláskereső számára segítség. Az expókon megismerhetnek olyan szakmákat, amik a munkakeresésben, a váltásban segítségükre szolgál. A munkaerőpiacon, a folyamatosan változó körülmények között a versenyképességre a legfontosabb garancia a folyamatos tanulás. Egy-egy ilyen expón, amikor az álláskereső találkoznak új szakmákkal, új képzési lehetőségekkel, az aktív munkakeresők új lehetőségekkel találkozhatnak. Ez az önmenedzselés egyik fajtája. Az aktív munkakereső saját maga gondoskodik versenyképességéről. Ezeken az expókon előtérbe lehetne helyezni a munka mellett végezhető képzéseket és az államilag támogatott képzéseket.

ÁBRÁK JEGYZÉKE:

1. ábra: A 20-64 évesek foglalkoztatási rátája (2010-2016)	17
2. ábra: B-A-Z megyei célrendszer és fejlesztési irányok	21
3. ábra: A Borsod-Abaúj-Zemplén megye Területfejlesztési Konceptiója és Fejlesztési Programja alapján a támogatási kérelem célrendszere	36
4. ábra Edelényi járás	54
5. ábra Természetföldrajzi kistáj beosztás	56
6. ábra BAZ megyei települések lélekszám szerinti megoszlása	58
7. ábra Járások népessége 2010-ben	58
8. ábra Az Edelényi járáshoz tartozó települések megoszlása település típusonként	60
9. ábra Kedvezményezett települések település típusok szerint	62
10. ábra Edelényi járás infrastruktúrája	63
11. ábra Település járásközponttól való távolsága (km).....	63
12. ábra: Település járásközponttól való távolsága időben (perc)	64
13. ábra: A gyermekkorúak aránya és a belföldi vándorlási veszteség a komplex programmal fejlesztendő járásokban	66
14. ábra: A lakónépesség számának változása Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (fő)	67
15. ábra: A vándorlási adatok összefoglalása 2001 és 2016 között, fő.....	67
16. ábra: Születéskor várható átlagos élettartam.....	68
17. ábra: A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei és az Edelényi járás lakónépességének változása 2000-2015. között, a 2015. évi településszerkezet szerint	69
18. ábra Népességszökkenés település típusonként az Edelényi járásban	70
19. ábra: Népességnövekedést mutató települések az Edelényi járásban (2001-2015)	70
20. ábra: A népesség változása a járásban (2000-2015)	71
21. ábra Vándorlási egyenleg (ezrelék) 2005-2015	73
22. ábra A népesség nem és életkor szerint Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 2016. január 1.	75
23. ábra: Az állandó népesség korcsoportos megoszlása (fő) 2000-2015	77
24. ábra: Az állandó népesség korcsoportos megoszlása (%) 2000-2015	78
25. ábra: Öregedési index alakulása 2005. és 2015. között	78
26. ábra: A 15 éves és idősebb népesség megoszlása a Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint, nemenként 1980 és 2011 között, %.....	80
27. ábra Képzettségi adatok (2011. népszámlálás)	81
28. ábra Végzettségi adatok (2011. népszámlálás)	82
29. ábra: A népesség képzettségének változása (2001-2011).....	85
30. ábra: Helsinki folyosók és a TEN-T hálózat elemei Magyarországon	89
31. ábra GDP és a foglalkoztatottak.....	92
32. ábra: Borsod-Abaúj-Zemplén megye és az ország egy főre jutó GDP-je 2000-2015 között, ezerFt	93
33. ábra: A megye vállalkozásszerkezete 2016. december 31-én.....	94
34. ábra: Gazdálkodó szervezetek gazdasági ágak szerint BAZ megyében 2016. december 31.....	96

35. ábra: Működő vállalkozások létszám szerinti megoszlása 2015.....	101
36. ábra: Működő vállalkozások településméret szerinti megoszlása.....	102
37. ábra: A működő vállalkozások szektorok szerinti megoszlása (2015)	104
38. ábra KKV és nagyvállalatok adóterhelése	104
39. ábra: 15–64 éves népesség gazdasági aktivitása a megyében 2006–2016 között, fő	108
40. ábra: Magyarország és Borsod-Abaúj-Zemplén megye főbb munkaerő-piaci tendenciái 2006 és 2016 között, %	109
41. ábra: Nyilvántartott álláskereső aránya (2017)	111
42. ábra: Munkanélküliségi ráta alakulása	112
43. ábra: Regisztrált munkanélküliek aránya a 15-59 éves állandó lakossághoz képest	112
44. ábra: Álláskereső megoszlása nem szerint.....	113
45. ábra: Álláskereső végzettség szerinti megoszlása 2013-2016	114
46. ábra: A térségi álláskereső végzettség szerinti megoszlása és aránya a megyei adatokhoz 2016	114
47. ábra: Nyilvántartott álláskereső korcsoport szerinti megoszlása 2016	115
48. ábra: Álláskereső életkor szerinti megoszlása az Edelényi járásban és Borsod-Abaúj-Zemplén Megyében.....	116
49. ábra: Álláskereső megoszlása a folyamatos regisztráció időtartama szerint (2016).....	116
50. ábra: Tartósan munkanélküliek aránya 2010-2016.	117
51. ábra: Ellátásban részesülők aránya a regisztrált munkanélküliek körében 2010-2016.....	118
52. ábra: Megoszlás az ellátás típusa szerint 2016.....	118
53. ábra: Közfoglalkoztatásból kilépők foglalkoztatása	120
54. ábra: Borsod-Abaúj-Zemplén megye járásainak munkanélküliségi rátája	121
55. ábra: A tartós munkanélküliek arányának bemutatása B-A-Z. megye járásában	122
56. ábra: A pályakezdő munkanélküliek arányának bemutatása B-A-Z. megye járásában.....	122
57. ábra: Az Edelényi járásban és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében bejelentett álláshelyek összetétele (2013-2016)	124
58. ábra: A válaszadó szervezetek gazdasági mérete - 2004. évi XXXIV. törvény (Kkv tv.) szerinti besorolás alapján	129
59. ábra: A felmérésben résztvevő foglalkoztatók szektorok szerinti megoszlása	130
60. ábra: A felmérésben résztvevő foglalkoztatók alkalmazotti összetétele végzettség szerint	131
61. ábra: A felmérésben résztvevő munkavállalók életkor szerinti összetétele	132
62. ábra: A válaszadók végzettség szerinti összetétele	132
63. ábra: A válaszadók munkaerő-piaci státusz szerinti összetétele	133
64. ábra: Hátrányos helyzetűek a válaszadók között	134
65. ábra: Munkaerő-piaci problémák	135
66. ábra Munkaadói igények a jelenlegi és leendő munkavállalók képzésével kapcsolatban	136
67. ábra Munkavállalói igények a képzésekkel kapcsolatban.....	136
68. ábra: Munkaadói igények a munkavállaló képzettségi szintjére vonatkozóan az elkövetkező időszak létszámbővítési terveinek megfelelően.....	137
69. ábra A nem megfelelő kapacitás-kihasználtság okai a megkérdezett munkaadók szerint.....	137
70. ábra: A negatív munkaerő-piaci tendenciák hatásának osztályozása a foglalkoztatói vélemények alapján	138

71. ábra: Munkaadói válaszok a megfelelő munkaerő alkalmazásának akadályairól.....	139
72. ábra: Munkavállalói válaszok megoszlása az elhelyezkedés akadályairól	139
73. ábra: A felmérésben résztvevő munkavállalók utazási hajlandósága	140
74. ábra: Foglalkoztatók válasza alapján átlagolt nettó bérek végzettségnek megfelelően	141
75. ábra: Jellemző toborzási források a foglalkoztatók körében.....	142
76. ábra: A felmérésben résztvevő munkavállalók együttműködési szándéka	142
77. ábra: A felmérésben résztvevő foglalkoztatók együttműködési szándéka.....	143
78. ábra A regionális versenyképesség megújult piramismodellje	147
79. ábra: Az Edelényi kistérség gazdasági-munkaerő-piaci-foglalkoztatási SWOT-ja.....	153
80. ábra: A kistérségi stratégia célrendszere	165
81. ábra: Munkaerőpiaci prioritások és a megvalósításukhoz szükséges kiemelt intézkedések.....	170

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE:

1. táblázat: Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat által választott Területi Kiválasztási Kritérium Rendszer	28
2. táblázat: Borsod-Abaúj-Zemplén megye koncepció célrendszer	29
3. táblázat: Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Területfejlesztési Koncepció célrendszerének és a megyei Területfejlesztési Program prioritásainak kapcsolata	33
4. táblázat: Stratégia célmegvalósítását szolgáló tevékenységek és az intézkedések illeszkedése	35
5. táblázat A járási központ és a környező települések által nyújtott tényleges és lehetséges szolgáltatások ...	39
6. táblázat Költségvetés	49
7. táblázat Járás szintű településszerkezet	59
8. táblázat Edelény járás népességének-eloszlása a településtípusok között (2015. év).....	60
9. táblázat A lakónépesség alakulása a 2015-ös településszerkezet szerint (fő).....	72
10. táblázat A migrációt befolyásoló ösztönző és gátló tényezők	74
11. táblázat: A lakónépesség korcsoportonkénti megoszlása (2001-2011)	76
12. táblázat Települések lakosságának megoszlása végzettség szerint (2011. népszámlálás).....	84
13. táblázat: A népesség képzettségi szintjének alakulása az Edelényi járásban.....	84
14. táblázat: A népesség képzettségi szintjének alakulása BAZ megyében	85
15. táblázat Előrejelzés 2018-ra.....	86
16. táblázat: Az Edelényi járás etnikai összetétele	87
17. táblázat: A bruttó hazai termék változása (GDP) 2000 és 2015 között országosan és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében	93
18. táblázat: Regisztrált vállalkozások száma.....	95
19. táblázat: Vállalkozássűrűség változása 2010-2015. (regisztrált vállalkozások)	95
20. táblázat Regisztrált vállalkozások száma, vállalkozás sűrűség 2010. és 2015 években	98
21. táblázat: Működő vállalkozások aránya a regisztrált vállalkozásokhoz viszonyítva	98
22. táblázat: Működő társas vállalkozások aránya a működő vállalkozásokhoz képest.....	99
23. táblázat: Működő vállalkozások száma 1000 főre vetítve	99
24. táblázat: Regisztrált vállalkozások létszám-összetétele az Edelényi járásban 2011-2015	100
25. táblázat: Működő vállalkozások létszám-összetétele az Edelényi járásban 2011-2015	100
26. táblázat: Működő vállalkozások eloszlása a települések között	101
27. táblázat: Regisztrált vállalkozások aránya a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat nemzetgazdasági ágakban.....	102
28. táblázat: Működő vállalkozások megoszlása nemzetgazdasági ágazatonként.....	103
29. táblázat Főbb munkaerő-piaci jellemzők alakulása 2015-2018.között.....	107
30. táblázat: A gazdasági aktivitást jellemző mutatók alakulása (2001-2011)	110
31. táblázat Ellátásban nem részesülő regisztrált álláskereső arányszámai 2016.	119
32. táblázat: Közfoglalkoztatásban résztvevők havi átlagos létszáma.....	119
33. táblázat: A bejelentett álláshelyek megoszlása az Edelényi járásban (2013-2016)	123
34. táblázat: A bejelentett álláshelyek megoszlása Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (2013-2016).....	124
35. táblázat: Az elsődleges munkaerőpiac által igényelt leggyakoribb szakképesítések 2016-ban az Edelényi járásban.....	125
36. táblázat: A nyilvántartott álláskereső leggyakoribb (10 fő feletti) szakképzettség szerinti összetétele a havi átlagos létszám alapján az Edelényi járásban, 2016	127

37. táblázat Feladatmegosztás a Paktum tagok között.....	178
38. táblázat: Pénzügyi kockázatok.....	179
39. táblázat: Megvalósíthatósági és fenntarthatósági kockázatok	179
40. táblázat Indikátorok	184
41. táblázat: GANNT diagram.....	188
42. táblázat: A projekt ütemezése – mérföldkövek, eredmények	189

MELLÉKLETEK

1. sz. melléklet TOP pályázati források

Sorszám	Felhívás azonosító jele	Felhívás neve	Felhívás keret-összege (Ft)	Működés
1.	EFOP-1.11.1-17	Kísérleti programok a szociális gazdaság erősítése és a leg-hátrányosabb helyzetű csoportok elhelyezkedése érdekében non-profit szervezetek és vállalkozások együttműködése révén	1.049.856.278	Felfüggesztve
2.	EFOP-1.12.1-17	Tematikus együttműködés erősítése az ifjúságügy, egészség-ügy, közösségfejlesztés és társadalmi felzárkózás terén a Kárpát-medence EU-tagállamaival	4.000.000.000	Felfüggesztve
3.	EFOP-1.2.11-16	Esély Otthon	11.000.000.000	Felfüggesztve
4.	EFOP-1.2.9-17	Nők a családban és a munkahelyen	13.306.000.000	Felfüggesztve
5.	EFOP-1.3.4-16	Közös értékeink – sokszínű társadalom	2.176.569.256	Felfüggesztve
6.	EFOP-1.3.5-16	Társadalmi szerepvállalás erősítése a közösségek fejlesztésével	14.240.794.690	Felfüggesztve
7.	EFOP-1.3.6-17	Ifjúsági kisközösségi együttműködések támogatása	2.100.000.000	Felfüggesztve
8.	EFOP-1.3.7-17	A társadalmi kohézió erősítése az egyházak és civil szervezetek közösségfejlesztő tevékenységének bővítésével	12.000.000.000	Felfüggesztve
9.	EFOP-1.3.8-17	Önkéntesség személyre szabva	5.030.000.000	Felfüggesztve
10.	EFOP-1.3.9-17	Iskolaközpontú helyi együttműködések támogatása	4.300.000.000	Felfüggesztve
11.	EFOP-1.4.2-16	Integrált térségi gyermekprogramok	15.000.000.000	
12.	EFOP-1.5.2-16	Humán szolgáltatások fejlesztése térségi szemléletben	14.108.573.225	Felfüggesztve
13.	EFOP-1.5.3-16	Humán szolgáltatások fejlesztése térségi szemléletben - kedvezményezett térségek	33.876.077.418	Felfüggesztve
14.	EFOP-1.6.2-16	Szegregált élethelyzetek felszámolása komplex programokkal (ESZA)	22.000.000.000	Felfüggesztve
15.	EFOP-1.8.6-17	A felnőtt lakosság prevenciók célú egészségfejlesztése a szabadidősport révén	10.000.000.000	Felfüggesztve
16.	EFOP-1.9.8-17	Egyházi és civil szervezetek szociális közfeladat ellátásának támogatása	2.739.797.809	Folyamatos
17.	EFOP-2.2.19-17	Járóbeteg szakellátó szolgáltatások fejlesztése	5.000.000.000	Felfüggesztve
18.	EFOP-2.3.1-17	Infrastrukturális beruházások a leginkább elmaradott járárok területi felzárkóztatása érdekében	1.000.000.000	Folyamatos
19.	EFOP-2.4.2-17	Lakhatási körülmények javítása	1.000.000.000	Folyamatos
20.	EFOP-3.1.10-17	Lépj egy fokkal feljebb! - Továbbtanulást erősítő kezdeményezések támogatása	820.000.000	Felfüggesztve
21.	EFOP-3.1.9-17	Iskolapad újratöltve - Második esély programok támogatása	600.000.000	Felfüggesztve
22.	EFOP-3.3.2-16	Kulturális intézmények a köznevelés eredményességéért	7.000.000.000	Folyamatos
23.	EFOP-3.4.3-16	Felsőoktatási intézményi fejlesztések a felsőfokú oktatás minőségének és hozzáférhetőségének együttes javítása érdekében	24.950.000.000	Folyamatos

24.	EFOP-3.7.3-16	Az egész életen át tartó tanuláshoz hozzáférés biztosítása	7.750.000.000	Felfüggesztve
25.	EFOP-3.9.2-16	Humán kapacitások fejlesztése térségi szemléletben - kedvezményezett térségek	18.900.000.000	Felfüggesztve
26.	EFOP-4.1.2-17	Iskola 2020: Köznevelési intézmények infrastrukturális fejlesztése a hátránykompenzáció elősegítése és a minőségi oktatás megteremtése érdekében	60.550.000.000	Folyamatos
27.	GINOP-1.3.4-17	Turisztikai fejlesztési térségek pozicionálása	4.000.000.000	Folyamatos
28.	GINOP-1.1.2-VEKOP-17	KKV szektor hatékonyságának növelése pénzügyi ismeretek fejlesztése, vállalkozói mentorálás biztosítása révén	3.300.000.000	Folyamatos
29.	GINOP-1.2.2-16	Mikro-, kis- és középvállalkozások kapacitásbővítő beruházásainak támogatása	32.000.000.000	Felfüggesztve
30.	GINOP-1.2.4-16	Ipari parkok fejlesztése	11.470.000.000	Folyamatos
31.	GINOP-2.1.6-16	Exportképes innovatív termékek fejlesztésének támogatása az innováció vezérelt exportbővítés megvalósítása érdekében	5.000.000.000	Folyamatos
32.	GINOP-3.3.3-17	Online kormányzati, közigazgatási és e-egészségügyi szolgáltatások terjedésének és a digitális jólét megteremtésének elősegítése országos/ helyi civil és szakmai szervezetek támogatásával	1.700.000.000	Folyamatos
33.	GINOP-5.1.10-17	Álláskeresők vállalkozóvá válásának támogatása	8.000.000.000	Felfüggesztve
34.	GINOP-5.1.3-16	Társadalmi célú vállalkozások támogatása	6.000.000.000	Folyamatos
35.	GINOP-5.1.5-16	Nem állami szervezetek munkaerő-piaci szolgáltatásainak támogatása	6.000.000.000	Folyamatos
36.	GINOP-5.2.3-16	Fiatalok vállalkozóvá válása - Vállalkozás indítási költségeinek támogatása	2.900.000.000	Folyamatos
37.	GINOP-5.1.9-17	Álláskeresők és fiatalok vállalkozóvá válásának ösztönzése - képzés és mentorálás	6.000.000.000	Folyamatos
38.	GINOP-5.2.4-16	Gyakornoki program pályakezdők támogatására	30.000.000.000	Folyamatos
39.	GINOP-5.2.7-17	Fiatalok vállalkozóvá válásának támogatása	16.000.000.000	Felfüggesztve

40.	GINOP-5.3.2-16	A rugalmas foglalkoztatás elterjesztése a konvergencia régiókban - Rugalmas, családbarát foglalkoztatási módszerek bevezetése a munkáltatóknál	5.000.000.000	Folyamatos
41.	GINOP-5.3.7-VEKOP-17	Jogszerű foglalkoztatás fejlesztése	3.800.000.000	Folyamatos
42.	GINOP-5.3.6-17	Vállalati felelősségvállalás ösztönzése és állásfeltárás	3.000.000.000	Folyamatos
43.	GINOP-5.3.8-17	Munkahelyi bölcsődék létrehozásának támogatása	6.000.000.000	Folyamatos
44.	IKOP-3.2.0-15	Fenntartható városi közlekedés fejlesztése és elővárosi vasúti elérhetőség javítása a kevésbé fejlett régiókban	119.530.000.000	Folyamatos
45.	TOP-4.3.1-16	Leromlott városi területek rehabilitációja	6.285.000.000	Folyamatos
46.	TOP-5.1.1-16	Megyei szintű foglalkoztatási megállapodások, foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési együttműködések	1.447.000.000	Folyamatos
47.	TOP-6.1.4-16	Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmus-fejlesztés	20.394.500.000	Folyamatos
48.	TOP-6.3.1-16	Barnamezős területek rehabilitációja	2.281.000.000	Folyamatos
49.	TOP-6.3.2-16	Zöld város kialakítása	19.366.758.000	Folyamatos
50.	TOP-6.6.2-16	Szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése	4.157.250.000	Folyamatos
51.	TOP-6.9.2-16	A helyi identitás és kohézió erősítése	6.697.000.000	Folyamatos
52.	VEKOP-7.1.4-16	Szegregált élethelyzetek felszámolása komplex programokkal (ESZA)	450.000.000	Folyamatos
53.	VEKOP-7.2.2-17	Az alapellátás és népegészségügy rendszerének átfogó fejlesztése	1.700.000.000	Folyamatos
54.	VP1-2.3.1-17	Szaktanácsadók továbbképzése	190.000.000	Folyamatos
55.	VP2-6.1.1-16	A fiatal mezőgazdasági termelők számára nyújtott induló támogatás	37.750.000.000	Folyamatos
56.	VP6-16.9.1.-17	Szolidáris gazdálkodás és közösség által támogatott mezőgazdaság	1.300.000.000	Folyamatos
57.	VP6-19.3.1-17	A LEADER - Helyi Akciócsoportok együttműködési tevékenységeinek előkészítése és megvalósítása	1.920.000.000	Folyamatos
58.	VP6-6.2.1-16	Nem mezőgazdasági tevékenységek elindításának támogatása - Mezőgazdasági tevékenységek diverzifikációja, mikrovállalkozás indítása	13.850.000.000	Folyamatos
59.	VP-6-7.4.1.1-16	A vidéki térségek kisméretű infrastruktúrájának és alapvető szolgáltatásainak fejlesztésére	26.900.000.000	Folyamatos

2. sz. melléklet Edelény járás településeinek lakossága nem és korcsoportos megoszlásban 2015

Település	Lakó- népesség (fő)	Nők (fő)	Férfiak (fő)	0-14 éve- sek (fő)	15-64 éve- sek (fő)	65 évnél idő- sebbek (fő)	öregedési index
Abod	213	111	102	33	126	54	164%
Balajt	489	238	251	122	319	48	39%
Becskeháza	27	14	13	1	15	11	1100%
Bódvalenke	220	106	114	81	128	11	14%
Bódvarákó	73	40	33	7	43	23	329%
Bódvaszilás	1 051	545	506	127	711	213	168%
Boldva	2 340	1 197	1 143	466	1 566	308	66%
Borsodszirák	1 149	591	558	227	798	124	55%
Damak	253	130	123	38	176	39	103%
Debréte	16	4	12	1	11	4	400%
Edelény	9 516	4 935	4 581	1 317	6 481	1 718	130%
Égerszög	53	29	24	4	25	24	600%
Galvács	90	42	48	8	50	32	400%
Hangács	556	286	270	68	376	112	165%
Hegymeg	118	68	50	22	76	20	91%
Hidvégardó	534	290	244	66	367	101	153%
Irota	72	35	37	4	45	23	575%
Komjáti	201	107	94	8	125	68	850%
Ládbesenő	285	137	148	47	188	50	106%
Lak	679	343	336	174	440	65	37%
Martonyi	409	225	184	74	256	79	107%
Meszes	175	77	98	17	107	51	300%
Nyomár	307	159	148	44	220	43	98%
Perkupa	809	403	406	131	552	126	96%
Rakaca	841	422	419	240	539	62	26%
Rakacaszend	336	173	163	57	229	50	88%
Szakácsi	163	77	86	64	89	10	16%
Szalonna	1 157	615	542	276	745	136	49%
Szendrő	4 249	2 212	2 037	968	2 668	613	63%
Szendrőlád	2 097	1 054	1 043	699	1 253	145	21%
Szin	817	389	428	232	514	71	31%
Szinpetri	229	121	108	38	158	33	87%
Szőgliget	571	287	284	42	355	174	414%
Szőlőszárd	108	62	46	2	68	38	1900%
Szuhogy	1 122	571	551	171	748	203	119%
Teresztenye	36	19	17	-	27	9	
Tomor	244	120	124	38	160	46	121%
Tornabarakony	12	8	4	-	4	8	
Tornakápolna	12	8	4	1	8	3	300%
Tornanádaska	755	353	402	312	417	26	8%
Tornaszentandrás	168	91	77	13	113	42	323%
Tornaszentjakab	217	114	103	45	125	47	104%
Varbóc	54	29	25	3	27	24	800%
Viszló	67	30	37	8	41	18	225%
Ziliz	360	175	185	58	252	50	86%
Edelényi járás ösz- szesen	33 250	17 042	16 208	6 354	21 741	5 155	81%

3. sz. melléklet A népesség etnikai összetétele (2011)

Forrás: Saját szerkesztés, KSH adatok alapján

Terület	Népesség összesen	Hazai kisebbséghez tartozók együtt (fő)	Cigány, romani, beás*	Népességhez viszo- nyított arány (%)	Kisebbséghez viszonyított arány (%)
Edelényi járás összesen	33 314	6 609	6 052	18,17%	91,57%
Edelény	9 896	792	607	6,13%	76,64%
Szendrő	4 065	919	867	21,33%	94,34%
Abod	210	63	27	12,86%	42,86%
Balajt	462	274	274	59,31%	100,00%
Becskeháza	36	0	0	0,00%	0,00%
Bódvalenke	186	103	103	55,38%	100,00%
Bódvarákó	87	0	0	0,00%	0,00%
Bódvaszilas	1 101	135	112	10,17%	82,96%
Boldva	2 357	309	301	12,77%	97,41%
Borsodszirák	1 178	233	226	19,19%	97,00%
Damak	244	0	0	0,00%	0,00%
Debréte	14	0	0	0,00%	0,00%
Égerszög	47	0	0	0,00%	0,00%
Galvács	88	0	0	0,00%	0,00%
Hangács	575	36	34	5,91%	94,44%
Hegymeg	113	0	0	0,00%	0,00%
Hidvégardó	550	27	25	4,55%	92,59%
Irota	68	42	0	0,00%	0,00%
Komjáti	235	27	15	6,38%	55,56%
Ládbesenyő	280	63	13	4,64%	20,63%
Lak	641	355	355	55,38%	100,00%
Martonyi	441	211	199	45,12%	94,31%
Meszes	188	4	0	0,00%	0,00%
Nvomár	326	0	0	0,00%	0,00%
Perkupa	837	170	169	20,19%	99,41%
Rakaca	774	521	520	67,18%	99,81%
Rakacaszend	364	210	210	57,69%	100,00%
Szakácsi	147	118	118	80,27%	100,00%
Szalonna	1 078	239	203	18,83%	84,94%
Szendrőlád	1 954	792	763	39,05%	96,34%
Szin	785	306	302	38,47%	98,69%
Szinpetri	236	29	28	11,86%	96,55%
Szögliget	602	36	0	0,00%	0,00%
Szőlősdó	104	0	0	0,00%	0,00%
Szuhogv	1 188	122	113	9,51%	92,62%
Teresztenye	21	0	0	0,00%	0,00%
Tomor	229	37	36	15,72%	97,30%
Tornabarakony	13	0	0	0,00%	0,00%
Tornakápolna	11	0	0	0,00%	0,00%
Tornanádaska	726	413	412	56,75%	99,76%
Tornaszentandrás	187	0	0	0,00%	0,00%

Tornaszentjakab	200	14	14	7,00%	100,00%
Varbóc	42	0	0	0,00%	0,00%
Viszló	71	0	0	0,00%	0,00%
Ziliz	357	0	0	0,00%	0,00%

4. sz. melléklet A nyilvántartott álláskereső havi átlagos létszáma

Település	2010 (fő)	2011 (fő)	2012 (fő)	2013 (fő)	2014 (fő)	2015 (fő)	2016 (fő)
ABOD	24,8	29,2	30,0	18,1	17,8	18,8	13,8
BALAJT	96,8	103,3	90,2	83,1	63,0	64,6	60,9
BÓDVALENKE	35,3	51,3	53,3	25,1	28,0	17,9	16,5
DAMAK	27,9	31,0	22,1	17,4	12,9	17,7	13,5
KOMJÁTI	27,3	27,9	19,1	25,8	19,1	10,9	8,5
LÁDBESENÝŐ	33,9	35,3	34,5	30,6	27,7	27,2	15,8
MARTONYI	58,0	77,8	68,8	40,8	34,1	36,2	36,1
NYOMÁR	36,7	35,5	26,4	25,0	24,2	22,4	17,3
RAKACASZEND	91,7	87,5	63,0	49,8	45,9	70,0	47,4
SZINPETRI	33,4	52,5	51,2	38,3	23,7	25,5	27,2
TOMOR	35,7	31,1	23,6	16,4	22,7	19,9	12,9
TORNASZENTJAKAB	29,4	36,6	33,6	20,2	27,4	22,3	14,1
ZILIZ	42,0	41,7	44,0	40,4	22,3	19,7	17,4
aprófalu	572,8	640,5	559,7	430,8	368,7	372,9	301,2
HANGÁCS	66,6	61,6	72,0	61,8	55,7	49,5	41,8
HIDVÉGARDÓ	68,4	62,1	63,4	50,2	32,3	25,6	28,7
LAK	125,1	143,3	125,8	95,4	50,2	49,3	54,8
PERKUPA	108,8	119,8	85,0	70,9	76,2	63,8	52,7
RAKACA	173,8	213,1	224,1	160,8	121,3	122,8	96,7
SZIN	128,3	155,8	114,4	107,1	73,9	71,4	64,9
SZÖGLIGET	76,4	89,8	69,2	46,6	39,3	35,6	30,2
TORNANÁDASKA	126,8	126,0	119,6	61,4	64,5	100,2	97,7
Kisfalu	874,2	971,3	873,5	654,2	513,4	518,2	467,4
BÓDVASZILAS	120,8	107,3	101,4	105,6	75,8	70,8	64,8
BOLDVA	308,5	319,1	322,5	325,7	251,4	226,4	207,9
BORSODSZIRÁK	194,8	196,0	178,0	172,9	156,8	162,2	138,0

SZALONNA	142,6	182,7	130,7	114,2	95,8	84,5	71,2
SZENDRŐLÁD	356,6	398,0	364,3	368,1	291,3	329,6	240,7
SZUHOGY	142,6	157,6	153,8	102,2	107,0	87,9	86,7
Község	1 265,8	1 360,6	1 250,8	1 188,6	978,2	961,4	809,2
BECSKEHÁZA	4,0	6,4	7,8	4,7	6,0	3,7	2,3
BÓDVARÁKÓ	13,8	17,1	12,8	8,4	6,1	4,9	4,0
DEBRÉTE	1,3	1,7	1,4	0,8	0,7	1,1	1,0
ÉGERSZÖG	3,8	2,8	1,5	4,0	5,7	4,1	4,1
GALVÁCS	6,3	4,4	3,6	2,1	3,2	2,2	2,2
HEGYMEG	22,3	21,3	15,8	13,7	14,8	13,4	9,8
IROTA	8,6	6,1	2,3	3,1	2,9	2,8	2,2
MESZES	21,8	24,4	13,5	11,4	11,5	11,5	9,2
SZAKÁCSI	22,5	31,5	24,2	15,7	22,4	21,8	15,9
SZŐLŐSARDÓ	8,7	10,2	9,6	8,1	5,5	5,6	4,7
TERESZTENYE	0,8	1,9	0,9	1,6	1,8	1,0	1,1
TORNABARAKONY	1,8	0,8	0,6	0,3	1,0	0,5	0,7
TORNAKÁPOLNA	1,1	1,7	2,8	3,8	3,0	3,1	1,7
TORNASZENTANDRÁS	21,3	17,1	18,0	21,3	12,6	13,7	9,8
VARBÓC	2,8	3,8	3,3	3,3	3,9	3,3	1,6
VISZLÓ	6,2	5,8	5,4	5,0	4,1	3,5	2,9
Törpefalu	146,7	157,1	123,4	107,1	105,0	96,1	73,1
EDELÉNY	1 029,8	1 130,7	1 062,8	957,9	770,3	681,8	562,9
SZENDRŐ	538,3	525,0	565,8	481,6	383,8	315,8	331,8
Város	1 568,1	1 655,7	1 628,6	1 439,5	1 154,2	997,5	894,8
Edelényi járás összesen	4 427,7	4 785,2	4 436,0	3 820,2	3 119,5	2 946,1	2 545,7

5. sz. melléklet Nyilvántartott álláskereső végzettség szerinti összetétele (2016)

település	Legmagasabb iskolai végzettség szerint									összesen
	alapfokú		középfokú					felsőfokú		
	ált. isko- lai végz. nélkül	ált. isko- la	szakis- kola	szakmun- káképző	gimná- zium	szakközép- iskola	tech- nikum	egyetem	fő- iskola	
Edelényi Járás	389	1 116	83	551	161	167	40	12	25	2 544
ABOD	1	6	7	5	12	13	14	15	16	144
BALAJT	12	32	2	9	1	5	1		1	63
BECSKEHÁZA			1	1	1					4
BÓDVALENKE	4	11			1	1	1			18
BÓDVARÁKÓ		1	1	2	1	2				7
BÓDVASZILAS	10	22	2	13	6	8	2		2	63
BOLDVA	48	92	5	31	12	16	3	1	1	208
BORSODSZIRÁK	27	57	6	31	7	8	1	1		138
DAMAK	1	3	1	5	2	2	2	1	1	18
DEBRÉTE		1								1
EDELÉNY	53	185	19	155	67	52	17	3	11	564
ÉGERSZÖG		1	1	1	2	1	1			7
GALVÁCS		1	1	1	1		1			5
HANGÁCS	1	16	1	17	2	4	1	1	1	43
HEGYMEG	2	3		3	1	1	1			11
HIDVÉGARDÓ		12	1	6	2	7	1		1	29
IROTA		1	1	1		1				4
KOMJÁTI		4		3	1	1	1	1		11
LÁDBESENÝŐ	1	5	1	4	1	3	1			16
LAK	14	28	2	7	2	2	1		1	59
MARTONYI	6	18	2	7	2	1	1		1	38
MESZES		4	1	4	1	1				11
NYOMÁR	1	6		5	3	2	1	1		19
PERKUPA	9	21	3	12	5	3	1		2	56
RAKACA	24	59	2	10	1	1			1	98
RAKACASZEND	8	22	1	14	1	2				48
SZAKÁCSI	5	8	1	2	1	1		1		19
SZALONNA	8	38	3	14	4	3	1	1	1	78
SZENDRŐ	39	175	14	69	14	13	3	2	3	330
SZENDRŐLÁD	45	129	9	44	5	7	1	1		240
SZIN	17	26	2	13	3	2	1	1	1	65
SZINPETRI	4	11	2	5	3	2	1			28
SZÖGLIGET	1	8	1	14	3	3	2		1	33
SZŐLŐSARDÓ		1	1	2	1	1		1		7
SZUHOGY	7	39	2	21	8	7	1	1	1	86
TERESZTENYE				1	1	1				3
TOMOR	2	6		4	1	2	1			16
TORNABARAKONY						1				1
TORNAKÁPOLNA		1		1		1			0	3
TORNANÁDASKA	39	48	5	4	1	1				98
TORNASZENTANDRÁS	1	3	2	4	1	1	1			13
TORNASZENTJAKAB	1	6	1	3		2	1		1	14
VARBÓC		1		1	1				1	4

VISZLÓ		1				1		1		
ZILIZ	2	8		5	1	2	1	1		17

6. sz. melléklet Edelény kistérség településeinek főbb adatai

Abod⁴⁰

Abod aprófalu Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi járásban, Edelénytől 14 km-re, Miskolctól 35 km-re északra. A szalagtelkes falu a külterületekkel együtt 3.116 hektár. Tengerszint feletti magassága: 228 m.

A falut a Királykúti erdőkből eredő kis patak, az Abod patak szeli át, amely Szendrőnél torkollik a Bódvába. A község településrészén Királykúton található forrás – „a király kútja” - a monda szerint Mátyás királyról kapta a nevét, aki fekete seregének élén járt erre és „jó vizet ivott”.

A domboktól elzárt települést alsóbbrendű közúthálózatról lehet csak megközelíteni. Ma is több tanyája van: Királykút, Kistanya, Görögtanya, Ivancsó tanya.

Alkalmas szántóföldi kultúrák, kertészeti növények, erdőgazdálkodási, faipari, állattenyésztési tevékenységek folytatására. Több mint 20 lápos(!) terület található határában. Ezek mindegyike az Aggteleki Nemzeti Park szigorúan védett területéhez tartozik.

Abod már a honfoglalás előtt is lakott hely volt, határában őskori, bronzkori tárgyakra bukkantak a régészek. Az itt élő embernek nyomait bizonyítják azok a leletek, amelyek Abod és a Bódva-völgy számos településén napvilágot láttak. Abod határában egy sarkított baltát találtak, amely jelenleg a miskolci Herman Ottó Múzeum régészeti gyűjteményét gazdagítja. Hossza 17,7 cm. Szárnyának vége szögletes, oldalai íveltek.

Abod nevét sokan a török eredetű **apa** jelentésű *apa*, *aba* főnévvel hozzák összefüggésbe. Az *Aba* név ősi magyar nemzetséget takar, mely és gazdag család volt Szent István korában.

A 13-16. században a település a Bebek család birtokában volt, akik Szendrőből irányították a gazdaságot. 1566-ban Bebek György halálával kihal a család férfiága, a birtok a kincstáré lett.

1576-ban Abod községet kirabolta a török és az 1577-es adójegyzéken már a törököknek fizette az adót. 1690-ben kerül először a gróf Csáky család tulajdonába a község. Az ő tulajdonukba marad a falu a 19. század közepéig.

Az 1690-es évek végi betelepülés során szláv (ruszin) közösség települt meg a faluban. Ezt több betelepülési hullám követte 1864. körül, valamint 1730-tól a század közepéig.

A falu kivette részét a világháborúkból, az iparosodásból. A faluközösséget azonban semmivel nem tudták rákényszeríteni, hogy termelészövetkezetet alakítson. A 'legkeményebb' kommunizmus idején is egyéni gazdálkodást folytattak a lakosok.

A dombos, erdős terepen létesült település éghajlata szubkontinentális, mérsékeltlen hűvös, mérsékeltlen száraz. Ez a megművelhető területeken kedvez a kevésbé fagyérzékeny szántóföldi és

⁴⁰ Adatok és információk a KSH, a Wikipédia és a község honlapjáról származnak

kertészeti növényeknek, noha a kistáj adottságai általában véve nem alkalmasak az intenzív mezőgazdasági termelésre

Meg kell említeni a község volt szénbányáját, a Czekeházy-kastélyt és majort (melyek ma már nem állnak), a Királykúti gazdaságot, illetve a falu pincesorát.

A 19. század végén még járható volt az az alagútrendszer, amely összekötötte a települést a szendrői várral, illetve az edelényi földvárral.

Főbb mutatók	200 1	201 1	201 5
Terület, km ²	31,16		
Lakó-népesség év végén, fő	286	214	213
Nyilvántartott álláskereső	24	30	17
Tartós álláskereső	9	6	10
Lakásállomány	128	127	137
Közüemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	29	56	57
Közüemi szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	22	24
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	-	133	-
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	0	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	126	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	0	0	0
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	85	57
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	-	2,2	3,5
Bölcsoede férőhely	0	0	0
Óvoda férőhely	0	0	0
Általános iskolai osztály	0	0	0
Regisztrált vállalkozás	-	21	38
Ebből: társas vállalkozás	-	7	10
Személy-gépkocsi	30	51	60

Nevezetességei

- Református templom. A 13. század második felében épült, román stílusban. Később a reformátusoké lett, 1929-ben átalakították. Egyszerű templomocská, félköríves záródású ablakokkal, oromzatán fa huszártoronnyal
- Görög katolikus templom. 1775-ben épült, barokk stílusban. Copf stílusú ikonosztáza képeit Dobrovolszky Lajos festette, 1844-ben.
- Az Abodi patakot kísérő szép égerliget, amely nem csupán tájképi érték, de természetvédelmi szempontból is jelentős. A patak völgyében az egyenes iszalag és a pirosló gólyaorr mellett a növény társulás olyan ritkább fajait is megtaláljuk, mint a védett széles és szálkás pajzsika, a ritkás sás, valamint a farkasölő sisakvirág.

Balajt

Balajt község Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi járásban. Miskolctól 25 kilométerre északra, Edelény szomszédságában fekszik, a Bódva közelében.

A településről az első okleveles említés 1263-ból való. Neve kezdetben Valacht, később Balajth, Balayt formában fordul elő. Mint annyi más település az országban ez is nevet adott a birtokló családnak. Urai kisebb - nagyobb megszakításokkal évszázadokon át a Balajtiak voltak. Birtokosai közül kiemelhető még a Szuhay-, a Kiskinizsi Nagy- és a XVIII., XIX. századból a Ragályi-család. A helység híres szülötteinek sorából kiemelkedik Ragályi Tamás, aki az 1925-27. évi országgyűlésen Borsod megye követe és a reformok lelkes támogatója volt. Eger eleste után Balajt hódoltsági faluvá vált.

Az oszmán uralom alatt terjedt el a protestantizmus, mely a török kiűzése után hanyatlásnak indult, ám a lakosság több, mint fele még a két világháború között is református volt. Mellettük csak a római katolikusok aránya volt számottevő. A XX. század első felében az 569 fős népesség döntően östermelésből élt. Az akkori egyetlen iskola a református egyház kezében volt, és egy tanerővel, illetve egy tanteremmel rendelkezett. Az iskolán kívüli népművelést a lelkész és a tanító látták el.

A Nyugati - Cserehát kistelepüléseinek különös gondot jelent a népesség elöregedése, kihalása. Így van ez Balajton is. A XX. század végére a lakosság létszáma csökkent. Ebben bizonyára szerepet játszott Edelény szomszédsága, illetve általában véve a beköltözés a jobb munka- és életlehetőségeket ígérő, urbanizáltabb helységekre.

Főbb mutatók	200 1	201 1	201 5
Terület, km ²	9		
Lakó-népesség év végén, fő	427	463	487
Nyilvántartott álláskereső		99	
Tartós álláskereső		11	
Lakásállomány	146	149	148
Közüzeti ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	28	71	74
Közüzeti szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	52	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	14 9	147	14 3
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	22	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	149	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	0	0	0
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők sz.	-	108	85
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma		7,4	
Bölcsőde férőhely	0	0	0
Óvoda férőhely	0	0	0
Általános iskolai osztály	2	0	0
Regisztrált vállalkozás	-	16	15
Ebből: társas vállalkozás	-	7	3

Személy-gépkocsi

25

46

47

Becskeháza

Becskeháza törpefalu Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi járásban. A kis zsáktelepülés Miskolctól közúton 80 kilométerre északra, Tornaszentjakab és Hidvégárdó közt helyezkedik el, a Bódvától keletre.

Árpád-kori település. Nevét már 1283-ban említette oklevél Verbecse néven. A falut a török megszállás alatt a portyázó törökök többször is kifosztották, sőt egy időre néptelenné is vált, majd 1720-ban, mint kismemesi falu volt említve.

A 20. század elején Abaúj-Torna vármegye Tornai járásához tartozott.

1910-ben 228 lakosa volt, melyből 227 volt a magyar nyelvű. Ebből 32 római katolikus, 191 református, és 21 izraelita volt.

Főbb mutatók	200 1	201 1	201 5
Terület, km ²	5		
Lakó-népesség év végén, fő	55	44	27
Nyilvántartott álláskereső	4	5	2
Tartós álláskereső	2	1	2
Lakásállomány	40	40	33
Közüzeti ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	9	17	16
Közüzeti szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	-	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	42	35	42
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók		-	
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	40	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	0	0	0
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	20	12
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma		0,8	
Bölcsőde férőhely	0	0	0
Óvoda férőhely	0	0	0
Általános iskolai osztály	0	0	0
Regisztrált vállalkozás	-	12	13
Ebből: társas vállalkozás	-	6	6
Személy-gépkocsi	9	12	13

Bódvalenke

Bódvalenke törpefalú Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi járásban, Miskolctól 57 kilométerre északra.

A települést 1283-ban említik először, Nenkefolua néven – ez a név birtokosára, egy Nenke nevű személyre utal. Később Nenke néven is szerepel, majd ez Lenkévé alakult – Bodva-Lenke néven először 1863-ban a helynévtár említi. A Bódva előtag a közeli Bódva folyóra utal. A falu a XX. század elején Abaúj-Torna vármegye Tornai járásához tartozott.

Főbb mutatók	200 1	201 1	201 5
Terület, km ²	7		
Lakó-népesség év végén, fő	188	187	220
Nyilvántartott álláskereső	22	46	11
Tartós álláskereső	12	6	4
Lakásállomány	59	63	60
Közüzeti ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás		21	
Közüzeti szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	-	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	62	69	58
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók		-	
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	62	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	0	0	0
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	31	26
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	11,0	4,6	-
Bölcsőde férőhely	0	0	0
Óvoda férőhely	0	0	0
Általános iskolai osztály	0	0	0
Regisztrált vállalkozás	-	11	12
Ebből: társas vállalkozás	-	2	2
Személy-gépkocsi	9	15	18

Nevezetességei

A falu két hagyományos nevezetessége a református templom és az egykori Lenkey-kúria.

A templomot Máriássy István, a falu földesura építtette 1786-ban, Jankai György lelkész tervei alapján. A téglalap alapú, egyenesen záródó épület 18 m hosszú és 8 m széles. A keleti homlokzat előtt szélesebb, csúcsos süvegű torony áll. Alsó része, ami egyben templom bejáratát előcsarnoka is, kőből, a felső rész fából épült. A karzat, a koronás szószék és a 40, azonos elemekkel díszített táblából álló, festett famennyezet egyaránt eredeti (1786-os). Az úrasztali edények korábbiak: a 17. században készültek.

A falu hajdani birtokosainak otthona, a Lenkey-kúria a Petőfi u. 1-ben áll. A jó arányú, klasszicista épületet a 19. század elején emelték, valószínűleg egy korábbi udvarház elemeinek felhasználásával vagy a ház átalakításával. Homlokzatán és a két rövidebb oldalon csehsüvegboltozatos tornác fut körbe falazott, félköríves árkádokkal. A belső helyiségek közül egyesek fafödémesek, a többi teknő-, illetve dongaboltozatos. Az eredeti berendezésből csak a konyha hasáb alakú, rakott, egykor szabad kéményes kemencéje maradt meg. Az elhanyagolt épület lassan lepusztul.

A „freskófalú”

2009 óta Pásztor Eszter kezdeményezésére az Európa Műhely Kulturális és Közművelődési Társaság roma művészeket kért fel a tűzfalak kifestésére (ehhez a kiválasztott falat újravakolják). 2010 szeptemberétől a program fő támogatója a Magyar Református Szeretetszolgálat Közhasznú Alapítvány. Bár a képekről Bódvalenkét mind gyakrabban „freskófalunak” hívják, ezek a képek valójában nem freskók, hanem seccók, mivel a festéket a megszáradt vakolatra viszik fel. Ezzel az egész világon egyedülálló látványossággal próbálnak turistákat csábítani a helyszínre; egyúttal az infrastruktúrát is próbálják fejleszteni.

Bódvarákó

Bódvarákó törpefalu Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi járásban. Miskolctól 52 kilométerre északra, az Aggteleki-karszt és a Szalonnai-hegység között, az Esztramos-hegy lábánál, a Bódva folyó völgyében fekszik.

A falu nevét legkorábban egy 1283-ban kelt iratban említik. Sokáig „Rákónak” hívták; ez a kifejezés a szláv eredetű rák szavunkkal párhuzamosan alakult ki. A folyó menti fekvésére utaló „Bódva-” előtagot 1905-ben kapta. Eredetileg Torna vármegye Tornai járásához tartozott.

Főbb mutatók	200 1	201 1	201 5
Terület, km ²	9		
Lakó-népesség év végén, fő	151	94	73
Nyilvántartott álláskereső	7	17	9
Tartós álláskereső	7	2	1
Lakásállomány	82	82	79
Közüzeti ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	-	44	-
Közüzeti szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	-	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	81	88	75
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	-	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	82	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	0	0	0
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	37	33
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	3,1	1,0	-
Bölcsőde férőhely	0	0	0
Óvoda férőhely	0	0	0
Általános iskolai osztály	0	0	0
Regisztrált vállalkozás	-	6	9
Ebből: társas vállalkozás	-	3	5
Személy-gépkocsi	9	20	22

Nevezetességei

Az egyutcás település több háza érintetlenül maradt meg a környék népi építészetének emlékeként.

A korábbi templom helyén álló római katolikus templomát 1803-ban építtette a Keglevich család. Ezt emléktábla tanúsítja a zömök, párnás sisakú torony tövében nyíló bejárat fölött. A zömök torony sisakja párnás. A torony alatt van az előtér, fölötte a karzat. A hajót és az annál keskenyebb szentélyt is csehsüvegboltozat fedi. A copf stílusú szószéket festett szobrok díszítik. A régi főoltárképet (Andreas Zallinger: Avilai Szent Teréz) a sekrestye ajtaja fölé helyezték át. Az orgonát 1887-ben építették.

1995-ben a településen található 8 barlangot az Aggteleki-karszt és a Szlovák-karszt többi barlangjával együtt az UNESCO a világörökség részévé nyilvánította. Ezek a barlangok a Bódvarákói-barlang, az Esztramosi Földvári Aladár-barlang, a Gerinc-barlang, a Gerinc-zsomboly, a Kalcitkristályos-barlang, a Ledobóakna barlangja, a Sas-lik és a Téli fellevegőzésű-barlang. Egy fokozottan védett barlang van a településen, az Esztramosi Földvári Aladár-barlang.

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem immár 1986 óta hagyományosan Bódvarákón rendezi meg a „Geo-Bio Gólyatábort” az élettudományok és a földtudományok szakjai (biológus, csillagász, geofizikus, geográfus, geológus, környezettudományi, meteorológus, térképész) újdonsült hallgatói számára. A falu lakossága ilyenkor egy hétre gyakorlatilag megháromszorozódik.

Bódvaszilas

Bódvaszilas község (becenevén: Szilas) Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi járásban, a Gömör–Tornai-karsztvidéken. Az Alsó-hegy peremdombjai és a Bódva-völgy határvonalán, Miskolctól 52 kilométerrel északra. A községhatártól keletre az Alsó-hegy karsztfennsíkja (átlagos magassága kb. 500 m) meredek lejtőkkel törik le a Bódva folyó völgyébe (átlagos magassága kb. 160 m) – nyugat felé viszont rövid völgyek választanak le a fennsíkről két hátat: a Kerek-hegyet és a Kónyát. Szögligettől egy kisebb karsztfennsík, a Dusa választja el (átlagos magassága kb. 400 m).

A Szilas szó a magyar „szil” főnév származéka, és szilfákkal benőtt helyet jelöl, ekként a falun átfolyló Szilas-patakra utal. A Bódva- előtagot 1905-ben biggyesztették hozzá, hogy a határát átszelő folyóra utalva különböztessék meg az ország más, ugyancsak Szilas nevű településeitől.

A Bódvaszilas név 1696-ban jelent meg a falu pecsétjén, közös névvel kötve össze a falu két legnagyobb folyóvizét.

1702-ben lett az uradalom és vele a falu új tulajdonosa Esterházy Pál herceg, és a következő, csaknem kétszáz évben az Esterházyak maradtak az uradalom tulajdonosai. A templomdombon, a templomtól nem messze hamarosan felépítették kastélyukat, majd az uradalom egyéb, központi épületeit: serfőzdét, földesúri majorságot, és háromkerekű vízimalmot.

Az Esterházyak nem látogattak el Bódvaszilásra; a kastélyban felügyelőjük (a provizor) lakott.

1995-ben a településen található 57 barlangot az Aggteleki-karszt és a Szlovák-karszt többi barlangjával együtt az UNESCO a világörökség részévé nyilvánította.

Főbb mutatók	2001	2011	2015
Terület, km ²	19		
Lakó-népesség év végén, fő	1246	1005	1051
Nyilvántartott álláskereső	112	112	73
Tartós álláskereső	65	14	31
Lakásállomány	473	486	470
Közüemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	-	392	-
Közüemi szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	-	338
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	496	510	474
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	303	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	484	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	1	1	1
Gyógyszertár	1		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők	-	356	316

Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	40	6	-
Bölcsőde férőhely	0	0	0
Óvoda férőhely	50	60	60
Általános iskolai osztály	13	13	11
Regisztrált vállalkozás	-	97	113
Ebből: társas vállalkozás	-	22	21
Személy-gépkocsi	130	174	192

Nevezetességei

- Eredeti, kőfallal kerített római katolikus templomát a 12. században építették, és 1772-ig állt. Ekkor Esterházy „Fényes” Miklós herceg lebontatta, és a helyére nagyobb, barokk stílusú templomot emeltek (1772–74). A templom órapárkányos, párnatagos bádogsisakkal fedett tornya kissé kiugrik a főhomlokzatból. A hajót és a keskenyebb, félköríves szentélyt egyaránt csehsüvegboltozat fedi. A szószék, a főoltár és a két mellékoltár barokk stílusú.
- A hagyomány annak idején szerint itt helyezték el az elpusztult szádvári kápolna szobrai, de ezek idővel tönkrementek.
- A homlokzati toronnyal felmagasló református templomot az 1840-es években építették. Szentélye egyenesen záródik. Festett belső berendezését feltehetően azok a mesterek készítették, akik Tornakápolnán is dolgoztak. A mennyezet felirata a következő: „EZEN ISTEN HÁZA ÉPÍTETTETETT II-IK FERENTZ EŐ FELSÉGE ÉS FÖLDES URUNK GALÁNTAI ESZTERHÁZI MIKLÓS FŐ HERCEG KEGYELMES ENGEDELMÉBÜL 1804-DIK ESZTENDŐB”
- A római katolikus plébániaházat 1780 körül építették barokk stílusban.
- Az egyemeletes, hat ablakos, dísztelen Esterházy-Koós kastélyt is 1780 körül emelték, ugyancsak barokk stílusban. Ez és a plébániaház is kisebb-nagyobb átalakításokkal maradt fenn. A kastélyban látható az Alsó-hegyi Barlangkutatás-történeti Kiállítás is.
- A klasszicista magtár 1820 táján épült.

Boldva

Boldva község Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi járásban. Miskolctól 15 kilométerre északra fekszik. A település a Bódva folyóról kapta a nevét.

A 14. századtól a település a diósgyőri uradalomhoz tartozott, királyi, majd adományozás folytán nemesi birtok lett. 1392-ben a faluban birtokos Kapolai/Kaplai János diósgyőri várnagy, országbíró.

1895-ben az országgyűlés elfogadta a XXII. törvénycikket a Bódva-völgyi helyi érdekű vasút építéséről. 1896 augusztusában átadták a Bódva-völgyi és kassa–tornai HÉV-et, ezzel a község bekapcsolódott a vasúti hálózatba.

A második világháborúban negyvenhárman haltak meg vagy a fronton katonaként, vagy a front átvonulásakor a községben. Emléküket egy tábla őrzi a r. kat. templomban (1970 körül helyezték el), utóbb a falu főterén emelt emlékmű örökítette meg emlékezetüket (1991-ben állították föl).

1944. december 11-én felszabadult a falu. Egy darabig Malinovszkij marsall, a 2. Ukrán Front parancsnoka és tiszti kara a faluban ütötte fel főhadiszállását. A harcoknak polgári áldozata is volt.

1951-ben a községet bekötötték az országos villanyhálózatba. 1952-ben hozták létre az első közkönyvtárat a faluban. 1958-ban új általános iskola épült. 1969-ben kiépült az egész települést behálózó vízvezeték. 1966 és 1969 között a Szepessy-kastélyt felújították, moziteremmel kiegészülve művelődési házzá alakult. Benne található a községi könyvtár is.

Főbb mutatók	2001	2011	2015
Terület, km ²	28		
Lakó-népesség év végén, fő	2497	2331	2340
Nyilvántartott álláskereső	268	333	200
Tartós álláskereső	200	27	126
Lakásállomány	780	805	791
Közüzeti ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	-	640	-
Közüzeti szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	560	534	636
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	850	927	861
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	513	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	803	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	1	1	1
Gyógyszertár	1		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők	-	568	539
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	135,0	21,8	-

Bölcsőde férőhely	-	-	-
Óvoda férőhely	90	120	120
Általános iskolai osztály	20	13	12
Regisztrált vállalkozás	-	192	197
Ebből: társas vállalkozás	-	43	47
Személy-gépkocsi	264	405	455

Nevezetességei

- Boldvai református templom, mellette 12. századi monostor romjai. A félköríves szentélyű, háromhajós, román stílusú épület XIV.századi részleteket is rejt, tornya fagalériás. Belsejében népies stílusú, fakoronás falazott szószerk látható, amely 1791-ben készült. Itt látható Szathmáry Király Ádám emléktáblája is.
- Az egykori bencés apátság temploma azért is nevezetes, mert itt őrizték egy ideig a Pray kódexet, melyből a Halotti beszéd is előkerült. Ugyancsak nevezetessége a boldvai román kori templomnak a mellette kiásott rotunda alapfala. Írások emlékeznek meg az Antiokheiai Szent Margitról elnevezett körtemplomról, ahonnan a körmenet búcsú idején az apátsági templomba vonult.
- A római katolikus templom 1838–39-ben épült, a hajója klasszicista stílusú. A korra jellemző egyszerű megjelenés inkább a külsőt jelenti; berendezései, a későklasszicista oltár és a szószék újabbak és díszesebbek.
- Tornácos házak
- Tájház: Egy jómódú gazdálkodó házából alakították ki. Maga az épület nem követi az itteni hagyományos, tornácos építkezési módot. A benne kialakított gyűjtemény négy téma köré csoportosítható. 1. A hagyományos paraszti gazdálkodás eszközei. A kiállított tárgyak arról tanúskodnak, hogy a gazdálkodás része volt a földművelés és állattartás mellett a tej feldolgozása, a kender kikészítése, a fonalsodrás és a szövés is. 2. A második témakör bemutatja a bencés apátság feltárásában tevékenykedőket: Myskovszky Viktor (szlovák: Viktor Miškovský), Nyíry Dániel és Valter Ilona munkáját. 3. Külön téma a Szathmáry Király család története. Nyilvánvaló, hogy központi szerepet kap Szathmáry Király Ádám, aki naplót vezetett II. Rákóczi Ferenc mindennapjairól lengyel- és franciaországi száműzetésében. 4. A táblákon megtekinthetőek régi térképek, melyek a községről készültek; illetve a faluhoz köthető nevezetes személyekről tudósít az asztali tárló.
- Szathmáry-kert
- Világháborús emlékmű (1991-ben emelték.)
- Temető: Régi síremlékekből alakították ki egy kőtárat 2009-ben.

Borsodszirák

Borsodszirák község Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi járásban. Edelénytől 5 kilométerre, Miskolctól 15 kilométerre északra. A települést 1261-ben említik először, Zyrakh néven. Neve feltehetőleg személynévből származik. 1907-től hívják Borsodsziráknak.

A terület az őskortól lakott. A 13. században a falu az egri püspökség birtoka. 1804-től az egri érsekségből kiváló kassai püspökséghez került. A település története szorosan összefonódik az egyházával. Az 1896-os Ezredévi Kiállításon Borsod vármegyét a mezőkövesdi mellett a sziráki népviselet is képviselte. 1945-ben az egyházi birtokokat felosztották, Szirákon megalakult a Bartók Béla Termelőszövetkezet (1960). Ez az ország egyik legjobban menő termelőszövetkezete lett, sokszínű gazdasági tevékenységet fejtett ki. Az 1990-es években a helyi termelőszövetkezetből sikeres vállalkozások alakultak ki.

Borsodszirák kultúrtörténeti érdekessége a belga származású Denijs Dille professzor, francia nyelv és irodalomtanár 1954-ben tett felfedezése, mely szerint Bartók Béla dédszülei innen Borsodszirákról kerültek a Bánságba, ükapja (Bartók Gregorius) Bartók Gergely 1771-ben itt kötött házasságot Gondoss Máriával, fiuk Bartók János, Bartók Béla dédapja innen költözött a Bánságba. Bartók Béla őseinek síremléke itt áll a borsodsziráki temetőben. A híres zeneszerző emlékét ma emlékpark őrzi a településen.

Főbb mutatók	200 1	201 1	201 5
Terület, km ²	11		
Lakó-népesség év végén, fő	120 7	119 9	114 9
Nyilvántartott álláskereső	125	191	155
Tartós álláskereső	79	21	71
Lakásállomány	384	390	386
Közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	318	323	326
Közüzemi szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	282	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	396	421	384
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	287	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	390	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	1	1	1
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők	-	289	249
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	59,0	14,0	-
Bölcsőde férőhely		-	
Óvoda férőhely	50	50	50
Általános iskolai osztály	8	8	8
Regisztrált vállalkozás		109	111
Ebből: társas vállalkozás		23	23
Személy-gépkocsi	184	277	291

Damak

Damak község Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi járásban. Damak Árpád-kori település. Nevét az oklevelek 1279-ben említették először Domok néven.

A II. világháború előtt a lakosság földműveléssel foglalkozott. A háború után a termelészövetkezetek és a környékbeli bányák adtak munkát a településen élők nagy többségének. A rendszerváltás után a termelészövetkezetek megszűnésével és a bányák bezárásával az itt élő emberek nagy része munkanélkülivé vált.

A faluban nincs munkalehetőség, ezért Edelény fejlődésével egyre többen találnak munkát a szomszédos városban.

1992-ig Edelény város része volt, ekkor a lakosság döntése alapján levált. Azóta nagy fejlődésen esett át. Megépült a vezetékes ivóvíz, gáz- és szennyvízhálózat. Minden út aszfaltborítást kapott. a Millenium évében világháborús Emlékpark-ot és Községi Ház-at építettünk.

Főbb mutatók	200 1	201 1	201 5
Terület, km ²	8		
Lakó-népesség év végén, fő	268	234	253
Nyilvántartott álláskereső	24	27	11
Tartós álláskereső	12	5	5
Lakásállomány	103	105	102
Közüzeti ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	52	62	68
Közüzeti szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	74	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	104	101	99
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	77	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	104	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	0	0	0
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők	-	69	59
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	3,0	2,9	-
Bölcsőde férőhely	0	0	0
Óvoda férőhely	0	0	0
Általános iskolai osztály	0	0	0
Regisztrált vállalkozás	-	25	32
Ebből: társas vállalkozás	-	2	4
Személy-gépkocsi	38	50	76

Debréte

Debréte törpefalu Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi járásban. Miskolctól közúton kb. 60 kilométerre északra, a szlovák határ mellett. Neve az ósláv debri (völgy) vagy dub (tölgyfa) szóból magyarosodott el.

1262-ben már létezett a település, ebben az évben adta két másik faluval együtt IV. Béla király az egyháznak cserébe a dunántúli Szigligeti várért.

Árpád-kori település, a hajdani Torna és Borsod vármegyék történelmi határán. Királyi birtok, a Tornai várispánság tartozéka. Később Bebek birtok, majd Szapolyai Jánosé, aki 1527-ben Werbőczy Istvánnak adta.

Az egyik legnyugodtabb s legcsendesebb zsáktelepülés. Úgy mondják erre itt „a csend még hallható”. „Debréte Vendégházak” néven beindult a falusi turizmus.

Főbb mutatók	200 1	201 1	201 5
Terület, km ²	10		
Lakó-népesség év végén, fő	34	21	16
Nyilvántartott álláskereső	-	2	-
Tartós álláskereső	-	1	-
Lakásállomány	29	28	26
Közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	4	16	18
Közüzemi szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	-	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	31	22	27
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	-	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	28	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	0	0	0
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők	-	10	8
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	-	-	-
Bölcsőde férőhely	0	0	0
Óvoda férőhely	0	0	0
Általános iskolai osztály	0	0	0
Regisztrált vállalkozás	-	1	3
Ebből: társas vállalkozás	-	-	1
Személy-gépkocsi	6	11	11

Edelény

Edelény a Bódva-völgy kapuja, a térség gazdasági és kulturális központja. A 11 ezer körüli lakost számláló kisváros mai közigazgatási területét három település alkotja: a névadó Edelény, az 1950-ben hozzácsatolt Borsod és az 1963-ban csatlakozott Finke.

Edelény első okleveles említése 1299-ből származik, de Borsod már 1108-ban szerepel oklevélben. Az elmúlt századokban sok gazdája volt a településnek, akik közül a legjelentősebbek mindenképp említésre méltók: Bebek család (XV. sz.), Szapolyai János (XVI. sz.), 1566-tól I. Miksa (1564 – 1570) király birtoka, 1603-tól a Rákóczi családé, 1727-től L'Hullier János Ferenc és örökösei is birtokosok, 1820-tól a Coburgok. A török megszállás alatt többször hódoltsági terület, és mint ilyen elnéptelenedik, de mindig újraterelődik.

Edelény és a hozzácsatolt települések fő megélhetési forrása a mezőgazdaság volt a középkorban és a feudalizmus időszakában. A mezőgazdasági munkásság különböző rétegei (cselédség, idénymunkásság) és rétegeinek egyes csoportjai (béresek, kocsisok, szolgák, pásztorok, uradalmi iparosok stb.) már a feudalizmus korában jelen vannak Edelényben, s az úrbéres jobbágysággal és zsellérekkel párhuzamosan kiveszik részüket a termelésből. A mezőgazdaságán kívül gazdaságában jelentős szerepet játszott a hídvám és az első ízben 1564-ben említett, az uradalomhoz tartozó öt kerékre járó vízimalom, melyet sajnos az 1970-es években lebontottak. Borsodon is működött vízimalom.

Az első komolyabb gazdasági változás 1838-ban történt, amikor a Coburgok cukorgyárat létesítettek. Az építéshez a téglát a Nagyvölgyben létesített téglagyárból biztosították. A gőzgépek fűtéséhez pedig a fa mellett helyben bányászott barnaszenet használtak. Az újabb gazdasági fellendülést a XIX. század végi és a XX. század eleji iparfejlesztés jelentette, melynek köszönhetően a vállalkozók közül egyre többen igyekeztek megszerezni az edelényi szenterület bányászati jogát.

A XX. század elején a valamivel több mint 2000 lakosú Edelényben (Borsod 506, Finke 724 lakosú ekkor) a bányászat mellett a kisipar és a mezőgazdaság volt meghatározója a gazdaságnak.

A háborúk Edelény lakosságát is súlyosan érintették. Az 1945 utáni államosítás új gazdasági szerkezetet alakított ki. A nagyüzemi bányászkodás és a nagyüzemi mezőgazdaság volt jellemző. Az 1990-évi rendszerváltozást követően bezárt a bánya, felszámolták a termelőszövetkezetet, ami nagyarányú munkanélküliséghez vezetett. A nehéz gazdasági helyzetből a vállalkozások és néhány gazdasági társulás igyekszik megszabadítani a várost. Az infrastruktúra százszázalékos. Tiszta, rendezett a város, intézményeinek felújítása megkezdődött, illetve részben befejeződött.

Főbb mutatók	2001	2011	2015
Terület, km ²	57		
Lakó-népesség év végén, fő	1122	1005	951

	0	9	6
Nyilvántartott álláskereső	738	1009	514
Tartós álláskereső	394	245	182
Lakásállomány	3527	3552	3520
Közüzem i vívívezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	3433	3388	3311
Közüzem i szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	1892	2992	3056
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	3816	3561	3732
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	2780	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	3546	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	5	7	4
Gyógyszertár			4
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők	-	3140	2728
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	341,0	123,5	-
Bölcsőde férőhely	-	12	-
Óvoda férőhely	410	430	417
Általános iskolai osztály	68	47	47
Regisztrált vállalkozás	-	884	926
Ebből: társas vállalkozás	-	223	202
Személy-gépkocsi	1798	2426	2579

Nevezetességei

- LHuillier-Coburg Kastély, Edelényi Kastélysziget A kastély 1910-ben elhelyezett vaskapuja a város szimbóluma.
- Borsodi földvár
- Borsodi tájház
- Jégmadás tanösvény
- 1330 körül épült református templom,
- Későbarokk stílusban 1789-97 épült Edelény-borsodi Református Templom

Égerszög

Égerszög község Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi járásban, Szendrőtől 17, Miskolctól közúton 50 kilométerrel északra. Neve az éger fanév és a „sarok, szeglet, zug” jelentésű -szög utótag összetételként arra utal, hogy a falu az Éger-völgy (Henc-völgy, Rét-völgy) főlső szakaszán (szögében) épült.

A középkorban a mai Égerszög területén alakulhatott ki – feltehetően a 12. században – Kovácsi falu, a tornai királyi erdőuradalom vasműves szolgálnépének települése. Az itt lakók vaskohászattal foglalkozhattak; a település határában meg is találták az erre utaló salaknyomokat.

A 19. század első felében 77 lakóházában 633, református vallású lakos élt. A falu ekkor volt a legnépesebb, ezután lakosainak száma lassan csökkent, aminek fő okai közül a mezőgazdaság szerkezetének átalakulása, az állattenyésztés és gyümölcsstermelés felhagyása, a szőlőültetvények pusztulása említendő.

A 20. század első felének megpróbáltatásai után 1950-ben önálló tanácsú község lett, majd 15 év múltán a szőlősardói közös tanács részévé vált. 1979-től a rendszerváltásig Perkupával volt közös tanácsa. Önállóságát 1990-ben kapta vissza, körjegyzőségének székhelye ma Szőlősardó.

Égerszög nevét a határában, a Pitics-hegy tövében, 1954-ben felfedezett Szabadság-barlang tette országosan ismertté. 1995-ben a településen található 6 barlangot az Aggteleki-karszt és a Szlovák-karszt többi barlangjával együtt az UNESCO a világörökség részévé nyilvánította. Ezek a barlangok a Danca-barlang, a Gyöker-kúti-víznyelőbarlang, a Keserű-tói-víznyelőbarlang, a Névtelen-nyelő, a Piticsalji-víznyelő és a Szabadság-barlang. A Pitics-hegy tetején álló kilátóból a szlovákiai Alacsony-Tátra hegyeit is látni.

Főbb mutatók	2001	2011	2015
Terület, km ²	11		
Lakó-népesség év végén, fő	78	43	53
Nyilvántartott álláskereső	3	-	4
Tartós álláskereső	0	-	2
Lakásállomány	46	46	45
Közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	21	36	33
Közüzemi szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	27	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	61	47	54
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	-	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	46	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	0	0	0
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	28	23
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	1,10	0,9	-
Bölcsőde férőhely	0	0	0

Óvoda férőhely	0	0	0
Általános iskolai osztály	0	0	0
Regisztrált vállalkozás	-	7	10
Ebből: társas vállalkozás	-	-	1
Személy-gépkocsi	7	14	14

Nevezetességei

- Református templom, mely 1791-ben késő barokk stílusban épült.
- Népi lakóházak: A település főutcáján bontatlan egységben számos, a 19. század második felében épült, szinte eredeti állapotban fennmaradt, perkupai stílusú népi lakóházat találunk. Ezek az épületek jól jelzik egykori építetőik jó vagyoni helyzetét. A helyi önkormányzat 2004-ben helyi védelem alá helyezte a ritka épületegyüttest; az egyik házat a Műemlékvédelmi Felügyelet is védetté nyilvánította.
- A falu határában 1954. november 14-én fedezték fel az Aggteleki-karszt egyik legjelentősebb cseppkőbarlangját, az azóta a Világörökség listájára is fölkerült Szabadság-barlangot. A barlangot turisták nem látogathatják.
- Az 1990-es évek közepétől rendszeres falunapokat tartanak Égerszögön, immár a Gömör-Tornai Fesztivál részeként.
- 2004 nyarán szendrői tűzoltók segítségével helyreállították és kultúrház udvarán felállították a falu egykori tűzoltó szerkezetét.
- A „holt falu”, a temető ugyancsak archaikus, népi díszítéseket őriz. Még ma is álló, az elhunyt kora és neme szerint különbözőképpen faragott, régi oszlopos fejfái a galyasági temetők egykori változatosságát örökítik át korunkba.

Galvács

Galvács község Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi járásban, Szendrőtől 5 kilométerre, Miskolctól közúton 38 kilométerre északra. Feltehetően szláv eredetű szó. Jelentése: nagy fejű ember.

A pápai tizedlajstrom említi először 1332-ben, Kaloach néven. A 16. században Galwacz, majd Galvats a neve. Jelenleg a harmadik helyén áll, az elsőt a törökök felégették, a másodikat, amely a felső-galvácsi réten állt, a Rakaca-patak vize öntötte el.

A Rákóczi-szabadságharc után felvidéki telepesek lakták a falut, ők később elmagyarosodtak.

A 19. század második felében a galvácsi birtok ura, Glatter Henrik felépíttette azt a kastélyt, melyet ma Törley-kastélyként ismernek utolsó tulajdonosa, a pezsgőgyáros Törley után. Ő 1936-ban vásárolta meg a kastélyt és a birtokot, a második világháború utáni földosztáskor azonban elveszítette, a kastélyban sokáig a község iskolája kapott helyet.

Főbb mutatók	200 1	201 1	201 5
Terület, km ²	15		
Lakó-népesség év végén, fő	105	91	90
Nyilvántartott álláskereső	4	1	-
Tartós álláskereső	-	1	-
Lakásállomány	79	79	75
Közüzeti ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	19	25	29
Közüzeti szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	-	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	83	69	74
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	54	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	79	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	0	0	0
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	57	44
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma		0,2	
Bölcsoede férőhely	0	0	0
Óvoda férőhely	0	0	0
Általános iskolai osztály	0	0	0
Regisztrált vállalkozás	-	16	24
Ebből: társas vállalkozás	-	5	12
Személy-gépkocsi	14	26	27

Nevezetességei

Törley kastély: A kastélyt Glatter Henrik kezdte el építtetni 1865-ben, de mai formáját csak 1910-ben nyeri el. A kastély nevét Törley Tibor pezsgőgyáros tulajdonosról kapta. Az 1950-60-as évek-

ben a kastély az államosítás következtében közösségi funkciókat kapott. Jelenleg magántulajdonban van.

Hangács

Hangács község Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi járásban, Edelénytől 15 kilométerre. Hangács nevét 1300-ban említette először oklevél Hangach néven, egy tanúskodó nemes nevében merül fel.

A 14-15. században a Hangácsi család, Hangácsi Albert egri prépost és II. Ulászló király alatt Hangácsi Mihály királyi kancellár birtoka volt. A 16. században a Réghy családé, Réghy Kelemen birtoka volt, akinek itt 1500 körül várkastélya is volt. A falu a török hódoltság alatt is lakott maradt.

A 17. században a Vasadi, Becs és Lenkey családok birtoka volt. A 17. század végén a Szathmáry Király család borsodi ágának birtokközpontja volt. A család építtette a reformátusok egykori fatemplomát is, melynek egyik harangját a hagyományok szerint Rákóczi ágyújából öntötték.

Az 1910-es népszámláláskor Hangácsnak 1210 magyar lakosa volt, ebből 540 római katolikus, 144 görög katolikus és 496 református volt. A 20. század elején Borsod vármegye Edelényi járásához tartozott.

Főbb mutatók	2001	2011	2015
Terület, km ²	23		
Lakó-népesség év végén, fő	689	573	556
Nyilvántartott álláskereső	76	59	43
Tartós álláskereső	26	5	21
Lakásállomány	254	257	263
Közüzem i ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	135	170	180
Közüzem i szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	150	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	252	241	235
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	158	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	257	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	1	1	1
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	188	155
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	27,0 0	8,1	
Bölcsőde férőhely		-	
Óvoda férőhely	50	30	25
Általános iskolai osztály	2	0	0
Regisztrált vállalkozás	-	41	47
Ebből: társas vállalkozás	-	17	18
Személy-gépkocsi	84	147	146

Nevezetességei

- Szathmáry Király György Egyháztörténeti Múzeum
- Rákóczi pincéje

Hegymeg

Hegymeg község Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi járásban helyezkedik el. Edelénytől 11 kilométerre, Miskolctól 32 kilométerre északra fekszik.

Hegymeg Árpád-kori település. Nevét 1272-ben említették először az oklevelek Higmugi írásmóddal. 1279-ben Heygmugury, 1332-ben Hegmegy, Hegmegi alakban írták.

Első ismert birtokosa Hegymegi Egyed volt, aki még a tatárjárás előtt zálogba adta három ekényi öröklött földjét Ládi Martunnak, de fiai 1271-ben visszaváltották. 1279-ben IV. László király az idevaló tornai várjobbágyoktól eredő Mihályt és Turnát a királyi szerviensek közé emelte. E Turna nevét tarthatta fenn a Hegymeggel szomszédos Lak területén Tornaháza. Hegymegnek 1332-ben említették Szent Kozmáról elnevezett egyházát is, melynek a pápai tizedjegyzék szerint papja 1332-ben 8, 1233-ban 6, 1234-ben 8 garas pápai tizedet fizetett.

Főbb mutatók	200 1	201 1	201 5
Terület, km ²	6		
Lakó-népesség év végén, fő	112	104	118
Nyilvántartott álláskereső	19	26	11
Tartós álláskereső	8	1	7
Lakásállomány	55	57	55
Közüzeti ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	43	57	40
Közüzeti szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	43	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	57	70	65
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	35	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	57	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	0	0	0
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	39	30
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	6,0	1,1	-
Bölcsőde férőhely	0	0	0
Óvoda férőhely	0	0	0
Általános iskolai osztály	3	0	0
Regisztrált vállalkozás	-	22	23
Ebből: társas vállalkozás	-	4	4
Személy-gépkocsi	23	26	30

Hídvégardó

Hídvégardó község Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi járásban. Miskolctól kb. 65 kilométerre északra fekszik. A megye – és így az ország – legészakibb települése. A Hídvégardó összetett szó „hidvég” előtagja a Bódva folyó hídjára utal, az „ardó” utótag pedig az erdőővő szóból rövidült, és lakosainak egykori foglalkozására, az erdőgazdálkodásra utal.

Elsőként 1283-ban említik. Az 1400-as években a Bebek család birtoka volt. A 14. században már nemcsak temploma, de iskolája is volt. A 15. században huszita kézbe került, majd a husziták kiűzése után vissza a Bebekhez. A török időkben elnéptelenedett, csak az 1730-as években telepítették be újra. 1736-ban katolikus plébániát hoztak létre, a templomot 1777-ben restaurálták. 1896-ban ért el ide a vasút.

A bécsi levéltárban őrzött Bakócz-Ipolyi kódexben fennmaradtak egy udvarház elszámolásai. Ezt az épületet Bakócz Tamás egri érsek építtette 1492-ben – valószínűleg reneszánsz stílusban, művészi igényvel. A kódex két tető alatt öt „házzról” (azaz szobáról) fából ácsolt kapuról és faragott kőkútról számol be. Ma már semmi nyoma; lehet, hogy ennek helyén áll a Gedeon-kastély.

Sokáig Torna vármegyéhez tartozott, majd a trianoni békeszerződés eredményeként határmenti település lett.

Főbb mutatók	200 1	201 1	201 5
Terület, km ²	17		
Lakó-népesség év végén, fő	697	507	534
Nyilvántartott álláskereső	50	59	16
Tartós álláskereső	16	12	10
Lakásállomány	296	298	280
Közüzeti ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	193	259	262
Közüzeti szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	171	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	320	296	308
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	164	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő		298	
Háziorvos és házi gyermekorvos	1	1	1
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	193	155
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	14,0	1,3	-
Bölcsőde férőhely	-	-	-
Óvoda férőhely	50	50	50
Általános iskolai osztály	8	1	1
Regisztrált vállalkozás	-	49	56
Ebből: társas vállalkozás	-	7	10
Személy-gépkocsi	58	93	99

Nevezetességei

- Gedeon-kastély (Tornai u. 54.) A hat szobás, L alaprajzú, földszintes, copf stílusú kastélyt feltehetően Gedeon Kelemen építtette az 1770-es években (lehet, hogy egy korábbi kúria felhasználásával). Az utca felőli homlokzatát háromtengelyes középrizalit tagolja; timpanonjában isten szemes stukkódísszel. Ablakai fölött vakolatdíszek láthatók. Belül dongaboltozatos oldalfolyosó, a szobákban fiókos dongaboltozat, díszes barokk ajtók, rokokó cserépkályha. A kastélyban egy ideig iskola működött, majd üresen állt. Jelenleg a Teleháznak és a kézművesháznak ad otthont.
- Az elnyújtott téglalap alaprajzú, földszintes Papp-kúriát (Tornai u. 95.) 1830 körül építették népies, klasszicizáló stílusban. Az utcai homlokzata előtti két portikusz oszloppárokka alátámasztott oromzatában stukkó címerpajzsok láthatók. A homlokzatok jelenleg díszítetlenek. Belül erősen átalakították.
- A fallal kerített római katolikus templom (középkori eredetijét 1777-ben barokk stílusban teljesen átépítették, majd a 19. század elején felújították. A főhomlokzata előtt álló, durva terméskőből emelt, szép vonalú sisakkal koronázott torony a középkori templom harangtornya lehetett. A három szakaszra osztott hajót és a keskenyebb, egyenesen záródó szentélyt csehsüvegboltozat fedi. 18. századi oltárképe az angyali üdvözetet ábrázolja.
- A református templom 1794–97-ben épült. 1834-ben teljesen leégett, de 1837-ben újjáépítették. A déli homlokzata előtt álló zömök toronyra 1986-ban hegyes sisakot tettek, ezzel magassága elérte a 15 m-t. A nyugati oldalon nyíló bejáratot kicsiny előtér védi. Téglalap alaprajzú, síkmennyezetes hajója 6 m * 12 m-es, berendezése egyszerű.
- Szent Anna-kápolna
- Millenniumi tér
- Népi lakóházak
- Szent Imre tér Nepomuki Szent János szobrával

Irota

Irota község Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi járásban, Edelénytől 18 kilométerre, Miskolctól kb. 40 kilométerre északra fekszik, a Cserehát szívében.

Az első írásos említése 1320-ból maradt fenn Irata alakban. Nevének etimológiájára több elmélet létezik. Valószínűleg a cseh, illetve lengyel Jarota személynévből keletkezett magyar névadással. Ezzel szemben egy másik elmélete szerint Irota neve a magyar irt ige származéka és jelentése erdőirtó. A török időkben a település elpusztult. A 17. században, mikor a Rákócziak birtokolták, települt be újra.

Az első iskola egy parasztházban volt. 1886-ig oroszul tanítottak. 1890-ben épült egy új iskola, s 1938-ban újra új épületet kaptak az irotai iskolások. 1948-ban államosították az iskolát. 1977-ben körzetesítették a környező falvak iskoláit, azóta az általános iskola a szomszédos településen, Lakon működik.

A rendszerváltás után a település fejlődésnek indult központi támogatással: kiépült a telefonhálózat, megépült a ravatalozó, korszerűsödött a közvilágítás, és a Csereháti Településszövetség révén kézművesházat nyitottak a község főterén, mely ma már magánkézben működik.

Főbb mutatók	200 1	201 1	201 5
Terület, km ²	12		
Lakó-népesség év végén, fő	117	67	72
Nyilvántartott álláskereső	7	4	1
Tartós álláskereső	2	2	1
Lakásállomány	64	64	58
Közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	20	34	39
Közüzemi szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	-	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	64	62	64
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	-	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	64	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	0	0	0
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	43	34
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	1,9	0,4	-
Bölcsőde férőhely	0	0	0
Óvoda férőhely	0	0	0
Általános iskolai osztály	0	0	0
Regisztrált vállalkozás	-	20	23
Ebből: társas vállalkozás	-	5	5
Személy-gépkocsi	18	24	25

Komjáti

Komjáti község Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi járásban. Körjegyzőség központja. A Bódva jobb partján, Szendrőtől 21 kilométerre, Miskolctól közúton 54 kilométerre északra a 27-es főút mellett. Vonattal elérhető a Miskolc–Tornanádaska-vasútvonalon.

Komjáti Árpád-kori település. Nevét már 1283-ban említették az oklevelek, Komnati néven. IV. László király ekkor adományozta a települést Vid fia Sengének.

Egy 1670-ben kelt oklevél szerint a falu végén, a Bódva mellett állt Komjáti Zsigmond palánkkal kerített, fából épült, kétszintes udvarháza. Az épületnek napjainkra nyoma se maradt.

A törökök alatt lakossága megfogyatkozott, a 18. század elején pedig csak három jobbágycsalád lakta. 1720 után kezdett benépesülni, új lakói nagyrészt katolikusok voltak. Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc idején Komjáthy Sámuel, Torna megye alispánja volt a település birtokosa. A 18–19. században közbirtokossági falu volt. 1881-ig Torna, 1881–1945 között Abaúj-Torna, 1945–1950 között Abaúj vármegyéhez tartozott. A 20. század elején Abaúj-Torna vármegye Tornai járásához tartozott.

Főbb mutatók	200 1	201 1	201 5
Terület, km ²	11		
Lakó-népesség év végén, fő	345	254	201
Nyilvántartott álláskereső	30	28	10
Tartós álláskereső	15	3	4
Lakásállomány	143	143	140
Közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	84	96	89
Közüzemi szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	-	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	150	141	142
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	56	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	143	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	1	1	1
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	112	95
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	15,0	2,7	
Bölcsőde férőhely	0	0	0
Óvoda férőhely	0	0	0
Általános iskolai osztály	0	0	0
Regisztrált vállalkozás	-	21	23
Ebből: társas vállalkozás	-	-	2
Személy-gépkocsi	46	43	46

Nevezetességei

- A falu fő nevezetessége az 1804-ben, késő barokk stílusban épült, kőfallal kerített református templom. Alaprajza alapján feltételezhető, hogy egy középkori templomot építettek át. Mai külsejét az 1912. évi, újabb átépítés eredményeként kapta, amikor a keleti homlokzat elé 17 m magas, gúlisíkos tornyot emeltek.
- A templomhajó téglalap alaprajzú, hátul saroktámpillérek támasztják, belső mérete 7 m * 13 m. A tetőteret kék alapszínű, csillagokkal díszített sík famennyezet zárja le. A torony emeleti teréhez keskeny fakarzat csatlakozik.
- Berendezése egyszerű. Értékesebb kegytárgyai: egy kehely, 1693 (készítette: Striegler György pozsonyi ötvös) és egy ezüst pohár, 17. század.
- 1995-ben a településen található 28 barlangot az Aggteleki-karszt és a Szlovák-karszt többi barlangjával együtt az UNESCO a világörökség részévé nyilvánította.

Ládbesenyő

Ládbesenyő község Borsod-Abaúj-Zemplén megyei északi részén, Szendrő és Balajt szomszédságában, Edelény közelségében, utóbbtól északkeletre található. Csak alsóbbrendű közúthálózatról közelíthető meg. Ládbesenyő a Nyugati-Cserehát területén fekszik, a Bódva folyótól nem messze, annak egyik oldalága szeli át. A kistáj északról dél felé lejtő önálló dombság. Sajátos jellegét pleisztocén kori kiemelkedéssel és horizontális felszabdaltsággal nyerte el. Felszínét pannóniai homok, márga, kavics és - több, mint felerészben - lejtőagyag borítja. Ládbesenyő határában homokot a helyi igények kielégítésére bányásznak. A kistérség központjától 8 km távolságra van.

A község besenyő telep volt, eredeti neve is innen ered. Mint az elnevezése is mutatja, ősi helység, amelynek birtokos családja régi hagyományt követve a birtokról Besenyőnek vagy Besenyeinek nevezte magát. Eger eleste után Ládbesenyő is hódoltsági terület lett. A reformáció korán elterjed a községben, s 1586-ban már önálló egyházat alkotott. A két világháború közötti iskolája: egy római katolikus és egy református elemi iskolája volt, az iskolán kívüli népművelés azonban nem volt sikeres. Kulturális intézményei ezidőben: a gazdasági szakkönyvtár és levelező-egyesület. Néhány kereskedőtől és iparostól eltekintve a lakosság mezőgazdaságból élt. Az 1930-as évekbeli 532 fő lélekszám 1996-ra erőteljesen lecsökkent. A kivándorlásban nyilvánvaló szerepet játszott a nagyobb, urbanizáltabb települések közelsége, a helyi élet- és munkalehetőségek nem kielégítő volta. A másik probléma az itthon maradottak elöregedése, kihalása, ami általában jellemző a Nyugati-Cserehát kistelepüléseire.

Főbb mutatók	200 1	201 1	201 5
Terület, km ²	10		
Lakó-népesség év végén, fő	326	271	285
Nyilvántartott álláskereső	29	38	23
Tartós álláskereső	10	8	10
Lakásállomány	126	127	124
Közüzem ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	58	86	80
Közüzem szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	56	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	134	129	146
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	50	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	127	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	0	0	0
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	93	70
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	11,4	2,0	-
Bölcsőde férőhely	0	0	0
Óvoda férőhely	0	0	0
Általános iskolai osztály	0	0	0
Regisztrált vállalkozás	-	36	35
Ebből: társas vállalkozás	-	21	22
Személy-gépkocsi	50	66	91

Lak

Lak község Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi járásban található. Szikszótól északra 18 kilométerre, Edelénytől 13 kilométerre északkeletre, Miskolctól közúton 32 kilométerre északra található.

Környező települések: Hegymeg (2 km), Irota (6 km), Szakácsi (5 km), Tomor (3 km), a legközelebbi város: Edelény (kb. 13 km).

A Nyugati Cserhátba besorolt 26 falu egyike. A tájegységet a földrajztudomány így jellemzi: A napsütéses órák száma évente 1850 alatt van, a hőmérséklet évi átlaga 8,8-9,1 Celsius fok. A fagymentes napok száma 165. A nyári legmelegebb napok sokévi átlaga 32,4-33,4 Celsius fok. A csapadék évi 620 mm, ebből nyáron 380-400 mm hullik. Szubkontinentális, mérsékelt hűvös, mérsékelt száraz terület. Északi része cseres-tölgyerdős, agyagos, homokos, lejtős, üledéken képződött agyagbemo-sódásos és barna erdőtalajú, eróziós völgyekkel erősen tagolt dombosság. Kellemes környezetű, csendes település. Lak határának nagyobbik része ma is erdő – 200-300 m magas dombosság. Így levegője tiszta, „éles”, ahogy a helybeliek mondják.

Lak község a Nyugati-Cserhát dombos vidékén, a Vadász és a Mánta-patak mentén elhelyezkedő település. Edelénytől 11km-re Damak és Hegymeg településeken keresztül közelíthető meg. A település nevét először 1222-ben említették az oklevelek Loch alakban. Ebben az időben már fennállt a Boldogságok Szűz tiszteletére emelt egyháza. Neve a lak „lakóhely, település” főnévből keletkezett. A 16. században írták először Lak-nak a nevét. A törökök ideje alatt a település teljesen elpusztult. A reformáció nagy hatással volt a térségre és 1580-ban már önálló egyházzal bírt.

A két világháború között már önálló gőzmalommal is rendelkezett a település. 1950-ig önálló körjegyzőségi központ volt, 1950-től önálló tanácsú község, 1966-tól közös tanácsú székhely-község. A rendszerváltástól társközségei voltak. Jelenleg a Borsodsziraki Közös Önkormányzati Hivatal tagja. (2013. 01. 01-től)

Református temploma 1790 és 1975 között épült, együtt a hajó déli oldalán található sisakos tornyával együtt. A templom a mai formáját az 1805-ös és 1873-as tűzvész után nyerte el. Mennyezetét három szakaszos csehsüveg-boltozat fedi.

Főbb mutatók	200 1	201 1	201 5
Terület, km ²	20		
Lakó-népesség év végén, fő	619	604	679
Nyilvántartott álláskereső	152	157	40
Tartós álláskereső	98	11	13
Lakásállomány	203	209	206
Közüemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	96	138	144
Közüemi szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	53	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	200	213	199
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	-	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	173	-

Háziorvos és házi gyermekorvos	1	1	1
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	108	99
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	68,0	1,0	-
Bölcsőde férőhely	-	-	-
Óvoda férőhely	0	0	100
Általános iskolai osztály	8	9	9
Regisztrált vállalkozás	-	50	46
Ebből: társas vállalkozás	-	10	6
Személy-gépkocsi	49	68	84

Martonyi

Martonyi község Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi járásban. Szendrőtől 10 kilométerre, Miskolctól közúton 50 km-re északra található.

A terület már az őskorban is lakott volt. Az első írásos adat a településről 1249-ből származik. Ekkor Martonyi Szalonnához tartozó föld volt, amit az Örsúr nembéliek eladtak Tekus sárosi ispánnak és testvéreinek, és ekkor leírták határát. Nevét Szent Mártonról, templomának védőszentjéről kapta (mai jelentése: „Mártoné”).

1402-től a Bebek család kezén találjuk a falut. A család egyik ága Mátyás királytól bányászati jogot nyert a falu határának ércbányáira. Az 1940-es évek végéig, működött a falu határában egy vasércbánya, melynek érctelepét - az ott talált tokos balta tanúsága szerint - a bronzkorban is fejthették. A Martonyiban üzemeltetett bányában 1951-ig összesen 166 ezer tonna barnavasércet termeltek ki, a Diósgyőri Vasgyár részére. Bár a törökök elfoglalták a települést, 1577-ben hatalmas jégverés pusztított Martonyiban, így a község lakói annyira elszegényedtek, hogy nem fizettek adót a töröknek, így csak 1641 után voltak kénytelenek meghódolni az egri Darat Izpáhia előtt.

A két világháború között egy római katolikus és egy református elemi iskolája volt. Szeszgyára is működött a Tagi tanyán.

Martonyi erdejében található a hármaskút, Borsod-Torna-Abaúj régi vármegyék találkozási pontja. A településnek önálló képviselő-testülete van, Szalonna és Meszes településsel körjegyzőségben működik.

Főbb mutatók	200 1	201 1	201 5
Terület, km ²	18		
Lakó-népesség év végén, fő	561	374	409
Nyilvántartott álláskereső	66	80	24
Tartós álláskereső	44	9	18
Lakásállomány	180	183	185
Közüemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	104	117	117
Közüemi szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	95	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	189	189	182
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	83	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő		182	
Háziorvos és házi gyermekorvos	0	0	0
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	135	120
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	40,0	3,8	-
Bölcsőde férőhely	0	0	0
Óvoda férőhely	0	0	0

Általános iskolai osztály	0	0	0
Regisztrált vállalkozás	-	26	27
Ebből: társas vállalkozás	-	3	2
Személy-gépkocsi	36	58	58

Meszes

Edelénytől 27 km-re, Északra fekvő település. Területe: 1.140 hektár. 1950-ig az abodi körjegyzőséghez tartozott. 1950-től önálló tanácsú község volt. 1969-től Szalonna társközsége, majd az 1989-es rendszerváltást követően újra önálló. A körjegyzőség központja Szalonna.

Első írásos említése 1317-ből származik Mezes megjelöléssel. A későbbi oklevelekben a Messes, Mestes, Mézes alakokat találjuk. A név eredetét egyesek a mészkőfejtéssel, mészkőégetéssel hozzák összefüggésbe. Mások szerint a méhészkedéssel, mészkesztéssel kapcsolatos értelmezés sem kizárt. Királynéi birtok volt. A 17. században a Rákóczi és Lorántffy család is birtokos a községben. A hadászatilag fontos szendrői vár közelsége miatt a török támadások gyakori célpontja. Hódoltsági terület. A szatmári béke (1711) után a kamara lefoglalja a Rákóczi javakat, birtokosai ezután Csáky, Losonczy, Zsarnay, Hodossy, Gombos, Vattay családok lettek.

1945 előtt nagybirtok nem volt a határában. Termelőszövetkezete 1961-ben alakult és ez egyesült 1969-ben a szalonnai és martonyi tsz-el Tókönyéke Mgtsz. néven, szalonnai központtal. Határában található a Rakaca- víztározó.

A település lakosainak száma:223 fő (2002. febr. 1-i adat) A lakosság 60%-a nyugdíjas, 15%-a 30 éven aluli, 25%-a az aktív korban lévő, ebből 10% munkanélküli. Meszes községben 117 ház van, ebből az utóbbi 10 évben 25 elvált üdülőként, illetve lakásként. Ezek céges üdülők, illetve magánemberek hétvégi háza. Betelepülők helyben lakás céljára 5 családi házat vásároltak, amelyeknek átalakítása, felújítása folyamatban van. A település 1999-től falugondnoki szolgálatot üzemeltet, amely ellátja a szociális ebédhordást Szalonnáról, a gyógyszerellátást és az igény szerinti egyéb kívánságok teljesítését (temetés, színház,nagybevásárlás). A község felújítással az elmúlt 4 év alatt minőségi változáson ment keresztül.

Főbb mutatók	200 1	201 1	201 5
Terület, km2	11		
Lakó-népesség év végén, fő	213	157	175
Nyilvántartott álláskereső	12	26	8
Tartós álláskereső	6	3	5
Lakásállomány	117	117	117
Közüzeti ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	56	93	97
Közüzeti szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	74	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	123	445	411
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	80	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő		117	
Háziorvos és házi gyermekorvos	0	0	0
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	90	68
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	8,0	6,0	-
Bölcsőde férőhely	0	0	0

Óvoda férőhely	0	0	0
Általános iskolai osztály	0	0	0
Regisztrált vállalkozás	-	11	13
Ebből: társas vállalkozás	-	2	4
Személy-gépkocsi	21	38	38

Nyomár

Edelénytől 13 kilométerre, Miskolctól 23 kilométerre északra fekvő település.

Nyomár nevét 1267-ben említették először az oklevelek Nomaralakban írva, egy Ziliz határjárásával kapcsolatos oklevélben. 1284-ben Máté nyomári öröklött földjének Ziliz felőli részét átadta vejének Synik fia Benche-nek és határát megjáratták. 1330-ban Nyomári Bethlen fiaie volt. Bethlen megbízottként is szerepelt 1332-ben egy oklevélben. 1332-ben Szent Mihályról elnevezett egyháza is említve volt, papja ekkor 7 garas pápai tizedet fizetett.

Itt született Szathmáry Király Ádám (1692. július 9. – Boldva, 1752. december 18.). II. Rákóczi Ferenc fejedelem apródja és íródeákja volt, a szabadságharc bukása után elkísérte a fejedelmet Lengyelországba és Franciaországba. Naplója, melyet e két országban töltött idő alatt vezetett, érdekes adalék a fejedelem bujdosásáról. Szülei kegyelmet eszközöltek ki számára az uralkodónál, III. Károly királynál, így 1717-ben hazatérhetett Franciaországból. Munkája: Szathmári Király Ádám Napló-Könyve 1711-1717. esztendőkből II. Rákóczi fejedelem bujdosásáról. Pest, 1866.

Főbb mutatók	200 1	201 1	201 5
Terület, km ²	10		
Lakó-népesség év végén, fő	324	327	307
Nyilvántartott álláskereső	34	35	24
Tartós álláskereső	11	8	13
Lakásállomány	130	133	131
Közüzeti ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	70	94	97
Közüzeti szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	86	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	135	134	136
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	89	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	133	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	0	0	0
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	92	79
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	6,5	6,0	-
Bölcsőde férőhely	0	0	0
Óvoda férőhely	0	0	0
Általános iskolai osztály	2	2	2
Regisztrált vállalkozás	-	17	27
Ebből: társas vállalkozás	-	9	7
Személy-gépkocsi	41	63	89

Perkupa

Perkupa község Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi járásban, Miskolctól 49 kilométerre északra, a 27-es főút mentén található.

Először 1340-ben említik, Precopa alakban. Neve valószínűleg szláv eredetű szó. Jelentése: keresztárok földhányással. Birtokosai kezdetben a Színi és a Szalonnai családok voltak. 1332-ben már bizonyítottan templomos hely volt.

1526-tól a Bebekek tulajdonába került. A 16. század derekán református hitre tért a falu népe, és a reformátusok birtokba vették a középkori templomot. 1562-ben a törökök felégették. 1686 után a szádvári uradalom részeként az Esterházyak szerezték meg.

Az 1784-es tűzvészben leégett a falu 46 háza, a paplak és a templom, az egyház minden felszerelésével (kegyszerek és anyakönyvek). 1785-ben már állt az új templom és lelkészlakás, de 1797-ben ismét a tűz martalékává lett a templom, a parókia, az iskola és 108 ház; még a harang is elolvadt a haranglábon. Az új, késő barokk stílusú templom építését még abban az évben elkezdték. 1896-ban vasútállomást kapott. 1919-ben Perkupa és Szalonna községek között húzódott a cseh csapatok demarkációs vonala.

A falutól északra mélyművelésű anhidritbányát üzemeltettek. A terméket a helyszínen őrlték, majd talajjavításra használták. A gazdaságtalan bányát és vele az őrlőüzemet bezárták; az üzemcsarnokokban sokáig díszkőmegmunkáló üzemelt. Az egykori bánya területén 2009 februárjában kellett volna megnyitni Magyarország első klímagyárát, amely a tervek szerint kizárólag szél-, nap- és geotermikus energia felhasználásával üzemel majd. A beruházást 2009. október 29-én átadták.

Főbb mutatók	2001	2011	2015
Terület, km ²	19		
Lakó-népesség év végén, fő	929	819	809
Nyilvántartott álláskereső	94	111	62
Tartós álláskereső	54	42	25
Lakásállomány	346	358	366
Közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	191	191	206
Közüzemi szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	215	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	379	362	374
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	150	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	157	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	1	1	1
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	228	190
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	37,0	8,0	-
Bölsőde férőhely	0	0	0
Óvoda férőhely	50	50	50
Általános iskolai osztály	8	2	1

Regisztrált vállalkozás	-	80	76
Ebből: társas vállalkozás	-	26	21
Személy-gépkocsi	86	166	203

Nevezetességei

- Kőfállal kerített református templom, melyet 1797 és 1799 között emeltek.
- Római katolikus temploma, 1865-ben építették Ybl Miklós tervei alapján.
- Perkupát valaha a száz kőműves falujának is nevezték. A faluról elnevezett perkupai stílusban dolgozó mesterek keze munkáját őrzik a Petőfi utca parasztházai. Szépen felújított, látogatható tájházában (Petőfi u. 22.) található a Galyasági Településszövetség irodája, és ez a legtöbb évben a Gömör-Tornai Fesztivál részeként (vagy attól függetlenül) rendezett falunap rendezvényeinek központja is. A tájházban nívós kiállítás mutatja be a perkupai stílus kialakulását és jellegzetességeit.
- 2011-ben felújított Bódva-völgyi tanösvény. A 2,5 km hosszú útvonal másik végpontja a Kőszvényes-kútnál működő Bódva-völgyi Madárvonulás-kutató és Természetvédelmi Táborban van. A tanösvény augusztus közepétől október végéig, a tábor működési idejében látogatható. A túra bejárását segítő kiadvány Perkupán, a polgármesteri hivatalban vagy (ősszel) a táborban vehető át.
- A perkupai kőművesek sajátos alkotásai a Petőfi u. felső végén a Varbóc felől lefolyó Vízvölgyi-patakon átívelő, boltíves kőhidak is. A Petőfi u. 68. ház portáját a főúttal összekötő híd a két világháború között épült.
- 1995-ben a településen található Magas-hegyi-zsomboly nevű barlangot az Aggteleki-karszt és a Szlovák-karszt többi barlangjával együtt az UNESCO a világörökség részévé nyilvánította.

Rakaca

Rakaca község Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi járásban, Szendrőtől 24 kilométerre, Miskolctól 67 kilométerre északra található. Környező települések: Rakacaszend (6 km), Szászfá (5 km), Viszló (4 km), a legközelebbi város: Szendrő (24 km).

A 15. században vár állt a településen, a lebontott vár helyén épült fel a görög katolikus templom, majd ennek helyébe az új kőtemplom. Rakaca ma görög katolikus búcsújáró hely.

Rakaca Körjegyzőség 4 településből álló önkormányzati társulás: Rakaca, Rakacaszend, Viszló, Deb-
réte községek tartoznak hozzá. A négy település már a vármegyei korszakban is közös körorvossal
rendelkezett, a tanácsai korszak is összekötötte őket, a jelenleg 20 éves önkormányzati rendszerben
körjegyzőségben működnek. A négy település lakossága 1400 fő, óvodát és iskola, háziorvosi, védő-
női szolgálat működik. Az Edelényi Kistérséghez tartozik, annak északi csücske, hiszen egyik szom-
szédása már encsi kistérségi terület, másoldalról szinte a szlovák határon fekszik. A körjegyzőség a
szendrői okmányirodával és az edelényi kistérséggel közösen igyekszik az itt élők mindennapjait
segíteni. A négy település más-más szempontból mutat karakteres képet: Rakaca a székhely szerepét
tölti be, működteti a közös intézményeket.

Főbb mutatók	2001	2011	2015
Terület, km ²	19		
Lakó-népesség év végén, fő	929	725	841
Nyilvántartott álláskereső	247	227	105
Tartós álláskereső	189	43	50
Lakásállomány	265	263	260
Közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	37	115	123
Közüzemi szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	-	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	621	298	243
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	-	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	262	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	1	1	1
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	126	107
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	120,0	67,6	
Bölcsőde férőhely	0	0	0
Óvoda férőhely	-	50	50
Általános iskolai osztály	9	8	8
Regisztrált vállalkozás		20	12
Ebből: társas vállalkozás		7	2
Személy-gépkocsi	56	85	81

Rakacaszend

Rakacaszend község Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi járásban, Szendrőtől 18 kilométerre, Miskolctól 56 kilométerre északra. A 27-es, illetve a 3-as főútról Hidvégardó felé lekanyarodó útról egyaránt eljuthatunk a településre.

Régi neve Szend volt, amely először Zenth alakban fordult elő (1274-ben).

Erről sokáig azt gondolták, hogy szentet jelenthetett; jelenleg úgy vélik, hogy az ősi magyar Zem személynévből származhat (az pedig a „szem” főnévből). A Rakaca- előtagot a rajta átfolyó patakról kapta.

A 13. században már falu volt, de egyházáról csak a 14. század elejéről van híradás. Középkori tulajdonosa a falu nevét felvevő Szendi család volt. 1300-as évek elején Szádvár Aba Amádé kezére jutott és a király csak 1312-ben tudta elvenni tőle. Nem tudni, hogy ez idő tájt kié volt a falu; mindenesetre egy 1335. évi oklevél már a Kovácsiban is birtokos Kovácsiakat (egy bizonyos Chydboy fiait) említi Rakacaszend új uraiként.

A Buda elfoglalása utáni harcokban a törökök elfoglalták és elpusztították. A 16-17. század fordulóján újra benépesült falunak számos tulajdonosa volt, közöttük a Lorántffyak, Rákócziak.

Főbb mutatók	200 1	201 1	201 5
Terület, km ²	16		
Lakó-népesség év végén, fő	393	338	336
Nyilvántartott álláskereső	100	91	48
Tartós álláskereső	87	25	33
Lakásállomány	161	166	159
Közüzem i vívívezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	46	65	65
Közüzem i szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	-	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	164	171	155
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	-	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	166	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	0	0	0
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	82	79
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	64,0	32,0	-
Bölcsőde férőhely	-	-	-
Óvoda férőhely	20	26	26
Általános iskolai osztály	2	2	1
Regisztrált vállalkozás	-	44	43
Ebből: társas vállalkozás	-	3	3
Személy-gépkocsi	21	36	38

Nevezetességei

- A község déli részén egy kis emelkedőn álló román kori ikertemplomot az 1970-es években tárták fel és állították helyre. A jelenlegi református templom két szakaszban épült: a 12. században egy kis téglatemplom, amelynek déli oldalfalához a 13. században egy valamivel nagyobb, kőből falazott templomot építettek hozzá. Ilyen kettős templommal Szentpéter-Dörgicsén találkozhatunk, romos állapotban. A 12. századi épületrészt 1820-ban elbontották; déli falának maradványai a ma is álló későbbi épületrész északi falában láthatók. A szentélyben és a diadalívben középkori, valószínűleg 15. századi festménytöredékek láthatók. Deszkából alakított festett famennyezete 1657-ben készült, díszítményeinek kompozíciója különösen értékes. Berendezései közül a legértékesebb a 17. századi Mózes-szék és az 1824-ben készült faragott családi padok.
- A magas dombra épült görög katolikus templomot a 2000-es években teljesen felújították.

Szakácsi

Szakácsi község Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi járásban, Edelénytől északkeletre fekvő település.

Szakácsi nevét 1300-ban említették először az oklevelek Zakachy alakban írva. Nevét az itt élő királyi szakácsokról kapta. 1300-ban egy oklevél egy idevaló nemest említett, aki borsodi ügyben tanúskodott. A falu a török időkben elpusztult, de később újratelepült. Sokáig a Rákócziak birtoka volt. A településnek az 1910-es népszámlálás adatai szerint 376 lakosa volt, ebből 369 magyar, 6 szlovák volt, melyből 154 római katolikus, 81 görög katolikus, 122 református.

Főbb mutatók	200 1	201 1	201 5
Terület, km2	9		
Lakó-népesség év végén, fő	143	132	163
Nyilvántartott álláskereső	28	32	12
Tartós álláskereső	10	2	6
Lakásállomány	76	82	66
Közüzeti ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	17	34	22
Közüzeti szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	-	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	72	62	60
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	-	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	82	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	0	0	0
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	25	19
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	12,0	11,6	-
Bölcsőde férőhely	0	0	0
Óvoda férőhely	0	0	0
Általános iskolai osztály	0	0	0
Regisztrált vállalkozás	-	5	7
Ebből: társas vállalkozás	-	1	3
Személy-gépkocsi	10	30	18

Szalonna

Szalonna község Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi járásban. Miskolctól 50 kilométerre, Szendrőtől 7 km-re, míg Edelénytől 21 km-re északra a Rakaca-patak széles völgyében, a Szalonnai-hegység déli szélé alatt (a Szár-hegy déli nyúlványánál), a Rakaca-víztározó és a Bódva köze-
ben terül el. Közúton a 27-es főúton, vasúton a Bódva völgyében futó 94-es
számú Miskolc–Tornanádaska-vasútvonalon érhető el (Szalonna vasútál-
lomás).

lő-

A falu neve vagy személynévből származik, vagy a szláv slana (= sós) szóból, közelében ugyan-
is enyhén sós vizű forrás található. Először 1249-ben Zolouna alakban írva említik egy oklevél-
ben; később a Zolona és a Zelenna alakok is előfordulnak. Anonymus szerint a honfoglalás előtt
ezen a vidéken szlávok éltek, akiket a bolgár kagán telepített ide.

Főbb mutatók	200 1	201 1	201 5
Terület, km ²	20		
Lakó-népesség év végén, fő	108 4	102 4	115 7
Nyilvántartott álláskereső	111	177	128
Tartós álláskereső	15	29	29
Lakásállomány	359	367	371
Közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	214	298	299
Közüzemi szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	176	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	368	376	375
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	285	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	364	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	1	1	1
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban ré- szesülők száma	-	279	261
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	60,0	15,3	-
Bölcsőde férőhely	-	-	-
Óvoda férőhely	50	75	75
Általános iskolai osztály	10	9	9
Regisztrált vállalkozás	-	47	59
Ebből: társas vállalkozás	-	16	18
Személy-gépkocsi	120	169	161

Nevezetességei

Szalonna legnevezetesebb látnivalója a falu központjában álló kisebb dombra eredetileg katoli-
kusok által épített, ma református templom, amely két korszakban épült. A régebbi, 11. századi
rész a rotunda. Ezt a körtemplomot bővítették továbbra is román stílusban a 13. században nyu-
gat felé a nagyobb, szabálytalan négyszög alakú hajóval. 1383-ban a hajót a birtokos Lóránd fia
István gótikus boltozattal fedte be, az azonban a török pusztítás idején megsemmisült. A rotunda

belső falán értékes freskótöredékek maradtak fenn. A templom egykori védőszentje (amint ezt egy 1332-ben kelt irat említi) Antiochiai Szent Margit volt, a 13. századi falfestmények részben az ő életét mutatják be. Későbből, a 15. század elejéről való a diadalívben található falfestmény, mely a Szepességből elszármazott András mester műve, és kör alakú mezőkben a próféták mellképeit ábrázolja, az ívzáradékban a hagyományoknak megfelelően Isten Bárányával. A templom körítőfala 18. századi, korábbi töredékek felhasználásával.

A templomot 1598-ban vették birtokba a reformátusok. 1765-ben megépült a fa harangláb. Az északi oldalon a 14. századi sekrestye és osszarium alapfalai jól láthatók. A templomtól északra állt a birtokos család ma már nem látható, megerősített udvarháza.

A falu másik látnivalója a 19. században épült Bónis-Gedeon kastély. A lepusztult épület jelenleg általános iskola.

1995-ben a településen található Szár-hegyi-víznyelőbarlangot az Aggteleki-karszt és a Szlovák-karszt többi barlangjával együtt az UNESCO a világörökség részévé nyilvánította.

Szendrő

Szendrő B.A.Z. megye északi részén, a Szendrő hegység ölelésében, a Bódva folyó völgyében, az Aggteleki Nemzeti Park szomszédságában fekszik, a megyeszékhelytől mindössze 39 km-re.

Szendrő város a térségben közlekedési csomópont szerepét tölti be. A megyeszékhellyel és az országgal a 26.sz. Miskolc-Ózd viszonylatú útról leterve a 27.sz. főközlekedési út, és két /2611 és 2615/ összekötő út biztosítja a kapcsolatot. A település központi szerepét növeli az 1896-ban megépített Bódva-völgyi vasút-vonal. Miskolccal, és a Miskolc-Tornanádaska viszonylatú vasútvonal településeivel, napi 7 vonatpár biztosítja a vasúti kapcsolatot.

A település képét alapvetően meghatározza a Szendrő-hegység, mely a Sajótól a Bódva-völgyig terjedő Észak-borsodi Karszt része. A város területe a természetföldrajzi tájbeosztás szerint két kistájcsoportba sorolható: a nyugati része és a Bódva völgye a Rudabánya-Szalonnai-hegységhez, a Szendrői-rögvidék pedig a Csereháthoz tartozik. A tájhatáron települt Szendrő mindenkori környezetgazdálkodása az itt található kistájak természeti erőforrásaira épül. Szendrő forrásokban és vízfolyásokban gazdag.

Szendrő klímája a Péczely-féle éghajlati körzetbeosztás szerint mérsékeltén hűvös és mérsékeltén száraz. A Bódva- völgye és a Cserehát hazánk legfelhősebb területei közé tartozik. A Szendrői-medencében télen gyakori a sűrű köd, míg a hegységkeret magasabb részei napsütésben részesülnek. Szendrő és környéke a régió erdőben egyik leggazdagabb területe. Ásványkincsei közül a lignit-barnakoszén, valamint a vas és a mészkő lelőhelyeket szükséges megemlíteni. Természeti adottságait a tengerszint fölötti 200 méteres magasság, a folyó hordalékaltalaja és a középhegység mészkotalapzata együttesen határozzák meg.

Főbb mutatók	2001	2011	2015
Terület, km ²		54	
Lakó-népesség év végén, fő	4355	4062	4249
Nyilvántartott álláskereső	408	557	315
Tartós álláskereső	243	109	82
Lakásállomány	1434	1452	1419
Közüzem ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	929	1026	1030
Közüzem szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	809	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	1415	1434	1445
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	764	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	1452	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	2	3	2
Gyógyszertár			1

Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	110 0	967
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	173, 0	78,0	
Bölcsőde férőhely	-	-	-
Óvoda férőhely	140	175	225
Általános iskolai osztály	27	27	27
Regisztrált vállalkozás	-	296	327
Ebből: társas vállalkozás	-	79	76
Személy-gépkocsi	543	732	813

Nevezetességei

A Svájci – Magyar Együttműködési Program társfinanszírozásával, az ÉRV ZRT szakmai partnerségével megvalósult „Természeti katasztrófák megelőzése és kezelése a Rakacai víztározónál” projekt eredményeként jött létre „A Bódva Völgy Természeti Kincsei” című állandó kiállítás.

Bemutatja a Bódva folyó mentén fellelhető építészeti értékeket, valamint a növény-és élővilág ritka csodáit interaktív módon. Különlegessége az a 3D-s kisfilm, mely a barlangvilág szépségeit tárja elénk.

Szendrőlád

Eredeti neve Lád volt, amelyet vagy Szent László nevéről, vagy a Laad nemzetségről nyert. Birtokos családja Ládinak nevezte magát, éppúgy, mint Sajólád birtokosai. A falu nevét a XIV. században Lad és Laad alakban írták. A XVII. század végén kezdték a falut a szomszédos Bessenyőről Bessenyő-Ládnak is nevezni. Majd kialakult a Ládbesenyő- Szendrő- Szendrőlád nevek elkülönítése, a mai használat szerint (1873-tól).

A népvándorlás utolsó szakaszában a honfoglaló magyarsághoz csatlakozott három kabar törzs települt itt meg, olvadt össze az őslakossággal, és alakították ki azt a vármegyét, melynek központja az őskori földvárra épített honfoglalás kori, megerősített földvár volt, Borsod vára, amiről később a mai egyesített megye legnagyobb része nevét kapta.

Szendrőlád első írásos emlékei a XIII. századból erednek. A XVI. században a törökök elpusztították a községet, majd hódoltsági területté lett, egy része pedig a szendrői vár tartozéka volt. A törökök idejében a Bükketön volt egy vár, és a várból vezetett egy alagút a töltés széléig a Bódvához. Mivel a Bódván csak itt lehetett átkelni, Szendrőnek ez volt az átkelőhelye. A település csak a török kiűzése után indult fejlődésnek. A Bódván malom üzemelt, s a XIX. században téglagyára is volt.

A XVII. században Ferdinánd király az egész Szendrőládi határt a Királykút tanyával együtt Berzeviczi György nevű nemesnek ajándékozta, aki megépítette a római katolikus templomot és a kastélyt. Később házasság útján jöttek a többi nemesek is: Gombos, Vécsei, Ditrik és Kozma. Az 1848-as szabadságharc után a földosztás nem ment könnyen Szendrőládon, mivel a nemes úr csak a legrosszabb minőségű földeket akarta adni a parasztnak, de később kénytelen volt megegyezni és megtörtént a tagosítás. A hatodik sarjadék Berzeviczi Gyula volt, aki felépítette a nagyhegyen a tornyos kastélyt és 80 hold szőlőt telepített.

Az első vonat 1896-ban indult meg a Bódva völgyén.

Ládbesenyő és Szendrő szomszédos települések hatására hamar teret nyert lakói között a reformáció, s a XX. század elejére a római katolikusok és a reformátusok kb. egyenlő arányban voltak megtalálhatóak a hívek között. Mindkét felekezetnek volt temploma és elemi iskolája a községben, de kultúrintézménye volt még a népkönyvtár és a Levente-egyesület is, századunk első felében. A gazdálkodás területén a szántóföldi művelés mellett az erdők is fontos szerepet játszottak, emellett 2 mészkőbánya és 2 mészégető üzem is működött Szendrőládon.

Főbb mutatók	2001	2011	2015
Terület, km ²	18		
Lakó-népesség év végén, fő	1780	2062	2097
Nyilvántartott álláskereső	258	368	295
Tartós álláskereső	173	78	109
Lakásállomány	432	440	439

Közüemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	304	357	363
Közüemi szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	-	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	422	428	427
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	175	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	440	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	1	1	1
Gyógyszertár			0
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	322	289
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	110,1	68,6	
Bölcsőde férőhely	0	0	0
Óvoda férőhely	65	100	150
Általános iskolai osztály	18	15	16
Regisztrált vállalkozás	-	71	62
Ebből: társas vállalkozás	-	17	15
Személy-gépkocsi	115	170	188

Szin

A Jósza-patak partján fekvő település határa az Aggteleki Nemzeti Park része. Külterületi lakott helyei: Alsómalom, Felsőmalom, Szelcepuszta. Nevét a középkori okiratokon hol Színnnek, hol Szénnek írják. Neve az egyfajta gazdasági épületet jelentő régi, magyar nyelvemlékbeli szín vagy szén főnévből keletkezett.

A 12. században a tornai királyi erdőuradalomhoz tartozott, majd a 13. sz. végétől Tekus ispán és a tőle leszármazó Szini vagy Széni család birtoka. Nevét a Tekus ispán leszármazottainak osztozkodását rögzítő 1340 évi oklevél Zeyn formában említi. 1399-ben már kőből épült tornyos temploma volt, mely az 1600-as években a református egyházhoz tartozott.

A falu lakossága Thököly kurucait támogatta, ezért Sobieski János lengyel király Bécs felszabadításából Lengyelország felé hazatérőben az ősi templomot felégett. A lakosság egyik fő jövedelmi forrása a bortermelés volt. Lélekszáma a múlt század folyamán 700-800 között mozgott. A falu mai református templomát a homlokzati tornyocskával 1804-ben kezdték építeni, későbarokk stílusban. A leégett templom, a felújítás után 1894-ben kapta toronysisakját. Ezzel a torony magassága 25 méter. A 300 ülőhelyes templom mennyezete a falból kilépő pillérekben nyugvó csehsüveg boltozatos.

Szin 1950 és 1966 között önálló tanácsú község volt, majd 1966 és 1990 között közös tanácsa lett Szinpetrivel, 1970 és 1990 között pedig Tornakápolnával és Szinnel. Napjainkban körjegyzőségi székhely. Jelenleg 785 lakosa van. A közcsonka-hálózat jelenleg épül ki. A községben 56 férőhelyes óvoda található, a 8 tantermes általános iskolában 11 pedagógus oktat. A kiskereskedelmi üzletek száma 7, a vendéglátó helyeké 3; fiókgyógyszertára, orvosi rendelője is van a településnek.

Főbb mutatók	200 1	201 1	201 5
Terület, km ²	18		
Lakó-népesség év végén, fő	767	738	817
Nyilvántartott álláskereső	133	162	68
Tartós álláskereső	89	21	27
Lakásállomány	246	257	252
Közütemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	30	102	101
Közütemi szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	103	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	240	245	234
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	57	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	256	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	1	1	1
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	162	130
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	75,8	11,5	
Bölcsőde férőhely	0	0	0

Óvoda férőhely	56	50	60
Általános iskolai osztály	9	8	8
Regisztrált vállalkozás	-	41	43
Ebből: társas vállalkozás	-	3	4
Személy-gépkocsi	37	79	77

Szinpetri

Szinpetri község Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi járásban. Egykor Torna vármegyéhez tartozott. A magyar-szlovák határ mellett, az Aggteleki Nemzeti Park délkeleti határán található, a Jósza-patak mentén. Közeli települések: Szin 3 km-re keletre, Tornakápolna és Varbóc 4 km-re dél felé, nyugatra pedig Jósvafő 6 km-re.

Az összetett szó második tagja a Péter személynév birtokos -i képzővel ellátott származéka. Az első tag a szomszédos Szinre utal, hogy megkülönböztesse a falut más, ugyancsak 'Petri' nevű településektől (Hadobás, 2003). Korábbi neve (hasonló okból) Gálospetri volt.

Ősidők óta lakott hely: a fölötté emelkedő hegyoldal egyik barlangjában a kutatók bronzkor végi emberi település nyomaira: cserépedények darabjaira és csonteszközökre bukkantak.

A 12. században a tornai királyi erdőuralomhoz tartozott. A 13. század végén Tekus ispán birtokába került. Halála után leszármazottai megosztottak javain – az ezt rögzítő, 1340-ben kelt irat az első olyan okmány, amiben a falu szerepel.

1595-ben már volt református temploma, de ennek további sorsa ismeretlen (Szinpetri.hu).

1758-ban egy fatornyos református temploma volt a falunak, valószínűleg gazdagon díszített, zöld alapszínű mennyezettel és padokkal. Ez a templom 1791-ben leégett, és berendezéséből csak egy 21 cm * 30 cm-es faládika maradt meg, 1773-mas dátummal. Feltételezik (Református), hogy a templom díszítése a ládikáéhoz hasonló lehetett.

Főbb mutatók	200 1	201 1	201 5
Terület, km ²	10		
Lakó-népesség év végén, fő	252	220	229
Nyilvántartott álláskereső	37	57	24
Tartós álláskereső	21	11	15
Lakásállomány	100	101	99
Közüemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	11	29	33
Közüemi szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	43	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	108	92	103
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	36	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	100	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	0	0	0
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	58	52
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	22,0	11,8	
Bölcsőde férőhely	0	0	0
Óvoda férőhely	0	0	0
Általános iskolai osztály	0	0	0

Regisztrált vállalkozás	-	11	10
Ebből: társas vállalkozás	-	-	-
Személy-gépkocsi	30	53	52

Szögliget

Szögliget község Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi járásban. A zsákfalu Miskolctól 60 kilométerre északra helyezkedik el egy völgykatlanban, a magyar–szlovák határtól 4 km-re délre. A 26-os útról Sajószentpéternél a 27-es útra áttérve Edelényen át közelíthető meg. A falut átszeli a környező hegyekben eredő Ménes patak. Erdei út (Derenki szekérút) vezet át a szlovákiai Körtvélyesig, de csak gyalog vagy biciklivel járható.

A falu a 13. század második felében magyar lakosságú településként szerepelt az oklevelekben, a falu Szádvárral együtt jött létre, lakói a vár jobbágysai voltak. A várat 1686-ban rombolták le a bécsi udvar utasítására. Ezután az uradalmi központ Bódvaszilásra került át. A vár alatt haladt a kereskedelemre használt derenki szekérút. A falu római katolikus temploma is a várral egy időben épülhetett a 13. század második felében. 1549 körül Szögliget meglehetősen nagy falu volt 20 jobbágy- és 12 zsellér portával, 6 pusztatelekkel, 7 urasági szolgálatvállalóval és két bíróval.

A második világháború alatt a Szögliget és Rozsnyó közötti erdőkben tevékenykedett a Petőfi Brigád nevű partizánegység.

Szögligethez tartozik a falutól északnyugatra fekvő Derenk romközség, amelynek házait Horthy Miklós leromboltatta, mert összefüggő vadászterületet akart. Ennek központja Szelcepuszta volt, ahol a kormányzó fából épült vadászkastélyát az 1950-es években bontották le.

A település határában az 1990-es évek elején még több szénégető is működött, ezzel teremtve munkát a falu lakosainak. Mára egyik sem üzemel.

Főbb mutatók	200 1	201 1	201 5
Terület, km ²	35		
Lakó-népesség év végén, fő	784	606	571
Nyilvántartott álláskereső	83	75	31
Tartós álláskereső	56	21	17
Lakásállomány	391	397	394
Közüzem ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	230	269	284
Közüzem szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	260	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	416	389	416
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	209	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	395	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	0	0	0
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	275	242
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	30,3	11,0	
Bölcsőde férőhely	0	0	0
Óvoda férőhely	25	25	25
Általános iskolai osztály	4	8	8

Regisztrált vállalkozás		47	59
Ebből: társas vállalkozás		12	16
Személy-gépkocsi	125	145	145

Nevezetességei

- A műemlék katolikus templom
- Szögligeten, a Petőfi utcában áll Duber István tájháza.
- Derenk romközség
- Ha Jósvalő felé vesszük az irányt, akkor Szin, ha Szögliget felé, akkor a Ménes-tó után található Szelcepuszta, Horthy Miklós egységes vadászterületének központja.
- A faluból Szelcepuszta, ill. Derenk felé haladva található a Ménes-patak felduzzasztásával létrehozott Ménes-tó.
- 1995-ben a településen található 38 barlangot az Aggteleki-karszt és a Szlovák-karszt többi barlangjával együtt az UNESCO a világörökség részévé nyilvánította.
- A falu határában lévő kőbányák
- Derenki szekérút Szögliget és Körtvélyes között.

Szőlősardó

A Galyaság déli részén, a Vaskapu-hegy északi lábánál, a rét-patak hosszan elnyúló völgyében - félúton Perkupa és Égerszög között - települt Szőlősardó, a hajdani Torna vármegye egyik legrégibb, a középkorban jelentős települése.

A kora Árpád-korban -a későbbi Szőlősardó területén is- vasművesek telepével számolhatunk, melyre tágabb környékének helynevei utalnak. A falú létrejöttét a tatárjárást megelőző időkre, a 12. századra tehetjük. Nevének -ardó utótagja arra utalhat, hogy szolgálonépek lakták, akik az erdőterület szélén az erdő- és vadállományra felügyeltek. Lakosai tehát ardók, azaz erdőővők voltak. A 13. század végén a falu határában már kiterjedt szőlők terültek el, ezek adták a Galyaság méltán híres borának jelentős részét. A szőlősardai szőlőhegyek egy része a 15. századi vagy 16. század eleji adományozással, végrendelkezéssel a gombaszögi pálosok tulajdonába ment át. 1389 táján Ardó a Bebek család kezére jutott, s évszázadokig a szádvári uradalom része lett.

A lakosság 1567 körül vette fel a református hitet és a korábbi gótikus templomukat vették használatba. Ezt bizonyítja az 1595. évi templomösszeírás is. A 18. században a szádvári uradalmat birtokló Csáky család kezén találjuk a falut, akik egészen a 19. század végéig megtartották azt. Az 1890-es évekre a filoxérajárvány itt is óriási pusztítást okozott. A határban addig termesztett magyar mézesfehér szőlőfajta szinte nyomtalanul eltűnt, a lakosság zöme elszegényedett, sokan Amerikába vándoroltak ki. Az 1930-as években településnek körjegyzői- és postahivatala volt, református alsó fokú elemi iskolája, olvasóköre és népdalköre. A II. világháborút követő közigazgatási összevonások miatt tanácski központ lett Teresztenye társközséggel, melyhez 1965-ben Égerszög is csatlakozott. Végül 1979-1990 között Perkupa társközsége volt, a rendszerváltozás óta önálló, de körjegyzősége közös Égerszöggel.

Középkori, fagyalériás tornyú temploma, melyet Myskovszky Viktor rajzon is megörökített a 19. század végén, a későbbi átalakítások során eredeti jellegét elvesztette. Jelenlegi formáját 1948-ban és 1964-68 között kapta. A templom megtartotta félköríves szentélyzáródását, egyszínűre festett deszkamennyezete 1869-70-ben készült. A falu népi építészetében azok az épületek a meghatározók, melyeket a perkupai kőművesek készítettek. Szőlősardó régi, műemlék temetője felújításra vár. A fejfák helyi fafaragók munkái, eredetileg sajátos jelrendszerrel bírtak: megkülönböztethetők a kontyos női, a hátracsapott tetejű férfi és a koronás fejfák, ez utóbbiak a lányok sírhalmain.

Főbb mutatók	2001	2011	2015
Terület, km ²	11		
Lakó-népesség év végén, fő	240	100	108
Nyilvántartott álláskereső	9	9	6
Tartós álláskereső	4	3	3
Lakásállomány	83	84	81
Közüzeti ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	47	74	74
Közüzeti szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	61	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	96	89	92
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	18	-

Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	84	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	0	0	0
Gyógyszertár			0
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	66	56
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	1,1	0,1	-
Bölcsoede férőhely	0	0	0
Óvoda férőhely	0	0	0
Általános iskolai osztály	0	0	0
Regisztrált vállalkozás	-	14	32
Ebből: társas vállalkozás	-	6	9
Személy-gépkocsi	34	38	44

Szuhogy

Szuhogy régi Árpádkori település, a legrégebbi adat 1229 –ből való. Az 1332. évi pápai tizedlajstrom már egyházát, templomát, papját is említi, a község nevét pedig Zemhed, Semhod, Zemehad alakban tartották fenn. A XIV. századtól kezdve több család, személy birtokában volt a község. Elbeszélések alapján tudhatjuk, hogy az akkor még Gömör dombvidéknek nevezett helyen épült fel Cserbakő vára, amely a szendrői vár nyugat felőli őrhelye volt. A vár építői voltak a falu lakói, akik munkájuk befejeztével a vártól körülbelül egy kilométernyire telepedtek le. Ezen lakosság jelentős része ruszin, illetve rutén eredetű volt.

A község benépesítése a török hódoltság idején kezdődött. A jobbágyok a Szendrőben állomásozó török csapatok elől menekültek erre a helyre uraikkal együtt. Eger bevétele után a község török kézre került, kényszerítették behódolni Vész Buliok basának.

Az első világháború huszonöt hősi halottat követelt a falutól. A gazdasági válság tulajdonvesztést, elszegényedést hozott a parasztoknak, munkanélküliséget a bányászoknak. Ennek következménye lett, hogy sokan kivándoroltak. A harmincas évek végétől némi emelkedés volt tapasztalható a lakosság lélekszámát illetően. Mindenki megpróbált emberi körülményeket teremteni magának. A második világháború hatása is érződött. A háborút a légítámadások, Miskolc bombázása hozta érezhető közelségbe. Ebben a háborúban húsz embert veszített el a falu.

A végig edelényi járáshoz tartozó község 1951 –ig Rudabányához kapcsolódott a közigazgatás szempontjából, 1951 –től 1969 –ig önálló volt, ezután 1990 –ig közös tanácsúvá vált Szendrővel. Ebben az időszakban jelentős változásokat hoztak az építkezések. Az új iskola építését 1948 –ban kezdték. 1950 –ben megépítették az új országutat, 1985 –90 –re beépítették az új út mindkét oldalát. Itt kapott helyet a Tanácsháza, a Kultúrház, a könyvtár, az óvoda, és a posta.

A község lakosságának száma az 1970 –es évekig folyamatosan emelkedett, aminek fő oka a jó munkalehetőségekben rejlett. Az azóta is tartó csökkenés oka először az urbanizáltabb területekre történő elvándorlás, majd a munkalehetőségek beszűkülése (pl.: a bányák bezárása) miatti elköltözés. A lakosság létszámának csökkenése ellenére 1990-től 2003-ig folyamatos fejlesztések történtek: vízvezeték, szennyvíz csatorna kiépítése, gázberuházás, gyógyszertár és önálló körzeti orvosi rendelő létrehozása, a kábel TV kiépítése, a telefonhálózat bővítése, valamint egy veszélyes hulladék lerakó telep létesítése a község határában.

Főbb mutatók	2001	2011	2015
Terület, km ²	17		
Lakó-népesség év végén, fő	1239	1184	1122
Nyilvántartott álláskereső	78	133	88
Tartós álláskereső	40	19	35
Lakásállomány	442	451	449
Közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	295	335	333
Közüzemi szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	300	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	440	446	444

Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	291	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	448	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	1	0	0
Gyógyszertár			0
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	349	206
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	26,0	8,3	-
Bölcsőde férőhely	0	0	0
Óvoda férőhely	50	60	50
Általános iskolai osztály	8	8	8
Regisztrált vállalkozás	-	57	63
Ebből: társas vállalkozás	-	10	12
Személy-gépkocsi	176	223	234

Teresztenye

Teresztenye az egykori Torna vármegye területén, ma Borsod-Abaúj-Zemplén megyében található, a Putnoki-(Borsodi-)dombság és az Aggteleki-hegység találkozásánál. Közúton Edelény felől, a 27-es főúton közelíthető meg: Szendrőládót, Szendrőt és Szalonnát elhagyva, még Perkupa előtt balra, Égerszög felé kell letérni a főútról. A 14 km hosszú bekötőúton haladva, Szőlősardót elhagyva érkezhetünk Teresztenyére. Egy másik irányból, Rudabánya felől is megközelíthető, Felsőtelekesen át, ill. Aggtelek felől Trizs, Imola, Kánó irányából. Vonattal a Miskolc–Tornanádaska-vasútvonalról Perkupa megállóhelyen kell leszállni, ahonnan Volán járással lehet eljutni Teresztenyére.

A falu az Aggteleki-karsztvidékhez tartozó Galya-fennsík lábánál fekszik a hegyláb felszínén kialakult mélyedésben. Itt tör felszínre a Teresztenyei-forrásbarlangból (Kinizsi-barlang) egy állandó vízhozamú forrás. Már az 1950-es évektől ismert, hogy a csak mintegy 80 méteren át járható – zárva tartott – barlangfolyosó mögött Magyarország egyik nagy, máig felfedezetlen, legalább 7 km járathosszúságú barlangrendszere húzódik meg. Ezt a tényt a környék víznyelőinek megfestésével tárták fel a barlangkutatók, azonban az agyagos, málló mészkőben kialakult vízfolyás olyan vertikális szakadékokon – szifonokon – át folyik, amelyek lehetetlenné tették a barlang feltárását. Mindenesetre, a patak állandó vízhozama, nevezetesen, hogy a legnagyobb záporok után sem nő meg a vízmennyisége, és a legnagyobb aszály idején sem csökken, arra enged következtetni, hogy a hegy alatt óriási karsztvíztározó barlang húzódik, amelynek csak a legalsó részén van egy szűk járat a forráspatak számára. A hegy mélyéből kifolyó víz mindig hűti a teresztenyei mélyedést, ahol hőmérsékleti inverzió – hideg légtömeg – alakul ki rendszeresen. A teresztenyei mélyedés bejáratánál a patak medre évszázadok óta szétterül és nádasnak ad helyet. Erről nyerte a nevét is a falu.

Teresztenyét okiratban először 1272-ben említik Trestene néven. Az elnevezés szláv eredetű, a trestene szó nádaszt jelent. Árpád-kori temploma műemléki jellegű, a falu fölé magasodik a hegyoldalon. A fakazettás mennyezetű református templom mai formáját 1743-ban nyerte el. A 19. században és a 20. század elején a falu még virágzó mezőgazdasági település volt: több száz állatot, szarvasmarhát, lovat és sertést tartottak. A kedvezőtlen agyagos, lejtős talajt intenzíven, nehéz munkával művelték. A falut szilvások övezték. A második világháború után a nagyüzemi gazdálkodás, a gépesítés munkaerőt szabadított fel: a férfiak zöme az Edelény környéki szénbányákban, ill. a rudabányai vasérc-kitermelésnél talált munkát, később a kazincbarcikai (berentei) vegyiműveknél. A háztáji gazdálkodás fokozatosan megszűnt, a fiatalok sorra elvándoroltak a faluból: Kazincbarcikára, Miskolcra. A környék szénbányáit a gazdaságtalan kitermelés miatt bezárták. A faluban maradt idős népesség nem bírta a hegyoldalokban elhelyezkedő kertek, gyümölcsösök művelését, a híres szilvások és szőlők nagy része elvadult.

Főbb mutatók	200 1	201 1	201 5
Terület, km ²	9		
Lakó-népesség év végén, fő	30	20	36
Nyilvántartott álláskereső	-	1	-
Tartós álláskereső	-	-	-
Lakásállomány	22	23	30
Közüzeti ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	23	23	30

Közüzeti szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	19	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	37	35	35
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	3	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	23	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	0	0	0
Gyógyszertár			0
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	13	11
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma		1,3	
Bölcsőde férőhely	0	0	0
Óvoda férőhely	0	0	0
Általános iskolai osztály	0	0	0
Regisztrált vállalkozás	-	26	31
Ebből: társas vállalkozás	-	18	24
Személy-gépkocsi	4	19	34

Tomor

A település már a kő- és bronzkorban is lakott terület volt. A község határában lévő Árpaszer nevű dűlőben ma is fellelhető a bronzkori temető néhány cserép darabja, melyek a föld művelése során kerültek a felszínre. A község írásos emlékei a 13. sz.-ra nyúlnak vissza, amikor IV. Kun László király 1279-ben idáig is ott lakó Tomori családot vitézi és hadi tettei elismeréseként a várjobbágyaságból nemesi rangra emelte, és Tomor falut neki adományozta.

A község neve a régi írásokban Tomur, Tumor, Éles- és Alsó-Tomor néven szerepel. A Család legkiemelkedőbb tagja és egyénisége Tomori Pál kalocsai érsek volt, aki az 1500-as évek elején kőfállal körülvett templomot építtetett. A templom az idők során többször is leégett, ma már csak egy része található meg eredetileg. Többszöri felújítás után 1936-ban a templomhoz kőből, téglából tornyot építettek. E torony egyediségével sajátos arculatot ad a templomnak és a községnek egyaránt. Többnyire reformátusok lakták, de római- és görög- katolikus vallásúak is jelentős számban éltek a régi időkben. A településen egy tanerős, egy tantermes iskola működött. Jelentősebb földbirtokosai voltak Tomori, Rákóczi, Réghy és Puky családok. Több kúria is volt a faluban. Téglássy család kastélyából került kialakításra a napközi otthonos óvoda, amely öt település óvodai nevelését biztosítja.

Ezen a településen 1999-től működik a Lőpálya, mely a megyei vadászvizsgák színtere. 2003-ban került átadásra az Aranyfácán fogadó, amely a falusi turizmus szolgálatában áll. 2003 őszén avatták a település új templomát, melyet Tomori Pál, a település szülöttének emlékére építettek a település lakói. A templom melletti tér 2005-ben nyerte el a végső formáját, ahová 2006. tavaszán felállították Tomori Pál bronz szobrát.

Főbb mutatók	2001	2011	2015
Terület, km ²	13		
Lakó-népesség év végén, fő	272	219	244
Nyilvántartott álláskereső	38	34	16
Tartós álláskereső	28	4	6
Lakásállomány	124	125	120
Közüzeti ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	45	84	82
Közüzeti szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	60	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	129	121	118
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	-	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	124	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	0	0	0
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	82	61
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	9,8	1,0	
Bölcsőde férőhely	0	0	0
Óvoda férőhely	51	52	52

Általános iskolai osztály	-	-	-
Regisztrált vállalkozás	-	36	32
Ebből: társas vállalkozás	-	10	7
Személy-gépkocsi	28	41	51

Tornabarakony

Tornabarakony község Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi járásban, Miskolctól északra, Tornaszentandrásztól délkeletre fekvő zsáktelepülés.

Tornabarakony nevét az oklevelek 1427-ben említették először, Barakon alakban írva. A település a Barakonyi család birtoka volt egészen a 17. századig. A török időkben a település elnéptelenedett. A 18. században a Gyulay család lett a birtokosa a településnek. 1720 után az elnéptelenedett falut ruszin görög katolikus jobbágyokkal népesítették újra. Az 1851-es népszámláláskor Tornabarakonynak 385 lakosa volt. Az 1910-es népszámlálás adatai szerint ekkor 266 lakosa volt, ebből 265 magyar volt. A lakosok közül 103 római katolikus, 150 görög katolikus, 7 református volt. Tornabarakony a 20. század elején Abaúj-Torna vármegye Tornai járásához tartozott.

Főbb mutatók	200 1	201 1	201 5
Terület, km2	8		
Lakó-népesség év végén, fő	28	15	12
Nyilvántartott álláskereső	4	-	-
Tartós álláskereső	3	-	-
Lakásállomány	29	28	44
Közüzeti ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	7	18	19
Közüzeti szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	-	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	49	26	24
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	-	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	28	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	0	0	0
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	12	5
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	1,9	-	-
Bölcsőde férőhely	0	0	0
Óvoda férőhely	0	0	0
Általános iskolai osztály	0	0	0
Regisztrált vállalkozás	-	6	5
Ebből: társas vállalkozás	-	4	2
Személy-gépkocsi	5	4	7

Tornakápolna

Tornakápolna község Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi kistérségben, az Északi-középhegységben, azon belül is az Aggteleki-karszttól nem messze, az északkelet-magyarországi Galyaságban, az Aggteleki Nemzeti Park területén helyezkedik el, Aggtelektől kb. 10km-re. "Zsákfalu", az egyetlen megközelítési módja Szinpetriből van.

Szomszédos települések: Égerszög, Felsőtelekes, Jósvafő, Kánó, Perkupa, Szin, Szinpetri, Szőlősdó, Teresztenye, Varbóc, amelyekből - Jósvafő és Szinpetri kivételével - csak kerülőúton érhető el a falu. A legközelebbi város Szendrő. Tornakápolna 350 méteres tengerszint feletti magasságban, egy hegyen helyezkedik el, melyről nagyszerű a kilátás a környező dimbes-dombos tájakra és a határon túli, Szlovákiában lévő Tátra csúcsaira.

A falu neve középkori kápolna létesítésére utal, először 1324-ben Kapulna néven említik az oklevelek. A megkülönböztető szerepű Torna- előtag az egykori Torna vármegye székhelyére, Torna várára utal. A falu 1406-tól Torna várának volt a tartozéka. A hivatalos iratokban 1907 óta nevezik a falut Tornakápolnának.

A Dózsa Gy. u. 24. sz. alatt lévő református templomát a 18. sz. végén késő barokk stílusban építették, 1801-1802 között tatarozták. Ekkor készült famennyezete, a karzatok, a szószék és egyéb ízes népi festésű asztalosmunkái. A régi templom festett deszkáit is felhasználták a felújításkor. Kazettás mennyezete növényi ornamentikával díszített, egységenként ismétlődik benne a stilizált liliom. Tornyát 1806-ban építették. Az Országos Műemléki Felügyelőség 1977-ben műemlék jellegűvé nyilvánította a templomot. A mellette lévő temető keleti kétharmadát a reformátusok, északnyugati részét a katolikusok, a délit pedig a zsidók használták.

Főbb mutatók	200 1	201 1	201 5
Terület, km ²	4		
Lakó-népesség év végén, fő	13	23	12
Nyilvántartott álláskereső	-	1	3
Tartós álláskereső	-	-	3
Lakásállomány	30	34	34
Közüzeti ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	12	16	15
Közüzeti szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	-	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	34	35	34
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	2	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	34	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	0	0	0
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	8	5
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	-	-	-
Bölcsőde férőhely	0	0	0

Óvoda férőhely	0	0	0
Általános iskolai osztály	0	0	0
Regisztrált vállalkozás	-	10	9
Ebből: társas vállalkozás	-	7	3
Személy-gépkocsi	2	11	9

Tornanádaska

Tornanádaska község Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi járásban, A szlovák határ mellett fekszik, Aggtelektől 28, Szögligettől 11 kilométer távolságra. Közúton elérhető a 27-es főúton. Tornanádaska vasútállomás az országban a legészakibb fekvésű vasútállomás (a Miskolc–Tornanádaska-vasútvonalon). Neve a magyar nádas szóból származik. Az Árpád-korban Nádasd volt a település neve. A Torna névrész az egykori vármegye emlékét őrzi.

A honfoglalás idején szlávok által már lakott település volt. Nevét írásban először egy 1280-ban kiadott adománylevél említi. A falu akkoriban Nádasd volt, majd később megkülönböztetésül a többi hasonló nevű falutól, lett Nádaska. 1905-ben lett Tornanádaska. Sokáig királyi birtok volt. Lakói 1570-ben a törökdúlás elől elmenekültek. A falu egy ideig néptelen volt és csak az 1600-as években népesült be újból. A falu barokk római katolikus temploma valószínűleg a középkori templom helyén vagy alapjain épült, 1776-ban. Az egy emeletes, 18. századi református harangtorony magányosan áll. 1793-ban Gyulay grófnő vendégeként a nádaskai kastélyban szállt meg Robert Townson tudós, angol utazó, aki magyarországi tanulmányútjáról 1797-ben Londonban megjelent könyvében elsőként említi meg az alsó-hegyi zombolyokat.

Főbb mutatók	200 1	201 1	201 5
Terület, km ²	8		
Lakó-népesség év végén, fő	592	688	755
Nyilvántartott álláskereső	80	141	64
Tartós álláskereső	46	15	17
Lakásállomány	119	140	131
Közüemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	35	71	43
Közüemi szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	-	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	124	120	113
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	16	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	134	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	0	0	0
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	58	45
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	47,0	19,4	-
Bölcsőde férőhely	-	-	-
Óvoda férőhely	25	25	120
Általános iskolai osztály	10	7	9
Regisztrált vállalkozás	-	9	10
Ebből: társas vállalkozás	-	-	1
Személy-gépkocsi	29	23	28

Nevezetességei

- Hadik-kastély - középkori eredetű barokk kastély, mely többszöri átalakítás után nyerte el mai formáját, jelenleg kiegészítő iskolaként és nevelőotthonként funkcionál
- Kecskévár - az egykori vár romjai a mai magyar-szlovák határon fekszenek, ezért éppúgy vélik Tornanádaskához és a szlovák oldalon elhelyezkedő Szádudvarnokhoz tartozónak
- Római katolikus templom - 1776-79 között barokk stílusban építették
- Református haranglábtorony
- Szent István-szobor
- 1995-ben a településen található 14 barlangot az Aggteleki-karszt és a Szlovák-karszt többi barlangjával együtt az UNESCO a világörökség részévé nyilvánította.

Tornaszentandrás

Tornaszentandrás község Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi kistérség északi részén, Miskolctól, a megyeszékhelytől 67, Sajószentpétertől 52, Edelénytől 30, Szendrőtől 25, Tornanádaskától 6, Komjátitól pedig mindössze 4 km-re található, közel ahhoz a helyhez, ahol a Bódva folyó átlépi a magyar-szlovák határt.

A falutól délre, a Bódva folyó bal partján álló dombot koronázza a Szent András apostol tiszteletére szentelt plébániatemplom. E ritka műemlék értékét fokozza a páratlanul szép fekvése, tájba illeszkedése. Távolban a tornai hegyek látszanak a tornai várral, szemben a tornanádaskai hegyvonulat keretezi a templomdomb lábánál kitáruló Bódva-völgyet. Tornaszentandrás határán található az Esztramosnak nevezett különleges alakú hegy, melynek sziklavegetációja a lumnitzer szegfű egyetlen lelőhelye. Itt tenyészik a felvidéki kökörccsin és a sziklai boróka is. A község mintegy 50 %-át erdő-ség borítja, amely a kirándulásokra, kerékpáros túrákra kimondottan alkalmas. Az erdőterület nagysága miatt csodálatos tiszta levegője, páratlan szépsége van a településnek.

Tornaszentandrás falu - miként a környék többi települése - a tornai erdő ispánság megszerzésével jött létre a XII-XIII. század fordulóján. A régészeti feltárások szerint temploma is ekkor épült. Nevét temploma védőszentjéről, Szent Andrásról kapta. A Torna előtag az egykori vármegye nevének emlékét őrzi.

A község a honfoglalás kori települések közé tartozik. E táj őskortól lakott hely volt bizonyítja ezt az Esztramos barlangjaiban megtalált őskori leletek. A település a Bebek birtokok egyik központja volt. Egy 1388-as oklevél szerint itt lakott Bebek Detre nádor tiszttartója. 1410 körül került a Bebek család birtokába a szádvári vár, amely körül kialakították a szádvári uradalmat. Szentandrás falut is az uradalomhoz csatolták és ez által hosszú századokon át osztozott az uradalom sorsában. A törökök pusztítása nem kerülte el ezt a települést sem. 1576-ban a török teljesen felégette a falut, a lakosok elpusztultak, vagy elmenekültek és a templom gazdátlanul, romosan állott több mint 150 évig. A török pusztítás nyomait őrzi a templom freskói, hiszen ekkor a freskókon ábrázolt szentek arcait a törökök teljesen tönkre tették.

A 17. század végén a szádvári uradalom az Esterházy család kezébe került, akik a 18. század elején megkezdték a lakatlan, vagy gyéren lakott falvak újratelepítését. 1730 körül Szentandrászt is benépesítették a Felvidékről hozott szlovák, illetve lengyel bányász családokkal. A betelepített emberek vas ill. mész-kőbányászattal valamint erdőgazdálkodással foglalkoztak. Kiegészítő tevékenység volt a háztáji állattartás. Az Esztramos- hegyben végzett bányászat megélhetést nyújtott a környező települések lakóinak. A bánya 1996-ban végleg bezárásra került, ezzel jelentősen növelve a térséget oly nagyon sújtó munkanélküliek arányát.

Főbb mutatók	2001	2011	2015
Terület, km ²	16		
Lakó-népesség év végén, fő	279	193	168
Nyilvántartott álláskereső	30	17	39
Tartós álláskereső	17	4	9

Lakásállomány	135	135	127
Közüzem ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	42	75	74
Közüzem szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	87	78
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	143	121	135
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	-	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	135	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	0	0	0
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	105	73
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma		0,4	
Bölcsőde férőhely	0	0	0
Óvoda férőhely	0	0	0
Általános iskolai osztály	0	0	0
Regisztrált vállalkozás	-	10	11
Ebből: társas vállalkozás	-	2	3
Személy-gépkocsi	27	34	39

Tornaszentjakab

Tornaszentjakab község Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi járásban fekszik. Az Északi-középhegység északi peremén, a szlovák határ mentén helyezkedik el, a Gömör-Tornai karszt területén. Tornanádaskától 10, Miskolctól 80 kilométerre található.

Temploma védőszentjéről, Szent Jakabról kapta nevét, a Torna előtag az egykori vármegye nevének emlékét őrzi. Szentjakab (S. Jacobus) nevét 1273-ban említették először az oklevelek Zenth Jacob alakban írva. A település Thekus fiainak vásárolt birtoka volt. 1273-ban IV. László király a Thekus fiainak visszaadta a birtokot, melyet apja V. István király vett el tőlük. 1317-1319-ben az egri püspök dézsmáját átadta a káptalannak. 1332-ben már említették Szent Jakabról elnevezett egyházát is, melynek papja 8 garas pápai tizedet fizetett.

Főbb mutatók	2001	2011	2015
Terület, km ²	28		
Lakó-népesség év végén, fő	247	203	217
Nyilvántartott álláskereső	18	35	10
Tartós álláskereső	8	3	6
Lakásállomány	131	135	125
Közüzem ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	76	87	82
Közüzem szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	73	63
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	135	212	132
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	-	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	135	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	0	0	0
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	79	62
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	5,1	1,3	1
Bölcsőde férőhely	0	0	0
Óvoda férőhely	0	0	0
Általános iskolai osztály	0	0	0
Regisztrált vállalkozás		33	26
Ebből: társas vállalkozás		7	2
Személygépkocsi	32	46	48

Nevezetességei

- Római katolikus templom: A feltehetően 12. századi eredetű kis romanikus templomhoz (mint Vízolyban) nyugatról gótikus hajót toldottak. A romanikus hajó déli falán három magas résablak és szőlőindás oszloppárokkal közrefogott félköríves záródású kapuzat. A gótikus hajó déli oldalán az egykori bejárat és gótikus ablakok maradványai. Keleti falában a szentélytől kétoldalt egy-egy ablak, utóbbi a későbbi sekrestyében látható.

Az 1746-os egyházlátogatási jegyzőkönyv szerint az ekkor még református kézben lévő templom javításra szorult, de belsejében még látszottak a falfestmények. A század közepén vették vissza a katolikusok, akik helyreállították. A hajót a körítőfalakhoz épített falpilléreken nyugvó boltozatokkal fedték le, s a nyugati homlokzat elé tornyot építettek.

Az 1834. évi földrengés után 1875-1876-ban a megrongálódott boltozatot és az apszis falát megújították.

- Református templom
- Népi lakóházak

Varbóc

Varbóc község Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi járásban, Kazincbarcikától 28 kilométerre, Aggtelektől pedig 13 kilométerre fekszik. A falu fölött északon a 327 méter magas Hársas-hegy, északnyugaton a 411 méter magas Bércető, nyugaton a 337 méter magas Borház-tető délnyugaton a 313 méter magas Bokánytető, míg délen a 311 méter magas Szarvas-hegy emelkedik. Külterületi lakott helye: Lászitanya.

Egy, az 1298. évben keletkezett oklevél vršina néven említi a keletről nyugatra húzódó völgyben Perkupa irányába csörgedező kis patakot, mely a Borház-tető alján feltörő forrásból ered. Valószínű, hogy erről a patakról és a völgyben dúsan növekvő fűzfákról kapta a nevét a település. Az 1800-as években a falu híres fehérbor szőlőjéről: a mézes fehérből származó bor vetekszik a legjobb, leghíresebb magyar borokkal.

Varbóc és a környező települések sorsát, az 1870-1880-as években pusztító filoxérajárvány megpecsételte. A mai kőtemplom helyén 1684 táján egy fatemplomot építettek. Egy 1720-ból származó összeírás is megemlíti. Templomát 1895-ben felújították, valószínű ekkor változtatták meg, eredeti alakját is. Említésre méltó; festett famennyezete és a barokk szószék. A templom külső, északi falánál, közel másfél évszázados hársfa áll. A falu római katolikus lakosai 1952-ben Szűz Mária tiszteletére építették fel templomukat.

Főbb mutatók	200 1	201 1	201 5
Terület, km ²	10		
Lakó-népesség év végén, fő	68	46	54
Nyilvántartott álláskereső	3	5	2
Tartós álláskereső	1	1	-
Lakásállomány	59	59	61
Közüzem ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	31	41	43
Közüzem szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	-	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	65	67	62
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	-	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	59	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	0	0	0
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	30	13
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	1,7	0,6	-
Bölcsoke férőhely	0	0	0
Óvoda férőhely	0	0	0
Általános iskolai osztály	0	0	0
Regisztrált vállalkozás	-	10	9
Ebből: társas vállalkozás	-	2	2
Személy-gépkocsi	10	22	27

Nevezetességei

- Római katolikus templom
- Villámlokalizátor
- 1995-ben a településen található 5 barlangot az Aggteleki-karszt és a Szlovák-karszt többi barlangjával együtt az UNESCO a világörökség részévé nyilvánította. Ezek a barlangok az Ördög-gát-lyuk, a Telekes-völgyi 4.sz. barlang, a Telekes-völgyi 5.sz. barlang, a Telekes-völgyi 8.sz. barlang és a Vörös-barlang.

Viszló

Viszló község Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi járásban, Miskolctól 70 kilométerre fekszik északkeleti irányban. Szendrőtől 20, Edelénytől 30 kilométerre található.

Első írásos említése alkalmával, 1340-benm Wizlow alakban jelent meg. Későbbi írt formátumai még Wizlok, Wyslo, Wyzlo, Wislyo, Vyzlo, Viczlo és Viszló. Nevének eredete ismeretlen.

1340-ben Zalonai Tekus birtoka volt, majd a tornai uradalomhoz tartozott.

1409-ben Zsigmond király adományából Erdegei Besenyei Pál horvát bán és Berencsi István birtoka lett, később zálogban volt Becskeházi Orros Antalnál. 1476-ban Szapolyai Imre szepesi főispán vette meg a falu egy részét.

1569-ben Viszló önálló falu volt az Abafi tizedjegyzékben. A 16. században a Bariusok birtoka volt, majd később Rákóczi-birtok. A falu fele tartozott a tornai uradalomhoz - Bethlen Gábor adománylevele alapján.

A 17. században a Kátai család birtoka volt, aminek egy része zálogjog alapján Keglevich Miklós majd Bakonyi Ferenc birtoka lett. 1647-ben Komjáthy Zsigmond volt birtokosa a szendrői várhoz csatolt falunak, így Borsod vármegyéhez került. 1662-ben Keglevich Miklós új adományt nyert birtokára, így Viszlóra is. Az okiratban tévesen Vizsolynak írták. 1677-ben I. Lipót újra kiadta Keglevichnek az adománylevelet. 1880 körül még mindig Keglevich birtok volt, de 1880-ban Ögróf Csáky Pallavicziny Hypolit volt a tulajdonosa. 1906-ban az ingatlanokat elárverezték és a viszlói gazdák vették meg kegyúri terhekkkel együtt.

Említésre méltó a falu területéhez tartozó Köbli is. Írásos története Viszlóénál is régebbre nyúlik vissza, ténylegesen 1299-ig, amikor nevét Kubyli alakban írva említették. 1700-1720-ig önálló falu volt.

Főbb mutatók	200 1	201 1	201 5
Terület, km ²	11		
Lakó-népesség év végén, fő	98	62	64
Nyilvántartott álláskereső	7	5	3
Tartós álláskereső	5	3	3
Lakásállomány	59	58	61
Közüzeti ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	15	27	28
Közüzeti szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	-	-	-
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	65	60	56
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	-	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	58	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	0	0	0
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	36	28
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	1,5	1,8	-
Bölcsőde férőhely	0	0	0
Óvoda férőhely	0	0	0
Általános iskolai osztály	0	0	0

Regisztrált vállalkozás		25	28
Ebből: társas vállalkozás		4	7
Személy-gépkocsi	14	19	37

Ziliz

Ziliz a Cserhát délnyugati peremén, a Hangács- és a Ziliz-patak összefolyásánál fekvő Borsod- Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi kistérségben található község. Edelénytől mintegy 7 km-re, délre található.

Ziliz (Zselic) nevét 1267-ben említették először az oklevelek, Selyzként. Első birtokosának nevét 1284-ből, IV. László király idejéből ismerjük biztosan. A település már az Árpád-korban fennállott. Az első adat 1267-ből származik a településről, ekkor Selyz alakban, 1284-ben pedig Selez alakban fordul elő. Neve szláv eredetű, valószínűleg a "fehérmályva" főnévből ered.

A 19. század végére elkészült Bódva-völgyi vasútállomást adott a falunak, mely a külterületen, Ziliztől 1.5 km-nyire áll. A két háború között református elemi iskolája, gazdaköre működött. 1950-ig a boldvai körjegyzőséghez tartozott. 1950-ben önállóan alakított tanácsot. 1966-ban Borsodszirák társközsége lett, majd 1970-ben Borsodszirákkal együtt Boldva társközsége volt. Az 1989-es rendszerváltást követően önálló lett, a körjegyzőségi központ Boldván van.

Főbb mutatók	200 1	201 1	201 5
Terület, km ²	9		
Lakó-népesség év végén, fő	422	348	470
Nyilvántartott álláskereső	34	45	19
Tartós álláskereső	10	8	9
Lakásállomány	136	132	134
Közüzeti ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	87	102	106
Közüzeti szennyvíz-gyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	61	92	102
Háztartási villamosenergia-fogyasztók	134	142	136
Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók	-	96	-
Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakás és üdülő	-	137	-
Háziorvos és házi gyermekorvos	0	0	0
Gyógyszertár	0		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	-	90	88
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	11,4	60	5
Bölcsőde férőhely	0	0	0
Óvoda férőhely	25	25	25
Általános iskolai osztály	2	0	0
Regisztrált vállalkozás	-	20	19
Ebből: társas vállalkozás	-	4	2
Személy-gépkocsi	44	62	69

Nevezetességei

A falu fölötti szántón, a Kert-tetőn áll a hatalmas, 1000 éves kocsányos tölgy. 1961-ben fölvették a természetvédelmi területek jegyzékére. Ágainak jelentős részét a közelmúltban egy villámcsapás elpusztította, ám így megcsonkolva is lenyűgöző látványt nyújt az 5,5 méter törzskerületű fa.

Ziliz református temploma 1804-05-ben épült, a korábbi, középkori épületrészek fölhasználásával. Mai formáját 1926-ban nyerte el.